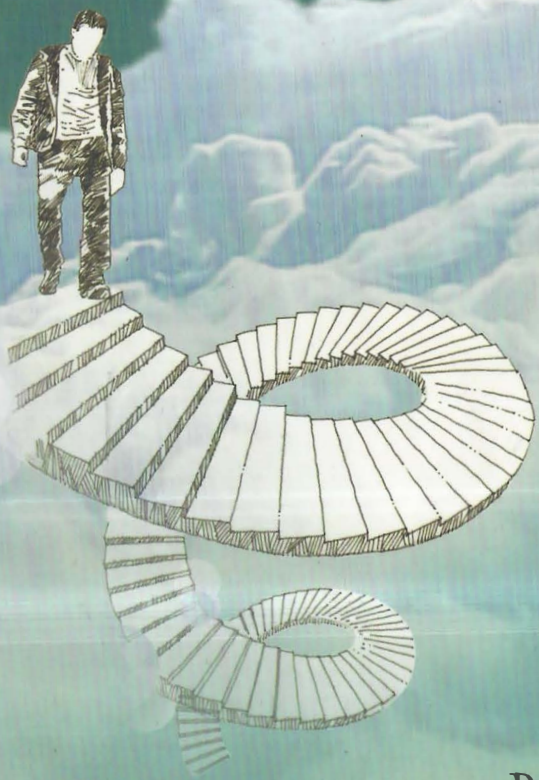
BULUTLARDA YAŞANMAZMIŞ

Deniz Lisesi'nden TKP'ye 1967-1994

REŞİT SERMET ELÇİ

verita

BULUTLARDA YAŞANMAZMIŞ

Reşit Sermet Elçi

Anılarımı kaleme almam gerektiğini söyleyerek beni yazmaya teşvik eden Deniz Lisesi'nden sınıf arkadaşım **Ali Çubuk** ve iş yerinden arkadaşım **Azem Dursun**'a, ilk bölümü yazdıktan sonra devam etmem konusunda beni cesaretlendiren **Zekiye Cebeci** ve **Volkan Parlayan**'a çok teşekkür ederim.

Yaşamını benimle paylaşmaktan hiçbir zaman vazgeçmeyen sevgili eşim **Türkan Elçi**'ye şükranlarımı sunarım.

Büyük kızım **İrem** ile kitabın redaksiyonunu yapan küçük kızım **Gizem**'e ve torunum **Mehmet Ali**'ye sevgilerimle...

İyi ki varsınız.

Sermet

Verita/Edebiyat
BULUTLARDA YAŞANMAZMIŞ
Deniz Lisesi'nden TKP'ye
1967-1994
Reşit Sermet Elçi

© Verita Yayınları, 2017

Verita Yayınları 1. Baskı, İstanbul, Aralık 2017

Yayına Hazırlayan: Deniz Alaz Gürbüz
Kapak Grafik ve Tasarımı: Z. Türkiz Özbursalı
Dizgi ve Uygulama: Verita Tasarım

Baskı ve Cilt:
Berdan Matbaacılık – Sertifika No: 12491
Güven Sanayi Sitesi C Blok No:239
Topkapı İstanbul
Tel: 0212 613 11 12

Zehra Türkiz Özbursalı Verita Yayıncılık Tasarım
Reklam Bilişim ve Danışmanlık Hizmetleri
Sertifika No. 30974
Hasanpaşa Mah. Nahit Sok. No: 43/6-7
34722 Kadıköy – İstanbul
Tel: 0544 655 11 51

ISBN 978-605-67773-1-8

e-posta: info@veritakitap.com, veritakitap@gmail.com

~Anı~

BULUTLARDA YAŞANMAZMIŞ

Deniz Lisesi'nden TKP'ye

1967-1994

Reşit Sermet Elçi

Aileme...

BÖLÜM I

HEYBELİADA DENİZ LİSESİ

Sanırım yıl 1958 veya 1959'du, ben 5-6 yaşlarındaydım. İzmir Karşıyaka'daki evimizin salonunda akşamları belli bir saatte babam herkesi susturur, kısa dalgadan yayın yapan **Bizim Radyo**'yu çok kısık bir sesle dinlerdi. Parazitli sesler arasından ne dendiğini duymak için radyonun yanına otururdu. Daha sonraları buna **TKP' nin Sesi** eklendi. Evimizde soba yanan tek oda salon olduğundan, kulak misafiri olmamaya imkân yoktu. Zaten benim için ilah olan babamın bu denli önemsediği bir olaya ilgi göstermemem mümkün değildi.

Evet öğreniyordum, **Türkiye bağımsız değilmiş, insanlar sömürülüyormuş,** mücadele etmek gerekiyormuş. **Sosyalizm** diye bir şey varmış, **komünist** denen birileri varmış. Ancak annem bu duyduklarımla ilgili evin dışında kimse ile hiçbir şey konuşmamamı defalarca tembih etti. Ben kimseyle konuşmamam gerektiğini, konuşursam babamın zarar göreceğini anlamıştım ama annem epeyce bir süre tembihlere devam etti.

İlkokulu ve ortaokulu dereceyle bitirdikten sonra, bir tesadüf sonucu 1967 yılında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Deniz Lisesi sınavlarına girdim ve kazandım. Tesadüf derken, matematik öğretmeni olan annem, Güney Deniz Saha Komutanlığı'nda görevli ve annemin öğretmenlik yaptığı okulda Milli Güvenlik Dersi veren albay ile sohbetinde "benim oğlum da denizi çok seviyor, hatta Karşıyaka Kulübü'nde lisanslı yelken sporcusu," diye benden bahsedince, albay da yaşımı sormuş; annem 14 yaşında olduğumu ve ortaokulu yeni, üstelik iftiharla bitirdiğimi söyleyince albay, "o zaman onu deniz subayı yapalım. Bizim Deniz Lisesi'nin sınavları var, bana gelsin, müracaat evraklarını vereyim," demiş. Annem de "'evde bir konuşalım," diye yanıtlamış.

Annem akşamüstü eve geldiğinde konuyu bana anlattı, çok sevindim ve denize olan düşkünlüğümden dolayı hemen "tamam," dedim. Annemse "dur bakalım, akşam babanla da konuşalım," dedi, akşam babamla da konuşuldu; evet bu iş tamamdı. Ertesi gün Komutanlık'a gidip albayı bulacaktım.
Sabah tek başıma vapurla Konak'taki Komutanlık'a gittim. İlk defa bu kadar çok beyaz üniformalı kişiyi bir arada görüyordum. Görüntü güzel ve etkileyiciydi. Albay'ı buldum, kendimi tanıttım, benimle biraz sohbet etti ve daha sonra müracaat evrak dosyasını verdi. Evrakları tamamlayıp, formları doldurup kendisine götürecektim. Çok kısa bir zamanda evrakları tamamladım ve kendisine teslim ettim.

İlk olarak spor sınavına girdik, belimizin üstü çıplak olarak koştuk, sanırım fiziksel bir sorunumuz var mı, boyumuz kilomuz uygun mu diye kontrol ettiler. Spor sınavını geçtim, şimdi sırada yazılı sınav vardı. Yazılı sınava hiç ön çalışma yapmadan girdim, zaten çalışacak zaman da yok sayılırdı.

Neyse, sınav günü geldi, Üçkuyular'daki Hava Lisan Okulu'nda sınava girdik, test yöntemiyle yapılan bir sınavdı. Soruları kısa sürede cevaplayıp en fazla yarım saat sonra sınav kağıdımı teslim ettim. Eve geldim, sınavın nasıl geçtiğini sorduklarında "çok iyi," dedim ama aslında hiç umudum yoktu.

Bir-bir buçuk ay sonra gazetede sınav sonuçları yayınlandı. 140 kişilik asil kazananlar listesinde benim ismim yoktu. Annem beni "üzülme oğlum," diye teselli ediyordu ama ben zaten kazanamayacağımı biliyordum. Ertesi gün yedek listeler açıklanmış, alt kattaki komşumuz elinde gazeteyle geldi ve "müjdemi isterim 8. yedek olarak kazanmışsın," dedi. İnanamadım, gazeteye kendi gözlerimle baktım, gerçekten 8. yedek olarak kazanmıştım. Bu büyük bir başarıydı, binlerce öğrenci arasından 148. olmuştum. 8. yedek olarak okula girebilecek miydim, hemen araştırmalar yapıldı. Bir önceki sene 50. yedeğe kadar sıra geldiği, 8. yedek olarak kesin okula gireceğim söylendi. Artık İstanbul'a gidip okula müracaat etmem gerekiyordu.

Annemle birlikte İstanbul'a geldik, teyzemler İstanbul'da olduğu için Fatih'te onlarda kalıyorduk. Annemle birlikte Heybeliada'ya okula gittik, ön kaydımızı yaptırdık, Kasımpaşa Askeri Hastanesi'nden heyet raporu almamız gerektiği, başka eksiğimizin olmadığı, raporu hemen alıp hazırlık kampına katılmam gerektiği söylendi.

Okulun yerine ve okula hayran olmuştum. Tek kelimeyle muhteşemdi. Hele manzarası inanılmazdı. Bu arada Ada'daki aile dostumuz Müjgan Teyze'ye -ilerde kendisinden detaylıca bahsedeceğim- uğradık. Müjgan Teyze kendisine haftasonları 'evci' çıkabileceğimi söyledi ve okula bildirmem için adresini bir kağıda yazıp verdi.

Biz annemle birlikte üç günde hastaneden heyet raporunu aldık. Hastanede anüsümüz de dâhil her türlü kontrol ve muayeneyi yaptılar. Kan tahlilinde kırmızı renkli (-) negatif yazısının 'kanda bir şey yok' anlamına geldiğini bu muayenelerde öğrenmiştim. Yazıyı ilk gördüğümde kanımda olumsuz bir şeyler var sanıp ürkmüş ve doktorun birine sorup rahatlamıştım.

Artık okula gidip kampa katılma vakti gelmişti. Anneme kendi başıma okula gidebileceğimi söyledim ve kendisiyle Galata Köprüsü'nün üzerinde, Ada vapurları iskelesinin bulunduğu yerde vedalaştık. Annem İzmir'e dönecekti, ben de Heybeliada'ya gitmek üzere vapura binecektim. Bu annemden ilk ayrılışımdı, çok duygulandım.

Ada vapuruna bindiğimde duygularım çok karışıktı. Hüzün, heyecan, merak, sevinç hepsi bir arada... Liseyi İstanbul Heybeliada'da okuyacak ve deniz subayı olacaktım. Yıllar sonra babama sorduğumda, asker olmama evet demesinin iki nedeni olduğunu öğrendim. Birincisi, çok yaramaz, ele avuca sığmaz bir çocukmuşum –şimdilerde hiperaktif diyorlar- ve böylece disipline olacağını düşünmüş. İkincisi ise, Silahlı Kuvvetler mensuplarının, özellikle subayların ülkede ayrıcalıklı bir sınıf olmasıymış. Ancak amcam üsteğmen iken bir binbaşıyı dövüp ordudan atılmış olduğu için dedem Reşit Resuloğlu, babama beni askeri liseye verdiği için çok kızmış ve "bizim aileden asker olmaz," demiş. Yine de, dedem mal alımı için Antakya'dan İstanbul'a her gelişinde beni ziyaret etmeyi ihmal etmedi ve bana bu konuda bir tek kelime söylemedi.

Lami Amca

1967'nin yaz aylarından birinde -sanırım Ağustos ayında- Heybeliada'da askeri lise hazırlık kampına katılmamla askeri lise hayatım başladı. Bu hazırlık kampına **Kabakçı Kampı** deniyormuş, nedeniyse Lise 1 öğrencilerinin **kabak** diye adlandırılmasıymış. Okulun giriş kapısına da **lumbar** ağzı denirmiş. Tüm Deniz Kuvvetleri'ne bağlı yerlerin girişleri 'lumbar ağzı', Kara ve Hava Kuvvetleri'ne bağlı yerlerin girişleriyse **nizamiye** olarak adlandırılırmış. Lumbar ağzından giriş yapıldığında muhakkak selam verilirmiş. Bunları lumbar ağzındaki beyaz üniformalı, omuzlarındaki beyaz apoletlerinde Romen rakamı ile üç yazılı, belinde siyah bir kemer olan ve kendisinin nöbetçi öğrenci olduğunu söyleyen bir abi beni nöbetçi subayın yanına götürürken söyledi. "Teşekkür ederim abi." dediğimdeyse sert bir ses tonuyla "burada abi yok, üst sınıflarına 'efendim' diye hitap edeceksin," diye beni uyardı. "Peki efendim," dediğimdeyse, "peki de yok, 'baş üstüne efendim!' diyeceksin," diye ikinci defa aynı ses tonuyla uyarıldım. Ben de "baş üstüne

efendim," dedim. Ulan biz nereye gelmiştik...
Nöbetçi subayın yanına gittiğimizde nöbetçi öğrenci "yeni bir öğrenci geldi Komutanım," dedi. Böylece subaylara da 'Komutanım' dendiğini öğrenmiş oldum. Elimdeki evrakları kendisine verdim. Bir deftere kaydımı yaptı, bana döndü, "Okul numaran 7148," dedi. Öğrenciler okulu kaçıncı olarak kazanırsa okul numarası o olurmuş. Ben 140 kişilik asil listede olmayıp, 8. yedek olarak okulu kazandığım için numaram 148'di. 140 kişinin birçoğu Robert Kolej gibi kolejlerin, fen lisesi gibi okulların da sınavlarına girip kazandıkları için yedek listedekilere rahatlıkla sıra geliyormuş. Ben sadece Deniz Lisesi sınavına girmiştim. Numaramdaki 7000 ise dönem numarası idi. Örneğin bir üst sınıfımız 6000'lerdi. Seneye gelecek bir alt sınıfımız ise 8000'ler olacaktı. Okula Deniz Kuvvetleri Komutanlığı kontenjanından girenler de vardı. Onlara, sınav sonuçlarındaki sıralarına göre okul numarası veriliyordu. Sınıf mevcudumuz kontenjanlarla birlikte toplam 144 kişiydi.

Nöbetçi subaya "anlaşıldı komutanım," dedim. "Hayırlı olsun," dedi. Ben de "sağ olun komutanım!" diye yanıtladım. Kendimce askerliği öğrenmiştim. Nöbetçi subay, nöbetçi öğrenciye beni berbere götürmesini söyledi. Berbere giderken nöbetçi öğrenci bana berberden sonra gidip kamp elbiselerini alacağım depoyu ve daha sonra gidip yerleşeceğim yatakhaneyi uzaktan gösterdi, "arkadaşların sana yatakhanede yardımcı olurlar," dedi. Ayrıca üst sınıftan birinin yanından geçerken sabahtan öğlene kadar selam vermem gerektiğini de tembih etti. Astsubaylara -aralarında babam yaşında olanlar var- askeri lise öğrencisinin selam vermediğini, onların ve erlerin bize subay olduğumuz zaman selam vereceklerini de belirtti. Babam yaşındaki adam 22 yaşına geldiğimde bana selam verecekti. Garipti ama askerliğin kuralları böyleydi ve uyulacaktı.
Berberin önüne oturdum. O güzelim uzun saçlarımı adam

makine ile hiçbir şey sormadan üç numaraya vurdu. Tam bir kel olmuştum. Kafam kabak gibi çıkmıştı. Lise 1 öğrencilerine kabak denmesinin sebebi acaba bu muydu? Uzun saçın o kadar moda olduğu dönemde bu saç hiç olmamıştı. Tüm delikanlı havam bir anda yerle bir olmuştu.

Berberde işim bittikten sonra depoya gittim. Servis bankosunun arka tarafındaki asker bana şöyle bir baktı ve bankonun üzerine pantolon, gömlek, şapka koyduktan sonra ayakkabı numaramı sordu. Ayakkabı numaramı söyledim. Asker bir çift postal da verdikten sonra "hepsi tamam, gidebilirsin," dedi. "sağ ol abi," dediğim an arkamdan bir ses "abi yok, erlere hitap ederken 'asker' diyeceksin," dedi. Arkamı döndüm, baktım benden çok daha kısa boylu, beyaz gömlekli ve omuzlarındaki apoletlerde Romen rakamı ile 2 yazan biri. Anladım ki nöbetçi öğrenci Lise 3 talebesi, bu Lise 2 talebesi. Aldığım öğreti gereği "baş üstüne efendim," deyip yatakhanenin yolunu tuttum. İyi de ben koskoca adama nasıl 'asker' diye hitap edecektim, bu, o güne kadar aldığım terbiyeye aykırıydı. İyisi mi hiç hitap etmem olur biter, diye düşündüm. Ayrıca o Lise 2 talebesine bir tane vursam yarısı boşa giderdi ama Lise 2 talebesiymiş, 'efendim' diyecekmişim. Anlayamadığım bir şey de bunların yaz tatilinde okulda ne işleri olduğuydu. Sonra öğrendim ki bunlar ikmale kalan öğrencilermiş. Yaz kursu için gelmişler, ikmal sınavlarına gireceklermiş. Liseler'den ikmale kalanlar dahi üstümüz sayılırmış.

Yatakhaneye gittiğimde nihayet samimi bir karşılamayla karşılaştım. Benden önce gelmiş arkadaşlar çok yardımcı oldular. Önce tanıştık, sonra bana dolap ve yatak düzenini, sizin anlayacağınız geldiklerinden beri öğrendiklerini aktardılar. Örneğin, üst sınıfların yatakhane katına, dershane katına ve teneffüshanelerine girmemiz kesinlikle yasakmış. Bir odaya

girerken içeride bir sınıf üstün dahi olsa 'müsaadenizle efendim' diyerek girecek, çıkarken de 'müsaadenizle efendim' diyerek çıkacakmışsın. Bu kurallara uymazsan ceza alırmışsın. Ertesi gün eğitimler başlayacakmış.

Verilen elbiseleri giydim. Pantolona benim gibi bir kişi daha girerdi. Gömlek desen pantolonun içine ne kadar sokarsan sok bolluğunu alman mümkün değildi. Kep kulaklarıma kadar iniyordu. Şimdiki kepler gibi arkadan ayarı falan da yoktu. Postallar ise ayrı bir olay. Sivildeki bedene yapışan gömleklerden, İspanyol paça pantolonlardan sonra bu kıyafetler hiç ama hiç olmamıştı. Ben nereye geldim diye düşündüm. Burası hapishane gibi bir yerdi. Pijama, iç çamaşırı gibi ihtiyaçlarımızı şimdilik evden getirmiştik. Onların da tek tip olması için hepsinin kamp sonrası okul tarafından verileceğini arkadaşlardan öğrendim. Bir de neyimiz var neyimiz yoksa her şeyimize okul numaralarımızı dikecek veya yapıştıracakmışız. Bu tür aksesuar ihtiyaçlarımızı da Heybeliada'daki Yüksel Kırtasiye'den karşılayabilirmişiz.

Ertesi sabah saat 6:30'da çalan **kalk borusu** ile gün başladı. 7:00'de kahvaltı taburunda olunacakmış. 7:00'de tüm sınıflar ayrı ayrı alt bahçedeki kahvaltı taburundaydı. Önce Lise 3'ler yemekhanenin sağ kapısından, sonra Lise 2'ler yemekhanenin sol kapısından, arkasından da Lise 1'ler gene sol kapıdan yemekhaneye girdiler. En son biz 'kabakçılar' sol taraftaki kapıdan nöbetçi talebenin komutları doğrultusunda yemekhaneye girdik.

Yemekhanedeki masalar 10'ar kişilikti. Eğitim döneminde Lise 1 ve Lise 2'lerin masalarının iki başındaki sandalyelere 'masa başı' adı verilen Lise 3. sınıf öğrencileri otururmuş. Masanın nizamından ve karavana dağıtımının adil yapılmasından

masa başları sorumluymuşlar. Ayrıca tüm sınıfların yemekhanedeki yerleri ayrı kısımlardaymış. Şimdi ikmal dönemi olduğu için serbest oturabilirmişiz. Ancak sofraya oturmak için tüm öğrencilerin, nöbetçi öğrencinin 'buyurun' komutunu ve yemeğe başlamak için de 'Tanrı'nın adıyla' komutunu beklemesi gerekirmiş. Bu komutu takiben hep bir ağızdan 'Tanrı'nın adıyla' dedikten sonra yemek yemeye başlayabilirmişsin. Yemek masalarından kalkmak yasakmış. Herhangi bir şey istenecekse masalara bakan asker garsonlardan istemek gerekiyormuş. Böyle bir zorunluluk olunca, kısa süre içinde abimiz olacak yaşta insanlara 'asker' diye hitap etmeye alıştım. Yemek süresi bittiğinde nöbetçi öğrenci 'çok şükür' dermiş, bu komuttan sonra da hep bir ağızdan 'çok şükür' denip, hemen masadan kalkılırmış. Yemeğini bitirmemiş olsan bile kalkmak zorundaymışsın.

Yemekten sonra her gördüğümüz üst sınıfa selam vererek eğitim taburu için orta bahçeye geçtik. Artık eğitim başlıyordu... Sabah sporundan sonra sağa dön, sola dön, geri dön, uygun adım marş, kıta-dur... Öğlen vakti öğle yemek taburu, arkasından eğitim taburu, akşam yemeği taburu, akşam yat taburu... Eğitim molalarında hepimiz keplerimizi suyla doldurup başımıza takıyorduk, hava çok sıcak olduğu için eğitime dayanmakta zorluk çekiyorduk. Nasıl bir yerdi burası; ayaklar şişti, akşam olduğunda yorgunluktan kimsenin konuşacak hali bile kalmıyordu.

Birkaç gün sonra silah ambarına götürüldük ve hepimize birer MI piyade tüfeği verildi. Daha dün oyuncak tabanca ve tüfekle oyun oynarken şimdi ellerimizde gerçek tüfek vardı. Çok keyiflendik. Silahın namusumuz olduğu söylendi, bırak yere düşürmeyi yere bırakmak bile yasaktı. Hemen tetiklerini çekmeye başladık ama anında 'tetik düşürmeyin,' diye emir verildi ve tetik çekme bitti.

Artık silahlı eğitime başlamıştık. Silah omza, esas duruş, rahat-hazır ol-selam dur...Bu işin hiç de keyifli bir iş olmadığını kısa sürede hepimiz anladık. Saatlerce tüfekler omzumuzda yürüyorduk. Köprücük kemiklerimizin ağrısından duramıyorduk, gerçekten çekilecek iş değildi. İşittiğimiz azarlar, yediğimiz fırçalar da cabası...

Bu arada ceza talimi diye bir ceza sistemi olduğunu duydum. Daha sonra askeri lise hayatımın vazgeçilmezi olacak olan bu ceza türünün nasıl olduğunu tam anlamamıştım. Sonra öğrendim ki, bir üst sınıf öğrencisine selam vermeyi unuttuğunda veya bir düğmen açık olarak yakalandığında üst sınıf öğrencisi okul numaranı alıyor ve okul numaranı lise 3. sınıf öğrencilerine veriyor. Buna da 'çarpma' deniyor. "Bugün Lise 3'ten biri beni çarptı." veya "bugün Lise 2'den birini çarptım," gibi... Yat taburu dağılmadan önce gün boyu numaraları alınan Lise 1 ve Lise 2 öğrencilerinin numaraları okunuyor, numarası okunmayan öğrenciler yatakhanelerine gidiyor. Lise 3'lerden bir grup öğrenci ceza talimine kalanlara muhtelif hareketler yaptırıyor. Ancak Lise 1 öğrencilerinin Lise 2 öğrencilerini ceza talimi yaparken görmeleri yasak olduğu için bir sınıfa orta veya arka bahçede, diğer sınıfa üst bahçede ceza talimi yaptırılıyor. Ayrıca sınıf subayları da gerek görürlerse sınıflarına toplu olarak ceza talimi yaptırabiliyor. Ama bu ceza talimlerini alt sınıfların izlemesi kesinlikle yasak.

Eminim merak ediyorsunuz bu ceza talimi adı verilen özel cezalandırma yöntemi nasıl yaptırılıyor diye. Lise 3'lerin komutlarıyla yaptırılan hareketlerin başında 'çök' hareketi vardı. Bu harekette dizlerinizi bacaklarınızın diz üstü kısımları yere paralel olacak kadar kırıyorsunuz, bedeniniz yere dik bir şekilde iki kolunuzu yere paralel ileriye doğru uzatıp duruyorsunuz. Ne kadar mı? Dizleriniz titreyip yere düşene kadar.

İkinci hareket 'dön' hareketi. Bu harekette de sağ elinizle sol kulağınızı tutuyorsunuz ve sol elinizi sağ kolunuzla yanağınızın arasından geçirdikten sonra belinizden yere doğru sol kolunuzun parmakları yere değecek kadar eğilip kendi etrafınızda dönmeye başlıyorsunuz. 'Koş' komutu geldiğindeyse düzelip koşmaya çalışıyorsunuz ama ne mümkün. Öyle bir başınız dönüyor ki anlatamam. İki veya üç adım sonra yere düşüyorsunuz. Eğer başınız çok dönmesin diye ilk döndüğünüz yönün tersine doğru dönerken yakalanırsanız vay halinize.

Üçüncü hareket ise ördek **yürüyüşü**. Bu harekette de yere çömelip ellerinizle ayak bileklerini arkadan çapraz olarak tutup yürümeye çalışıyorsunuz. Ne kadar mı? Devrilene kadar.

Diğer hareketler ise normal koşma, sırtına yatağını yüklenip koşma gibi hareketler... Tüm bu hareketler standart ceza talimi hareketleriydi. Eğer kabahatiniz büyükse ve size çok kızdılarsa, özel ceza talimleri yöntemleri de vardı. Bu tür özel ceza talimleri genellikle aletli jimnastik salonunda yaptırılırdı. Halkada, paralelde adamın anasını ağlatırlardı. Ceza talimi bitip yatakhaneye gittiğinizde inanın kolunuzu kıpırdatacak haliniz kalmazdı.

Ben kısa sürede bu ceza talimlerinin abonesi olmuştum. Sigara içerken yakalanmalarımda özel ceza talimiyle cezalandırılıyordum. Sigara içmek tüm öğrencilere yasak olmasına rağmen, üst sınıflar kendi ağızlarında sigara varken beni yakalıyor, ben onları şikâyet dahi edemiyordum. Her ne olursa olsun üstünü şikâyet etmek yasaktı... Hem sigara paketi üstümdeyse alıyorlar, hem de özel ceza talimi yaptırıyorlardı. Bu yüzden üzerimde sadece içeceğim tek sigarayı bulundurmaya ve sigara paketlerini kendi zula yerlerime saklamaya başladım.

Eğitim dönemi içinde sigara içerken yakalanırsan 8 disiplin puanın kesiliyormuş, ayrıca bir hafta sonu izine çıkamıyormuşsun. Bu uygulama 'izinsiz kalmak' diye adlandırılıyor, saçların da üç numara tıraş ediliyormuş. Kamp dönemi olduğu için zaten hafta sonu izni yoktu, disiplin puanı uygulaması da daha devreye girmiş değildi, eğitim dönemi başında devreye girecekti.

Zaten 100 disiplin puanın varmış. Bu puan bir yıl içinde 50'nin altına düşerse direkt olarak disiplinsizlikten okuldan atılıyormuşsun. Bu durumda ben bir yıl içinde yedi kez sigara içerken yakalanırsam zaten okuldan atılıyordum. Ayrıca Lise 1'de sınıfta kalırsan da okuldan atılıyormuşsun. Bu uygulama, bir sene önce başlamış, ancak sınıfta kalan kişiler mahkemeyi kazanıp okula geri dönmüştü. Bu öğrencilere **kıdemli öğrenci** deniyordu.

Lise 1'in sonunda sınıfta kalanların okuldan atılmasının nedenini çok düşündüm. Sanırım bir yıl boyunca askeri istihbarat ailenizi ve akrabalarınızı soruşturuyordu, eğer subay olmanıza kendilerince mani bir durum tespit ederlerse -siyasi görüş, tarikat ve cemaat üyeliği gibi- sizi bir şekilde Lise 1'de sınıfta bırakıp işi başında bitiriyorlardı. Ancak 1980 darbesi sonrası özellikle Türk-İslam sentezi yaklaşımıyla 'ılımlı İslamcı' olarak görülen Fethullah Gülen'in cemaatine mensup gençlerin askeri liselere girmelerine göz yumulduğunu, hatta gizliden destek bile verildiğini duydum. Oruç tutmalarına, namaz kılmalarına da müsaade ediliyor, dediler. Bu destek 80 sonrası seçimle gelen iktidarlar tarafından da sürdürüldü. Benim okuduğum dönemde okulda oruç tutmak da namaz kılmak da yasaktı.

Tekrar ceza talimi konusuna dönersek, ceza talimi yaparken

nasıl öfkelendiğimi, içimden nasıl küfürler ettiğimi size anlatamam. Bazen de sinirlerim bozuluyor gülmeye başlıyordum. Ben güldükçe ceza taliminin dozunu arttırıyorlardı. İnanın işkence bittiğinde yatakhane gidecek ve soyunup yatacak gücü kendimde zor buluyordum, bazen de üniformamı çıkartmadan yatıyordum. Bu tür gecelerin sabahında alt katımda yatan Behçet kardeşime yatağımı üzerime yaptırdığım ve kahvaltıya katılmayarak uyuduğum çok oldu. Hatta, Lise 2'de bir sabah yatak üzerime yapılmış olmasına rağmen yanlışlıkla dirseğim dışarda bir güzel uyuyormuşum. Ben kahvaltıdan sonra arkadaşlardan birinin gelip uyandırmasını beklerken, yatakhaneler boş mu diye kontrol etmek için dolaşan nöbetçi subay dışarda kalan dirseğimi görünce kemeri ile yatağa öyle bir vurmuş ki bırakın acıyı, kemerin çıkardığı ses bile ödümü patlatıp yataktan fırlamama yetmişti. Sabah sabah yediğim dayak da cabası. Gene saçlar üç numara, hafta sonu izinsiz kalma ve 8 disiplin puanı...

Hafta sonu izinsiz kalmak demek arkadaşların Cumartesi öğlenden Pazar akşamına kadar evci çıkarken, evci çıkmayanlarsa akşam okula dönmek üzere İstanbul'a gezmeye giderken senin okulda kalman ve belli aralıklarla nöbetçi subayına gidip **tekmil** (kendini tanıtma) vermen demekti. Bu tekmil süreleri dışında ister yat uyu, ister spor yap, ister ders çalış sana kalmıştı. Ben genellikle ping pong oynayarak günü geçiriyordum. Bu sayede iyi bir masa tenisçisi olmuştum. Hafta sonu izinsiz kalmanın en keyifli zamanı, Pazar akşamı arkadaşların izinden döndükleri saatlerdi.

Biz tekrar kabakçı kampına dönelim. Artık yeterdi, bu işkenceye daha fazla dayanamayacaktım. Okuldan kaçıp eve gitmeye karar verdim. Bu düşüncemi İbrahim Öztürk adlı arkadaşımla paylaştım. O da çok yılmıştı. Ertesi gün çaktırmadan kaçmak

üzere anlaştık. O zamanlar okulun en kolay kaçış noktasının Foto-Film binasının arkasındaki duvardan atlamak olduğunu bilmediğimiz için, ön bahçeden lumbar ağzına doğru yürümeye başladık. Lumbar ağzına geldiğimizde koşup kaçacaktık. Nöbetçi bizi yakalayamaz diye düşünüyorduk. Belli bir süre Ada'da saklanacak, sonra da bir şekilde Ada'yı terk edip evlerimize gidecektik. Yaş 14, çocuk aklı işte...

Biz daha lumbar ağzına varmadan ön bahçede bir yüzbaşı "siz burada ne arıyorsunuz?" dedi. Biz de "dolaşıyoruz," dedik. Yüzbaşı "önbahçede öğrencilerin dolaşması yasak. Hemen okula geçin!" diye bağırınca, "baş üstüne komutanım," diyerek koşa koşa geri döndük. Öğrenciler, okulun bayrak direği ön bahçede olduğu için, sadece **toka sancak** ve **arya sancak** törenleri (bayrak törenleri) için ön bahçeye girebilirdi. Bu öğrenciler, bir solo trampetçi, bir trampetçi ve bir borazancının da bulunduğu bir mangaydı. Toka sancak Cumartesi öğlen yapılırdı, mangadaki öğrenciler ancak bir sonraki vapurla izne çıkabildiği için kimsenin severek yaptığı bir iş değildi. Bu nedenle genellikle manga izinsiz kalanlardan oluşturulurdu. Arya sancak ise Pazar günü gün batımında yapılırdı. Diğer öğrenciler ön bahçeyi ancak, ön bahçenin yanındaki yan yoldan üst bahçeye geçerken görebiliyorlardı.

İbrahim de ben de kararlıydık. Kamp bitip evlerimize döndüğümüzde kesinlikle okula geri dönmeyecektik. Kabakçı kampının sonuna bu koşullarda geldik. Kampın bitmesine bir gün kala hepimize birer bavul ve beyaz öğrenci üniformalarımızla birlikte, elbise fırçasına kadar tüm ihtiyaçlarımız dağıtıldı. Ayrıca askeri öğrenci kimliklerimiz de teslim edildi. Ne yalan söyleyeyim, çok fiyakalı bir kimlikti. Ortaokul kimliklerimize hiç benzemiyordu.

Ertesi gün izin için tabur borusu çalmadan önce hepimiz vedalaştık, tabur borusu çalınca tabura geçtik. Sınıflar amirimiz olan Yarbay Mehmet Cambazoğlu izne çıkmadan önce bize hitaben bir konuşma yaptı:

"Arkadaşlar, yaz kampını başarıyla tamamladınız, şimdi memleketlerinize ailelerinizin yanına gideceksiniz. Artık Deniz Kuvvetleri'nin birer mensubusunuz, bu bilinçle hareket edeceksiniz. Bundan sonra memleketlerinizde dahi sivil elbise giymeniz yasaktır. Resmi elbise giyeceksiniz. Bundan sonra size polis karışamaz, sizi karakola götüremez, size inzibat eri karışamaz, inzibat astsubayı karışamaz, size sadece inzibat subayı karışabilir. Herhangi bir olay olursa ve polis sizi karakola götürmeye çalışırsa gitmeyeceksiniz, inzibat subayını çağırmalarını isteyeceksiniz. Ayrıca izin kâğıtlarınızı gittiğiniz yerdeki İnzibat Karakolları'nda onaylatıp okula döndüğünüzde sınıf subayınıza teslim edeceksiniz. Anlaşıldı mı?"

Hep bir ağızdan "anlaşıldı!" diye cevap verdik. Okula dönüş tarihimizi de söyleyerek iyi yolculuklar ve iyi tatiller dedi. Biz de "sağ ol!" diye hep bir ağızdan cevap verdik. 'Sağa dön, uygun adım marş' komutuyla tabur olarak lumbar ağzına doğru yürüyüşe başladık. Bu arada hepimiz kamp giysilerimizi depoya iade etmiş ve okula gelirken giydiğimiz sivil elbiselerimizle yola çıkmıştık.

Sonunda bu işkence bitmişti, ben buraya hayatta dönmezdim. Benim gibi düşünen birçok kişi vardı. Ada'da hafta sonları evci çıkacağım Müjgan Teyzem'e uğradıktan sonra İzmir'e gitmek için yola çıktım.

İzmir'e 12 saatlik otobüs yolculuğundan sonra vardığımda öyle bir karşılandım ki, anlatamam. Sanki mahalleye bir kahraman gelmişti. Evde de bir dediğim iki edilmiyordu. Hele

bavulu açıp, beyaz üniformamı giyip, şapkamı takıp İnzibat Karakolu'na gitmek için yola çıktığımda karşılaştığım herkesin hayranlıkla bakması, tanıdıklarımın tebrikleri, kızların bana bakarak kıkırdamaları çok etkileyiciydi. Karşıyaka'da tek Deniz Lisesi öğrencisi bendim. Bir de Deniz Harp Okulu öğrencisi varmış. İkimiz dışında Karşıyaka'da denizci kimse yoktu.

İnzibat Karakolu'nun girişinde nöbet tutan inzibat erleri beni görünce üniformamı tanımadıkları için her ihtimale karşı 'esas duruşa' geçtiler. Ben de kendilerine selam verdim. Kocaman adamlar ben önlerinden geçerken 'hazır ola' geçiyorlardı. Bu arada inzibat astsubayına inzibat subayı ile görüşmek istediğimi söylediğimde "buyurun efendim," demesi işin tuzu biberi oldu. İnzibat subayına selam ve tekmil verdikten sonra izin kağıdımı imzalaması için kendisine uzattım. Beni buyur etti, tebrik etti ve sınıflar amirinin okulda yaptığı tembihlerin aynısını tekrarladı. En küçük bir sorunum olduğunda kendisine gelmemi söyledi. Ben "baş üstüne komutanım," derken izin kağıdımı imzalamıştı, "sağ olun komutanım," deyip selam verdim, bana İnzibat Karakolu'nun telefonunu bir kağıda yazarak verdi ve yanından ayrıldım. İnzibat Karakolu'ndan çıkarken askerler tekrar hazır ola geçtiler, ben de kendilerini selamladım. Bütün bu yaşadıklarım o kadar hoşuma gitti ki, Hava Lisesi'ne girmiş arkadaşlarımla buluşmaya gitmeden önce hiç düşünmeden o yılların en ünlü otobüs firması olan İnan Öz Turizm'in terminaline gidip okula dönüş biletimi hemen aldım. Ben deniz subayı olmalıydım, hatta denizaltıcı olup onun da brövesini üniformama takmalıydım.

İzin göz açıp kapayıncaya kadar geçti ve ben muhteşem bir uğurlama töreniyle İstanbul'a yola çıktım. Artık Deniz Lisesi 1. sınıf öğrencisiydim. Okula vardığımda bir baktım ki İbrahim

dâhil, dönmeyeceğim diyen herkes okula dönmüştü.

Eğitim dönemi başladı, sınıf subayımız çok babacan bir yüzbaşıydı. Biz ismini 'Can Baba' takmıştık. Hâlâ kendisini 'Can Baba' diye hatırlıyorum, gerçek ismini o kadar az kullanmışım ki unutmuşum. Öğretmenlerimizin çoğu subaydı, birkaç öğretmenimiz sivildi ama biz sivillere de subaylara davrandığımız gibi davranmak zorundaydık.

Sınıflar en fazla 30 kişiydi. Toplam 5 şubeydik. Sivil liselerde sınıflar en az 65 kişiyken 30 kişilik sınıflarda okumak eğitim düzeyi açısından büyük bir avantajdı. Her öğrenci tek kişilik masada otururdu. Ben ortaokulda İngilizce okuduğum için Lise I-A sınıfındaydım.

Arka masamda oturan arkadaşım Abdullah Can Erenoğlu'ydu. Yaklaşık 45 sene sonra Koramiral olarak Güney Deniz Saha Komutanı'yken ülkemde Silahlı Kuvvetler'e kurulan kumpas

Lise I'den fotoğraf.

(Soldan sağa) Kemal Şehsuar, Lise 3 masabaşımız ve ben

sonucu açılan davalardan biri olan **Balyoz Davası**'nda 18 yıla mahkûm edildi. Üç yılı aşkın bir süre hapiste yattıktan sonra, neyse ki davanın benzer diğer davalar gibi düzmece olduğu ortaya çıktı ve özgürlüğüne Emekli Koramiral olarak kavuştu. Önümdeki masada oturan Bülent Bostanoğlu ise aynı dönemde Koramiral olarak Kuzey Deniz Saha Komutanı'yken Oramiral yapılarak, önce Donanma Komutanlığı sonra da Deniz Kuvvetleri Komutanlığı görevine atandı ve 2017 Ağustos'una kadar bu görevi sürdürdü. Bir arkadaşımı hapse atan irade, diğer arkadaşımı Deniz Kuvvetleri Komutanı yapmıştı. Bu atamaya sevinmem mümkün değildi, sevinemedim de.

Okulda en keyifli derslerden biri gemicilik dersiydi. Gemicilik laboratuvarında yapılan bu derste, halatların kazık bağı, camadan, izbarço gibi değişik bağlama türlerini ve gemicilik

dilini öğreniyorduk. Avara, alarga, vira, loça, pruva, toka, arya, palamar, usturmaça, apiko gibi yeni deyişleri öğrenmek çok güzeldi. Bir de, İngilizce laboratuvarındaki dersleri seviyordum. Bu dersler kulaklıklarla yapıldığı için çok eğleniyordum.

Günler standarttı, kalk borusu ile 6:30 kalkış, 7:00 kahvaltı taburu, 7:30 sabah mütalaası, 8:30 teneffüs, 9:00 birinci ders, 12:00 yemek taburu, 12:30 muayene taburu...
Her öğlen yapılan muayene taburunda sınıf subayları öğrencilerin üniforma temizliklerini, eşya numaralarının olup olmadığını, ayakkabı boya durumunu, tırnak, mendil, şapka temizliği hatta koltuk altı kıllarına kadar kontrol ederlerdi. Hangi gün neyi kontrol edecekleri de belli olmadığından muayene taburunda her türlü kontrole hazır olmanız gerekiyordu. Sınıf subayı herhangi bir eksik veya kusur bulduğunda, akşam ceza talimine çıkardınız veya hafta sonu izinsiz kalırdınız.

13:00-15:30 arası öğleden sonraki dersler, 16:00 spor taburu borusu... Tüm öğrenciler muhakkak spor yapmak zorundaydı. Takım sporuna seçilmiş olanlar takım sporu yapar, diğer öğrencilerse koşuya çıkardı. Ben yüzme takımına seçildiğim için her gün Harp Okulu'na gidip kapalı yüzme havuzunda yüzüyordum. Antrenörümüz binbaşı İbrahim Sulu aynı zamanda milli takımın da antrenörüydü. İstanbul'daki tek kapalı yüzme havuzu Deniz Harp Okulu'nda olduğu için milli takım sporcuları da bizim havuzda antrenman yapıyorlardı. Havuzda hergün sıcak su olduğundan yatakhanelere ise haftada bir gün sıcak su verildiğinden harp okulu öğrencileri kapalı havuza 'Sulu'nun hamamı' derdi. Gizli gizli gelip yıkanırlardı, tabii İbrahim hoca'ya yakalanırlarsa dayağı da yerlerdi... Antrenman sonrasıysa Harp Okulu'nun fırınından yeni çıkmış sıcacık bir ekmek alıp onu yiyerek okula çıkmanın da ayrı bir keyfi vardı.

18:00'de akşam yemek öncesi mütalaası, 19:00 akşam yemeği taburu, 19:30 yemek sonrası mütalaası, 21:00 yat taburu, 22:00 yat borusu ile yatakhane ışıklarının söndürülmesi ve uyku vakti. Tabi ceza talimine kalmamışsanız.

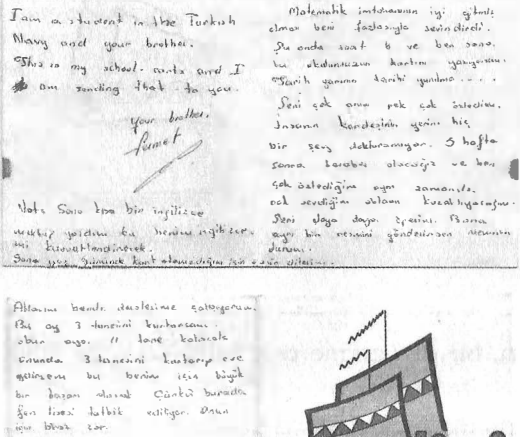
Bu arada, öğlen muayene taburu hariç diğer tüm taburlarda, nöbetçi talebe tabur sorumlularından tekmilleri alıp nöbetçi subaya tekmil verir, muayene taburlarında ise tabur sorumluları sınıf subaylarına tekmil verirdi. Eğer denetlemeye sınıflar amiri gelirse ona tekmili nöbetçi subay verirdi. Okul komutanını özel günler hariç hiç görmezdiniz. Yılda bir kez Deniz Kuvvetleri Komutanı denetime geldiğinde düzenlenen karşılama töreni gibi önemli günler okul komutanını da görebileceğiniz günlerdi. Bizim okul komutanımız daha sonra Deniz Kuvvetleri Komutanlığı yapan Kurmay Albay Zahit Atakan'dı.

Eğitim döneminde nöbetçi öğrencilerin sayısı üçe çıkıyordu: Kamp döneminden tanıdığımız nöbetçi öğrenci, yemekhaneden ve mutfaktan sorumlu olan mutfak nöbetçisi ve sıhhiye nöbetçisi. Bu öğrenciler, nöbetçi oldukları günler derslere girmezlerdi. Mutfak nöbetçisi her öğlen nöbetçi öğrenci ve nöbetçi subayla birlikte öğlen yiyeceğimiz karavanadan komutanın odasına örnek götürür, okul komutanı yemekleri tadardı.

Sıhhiye nöbetçisiyse revire çıkmak isteyen öğrencilerin numaralarını alır, listeyi nöbetçi subaya verir ve öğrencilerin revire gitmesini sağlardı. Revirde ateşiniz 37.1 çıkar, doktora da "çok halsizim, kendimi iyi hissetmiyorum," derseniz, bir gün istirahat ve üzerinde MSB yazan hapla C vitamini verilirdi. Şayet ateşiniz 37.5 ise hemen revire yatırılırdınız. Revir, askerlere dışarıdan istediğimiz her şeyi aldırabildiğimiz, geceleri rahatça sigara içebildiğimiz bir yer olduğu için bize göre okulun en keyifli yeriydi. Revire yatabilmek için sabaha ateşimiz çıksın diye akşam son mütalaada tebeşir yerdik.

Tabii bazı sabahlar, nöbetçi subay revire çıkacakları önce kendi görmek isterdi. Sorduğu sorulara verdiğiniz yanıtları inandırıcı bulursa revire, bulmazsa hasta bile olsanız sınıfa gönderirdi. Revirden çıkacağımız gün herhangi bir dersten sınavımız varsa, revirden çıkmamak için gaz çıkartma yarışı bile yaptığımızı çok iyi hatırlarım. Sabah kokudan hemşire ve doktorlar odaya giremez, "siz bir gün daha kalın," derlerdi. Biz de bir gün daha kalmanın mutluluğuyla pencereyi açıp odayı havalandırırdık.

Okuldaki en büyük eğlencelerimizden biri de ping pong oynamak ve arkadaş sohbetleriydi, mütalaalarda amiral battı oynamak ve ailelerimize mektup yazmak ayrı bir keyifti.

I wish you success in everything that you will do....

Dear Sevinç

I am a student in the Turkish Navy and your brother. This is my school. And I am sending that to you.

Your brother,
Fevmet

Not: Sana bu bir ingilizce mektup yazdım bu benim ingilizce bilgimi kuvvetlendirmek. Sana yazdığımızda kusur etmeyeceğin için sana yazdım.

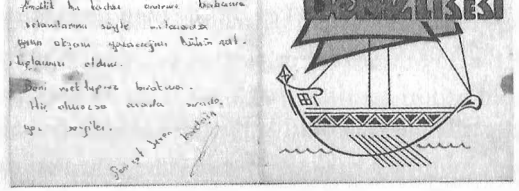
Sevgili Ablacığım; 28. VI. 1967

Matematik imtahanından akar etmez olduğun ile sad ve uzun mektubunu aldım. Çok Sevindim.

Matematik imtahanının iyi gitmiş olmasından beni fazlasıyla sevindirdi. Şu anda saat 6 ve ben sana bu okuduğunuzu kadını yazıyorum. Sevinç yanımda kardeş yanımda . . . .

Seni çok anne pek çok özledim. Annem kardeşimi yanımdan hiç bir şey ayıramıyor. 5 hafta sonra tatilde olacağız ve ben çok özlediğim aynı zamanda çok sevdiğim ablam kucaklıyacağım. Seni doya doya öpeceğim. Bana ayrı bir mektup gönderirsen memnun olurum.

Ablama okul kartı

Ablama mektup yazdım bu benim ingilizce bilgimi kuvvetlendirmek. Sana yazdığımızda kusur etmeyeceğin için sana yazdım.

Sana yazdığımızda kusur etmeyeceğin için sana yazdım.

Ablama mektup yazdım bu benim ingilizce bilgimi kuvvetlendirmek. Sana yazdığımızda kusur etmeyeceğin için sana yazdım.

Altımız henüz dersleriniz sabırsızlanıyorum. Bir ay 3 tanesini kurtarsam olur ayşe. 11 tane kalacak sınavda 3 tanesini kurtarıp eve gelicem bu benim için büyük bir başarı olacak. Çünkü burada öğrenci talebi veriliyor. Onun için biraz zor.

Annemle bu kadar anneme babama selamlarımı söyle mektuplarınızı yanım akşam yazacağım kusura kalmayın.

Seni mektupsuz bırakmam. Her olursa arada sırada yaz yazıyla.

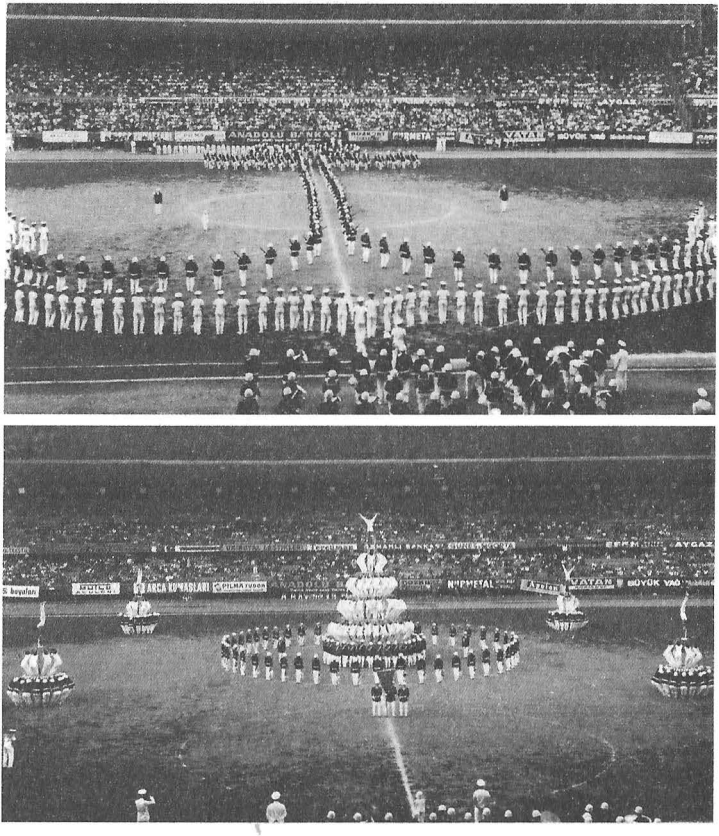
Sevgiler yazın kardeşin

Birlikte yaşamak, aynı üniformayı giymek, aynı yemeği yemek, aynı cezalara çarptırılmak bizi birbirimize öğle bağlıyordu ki, bu bağlılık duygusu kelimelerle anlatılmaz. Okul dışında da tüm üniforma giyenlerin birbirine bağlılığını tarif etmek mümkün değil. Bu ilişki biçimini sivil hayatta bulamazdınız; arkadaşı için ölümü göze alacak veya bir emirle hiç sorgulamadan ölüme gidebilecek şekilde yetiştiriliyorduk. Birinci sömestr böyle geçti ve ben İzmir'e sekiz kırıklı bir karneyle gittim. Ortaokuldan dereceyle mezun olduktan sonra ilk karnemde sekiz kırık getirmem evde şaşkınlık yarattı.

İkinci sömestr başlar başlamaz 19 Mayıs hazırlıkları da başladı. Okulda önem verilen en büyük etkinlik 19 Mayıs kutlama törenleri olduğundan aylar öncesinden hazırlıkları başlıyordu. Dolmabahçe (İnönü) Stadı'nda yapılan kutlama törenlerine gitmek için okuldan törenle iskeleye inilir, özel vapura binilip Beşiktaş'a gidilir, Beşiktaş'tan Dolmabahçe Stadı'na giderken boru ve trampet takımının çaldığı marşlarla yürünür ve sis bombaları arasından stada giriş yapılırdı. Çok havalıydı, çok. Stadın içinde yapılan resmi geçit ve gösteriler ise muhteşemdi. Bu konuda Kuleli Askeri Lisesi'yle inanılmaz bir rekabetimiz vardı. Ben de okulun trampet takımındaydım.

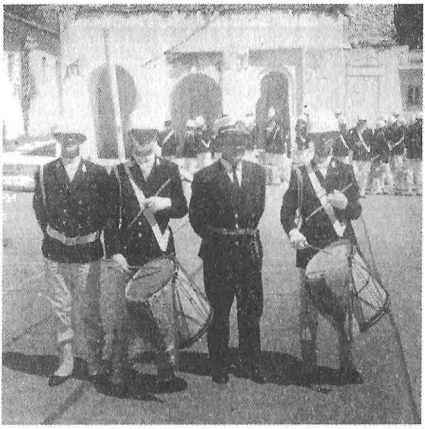
Bir taraftan dersler, bir taraftan spor, diğer taraftan 19 Mayıs hazırlıkları, bir de üzerine ceza talimleri... Bu arada evden gelen, üzerinde 'okunmuştur' mührü olan mektupların yarattığı duygusallık... İkinci sömestr sonunda 8 kırık 3'e düşmüş ve ikmale kalmıştım. Bu, herkes tatildeyken ben okula, ikmal kurslarına geleceğim demekti.

İkinci sömestr bittiğinde okul kampına katıldık. Sabah sporu, denizde eğitimler ve Kırıkkale piyade tüfeği ile atışları kapsayan yaz kampından sonra evlerimize gittik. İkmal kursları için

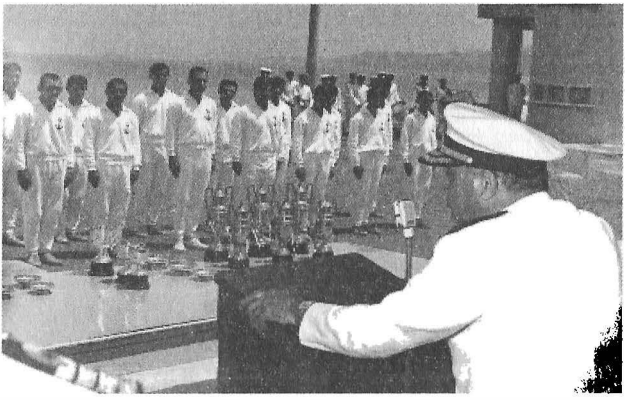

1968 19 Mayıs kutlamaları

okula geldiğimde yeni 'kabakçılar' gelmişti. Artık ben de birilerinin selam vermek zorunda olduğu üst sınıf olmuştum. Bu ikmallerde birkaç arkadaşımla Çam Limanı'na gelip demir atan Sadun Boro'yu ve teknesini yakından görmek için okuldan kaçışımızı ve kaçtığımız fark edilince bütün okulun tabura çağırılıp yoklama alındığını, okula döndüğümüzde nöbetçi subayın elindeki çımayla (14-16 mm kalınlığında 50-60 cm boyunda ucuna ceviz örülmüş halat parçası) kabakçılar hariç

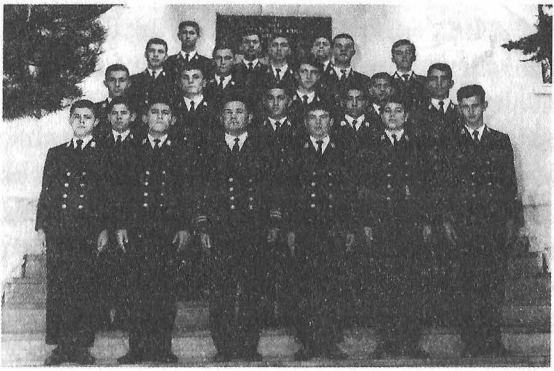
1968 19 Mayıs Kutlamaları, Can Baba ile.

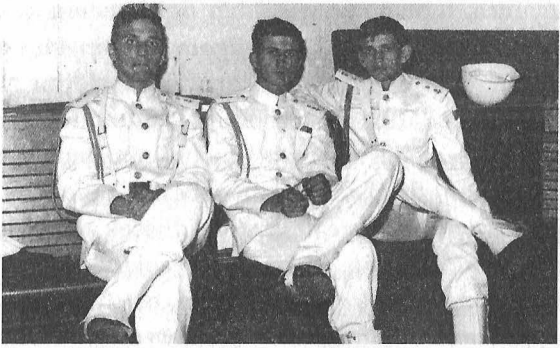
Su Sporları Kupa Töreni

tüm taburun önünde ıslak şortlarımız üzerinden attığı dayağın acısını hâlâ unutamam. En az üç gün sandalyelere ucundan oturduk, yatakta yüzükoyun yattık.

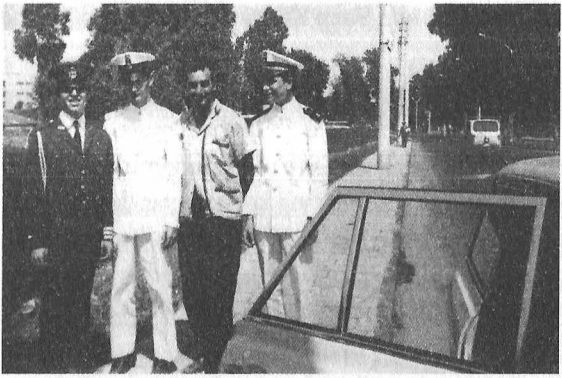
İkmal kursları sonunda, 1968 Eylül'ünde üç dersten de geçerek apoletlerimdeki I (bir) rakamını söküp yerine II (iki) rakamını takmıştım.

Lise 2 sınıf fotoğrafımız.

1 Temmuz törenine giderken.

(Soldan sağa) Müeyyet, ben, babam, Ufuk

1968 yılında Lise 2'deyken dünyadaki 68 kuşağı esintisi yavaş yavaş bize kadar ulaştı. Harp Okulu 4. sınıf öğrencisi **Sarp Teğmen**'in ismi ve 'Bağımsız Türkiye', 'Ulusal Ordu', 'Nato'ya Hayır' gibi şeyler söylediği samimi arkadaşlar arasında gizliden gizliye konuşulmaya başlandı. Ben bu konu başlıklarına yabancı değildim, babamdan hatırlıyordum. Bir lise öğrencisinin gözünde ilah olmak için teğmen olmak yeterli iken, buna bir de babam gibi düşünmesi eklenince Sarp Teğmen ile temas kurmak için içimde önlenemez bir istek duymaya başladım.

Bir gün Sarp Teğmen'in okula gelip Lise 3'ler ile toplantı yaptığını duyunca, toplantının yapıldığı dershanenin yakınına gidip çıkmasını bekledim. Lise 2 öğrencilerinin Lise 3'lerin dershane katına, yatakhanesine ve teneffüshanelerine girmesi okul disiplin kurallarına aykırı olduğu için uzakta beklemek zorundaydım. Sarp Teğmen toplantıdan çıktığında -onu ilk defa görüyordum- fiziği, yürüyüşü ve bakışları ile beni o kadar etkiledi ki, içimden 'İşte peşinden gidilecek adam!' dedim. Teğmenimin yanına gidip, "Teğmenim bu okulda Lise 2'ler de var, bizimle de toplantı yapın," deyişimi, bu sözlerim karşılığında teğmenimin çok sevecen bir gülümsemeyle "Tamam sizinle de bir araya geliriz, ismin ne senin?" deyişini dün gibi hatırlıyorum. İşte Teğmen Sarp Kuray ile ilişkimiz böyle başladı.

Sarp Abi'yle onun müsait olduğu hafta sonları görüşmeye başladık. İlk zamanlar bunlar ikili görüşmeler olarak gerçekleşiyordu. Genel olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu durum hakkında düşüncelerini ve buna karşı ne yapılması gerektiğini anlatıyordu, ben de söylediklerinin her kelimesini hafızama kazımaya çalışıyordum, çünkü okuldaki arkadaşlarıma hiçbir detayı atlamadan aktarmam gerekiyordu.

Artık kendini benim gibi '**devrimci**' olarak niteleyen okul

arkadaşlarımla -olurlarını almadığım için isimlerini kullanmayacağım-, okulda doğru bulmadığımız uygulamalara karşı nasıl tepki gösterebiliriz, devrimci sol içerikli kitaplara nasıl ulaşabiliriz, kendimizi nasıl eğitebiliriz diye konuşmaya başlamıştık. Hatta hiç unutmuyorum, içlerinden biriyle tuvalette sigara içerken, bana çok kısık bir sesle "Sermet ben sosyalistim," demişti, ben de kendisine "ben de komünistim." diye cevap vermiştim. Komünizmin sosyalizmden daha 'yüksek' bir şey olduğunu, komünist olmanın daha 'korkulan ve tehlikeli' bir şey olduğunu düşünerek söylemiştim bunu. Onun yaşı 16, benim yaşımsa 15'ti...

Okula gizlice diğer şeylere ilaveten kitap da sokmaya başlamıştık artık. Benim okula ilk soktuğum kitap, ***Oportünizm*** adlı bir kitaptı. Kitapçıda o kadar kitap arasından neden onu seçtiğimi bilmiyorum. Herhalde ismi çok hoşuma gittiği için tercih ettim. Bu arada Sarp Abi ile hafta sonları görüşmelerimiz de sıklaşmaya başladı, Sarp Abi'nin yanında bulunan diğer teğmen arkadaşları ile de tanışmaya başlamıştım. Bana okumam için kitaplar veriyorlar, ben de onları okula gizlice sokup arkadaşlarımla birlikte okuyordum. Hafta sonu toplantılarına yavaş yavaş diğer arkadaşlarım da katılmaya başladı. Örgütleniyorduk...

Evet örgütleniyorduk... Bizler benim tanımımla 'sade devrimci'ydik. Öncelikle 'Bağımsız Türkiye' istiyorduk, Silahlı Kuvvetler'in Amerika'ya bağlı olmamasını, Nato'dan çıkmamızı, ulusal bir ordu olmamızı, ülkemizde insanların kapitalizm tarafından sömürülmemesini istiyorduk. Sivil hayatta var olan hiçbir fraksiyon veya partiden haberimiz yoktu, en azından benim yoktu... Örgütlenmemizin, donanmada yüzbaşı rütbesinden aşağıya doğru; bir kısım üsteğmenleri, teğmenleri, harbiyelileri ve lise öğrencisi olan bizleri kapsadığını ka-

tıldığım toplantılarda görüyordum. Ancak **liderimiz** Teğmen Sarp Kuray'dı. Sarp Abi'nin diğer kuvvetlerle ve sivil örgütlenmelerle olan ilişkileri hakkında bilgim yoktu.

İllegal çalışmanın tüm gereklerini yerine getirmeye özen göstererek, gerek okulda gerekse okul dışında toplantılar düzenleyip, eylem planları hazırlamaya ve bu eylemleri hayata geçirmeye başladık. Okuduğumuz kitaplardan, katıldığımız sohbetlerden öğrendiklerimizle sosyalizm hakkında ahkâm kesmeye başlamıştık bile. Eylemlerimize ve eğitimlerimize katılan hiçbir arkadaşımızın ispiyoncu olabileceği aklımızın ucundan dahi geçmiyordu. En azından benim geçmiyordu, hiçbir arkadaşım da bu konuda bana herhangi bir uyarıda bulunmadı. Benim için, bir kişi bizimle olmayı göze alıyorsa, o kişi güvenilir demekti. Bir teğmenimizin yazdığı şiirler ise bizi ayrıca ajite ediyordu:

Ne bir çıkar ne paşalık ne beylik istediler
Bu kavganın sonunda.
Ve zaten bu kavgada ne bir paşa ne bir bey,
Bu kavgada en güzel şey tam devrimci bir nefer olabilmek.
Patlamaya hazır bir mermi gibi barutla dolabilmek.
Aslolan devrim için yaşamak olduğu halde,
Mümkünü kalmamışsa şayet,
Hiçbir şey olmamış gibi, sessizce ölebilmek.
Sevdikleri karalar bağlasın başlarına,
Analar taş bassın bağırlarına,
Işıklı bir Türkiye'nin yarınlarına,
Sel olsun, göl olsun, bol olsun anaların gözyaşları,
Kesilip düşsün bu göle devrimcilerin kanlı başları,
Ne değişir kesilsin devrimcilerin başları,
Birer birer,

Oysa bir yasadır bu mümkünü yok,
Devrimciler ölür, devrimler sürer.

Yazan: Layn Teğmen A.K.

Devrimci askerlerin, Atatürk'çü gençlerin,
Halk ve halktan yana güçlerin,
El ele tutuşup hora teptiği,
Köylümün davarını kendi için güttüğü,
Yeter deyip kağnısını karanlığa ittiği,
İşçimin ettiğini özü için ettiği,
En kuraklardan, en çoraklardan
Ve en bitek topraklardan
En ummadığın anda
Aram aram Mustafa Kemaller bittiği,
Halkımın elde çekiç, elde kazma, elde tüfek, elde oy....
Memleketimin en güzel türkülerini söyleyerek
Ankara'ya gittiği
Ve halkımın kendi elleriyle kendini yönettiği,
Ak yarınlara, mutlu yıllara ulaşmak dileğiyle...

Yazan: Layn Teğmen A.K.

Okuduklarınız, bu teğmenimizin hafızama kazınmış, hâlâ ezberimde olan iki şiiridir.

Zaman geçtikçe Sarp Abi hepimizin gözünde daha da ilahlaşıyordu. Vesikalık resmini kolye yaptırıp boynumda taşımaya başlamıştım bile.

1969 yılı itibarıyla okulda eylemler gerçekleştirmeye başladık. Eylemlerimizden bugün hâlâ hatırladıklarım:

Yatakhane katındaki okul eczanesinin kapısını 'Çilingir' lakaplı arkadaşımız açamayınca, 'Ayı' lakaplı arkadaşımızın bir omuz darbesiyle kırarak açması ve bizim eczanenin raflarındaki tüm ilaçları bir çuvala koyup, köylere gönderilmesi için okul dışına çıkartarak teğmenlere teslim etmemiz.

Okul Komutanlığı gerekli taşımaları yapamayıp teftiş kaybetsin diye Ada'daki tek kamyon olan okul kamyonunun deposuna toz şeker atmamız.

Gemici laboratuvarından malzeme çalıp, çaldığımız malzemeleri teğmenlere teslim etmemiz.

Okulun düzenlediği teknik gezinin öğle molasında, görevli subayların gözleri önünde, nedenlerini de kendilerine açıklayarak kumanya boykotu gerçekleştirmemiz. (Bu eylem tüm sınıfın katılımıyla yaptığımız, bizim için çok önemli bir eylemdi. **Gülhane Parkı Kumanya Boykotu** olarak hâlâ anılır.)

Okulda özel bir komando eğitim takımı kurarak, kendimizi fiziksel olarak **devrime** hazırlama çalışmalarımız. Ocak ayında denize girmek, tırmanması zor yerlere tırmanmak gibi şimdi çocukça gelen, ama o zamanlar büyük bir ciddiyetle yaptığımız fiziksel eğitimlerimiz...

Okulda topladığımız parayla köy ilkokullarında okuyan çocuklar için kırtasiye malzemesi alıp, bunları köylere ulaştırmaları için teğmenlerimize teslim etmemiz.

Okulda sağ görüşlü arkadaşlarımızın hafta sonları takiplerini yapıp, gittikleri yerleri tespit etmemiz, teğmenlerimize bu konuda rapor vermemiz.

Sağ görüşlü arkadaşların sınıf tarafından dışlanmasını sağlamak için haklarında anti-propaganda yapmamız.

Teğmenlerin uyarıları doğrultusunda eğitim programı hazırlamamız ve bu eğitim programına yeni arkadaşlar katmak için yaptığımız çalışmalar.

Geceleri okuldan kaçıp teğmenlerle görüşmeye gitmemiz.

Evet, bugün somut olarak hatırladıklarım bunlar, ancak genel olarak hiç **rahat durmadığımızı** söyleyebilirim.

Yaptıklarımızın komuta kademesi tarafından bilinmediğini düşünmek, buna inanmak, sanırım hepimizin ne kadar saf, tecrübesiz, iyi niyetli ama en önemlisi **arkadaşına sonsuz güven duyan** kişiler olduğunun somut göstergesiydi.

Biz okulda örgütlenme ve eğitim çalışmalarımızla eylemlerimizi sürdürürken, üniversitelerde de eylemler, boykotlar, 'sağcı' ve 'solcu' gruplar arasında kavgalar yoğun bir şekilde devam ediyordu. Solcular hiçbir silahlı eylem yapmamış olmalarına rağmen, altı arkadaşları sağcılar tarafından vurularak öldürülmüştü. Devrim yapmayı düşünen bizler, başlangıç olarak Heybeliada'yı ele geçirip 'kurtarılmış bölge' ilan etmeyi hayal ediyor ve Hava Kuvvetleri'nden gerekli desteği göreceğimize inanıyorduk. Sorun Kara Kuvvetleri'ndeydi. Bu arada ben, 1968-1969 öğretim yılının sonunda ikmallere kalmış ve ikmallerde bence sınıfı geçmem gerekirken kasten sınıfta bırakılmıştım. Böylece 1969-1970 öğretim yılında Lise 2. sınıfı 8000'lerle birlikte kıdemli öğrenci olarak tekrar okuyacaktım. Kendi sınıf arkadaşlarımdan ayrılmak üzücüydü, ama yapıla -

1 — Bu karne öğrenci velisi tarafından imzalandıktan sonra dosyasına konur.

2 — Her öğrenci, karnesini velisine imzalatarak okula geri vermeye borçludur. Karnesini kaybeden ve kirleten, okulu vakt-inde vermeyen öğrenci ceza görür.

3 — Öğrenci velileri karnedeki notları inceledikten sonra imza yerini doldurarak karneyi okula iade edecektir. Karneyi okula iade etmeyen öğrenci velisine bir daha karne gönderilmez

Deniz Basımevi
Dosimal Stok No. 4039

T. C.
DENİZ LİSESİ KOMUTANLIĞI

AYLIK NOT KARNESİ

EĞİTİM YILI
19 - 19

Numarası	7148
Adı, Soyadı	Sermet ELÇİ
Sınıf ve Kısmı	II - A

DERSLER	AYLAR					
	EKİM	KASIM	ARALIK	ŞUBAT	MART	NİSAN
EDEBİYAT	6	4	7			6
KOMPOZİSYON	6	7	6			6
Sosyoloji - Mantık	/	/				/
PSİKOLOJİ	7	·				7
TARİH	8	7	6			7
COĞRAFYA	8	3	6			6
CEBİR	7	5	7			7
GEOMETRİ	10	10	10			10
FİZİK	8	7	7			8
KIMYA	4	3	5			5
ASTRONOMİ	/	/				/
BİYOLOJİ	7	6	7			6
İNGİLİZCE	5	5	4			5
BEDEN EĞİTİMİ	9	9	6			8
MİLLÎ GÜVENLİK	10	10	9			10
MÜZİK	·	8	7			8
TEKNİK RESİM	/	/				/
FABRİKA	6	·	7			7
GEMİCİLİK	7	7	6			7
AHLÂK NOTU	96	96				99

AYLAR	İMZALAR	
	Öğrenci Velisi	EĞİTİM Başkanı
EKİM		
KASIM		
ARALIK		
ŞUBAT		
MART		
NİSAN		

1 — TAM AHLÂK NOTU 100 'DÜR.

2 — AHLÂK NOTU 49 'DAN AŞAĞI DÜŞEN ÖĞRENCİ OKULDAN ÇIKARILIR.

Lise 2'deki ikinci senemde ara karnem.

cak bir şey yoktu sınıfta kalmıştım. Hatta dün gibi hatırlıyorum, bir bayram tatili öncesi izin taburunda 7000'lerden arkadaşlarımla vedalaşırken sınıf subayları Vural Yüzbaşı gelip beni itekleyerek "Sınıfının taburuna geç!" deyince, itelemesine sinir olup elimin tersiyle kendisinin beni itmesini engelle-

meye çalışmıştım ve göğsündeki forsu kopup yere düşmüştü. Bunun üzerine beni odasına götürdü; ben beni dövecek ve bayram boyu izinsiz bırakacak diye düşünürken adama öyle bir bakıyordum ki, gözlerimden vurursa benim de vuracağım anlaşılıyordu. Hatta, kafasına geçirmek için masanın üzerindeki lambayı da gözüme kestirmiştim. Beklediğim gibi olmadı, beni dövmekten vazgeçti ve "Defol git taburuna," dedi.

Lise 2'nin ikinci senesindeki ara karnemdeki notlarım iyiydi. Bir daha beni sınıfta bırakmaları mümkün değildi.

1969 yılı sonlarına doğru üniversite öğrencilerinden **Battal Mehetoğlu**'nun öldürülmesi üzerine gelişen olaylar sonucunda, Sarp Kuray liderliğinde 69 Subay Bildirisi'nin yayınlanmasıyla **Deniz Kuvvetleri'nde ok yaydan çıktı.** Artık komuta kademesi bu örgütlenmeye karşı sessiz kalamazdı, nitekim kalmadı da.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'ndan gönderilen bazı subayların, bildiriye imza atan Harp Okulu 4. sınıf öğrencisi teğmenlerin ifadelerini almak üzere Harp Okulu'na geldiği ve yedi-sekiz teğmenin ifadesini aldıktan sonra soruşturmayı bitirmek istedikleri haberi liseye ulaştı. (Deniz Harp Okulu o tarihlerde şimdi Deniz Lisesi olarak kullanılan Ada İskelesi'nin hemen yanındaydı. Harp Okulu'nda 2 yıl Harp Okulu öğrencisi, 2 yıl subay olarak toplam 4 yıl eğitim görülüyordu. Bu olaydan sonra teğmen olan 4. sınıf öğrencilerinin eğitimleri Gölcük Donanma Komutanlığı'na taşındı.) Daha sonra, bildiriye imza atan tüm teğmenlerin ifadelerinin alınmasını sağlamak için, teğmenlerin ve Harp Okulu öğrencilerinin, silah ambarını basıp silahlandığını ve okul içinde yürüyüşe geçtiğini duyduk. Okul Komutanı Tümamiral'in yürüyüşü durdurmak için verdiği **"komutanınız olarak size emrediyorum, dağılın!"** komutuna, Sarp Teğmen'in **"buranın komutanı Mustafa Kemal!"**

diyerek cevap vermesi, bunun üzerine Okul Komutanı'nın söyleyecek bir şey bulamayarak geri adım atması ve tüm subayların ifadelerinin alınacağının açıklanması üzerine, yürüyüşün **Sarp Kuray tarafından durdurulduğu** haberleri geldi.

Sarp Teğmen'in bir tümamirale böyle bir cevap vermesi, kendisine olan hayranlığımızı ikiye katladı. Bundan sonra olacakları merakla beklemeye başladık. Bizim de harekete geçmemiz için bir emir gelmesi yeterliydi. 1969 yılını bu koşullarda bitirip 1970 yılına girdik.

1970 Ocak başlarında bir akşamüstü inanmak istemediğimiz bir haber geldi. 7 teğmen ile 7 Harp Okulu öğrencisi Deniz Kuvvetleri'nden atılmışlardı. Haber geldiğinde spor saatinde eğitimdeydik. Hemen okula döndük, yatakhanede toplandık, sanırım yarım saat geçmişti ki elimize bir bildiri ulaştı. Hatırladığım kadarıyla; *"Arkadaşlar, yıllar önce şerefle giydiğimiz üniformamızı gene aynı şerefle çıkartıyor, halk ordusu olsun diye, ulusal ordu olsun diye mücadele ettiğimiz Silahlı Kuvvetler'den koparılıyoruz. Bundan sonra üniformamız, köylünün tarlada, işçinin fabrikada giydiği üniforma. Kışlamızsa tüm Anadolu. Bizler Silahlı Kuvvetler'den ayrılıyoruz, ancak gönüllerimiz her zaman beraber... Sizi de bu kutsal ocaktan koparmaya çalışacaklardır. Kendinizi ve mevzilerinizi korumaya çalışın..."* diye devam eden bir bildiriydi. Bildirinin tamamını hatırlamıyorum, ancak bizlere okuldan atılmamak ve Silahlı Kuvvetler'de kalmak için dikkatli olmamızı tembihleyen, kendilerinin atılmalarından dolayı tepkisel eylemlere kalkışmamamızı öğütleyen, ancak herşeye rağmen atılırsak da üzülmememiz, bundan onur duymamız gerektiğini ve hiçbir zaman birbirimizden kopmayacağımızı anlatan bir metindi. Donduk kaldık... Yatakhanede hepimiz birbirimize bakıyorduk, çıt çıkmıyordu, sinirler inanılmaz gergindi. Birinci mütalaaya daha yarın saat vardı. Bu arada bir sınıf arkadaşımızın

atılanlar için "**ordudan komünistler temizlendi.**" dediği haberi yatakhaneye geldi. Bir anda koptuk, hemen teneffüshaneye gidip bunu söyleyen kişiyi aradık, kendisini bulamadık. Mütalaa başlayınca, konuşmak istediğimizi söyleyerek, kendisini sınıfından bizzat gidip ben çağırdım. Teneffüshaneye geldiğinde başına ne geleceğini anladı ama kaçacak yeri yoktu. Teneffüshanenin sağlı sollu her penceresinde birer kişi oturmuş ve kapı tutulmuştu. Arkadaşlar hiçbir zaman iki kişi birden vurmamak kaydıyla bu arkadaşı kötü bir şekilde dövdüler. Ben vurmadım, sadece kaçmasın diye kapıyı tutuyordum. Dayak faslının sonunda hepimiz sınıflarımıza dağıldık, yemekten sonraki mütalaa bitiminde rutin olarak yapılan yat taburuna katılıp yatakhanelerimize gittik.

Üzüntüden hiçbirimizin uyuması mümkün değildi, zaten daha yat borusu çalmadan, nöbetçi subay ve inzibat erleri yatakhaneyi bastı. Nöbetçi subay, "**numaraları okunanlar, hemen giyinip inzibatların nezaretinde ana binaya gidecekler.**" dedi ve İnzibat Çavuşu numaraları okumaya başladı: "7135-7148..." toplam yedi numara okundu. İnzibatların gözetiminde ana bina girişinde bir odaya kapatıldık. Daha sonraları merak ettim neden yedi? **Yedi teğmen, yedi harbiye öğrencisi, yedi lise talebesi? Neden yedi?** Hâlâ da cevabını bulabilmiş değilim. Bir arkadaşım, yedi kişi konusuna, "oğlum Kuvvet Komutanı, her kademeden **elebaşı** olarak gördüğünüz yedişer kişi seçin **ibret olsun** demiştir. O yedi dedikten sonra, rakam ne altı olur, ne sekiz," diye yorum getirmişti.

Numarası okunan yedi kişiden, ikisi sağcı, beşi solcuydu. Ben, **'sağcı'** olarak nitelendirdiğimiz bu arkadaşlarla bir daha hiç karşılaşmadım, ancak arkadaşlarımdan aldığım haberlere göre ikisi de ilerki yıllarda sıkı birer **solcu** olmuşlar.

Kapatıldığımız odada sadece üç sandalye vardı, biz beş kişiydik. Yapılacak bir şey yoktu, nöbetleşe oturacaktık. Kapının önüne de bize göz kulak olsun diye nöbetçi asker diktiler. Bizi yatakhaneden o kadar apar topar topladılar ki, hiçbirimiz zulalarımızdan sigaraları almayı beceremedik. Sizin anlayacağınız, sigarasız geçecek uzun bir gece bizi bekliyordu. Sigara konusunda tek umudumuz kapıdaki nöbetçiydi. Bırak Yeni Harman'ı, Birinci'yi, İkinci'yi, Üçüncü'yü, asker sigarasına dahi razıydık.

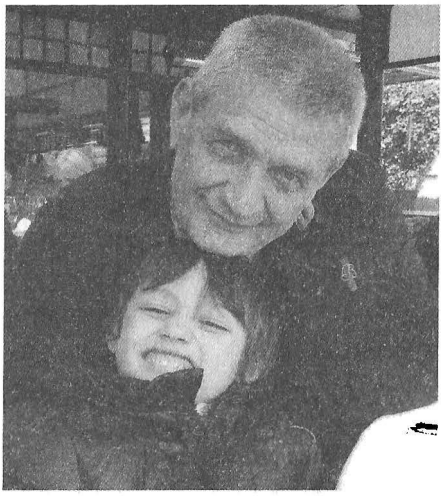
Gayet sevecen bir sesle, askere "sigaran var mı?" diye sordum. "Gece vakti başıma nöbet çıkarttınız, bir de sigara mı istiyorsunuz?" diye terslenince, arkadaşlardan biri **"ulan biz de buraya senin için tıkıldık,"** dedi. Eminim asker söylenenden hiçbir şey anlamadı. Zaten cevap dahi vermedi. Biz de sabaha kadar bir daha kendisiyle muhattap olmadık.

Sanırım sabah saat 09:00-09:30 civarıydı. İnzibatlar ve nöbetçi subay geldi, bizleri teker teker götürmeye başladı. Gidenler geri dönmedikleri için, nereye götürüldüklerinden, neler olduğundan haberimiz olmadan bekledik. Götürülme sırası bana geldiğinde, sağımda solumda birer inzibat çavuşu, önümde nöbetçi subay, okul komutanının odasına giden koridora doğru yürümeye başladık. Artık götürüldüğümüz yer anlaşılmıştı, okul komutanının odası...

Odaya girdiğimde kendimi Amerikan filmlerindeki askeri mahkemedeymiş gibi hissettim. Koskocaman bir odada çok büyük bir U masa, yer döşemesi kendi yansımanı görebileceğin kadar parlak, U masanın ortasında okul komutanı, yani **kolu en çok sarı** olan, onun sağında ve solunda, sırayla kol sarıları azalan subaylar, en uçlarda üst teğmen ve teğmen öğ-

retmenler... Evet okul disiplin kurulundaydım. Ancak disiplin kurulunun -ortaokuldaki deneyimlerimle karşılaştırdığımda- bu kadar kalabalık olmasını beklemiyordum.

U masanın tam ortasına, sağımdaki ve solumdaki inzibatlarla beraber uygun adım yürüdüm, asker selamı ile birlikte tekmil verdim: "7148 Sermet Elçi". Sonra şapkamı çıkartıp koltuk altıma kurallara uygun bir biçimde yerleştirdim. 'Rahat' denmediği için **hazır ol** durumunda bekliyordum. Okul komutanı sert ve otoriter bir sesle "anlat, dün teneffüshanede neler oldu?" dedi. Ben de, ordudan ayrılan subaylar için bir arkadaşımızın ileri geri konuştuğunu duyduğumuzu, o anki duygusallıkla kendisini teneffüshaneye çağırdığımızı ve böyle bir şey söyleyip söylemediğini sorduğumuzu söyledim. "**Evet söyledim, hatta ordudan pislikler temizlendi bile dedim,**" demesi üzerine de arkadaşların "**sen bir deniz subayı hakkında nasıl böyle konuşursun?**" dediklerini ve kavga çıktığını... Hiçbir zaman iki kişi birden saldırmadı, kavga teke tek edildi diye anlatmaya devam ettim. Arkadaşı teneffüshaneye benim çağırdığımı, kendisine vurmadığımı, kavgaya karışmadığımı, kavgada yere düşen gözlüğünü yerden alıp kendisine verdiğimi söyledim. Okul komutanı tek bir cümle etti: "**Sivil hayatta size başarılar dilerim.**" Yanıtım, "**Sağol komutanım!**" oldu. Şapkamı giydim, selamımı verdim, inzibatların eşliğinde uygun adım odadan çıktım. Artık deniz subayı olamayacaktım, denizaltıcı olamayacaktım. Çocukken yorganın veya battaniyenin altında oynadığım denizaltıcılık oyununun gerçeğini yaşayamayacaktım... Şimdi aynı oyunu torunumla oynuyorum, çok eğleniyoruz. Denizin altına dalıp dalıp, torpilleri atıp yüzeye çıkıyoruz...

Torunumla, 2014

Kavgaya karışmadığım, olayda sadece görgü tanığı olduğum hâlde okuldan atılmıştım. Teneffüshanede bizzat B.B.'yi dövenlerden bazıları, disiplin kuruluna dahi çıkmamışlardı, ayrıca okuldan atılanlardan ikisi olay esnasında teneffüshanede bile değildi. Bence bu kavga bahane edilmişti, okulda her zaman kavga çıkar, sorun öğrenciler arasında hâlledilirdi; komuta mevkiinin en düşük kademesine dahi yansımazdı. Anlaşılıyor ki, Okul Komutanlığı'nın okulda bütün olanlardan ve kimlerin ne yaptığından haberi vardı.

Evet, aramızda gammaz vardı... Bunu ilk kez komutanın odasından çıkarken düşündüm. Peki kimdi bu ispiyoncu? Arkadaşlarımla bu konuyu hiç konuşmadık. Nedenini inanın bilmiyorum. Sanırım, aramızda böyle birinin olabileceğine ya inanmak istemiyorduk, ya da kim olduğunu öğrenirsek yapmamız gerekenler yüzünden konuyu konuşmaktan kaçıyorduk. Yıllar sonra tesadüfen öğrendim kim olduğunu... Yaptığımız

her şeyin içinde olan biriymiş. Ayı Bahadır'ın isminiyse onu çok sevdiği ve en iyi arkadaşı olduğu için vermemiş. Her eylemde bizimle beraber olan Ayı Bahadır, bir sohbette "ulan bütün arkadaşlarımı attılar, 12 Mart'ta -biz atıldıktan bir yıl sonra- donanmada adam bırakmadılar, beni nasıl atladılar merak ediyorum," deyince, seninki de kıyak kafa "oğlum ben senin ismini hiçbir zaman vermedim ki, sen benim en iyi arkadaşımdın," diyerek kendini ele vermiş. Ulan i..e biz neyindik? Senin için ölümü göze alacak dostların değil miydik? Bana bunu Ayı Bahadır'ın kendisi bizzat anlattı.

Neyse benim yerime, hiç olmazsa Ayı Bahadır'ım denizaltıcı olabildi. Koca gövdeli, yumuşacık kadife yürekli arkadaşımı daha yeni son adresine uğurladık, evine yerleştirmek de bana nasip oldu, ne mutlu bana...

Bu ispiyoncu arkadaşımızın babası da subay. Eminim, o da yaptığı işi yurtseverlik olarak görüp yaptı. Birileri onu, yaptığı işin 'vatana hizmet' olduğuna ikna etmiştir, ayrıca onların açısından bakıldığında gerçekten vatana hizmettir. Şimdi Albay emeklisi, kendisiyle hâlâ sınıf toplantılarında karşılaşıyoruz. Bu olaylar hiç yaşanmamış gibi davranıyorum, konuşmak için yanıma geldiğinde havadan sudan konuşup geçiştiriyorum. Yanımdan gittikten sonra içimden, "sen benim yediğim ilk kazıksın, ama merak etme -ne yazık ki- son olmadın,"diyorum.

İnzibatlar koridorun sonunda yanımdan ayrıldılar. Tek başıma kaldım. Tam da öğle yemeği vaktiydi, sınıflar yemek taburuna geçmişlerdi. Ben de yemekhaneye doğru yürüdüm, sınıfımla beraber yemekhaneye girdim. Tesadüfen, en çok sevdiğim yemekler vardı: Dalyan köfte, iç pilav ve dilber dudağı...

Sanki aşçı başı bana güle güle diyordu.

Nöbetçi öğrenci 'Tanrı'nın adıyla' komutunu verdi. Tam yemek için hamle yaptığımda, yemekhanedeki sessizlik dikkatimi çekti. Her zamanki çatal bıçak sesleri duyulmuyordu. Etrafıma baktığımda kimsenin yemek yemediğini gördüm; tüm okul atılmamızı bu şekilde protesto ediyordu. Bu durumda benim de yemek yememem gerekiyordu tabii... O en çok sevdiğim yemekleri sadece seyredebildim. Böylece okuldaki son yemeğimi yiyemedim.

Yemekten sonra yatakhaneye çıktık. Ben dolabımı boşaltıp bavulumu hazırlamaya başladığımda arkadaşlar yanıma geldiler. Her biri benden bir anı istedi; hepsine bir şeyler verdim. Şapka, atkı, eldiven, haricî ve dâhili elbiseler, gömlek, kravat derken bavula koyulacak sadece iç çamaşırlarım kaldı. Ayı Bahadır'a hiçbir eşyam uymadığı için, o da elbise fırçamı aldı. Vedalaşma vakti gelmişti.

Daha 17 yaşında olduğumuzdan, bizi ailelerimize teslim etmeleri gerekirken neden velilerimiz gelene kadar okulda tutmadılar ve evci çıkmamıza müsaade ettiler, bilmiyorum. Benimle beraber atılan diğer altı arkadaşım nerdeydiler? Ya benden önce okuldan ayrılmışlardı ya da beni uğurlayanlar arasındaydılar. Net olarak hatırlamıyorum. O anlarda sarhoş gibiydim, bakıyordum ama görmüyordum, hafızamda bu konuda bir kayıt maalesef yok.

Arkadaşlarım üst bahçede bulunan Foto-Film binasının önüne kadar benimle geldiler, hepsiyle orada vedalaştık. Gözler yaşlandı, boğazlara bir şeyler düğümlendi, bakışlarla konuşuldu ve ayrıldık. Lumbar ağzından çıkarken ilk girdiğim günkü gibi **tek başımaydım.**

İçimde bir burukluk, kafamda bir boşluk, aşağıya doğru inmeye başladım. Hatırlıyorum, şapkamı elime aldım, ceketimin düğmelerini açtım ve kravatımı gevşettim, özgürlüğüme kavuşmuş gibi hissettim kendimi. Üzerimden bir yük kalkmıştı, artık askeri disiplin kurallarına uymak zorunda değildim.

Bir sigara yaktım. Derin bir nefes alıp yürümeye devam ettim. Kimse sigarama karışamazdı artık.

Sivil hayatta 'devrimci mücadele' beni bekliyordu.

Okuldan ayrılmadan önce kimliğimi sınıf subayım Mete Yüzbaşım'a teslim ederken bana, "Sermet, sen Deniz Kuvvetlerine çok yakışırdın ama böylesi senin için inan daha iyi olacak, donanmada astların seni çok severdi ama üstlerin seninle çok uğraşırlardı. Gel seni bir öpeyim, sana yeni hayatında başarılar dilerim" demişti.

Babam beni teslim almaya gelene kadar, babamın üniversiteden arkadaşı olan Müjgan Kızıltaş'ın evinde bekleyecektim. Bu arada Müjgan Teyze de sıkı bir solcuydu, iki buçuk yıldır az kahrımı çekmiyordu. Sümüklü mendillerimi, donlarımı dahi izinde ona götürürdüm, yıkardı. Bana annelik yapıyordu. Yedirdi, içirdi, beni kendi evladından ayırmadı. Kendisini okulda tanımayan öğrenci yoktu, zaten kardeşim gibi olan oğlu da benden bir sınıf üstteydi. Müjgan Teyzem hiç yadırgamadı atılmamı. Subaylar ve Harbiyelilerden sonra liseden de öğrenci atılması onu şaşırtmamıştı, eminim bu haberi bekliyordu. Oğlu Ufuk, Harp I öğrencisiydi, neyse ki o atılmamıştı. (O da bir yıl sonra 12 Mart Muhtırası'ndan sonra yapılan büyük kıyımda atıldı. Şimdi Almanya'da yaşıyor.)

Sivilleri giyip, Ada'da her zaman gittiğimiz kafeteryaya gitmek üzere yola çıktım. Muhakkak orada haber alacak birilerini

bulurdum. Artık sürekli sivil elbise giyecek olmama rağmen, karşıdan gelen bir subay görünce, sanki hâlâ yasakmış gibi bir an tedirginlik duydum.

Daha üç ay önce Ada'da sivil gezerken bir yüzbaşı tarafından yakalanmış, soba satan bir dükkâna sokulup çok kötü dayak yemiştim. Dayak, sehpanın üzerindeki teneke makasını elime almamla ve yüzbaşıya gözlerimi dikmemle son bulmuş, bir faytona bindirilip okula gönderilmiştim. Akşam tüm okul taburununun önünde sivil elbiselerim gaz dökülüp yakılmış, berber taburun önünde bir tören havasında saçlarıma üç numara makineyi vurmuştu. Ayrıca iki hafta sonu izinsiz kalmıştım ve 8 disiplin puanım kırılmıştı. Ertesi günü sınıf subayıma gidip, "Komutanım askeri lise öğrencisine sivil gezmek yasak, Ada garnizon olduğu için askeri öğrencinin dolaşması yasak, ben Ada'ya evci çıkıyorum. Ne yapacağım, çıplak mı gezeceğim?" diye sorduğumda, "Sermet, böyle mantık soruları sorma, burası asker ocağı, burada mantık aranmaz, askerliğin başladığı yerde mantık biter," demişti. Neyse, tedirgin olmama gerek yoktu, artık resmi dolaşmam yasaktı. Ancak evden çıkar çıkmaz fark ettim, peşime hemen bir asker takmışlardı. Sivil giyimliydi ama Beykoz kunduraları ve saçları asker olduğunu anlamaya yeterdi. Kafeteryaya gideceğime onun adına çok sevinmiştim, nasıl olsa askerin masraflarını komutanlık karşılayacaktı.

Tahmin ettiğim gibi, kafeteryada benimle beraber atılan bir arkadaşımla karşılaştım. Okuldan benden önce ayrılmış, daha doğrusu gönderilmiş. O da Adalı'ydı... Sarp Abi'yi ve diğer teğmenleri göz altında tutuyorlarmış. Diğer atılan arkadaşların durumları hakkında hiçbir bilgimiz yoktu. Biz konuşurken asker de bizi izliyordu. Kafeteryada, "Zeyno güzel, Zeyno nazlı,

Zeyno dört köyün ağa kızı... Kız almak için başlık vermek gerek. Oysa fakirin biri Mehmet..." şarkısı da kasetten çalıyordu.

Yaşananlarla ilgili olarak epey bir süre sohbet ettik. Ben İzmir'e dönmeyeceğimi, Ada Lisesi'ne kaydımı yaptıracağımı ve **'devrimci mücadeleme'** İstanbul'da devam edeceğimi söyledim. Arkadaşım bu kararıma çok sevindi. Evlerimize gitmek üzere kafeteryadan çıktık. Takip eden askere de "Artık eve gidiyoruz, sen de birliğine dönüp raporunu verebilirsin, yarın gitmek istediğin bir yer varsa söyle oraya gidelim, sana da bir hayrımız dokunsun," dedim. Hiçbir yanıt vermedi, sonra biz de evlere dağıldık. Asker beni eve kadar götürdü. Bir daha kendisini veya Ada'da beni takip eden bir başkasını görmedim.

Akşam geç vakitlere kadar teyzemle sohbet ettikten ve bir araba nasihat dinledikten sonra yattım. Teyzemle fasılalarla da olsa ölene kadar ilişkimiz kesilmedi, ancak ne yazık ki cenazesine gidemedim. Onun son yolculuğunda yanında olamamak hâlâ içimde bir acıdır.

Sabah artık erken kalkmak zorunda değilim diye yatmıştım akşam. Gel gör ki, tam da kalk borusu saatinde, kapı zilinin sesiyle uyandım. Kapıyı açtığımda babam karşımdaydı.

"Merhaba oğlum, nasılsın?" dedikten sonra, "Neden okulda değilsin?" diye sordu. Ben de okuldan atıldığımı söyledim. Babam teğmenlerin ve Harbiyelilerin atıldığını İzmir'de gazetede okuyup, arkasından da okuldan **'oğlunuzun disiplin durumunu görüşmek üzere acilen geliniz'** telgrafını alınca, benden aldığı haberi hiç yadırgamadı, sadece "peki neden seni okuldan bıraktılar?" diye sordu. Ben de bilmediğimi söyledim.

Babam Müjgan Teyzem'le biraz sohbet ettikten sonra, mesai saatinin başlamasına yakın okula gitmek üzere birlikte yola çıktık. Yol boyunca hiç konuşmadık. Okula vardığımızda, lumbar ağzındaki nöbetçi, babamı nöbetçi subayının yanına götürdü. Ben bir kenarda beklemeye başladım. Babam yarım saat sonra geldi, "hadi oğlum gidiyoruz," dedi. Nöbetçi subay, "**ne yani iki tane patlatmayacak mısınız?**" diye sorduğunda, babam "**neden dövecekmişim, oğlumu okuldan atmak size ne kazandırdı bilmiyorum, ama bizim ailemize şeref kazandırdı,**" diye cevap verince, içime su serpildi. Babam kızmamıştı. Eve kadar gene hiç konuşmadık.

Eve dönerken babam gazete aldı, gazetenin birinci sayfasının bir köşesinde, '**7 Deniz Lisesi öğrencisi okuldan atıldı**' başlıklı bir yazının altında ismim yazılıydı. Bu ismimin gazeteye ikinci çıkışıydı. Birincisi okulu kazandığımda kazananlar ilanında çıkmıştı, şimdi de atılanlarda...

Eve vardığımızda teyzemin damadı, aynı zamanda deniz yüzbaşısı olan Armağan Abi'yi bizi beklerken bulduk. Armağan Abi de ilerici bir yapıya sahip olmasına rağmen Sarp'ın liderliğine giremeyecek bir karakteri olduğundan, olayları dışardan izlemeyi yeğlemiş; beni gerçekten çok seven, bende çok emeği olan, hâlâ görüştüğümüz bir abimdir... Arkadaş sohbetlerinde anlattığım, kuvvet gemisi komutanı olduğu dönemde Deniz Kuvvetleri Komutanı sanılan Armağan'dır. Yangın gemisiyle Sovyet muhribinin batırılmasını emreden adamdır... "Bir daha bir subaydan dayak yersen seni ben benzetirim," diyen adamdır... (Beni döven subay sınıf arkadaşıymış, başkalarından duyduğuma göre beni dövdüğü için adamı iyi benzetmiş.) Adresi bir zamanlar, Yüzbaşı Armağan Yüzbaşı, Yüzbaşılar Sok. Yüzbaşılar Apartmanı, Yüzbaşılar-Gölcük olan adamdır...

Donanmada 'Yüzbaşı Yüzbaşı' diye tekmil vermek mecburiyetinde olan tek adamdır...

Armağan Abi atıldığımı duymuş. Gölcük'ten gelmiş, akşama tekrar gemisinde olması gerekiyormuş. Babamla sohbete başladılar, babam okulda olanları anlatmaya başladı. Okul komutanı özetle, "oğlunuz '**yılan başı**', '**Yalnız Adam**' olma yolunda haberiniz olsun, disiplin kurulu kararıyla okuldan atıldı," demiş. Babam da kendisine, "ben size onu 14 yaşında teslim ettim, oğlum yılan başı olduysa, bunun sorumlusu sizsiniz. Ben bir öğretmenim, çocuk eğitiminin ne demek olduğunu iyi bilirim," diye yanıt vermiş. "Eğer '**Yalnız Adam**' diye **Nazım Hikmet**'i kast ediyorsanız, Nazım da bu okuldan ayrılmıştı, şimdi 'Dünya Şairi,'' demiş. Ardından da "siz reşit olmayan bir çocuğu nasıl sokağa bırakırsınız? Oğlumu okulda bekletip bana teslim etmeniz gerekirdi, ya başına bir şey gelseydi? Hesabını nasıl verecektiniz?" diye okul komutanına fırça atmış. Bir kaç saat sonra, Armağan Abi, "bu sana bugünün anısına hediyem..." diyerek bir paket verdi, beni öptü ve Gölcük'e doğru yola çıktı. Bakışlarından ve sarılmasından okuldan atılmış olmama çok üzüldüğünü hissettim. Paketi açtığımda Aleksandr Soljenitsin'in iki ciltlik *İlk Çember* romanıyla karşılaştım. Kitabın ilk sayfasına da bir not yazılmıştı: *'**Önemli olan militanların arasından değil, liderlerin arasından lider olabilmektir.**'* Armağan Abi'nin bana neden özellikle bu kitabı hediye ettiğini ve bu notu yazdığını tam manasıyla anlamadığımı, 40 yaşımda anladım.

Armağan Abi gittikten sonra babam ilk defa dolaysız olarak benimle konuştu: "**Sermet yarın İzmir'e dönüyoruz.**" Ben çok net ve kararlı bir ses tonuyla, "**ben gelmeyeceğim baba, İstanbul'da kalıp devrimci mücadeleye burada devam edeceğim,**" dedim. Bunu nasıl söylediysem, babam hiçbir şey

söylemedi ve yürüyüşe çıktı. Bugüne kadar oğluna değil sözle, bakışlarıyla istediğini itirazsız yaptırtan babam, ilk defa böyle bir tepkiyle karşılamıştı. Eminim hiç beklemediği bu tavır karşısında ne yapması gerektiğini düşünmek için çıktı yürüyüşe. Sanırım en büyük endişesi İstanbul'da kalırsam, başımı belaya sokacak olmamdı. İzmir'de beni kontrol altına alabileceğini, daha rahat denetleyebileceğini düşünüyordu. Ayrıca İzmir'deki öğrenci olaylarının yoğunluğu İstanbul'a nazaran çok daha azdı.

Babam eve döndüğünde bu konuyu hiç konuşmadık. Yemek yedik, hep birlikte sohbet ettik, ben yaşadığım süreci 'detaylı' bir şekilde anlattım. Eh, zaten benden kimseye konuşma fırsatı kalmadı. Neyse ki günü kurtarmıştım, sabah duruma göre hareket edecektik artık, ama gitmemeye kararlıydım.

Sabah kahvaltıdan sonra babam "ben çıkıyorum, sen beni evde bekle,"dedi ve çıktı. Nereye gittiğini söylemedi, bekle dediği için ben de bir yere kımıldayamadım. Babam öğle vaktinde eve geldiğinde yanında Sarp Kuray vardı. Ben teğmenimi görünce çakıldım (hazır ola geçtim), Sarp Abi "gel buraya" dedi, sarıldık, öpüştük... Epeydir görmemiştim kendisini, o nedenle sarılmamız biraz uzun sürdü. "Hadi bakalım biz çıkalım," dedi ve beraber evden çıktık. Ada'da bir kahvehaneye gidip oturduk, etrafımızda üç dört tane sivil de bizi izliyordu.

Sarp Abi bir gün önce, göz altından çıkar çıkmaz Ada'ya gelmiş, babam da kendisini Armağan Abi'nin Ada'daki arkadaşları vasıtasıyla bulmuş. Ben okulda yaşadıklarımızı kendisine aktardıktan, o da kendisiyle ilgili paylaşımlarda bulunduktan sonra, Danıştay'a kişisel olarak dava açmamız gerektiğini, bizi böyle bir olayı bahane ederek okuldan atmalarının yasal olmadığını, bu konuda kendisinden haber beklememi söyledi.

Sohbetin sonunda, "sen babanla beraber İzmir'e gideceksin, mücadeleye orada devam edeceksin," dedi. Bakışlarımdaki isyanı görmüş olacak ki, "**Bu bir emirdir!**" diye ilave etti. Boğazıma birşeyler düğümlendi, beynim durdu, düşünemiyordum... Düşünmek istiyor, ama beceremiyordum. Burnum titredi... Gözlerimi gözlerinden ayırmadan, "**emredersiniz teğmenim!**" diyebildim. Artık gözlerim dayanamayacaktı. Kalktım arkamı dönüp hızlı hızlı yürümeye başladım. Arkamdan, "**merak etme en kısa zamanda geleceğim, görüşeceğiz,**" dediğini duydum.

Eve geldiğimde babam ile teyzem hiçbir şey söylemeden yüzüme bakıyorlardı. "Seninle geliyorum baba, ama İzmir'de yatılı okuyacağım," dedim. Babam rahatlamış bir sesle, "tamam, yarın sabah yola çıkarız," diye yanıt verdi. Ufuk'la vedalaşmadan gitmek istemediğimi, Pazar'a kadar beklemek istediğimi söyledim. Ufuk hafta sonu izne çıkacaktı. Babam, dönelim de bir kaç gün fark etmez, diye düşünmüş olsa gerek, bu isteğimi itirazsız kabul etti. Böylece birkaç gün daha kazanmış oldum. Babama Sarp Abi'nin Danıştay'a dava açmamız gerektiğini söylediğinden bahsettim. Babam da "Ankara'ya gider Halit Abi'nle görüşürsün," dedi. Halit Abi, babamın üniversitedeki en yakın üç arkadaşından biri ve aynı zamanda hemşehrisi olan, hayatlarının bir döneminde kader birliği yaptıkları Halit Çelenk'ti. Birçok solcunun avukatlığını yapan hatta 70'li yıllarda Çağdaş Hukukçular Derneği tarafından 'Yılın Avukatı' seçilmiş, 12 Mart sonrası Deniz Gezmiş'in ve arkadaşlarının da avukatlığını yapan ve beni çok seven bir abimdi.

Halit Çelenk, Şekibe Çelenk ve biz. İzmir Karşıyaka ziyaretleri.

Evden tekrar çıktım, iskelenin önünden papaz turuna doğru yürümeye başladım. Özleyeceğim her yeri hafızama kaydetmek, her yaşanmışlığı beynime kazımak istiyordum. Şişeden şarap içtiğimiz duvar üstünü, oturup sohbet ettiğimiz yerleri, denize girdiğimiz plajı ve daha bir sürü şeyi...

Özleyecektim, vapurdan inip taburla yukarı çıkmayı... (Düne kadar nefret ettiğim şeydi taburla yukarı çıkmak. Genellikle bir şekilde kaytarır, bir arkadaşımla serbest yürüyüş çıkardım, ama olsun artık özleyecektim...)

Özleyecektim, yolda giderken çaktırmadan bakkala girip, filtresiz Yeni Harman (Filtresiz Yeni Harman deyip geçmeyin, okuldaki en makbul sigaraydı) ve turşu alıp; turşuyu şapkamın, sigarayı donumun içinde okula sokmayı. (Okul girişinde

ciddi üst araması vardır, hele bizim gibi mimliler didik didik aranır.) Özleyecektim ceza talimlerini. Özleyecektim okuldan kaçmalarımızı. (Haftada en az bir kez sigara, içki, kitap, gazete, ekstra yiyecek gibi ihtiyaçları karşılamak için genellikle iki kişi kaçardık.) Özleyecektim gizli olarak **sivil elbise** ile gezmeyi, sigara, içki içmeyi. Özleyecektim, bir odaya girerken, çıkarken, otururken, kalkarken 'Müsaadenizle efendim' demeyi, bana da denmesini. Masörümü, ranzamı, reviri, kapalı yüzme havuzunu, Kaşık Adası'nın dershaneden günbatımındaki görünüşünü, değirmeni, denizi, çamları, çam limanını özleyecektim... Özleyecektim asker selamı vermeyi, kalk borusunu, tabur borusunu, yat borusunu. Özleyecektim hafta sonları Vasso'yu ve Maria'yı görmeyi. (Ada'nın bizim yaşlarımızdaki en güzel kızları...) Arkadaşlarımı, dostlarımı, canlarımı çok ama çok özleyecektim... (Askeri Lise arkadaşlığını sivil hayatta bulmanın mümkün olmadığını yaşayarak gördüm...)

Askeri kurallara uymaktan nefret etmeme rağmen, sivil hayata alışmak çok zor olacaktı benim için. Askeri öğrenciye polis karışamazdı, karakola götüremezdi. İnzibat eri, astsubayı karışamazdı. Sadece ve sadece inzibat subayı karışabilirdi, o da zaten İstanbul'da toplam üç tane vardı. Sizin anlayacağınız İstanbul'un **ali kıran baş** keseniydik. Şimdi bırak polisi bekçi bile canıma okuyabilirdi.

Eve döndüğümde teyzemin yeğeni Ayşegül beni bekliyordu. Kendisi İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenciydi. Haberi gazetede okuyup gelmiş. Okuldaki arkadaşlarının benimle tanışmak istediklerini söyleyip, ertesi gün Akademi'ye onunla birlikte gitmemi istedi.

Akademi'ye gittiğimde çok şaşırdım. Tanışmanın olacağı salon tıklım tıklımdı. Ben üç beş kişi ile tanışıp sohbet edeceği-

mizi sanıyordum. Biz salona girdiğimizde öğrencilerden biri yüksek sesle beni tanıttı. "Arkadaşlar Sermet Arkadaşımız geldi," dedi. O anda yoğun bir alkış koptu, çok ama çok heyecanlandım ve utandım.

Bu arada başka bir öğrenci kürsüye çıkıp, beni kürsüye davet etti. İlkokulda 23 Nisan kutlama törenlerinde kürsüde şiir okumuştum, hatta orta sonda, bir önceki dönemin okul birincisi olarak, öğrencileri temsilen eğitim dönemi açılış konuşması yapmıştım, ama bu başkaydı. İlk defa böyle bir şey yaşıyordum. Belli ki gelişimle ilgili önceden bir hazırlık yapılmıştı. Kürsüye çıktım, kürsüden dolayı gözükmüyordu ama ayaklarım zangır zangır titriyordu. Kalbim yerinden çıkacakmış gibi çarpıyordu. Salona bakıyor ama kimseyi görmüyordum. Hiç bir hazırlığım yoktu, ne söyleyeceğimi bilmiyordum. Konuşmama "**Merhaba**" diye başladım. Sonra neler söyledim hiç hatırlamıyorum. Ancak kısa konuşmam bittiğinde, salondaki alkıştan söylediklerimin beğenildiğini düşündüm. Herkes gelip tebrik ediyordu. Bir masaya oturduk, çaylar geldi, sohbetler edildi. Hayatımda ilk defa bir topluluk karşısında konuşmuştum. Bir lise öğrencisi olarak üniversite öğrencilerinin karşısında konuşma yapmış ve alkışlanmıştım. Akşam eve döndüğümde kendimle gurur duyuyordum.

Sabah Ufuk geldi, hâlâ Harbiye öğrencisi olduğu için dikkatli davranmak zorundaydık. Evden ayrı ayrı çıktık, ikimiz de kimsenin bizi takip etmediğine kanaat getirdikten sonra daha önce kararlaştırdığımız yerde buluştuk. Çok üzgündü. "Senin başına bunların geleceğini, Kadıköy'de Pir Sultan Abdal oyununu seyretmeye gittiğimizde, dayanamayıp avazın çıktığı kadar, '**böyle düzen istemezük!**' diye bağırdığında tahmin etmiştim," dedi "Ne diyeyim kardeşim seni zapt etmek mümkün değil ki, kafana koyduğunu sonunu düşünmeden yapı-

yorsun," diye çıkıştı. Kendisi çok sakin mizaçlı biri olmasına rağmen, 12 Mart sonrası onu da Harp Okulu'ndan atmalarının nedeni, acaba benimle olan arkadaşlığı mıydı... Bu da cevabını bulamamış bir soru olarak benimle yaşıyor. Son zamanlarda yaşadıklarımızı birbirimizle paylaştıktan sonra ayrı ayrı eve döndük. Artık benim bavulumu hazırlamam gerekiyordu. Eminim ağır bir bavul olacaktı, evde kitaplarım epeyce birikmişti. Ertesi sabah ilk Yalova vapuruyla İzmir'e yola çıkacaktık.

Ufuk'un ve teyzemin iskeleye gelmelerini istemedim, evde vedalaştık. O zamanlar Yalova üzerinden İzmir'e gidiş tam on saat sürüyordu. Babamla zorunlu kalmadıkça hiç konuşmuyorduk. Yalova'dan Bursa otobüsüne bindik. Gemlik Körfezi'ne geldiğimizde alargada bir hücumbot filosu gördüm, tam yol seyir hâlindeydiler. O an gözlerimden akan yaşa engel olamadım ama babam bu akan yaşları görmemeliydi... Görmedi de. Bana her zaman "**erken öten horozun başını keserler,**" diye nasihat eden babamın, bu gözyaşlarını pişmanlık olarak yorumlamasından endişe ediyordum. Benimki pişmanlık değil, sadece özlem gözyaşlarıydı.

Akşam Karşıyaka'ya vardık. Anneme ve canım ablama sarılmak bana çok iyi geldi. Sımsıcaktılar. Annem en sevdiğim yemeği yapmıştı: Kıymalı yaprak sarma. Ablam da bardakta jöle...

BÖLÜM II

İZMİR

Artık evdeydim. Ablama ve anneme, olanları hiçbir yorum katmadan anlattım. Annem, "Allah cezalarını versin," dedi, ablam, "gel seni öpeyim". Ablamla birbirimizi çok severdik ve birbirimize çok düşkündük ama yılın en az altı ayını küs geçirirdik. Beni herkesten kıskanırdı.

Hayatımın ilk eylemi olan **açlık grevini 1961** yılının bir pazar sabahında, harçlıklarımızın artırılması için ablamın önerisiyle yapmıştık. Ablamın odası salona bakan camekânlı odaydı. Camekânın camlarına, **'Hak verilmez alınır', 'Harçlıklarımıza zam', 'Açlık grevi 1. gün'** yazan kâğıtlar astık. Ablam on dört yaşındaydı, ben sekiz. Eylemi pazar günü yapmamızın nedeni de annemin ve babamın evde olmalarıydı.

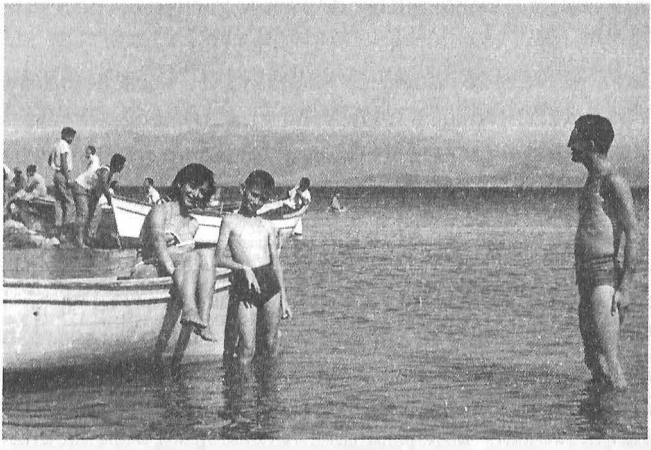
Annem Karşıyaka Kız Enstitüsü'nde matematik, babam İzmir Atatürk Lisesi'nde Fransızca öğretmeniydi. Babam aynı za-

manda okulda baş muavindi. Annem **Atatürkçü** bir öğretmendi, Atatürk'ü gördüğünde gözlerine bakamadığını söylerdi. Babamın '**Troçkist**' olduğunu daha sonraları yaptığımız tartışmalardan ve Halit Abi ile sohbetlerimizden anladım.

Ablamla, ablamın yatağının üzerine, salondan görünecek şekilde oturduk ve babamın kahvaltıya gelmesini bekledik. Annem kahvaltıyı hazırlarken "boş verin, hadi gelin kahvaltı edin," dedi; biz kararlı bir şekilde reddettik. Babam kahvaltıya indiğinde açlık grevi pankartlarımızı gördü, hafif gülümsedi, kahvaltısını etti ve hiçbir şey söylemeden gitti. Annem "babanız gitti, hadi gelin birşeyler yiyin," dedi ama biz gene reddettik. Öğlen babam tekrar geldi, aynı olayları tekrar yaşadık, gülümsedi ve gitti. Ben acıkmıştım ama ablam çok kararlıydı, dayanmak zorundaydım. '**Grevde 2. gün**' yazısını bile hazırlamıştı. Akşam oldu, aynı sahneleri tekrar yaşadık. Ben dayanamadım ve grevi kırdım. Ablam 1992'de aramızdan ayrılana kadar, grev kırıcılığımı her ortamda anlattı. Sekiz yaşında olmam onun için hiç önemli değildi, grevi kırmıştım. Onu çok ama çok özlüyorum. Canım ablam benim...

Pazartesi günü babamla beraber Atatürk Lisesi'ne gittik, gitmeden önce kendisiyle pazarlık yaptım. "Baba beni babam olarak dövebilirsin, ama sakın hocam olarak dövmeye kalkma, karşılık veririm," dedim. Babamın dayağını yememiş öğrencisi yok gibidir, ama bütün öğrencileri de kendisini gerçekten çok severdi. Kimseyi sınıfta bırakmaz, "bir gün Fransa'ya gider benden daha iyi Fransızca öğrenir," derdi. Sonraki yıllarda ailecek yaşadığımız acı olaylarda babamın ne kadar sevildiğine bizzat şahit oldum. Bana şaşkın ve güleç bir yüzle baktı, hiç cevap vermedi ama ben kendisine gerekli mesajı verdiğimden

Ablam ve ben.

emindim. Bu konuda yanıldığımı, mesajımın ciddiye alınmadığını daha sonra yaşayarak görecektim.

Önce müdür Ali Kemal Görgülü'ye uğradık, babam beni kendisiyle tanıştırdı. Müdürün nasihat içerikli konuşmasından sonra babam Fen bölümüne kaydımı yaptı. Sonraları öğrendim ki, diğer arkadaşlarımın okullara kaydı hiç de kolay olmamış, birçok okul kabul etmemiş, onlar da Anadolu'nun çeşitli illerinde okumak zorunda kalmışlar. Ancak hepsi üniversitede çok iyi bölümleri bitirip meslek sahibi oldular.

Hafta sonu sömestr tatili başlıyordu, ben Ankara'ya gidip Halit Abi'ye vekâletname verecek, bu sayede benimle birlikte atılan ve Ankara'da yaşayan 7135 Murat Yedican'ı görecektim. Murat'tan Sarp Abi'nin de Ankara'da olacağını öğrendim. Çok ama çok sevindim, tekrar bir araya gelecektik. Bir gece önce evden yaptığımız telefon görüşmesinde Murat onlarda kalabileceğimi söyledi, böylece konaklama sorunum da olmayacaktı. Şehirlerarası telefon görüşmesi yapmak için, 03'e yazdırdıktan sonra saatlerce beklenen bir dönemde görüşmeyi becermiştik.

Murat, hayatımda tanıdığım en atak, gözü kara, arkadaş canlısı insandı, fırlamanın tekiydi. Bir gün tuvalette dört arkadaş, tek bir sigarayı birlikte içerken, nöbetçi subay tuvalet kapılarını çalarak, 'Ses ver!' komutu verdi. Biz ikinci sıradaki tuvaletteydik. İlk tuvalet "7049 Ali Fer!" diye yanıt verdi. Sıra bize geldiğinde hangimiz yanıt versek nöbetçi subayın 'Kapıyı aç!'diyeceğini biliyorduk, hepimiz sigaradan mimli öğrencilerdik. Sigarayı söndürdük ve sessiz bir şekilde bekledik. Nöbetçi subay kapıyı açmak istedi fakat kapı kilitliydi. Bunun üzerine komutu ikinci kez tekrarladı: 'Ses ver, kapıyı aç!' Murat, "do"-diye yanıt verdi. Ben hemen tuvaletle duşlar arasındaki ikimetrelik duvarı aşıp duş tarafına geçtim. Nöbetçi subay kapıyı

açtırdı, üç arkadaşıma müzik derslerindeki notlarını sorup, notları karşılığı yanaklarında solfej çalışması yaptı. Murat o günden sonra bana **'Zargana'** lakabını taktı.

Murat'la okulda her eylemde beraberdik. Liseyi bitirdikten sonra yurt dışına gitti, yaşamını İsveç ve Amerika'da sürdürdü. Yazları Türkiye'ye geldiğinde görüştük. Kendisini geçtiğimiz yıllarda Kanada'da kaybettik.

Ertesi sabah derslere girmeye başladım. İkinci sömestrde yatılı okuyacaktım. Okula gidip gelişlerimde takip ediliyordum, bu nedenle görüştüğüm kişilere çok dikkat etmem gerekiyordu, herkesin başına dert açabilirdim. Sınıfla kaynaşmam uzun sürmedi. Kimileri baş muavinin oğlu olduğum için, kimileri de devrimci olup askeri liseden atıldığım için büyük ilgi gösteriyorlardı. Keyfim yerindeydi. Ahmet adlı sınıf arkadaşımla diğerlerine göre daha yakındık. Daha sonraları birlikte çektirdiğimiz fotoğrafın arkasına, *'Sermet Kardeşim'e devrimci mücadelesinde başarılar dilerim,'* diye yazmıştı.

Birkaç gün sonra Dev-Lis'ten arkadaşlar geldi ve beni toplantılarına davet ettiler. Kendilerine **takip edildiğimi, çalışmalarına ve kendilerine zarar verebileceğimi** söyledim. Hassasiyetime teşekkür edip gittiler, bir daha da toplantılarına çağırmadılar.

Bir hafta çabuk geçti, bazen okul dönüşü Pasaport İskelesi'nden vapura binmek yerine balıkçı motoru kiralayıp Karşıyaka'ya geçiyordum. Böylece hem dümen tutuyor, hem denizi içimde hissediyor, hem de takipçimi atlatıyordum. Sömestr tatilinin ilk günü bit pazarına gittim, kendime **postal** aldım, Kemeraltı

Çarşısı'ndan da **haki renkli kaban** ve **kırmızı kaşkol**. **'Devrimci' devrimci gibi giyinmeliydi...** Ankara'ya otobüs biletimi de alınca, herşey tamamdı. Yola çıkmaya hazırdım.

Ankara'ya sabah indiğimde Murat beni otogarda karşıladı, disiplin kuruluna çıkmadan önce bizi kapattıkları odadan beri ilk defa görüşüyorduk. Yakınlarda bir yere gidip oturduk. Hem sabah kahvaltısı yapıyor, hem de sohbet ediyorduk. Murat'ın babası Karacı Albay'dı. Adam Murat'ın atıldığını duyunca çok öfkelenmiş. Detaylara pek girmedi ama anlattıklarının satır araları okunduğunda hem okuldan teslim alırken, hem de sonrasında epeyce hırpalamış Murat'ı. İçimden "**boku yedik**," dedim. Bakalım bana nasıl davranacaktı, adamla ilk defa karşılaşacaktım. Zaten karacıları hiç sevmezdik, onlar da bizleri... Biz onlara '**mantolu**' derdik, onlar da bize 'yenge'. Hatta müsabakalarda karacıları yendiğimizde '**yenge dediniz bize, enişte olduk size!**' diye slogan atardık. Murat'a "oğlum beni nasıl karşılayacak, geleceğimden haberi var mı?" diye sorduğumda, "haberi var, merak etme sorun yok," dedi. Gene de benim içime kurt düşmüştü.

Sohbetimiz bittikten sonra, Halit Abi'yi aradım, randevulaştık. Murat'la beraber yanına gittik. Bizi çok sıcak karşıladı, önce annemi, babamı, ablamı sordu. Ben de Şekibe Teyzemi (Halit Çelenk'in eşi) sordum. Bize çay ikram etti. Çaylarımızı içerken, Halit Abi'ye yaşadığımız süreci hiçbir şey saklamadan özetle anlattık. Danıştaya dava açabileceğimizi, normal şartlarda kazanmamız gerektiğini, ancak okula dönsek dahi kılıfına uydurup, mevzuata uygun bir şekilde tekrar atılmamızın büyük bir olasılık olduğunu anlattı. Bunu bizim de tahmin ettiğimizi, ama davayı açıp kazanmanın mücadelenin bir parçası olduğunu düşündüğümüzü, yarın bir gün bizden tazminat talep etmelerinin önüne geçmemiz gerektiğini -askeri

liseden kendi isteğiyle ayrılan veya disiplinsizlikten atılanlar okudukları yıl başına tazminat ödemek zorundaydılar- söyledik."Tamam o zaman," dedi, beraber notere gittik, ben kendisine genel vekâletname verdim. Murat yanında nüfus cüzdanı olmadığı için vekâletname veremedi. **Halit Çelenk resmen avukatımdı artık.** Halit Abi ile haberleşmek üzere vedalaştık.

Ben gelmeden önce Sarp Abi Murat'a o gün işi olduğunu, bir gün sonra buluşabileceğimizi söylediğinden eve gitmek üzere yola çıktık. Murat'ın annesi ve ablası beni çok sıcak karşıladılar. Eve giderken duyduğum tedirginlik bir nebze azalmıştı, biraz rahatlamıştım. Ancak önemli olan akşam babasının nasıl davranacağıydı.

Akşam babası geldi, biz Murat'ın odasında kitap okuyorduk. Babasının geldiğini duyunca odadan çıktık, salona geçtik. Salondaki yemek masasının başındaki sandalyede babasının omuzları yıldız dolu, göğsünde bir sürü bröve olan üniformasının ceketi asılıydı. Önce üniforma, sonra babası ile karşılaştım. Salondaki koltukta gazete okuyordu. Bizim salona girdiğimizi hissedince gazeteden gözlerini ayırıp bize doğru baktı. Asık suratı ve çatık kaşlarını dün gibi hatırlıyorum. Ben çok sıcak, en sevimli, yumuşak sesimle ve gülümseyen bir yüzle "ben Sermet efendim, Murat'ın sınıf arkadaşıyım," diyerek elimi uzattım. O da elini uzatıp çok soğuk bir sesle "hoşgeldin," dedi. 'Tanıştığımıza memnun oldum,' dememe fırsat kalmadan gazetesini okumak üzere yüzünü döndü.

Biz Murat'la tekrar odaya döndük, Murat'a "baban benden pek hoşlanmadı galiba," dedim. "Boşver takma kafana, o öyledir," diye cevap verdi. Akşam yemeğine kadar odadan çıkmadık. Akşam yemeğinde sofraya oturduğumuzda, kendimi inanılmaz huzursuz hissediyordum. Annesi, ablası bana sü-

rekli bir şeyler soruyorlar, havayı yumuşatmaya çalışıyorlar, babası ise hiç konuşmadan asık bir suratla yemeğini yiyordu. Çok mecbur kalırsa ağzından zorla bir cümle çıkıyordu. Mesaj netti, adam benim varlığımdan çok rahatsız olmuştu. Benim acilen Murat'ı kırmadan bu işe çözüm bulmam gerekiyordu. Akşam uzun uzun sohbet ettikten, hayaller kurduktan, okulda yaptıklarımızı yad ettikten sonra uyuduk.

Sabah babası gittikten sonra kalktık, kahvaltı ettik. Sarp Abi ile buluşma vakti geldiğinde evden çıktık. Sarp Abi randevulaşılan kahvehaneye bizden daha erken gelmiş, biz kapıdan girdiğimizde gazetesini okuyordu. Bizi görünce ayağa kalktı, "Hoşgeldin. Ada'da arkanı dönüp bastın gittin, gel seni bi öpeyim, deli oğlan,"dedi. Sarp Abi'ye Halit Çelenk'e vekâletname verdiğimi söyledim. O da, "bütün davalara Avukat Mukbil Özyörük bakacak. Ben Mukbil Özyörük'ü, Halit Çelenk ile görüştürüp gerekeni yaptırırım, sen merak etme," dedi. Daha sonra Halit Abi beni arayıp olurumu aldıktan sonra, Mukbil Özyörük'ü benim adıma vekil tayin etti. Ben Mukbil Bey'le tanışmadığım için gelişmeleri Halit Abi vasıtasıyla takip edecektim.

Sarp Abi bize ülkedeki gelişmelerden, İstanbul ve Ankara'da yaşananlardan bahsetti. Bir ara Murat sigara almak için yanımızdan ayrıldığında kendisine Murat'ın babasından duyduğum rahatsızlığı dile getirdim. "Bu akşam bende kalıyorsun," dedi. "Murat alınmasın abi," deyince, "ben hâllederim merak etme," diye cevap verdi. Murat yanımıza geldiğinde Sarp Abi hiçbir şey konuşmamışız gibi sohbete devam etti. O anlatıyor, biz soluk almadan dinliyorduk. Ayrılma vakti geldiğinde Murat'a, "sen şu adrese git, bu notu ver. Ben onlara telefon edeceğim. Orada Osman'ı bul, sana bir paket verecekler, o paketi emanete al, yarın senden alırım," dedi. Bana da "Sermet

sen benimle geliyorsun, seninle konuşacaklarım var, akşam da bende kalırsın," dedi. İkimiz de "Baş üstüne," dedik, Murat'la öpüştük ve ayrıldık. Üzerimden inanılmaz bir yük kalkmıştı. Sarp Abi işi yağdan kıl çeker gibi hâlletmişti. "Bu işi de hâllettik," dedikten sonra, eski Ankara Valisi Enver Kuray'ın oğlu Sarp Kuray'ın evine doğru yola çıktık. Çok mutluydum.

Akşam yemeği için bir pidecide mola verdikten sonra eve vardık. Sarp Abi'nin evi, o güne kadar gördüğüm en büyük evdi. Ben bizim evdeki kitaplığı büyük sanırdım. Burada ise bir kütüphane vardı. Koskocaman bir odanın dört duvarı olduğu gibi kitaplıktı. Kütüphane dışında hiçbir yerde bu kadar kitabı bir arada görmemiştim. Eski Ankara Valisi Enver Kuray'a da böyle bir kitaplık yakışırdı. Sarp Abi'nin odasında ayrı bir kitaplık daha vardı. Onun bu kadar birikimli olmasının sebebini şimdi daha iyi anlamıştım. Evde kaldığım sürede kimseyle karşılaşmadım, böylece kimseyle tanışmak zorunda kalmadım. Sarp Abi'yle geç vakitlere kadar 'Diyalektik ve Tarihi Materyalizm' üzerine konuştuk. Daha doğrusu o anlattı ben dinledim, sorular sordum, Sarp Abi sabırla bana detaylı bir şekilde anlattı. Kitabı okumuştum ama Sarp Abi'nin örneklemelerle anlatması bu kavramları çok daha iyi anlamamı sağladı.

Sabaha karşı yattık, Sarp Abi örtünmem için bir battaniye getirdi. Uyuduk. Muratlar'ın evinden sonra kaldığım ikinci kaloriferli evdi burası. Kalorifer keyifli bir olaydı, özellikle tuvaletin sıcak olması çok keyifliydi. Okulda kalorifere alıştıktan sonra, İzmir'de kaloriferşiz evde yaşamak hiç hoş değildi. Ben de her insan gibi konfora hemen alışmıştım.

Kalktığımızda vakit epeyce geçmişti, sanırım 11:00-12:00 arasıydı. Murat'ı aradık, randevulaştık. Murat emanet paketi de yanında getirdi, Sarp Abi'ye teslim etti. Sarp Abi paketi aç-

madığı için içinde ne vardı bilmiyorum. Buluştuğumuz yerde bir şeyler atıştırıp, Ankara'yı dolaşmaya çıktık. Gençlik Parkı, Kızılay, ilk meclis binası, Ulus Meydanı'ndaki anıt o günden aklımda kalanlar...

Akşam hava kararmak üzereyken Ankara Dil Tarih Fakültesi'nin önünde bize emekli teğmenlerimizden biri daha katıldı, dört kişi Fakülte'ye girdik. Sarp Abi girerken ne olursa olsun konuşmamamızı, sadece dinlememizi tembih etti. Fakülte girişinde bizi iki öğrenci karşıladı. Onlarla beraber uzun bir koridorda yürüyüp bir odaya girdik. Oda çok büyük bir oda değildi ama içerde bayağı büyük on kişilik bir masa vardı. Duvarlar boştu...

Odada iki kişi bizi bekliyordu, onlarla da tokalaşıldı ve masaya dörder kişi karşılıklı oturduk. Tanışırken kimse ismini söylemedi. Anladığım kadarıyla bir tek Sarp ile karşı tarafın konuşmacısı birbirlerini tanıyorlardı. Çaylar geldi, görüşmeler başladı, biz sadece dinliyorduk. Karşı tarafın konuşmacısı, İstanbul ve Ankara'da olan öğrenci direnişlerinden, eylemlerinden örnekler vererek mücadelenin önemli bir boyuta geldiğini, emperyalistlerin bu gençlik mücadelesi karşısında dayanamayacağını, 2. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın yakında başlayacağını, bunun için de kadroların silahlı mücadeleye hazırlanmak zorunda olduğunu, savaş başlayınca geniş halk kitlelerinin, işçilerin, köylülerin üzerlerindeki korkuyu atıp, devletin güçsüzlüğünü görüp, Kurtuluş Savaşı'na katkıda bulunacağını ve sosyalizme giden yolun açılacağını vurguladı.

Sarp Abi, verilen mücadeleyi desteklediğini ve ona saygı duyduğunu, ancak sadece öğrenci direnişi ve örgütlenmesiyle bir yere varılamayacağını, silahlı mücadelenin çözüm olmadığını, Silahlı Kuvvetler'le silahlı mücadele yoluyla baş etmeyi dü-

şünmenin hayal olduğunu, işçi ve köylü örgütlenmesine ağırlık verilmesi gerektiğini, '**silahlı mücadeleyi**' doğru bulmadını, böyle bir örgütlenmenin içinde bulunmayacağımızı söyledi.

Karşının konuşmacısı, "**siz korkuyorsunuz, siz korkaksınız!**" deyince, ben bir anda ayağa kalktım, "sen ne diyorsun ulan?!" deyip tam saldıracakken, Sarp Abi arkamdan çekip "otur yerine!" dedi. Ortam inanılmaz gerildi, ben yerime oturdum ama gözlerimden öfkemi görmemek de mümkün değildi. Sarp Abi çok sakin ama sert bir üslupla "**biz korkak olsaydık donanmada keyif çatıyor olurduk, görüşme burada bitmiştir,**" dedi, ayağa kalktık ve odadan çıktık. Hepimiz çok gergindik, kimse konuşmuyordu.

Fakülteden çıktıktan sonra Sarp Abi bir iki adım önde biz arkasında yürüyorduk, bana "ben sana tembih etmedim mi? Sadece dinle demedim mi? Neden fırlıyorsun?" diye fırça attı. Ben de "bize korkak deyince dayanamadım," dedim. "Adam sana değil bana dedi," deyince de "ama siz diye hitap etti, ayrıca sana söylenen bize söylenmiş demektir," diye yanıt verdim. Sarp Abi'nin gülümseyerek "tamam tamam, gel bakalım yanıma deli oğlan!" demesi havayı yumuşattı. "Abi, kimdi bu adam?" diye sorunca, "**Mahir Çayan,**" yanıtını aldım. Gecenin konusu belliydi artık: Yaşadığımız toplantı ve silahlı eylem...

Buluştuğumuz emekli teğmen bir süre sonra bizden ayrıldı. Murat, ben ve Sarp Abi üçümüz bir taksiye atlayıp Sarp Abilere gittik. Sarp Abi "sizce neden silahlı eyleme karşı olduğumuzu söyledim, söyleyin bakalım..." diye bize sordu. Evet, okuduklarımızdan, ulusal kurtuluş savaşlarının işgal edilmiş ülkelerde verilen bağımsızlık mücadelesi olduğunu biliyorduk. **Adı üstünde, ulusal kurtuluş savaşı...** Buraya kadar ta-

mam. En güzel örnek de, ülkemiz yabancılar tarafından işgal edildiğinde, Gazi Mustafa Kemal önderliğinde verdiğimiz milli mücadele, yani Ulusal Kurtuluş Savaşı. Ancak günümüz koşullarında, ülkemiz işgal altında olmadığı için verilecek mücadelenin ulusal kurtuluş savaşı olmayacağını söylüyorduk. Peki, işgal altında değilsek neden Bağımsız Türkiye istediğimizi söylüyorduk? Ülke bağımlı ki, biz 'Bağımsız Türkiye' diye bağırıyoruz. Ülke bağımsız değilse, yani bir yerlere bağımlı ise, o zaman öyle veya böyle, bir şekilde işgal altında olması gerekmez mi?

İşgal güçlerinin kendileri, işgal ettikleri ülkede bizzat bulunmayabilir, maşa olarak kullandıkları işbirlikçilerini yeterli görüyor olabilirler. Bu işbirlikçilere karşı verilecek ulusal kurtuluş savaşı dolaylı olarak ülkeyi sömüren, bağımsızlığını elinden alan güçlere karşı verilmiş ve onların ülkedeki kolunu, kanadını kırmış olmayacak mı? Ancak o zaman da kendi ülkenin vatandaşları ile silahlı mücadeleye girmiş olacaksın. Ülkenin insanlarına karşı böyle bir eylem başlatmak ülke halkına hiç de sempatik gelmeyecek, destek görmeyecek. Anarşist, terörist olarak nitelendirileceksin. Ülkeyi satanlar senin karşına Silahlı Kuvvetler'i çıkartacaklar. Silahlı Kuvvetler'le silahlı mücadele ederek baş etmen mümkün mü? Değil... O zaman maceraya gerek yok...

Bu içerikte uzun tartışmalar sonucunda kendi aramızda karar verdik: Bir ülkede düşman askeri olmadan silahlı mücadeleye girmek doğru bir eylem tarzı değil. Vatandaşları sömürü düzenine karşı örgütlemenin başka yollarını bulmak gerekli. Esasında Murat'ın da, benim de silahlı eyleme karşı olmanın hoşumuza gittiği pek söylenemez. Daha 17 yaşındayız, kanımız kaynıyor, bize kalsa dünyayı devirirız. Ama gel gör ki durum bu. Sarp Abi sabırla dinledi, dinledi ve noktayı koydu: "Beyler,

önce liseler bitecek, üniversiteler kazanılacak. Başlar belaya sokulmayacak. Tamam mı? Hadi bakalım yatıyoruz..." Nerdeyse sabah olacaktı. Murat sedire kıvrıldı, ben ayaklı koltuğa... Sabah Sarp Abi gelip bizi uyandırdı. Biz Murat'la beraber önce evlerine gittik. Annesi ve ablası ile vedalaştım, çantamı aldım, Murat beni otogara götürdü. Gündüz yolculuğu yapacaktım. Otobüs hareket ettikten on-on beş dakika sonra uyudum. Mola yerinde dahi uyanmadım. Gözümü açtığımda İzmir'e varmak üzereydik. Ülkem işgal edilmediği sürece, silahlı eylemden yana olan gruplardan uzak duracak, bunu ilkesel bir davranış olarak benimseyecektim.

Eve vardığımda bir tek annem evdeydi. Ankara'da olanlardan bilmesi gerektiği kadarını anlattım. Günlerdir banyo yapmamış ve yoldan gelmiştim. O zamanlar haftada bir gün, genellikle pazar günü termosifon yakılırdı. Annem termosifonu yaktı, banyo yaptım, yemek yedim ve tekrar yattım. Sömestr tatili boyunca İzmir Hava Lisesi'nden üç arkadaşımla vakit geçirdim. Okuldan atıldığıma üçü de çok üzüldüler. Sömestr tatili bitiminden sonra bazı hafta sonları görüşmeye devam ettik. Yazın kampa, bir yıl sonra da Harp Okulu'na, İstanbul'a gittiler. Üçü de Harp Okulu'nu bitirdi, ikisi pilot oldu, biri göz muayenesinden geçemedi. Hepimiz çok üzüldük, o da Harp Okulu'nda öğretmen oldu. İkisiyle ilişkimiz Çiğli Uçuş Okulu'nda oldukları sürede de devam etti, filolarına tayin edildikten sonraysa koptu. Üçü de yurtsever subaylardı.

İkinci sömestr başladığında artık yatılı öğrenciydim. Sivilde yatılı olmak farklıydı ama yine de güzeldi. Gündüzcüler evlerine gittiğinde okul sana kalıyordu. Okulun sahibi hissediyorsun kendini, yemekhane, yatakhane, dershane, tuvaletler,

bahçeler her yer senin... Nöbetçi öğretmenleri atlatmak çok kolay, biri hariç: Fantoma Fikri, yani babam. Babamın nöbetinde okuldan kaçılmaz, her saat devriye gezebilir. Sigara içerken çok dikkat edeceksin, her an bir yerlerden çıkabilir, yakalar. Neyse haftada bir gün nöbetçi, o gün de dikkatli oluruz, okuldan kaçmayız olur biter.

Bir sabah gündüzcülerden Ahmet tuvalete geldi, biz kahvaltı sonrası sigaramızı içiyoruz. "Öğrenci panosuna bir şeyler asılmış gördün mü?" diye sordu. Görmemiştim, beraber gidip baktık, siyasi içerikli bir şeyler asmışlar, nedenini şimdi hatırlamıyorum ama ben bu yazıları söktüm... Keşke ne yazdığını ve neden söktüğümü hatırlayabilseydim, ama ne yazık ki hatırlamıyorum. Birinci ders bitiminde sigara için tuvalete gittiğimizde yanıma üç kişi geldi, içlerinden biri "**Sermet Kardeş, sen hangi fraksiyondansın söyle de bilelim,**" dedi. "ne diyorsun sen?" deyince de "**panodaki yazımızı sökmüşsün, neci olduğunu söyle de bilelim...**" diye tekrarladı. Ses tonu ve bakışlar her an kavgaya hazır. O zamanlar ben de her an kavgaya hazır bir tiptim, gözünü budaktan sakınmayanlardan. Sakin ama her şeyi göze aldığımı anlatan bir sesle yazılarını neden söktüğümü anlattım. Sonra da, "benim fraksiyonlarla işim olmaz, isimlerini bile bilmem. Ben '**Devrimciyim,**' dedim. Dönüp gittiler, bir daha da bana bulaşmadılar.

Ankara'da yaşadıklarım, o gün sorulan soru... Anladım ki bir sürü fraksiyon var, bizim askeri lisedeki gibi millet 'sade devrimci' değil. Bu fraksiyonlar kimdir, nedir, kaç tane fraksiyon var araştırıp öğrenmem lazımdı.

Önce isimlerini öğrenmeye başladım, Dev-Genç ve Dev-Lis vardı, TKP 've TİP vardı, Doğu Perinçek'in TİKP (Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi) vardı, Deniz Gezmiş'in liderliğini

yaptığı THKO vardı, Mahir Çayan THKP-C'yi örgütlüyordu. Şimdi hatırladıklarım bunlar... Neden birlikte hareket edilmiyordu, işin içinde ne vardı anlamaya çalışıyordum. **Solun tek yumruk olmaması beni çok rahatsız ediyordu.** Birlikten güç doğardı, İngilizler'in böl-yönet oyununa neden geliniyordu? Ben bu kadar bölünmeye akıl erdiremezken, 12 Mart 1971'den sonra bu örgütlenmeler de bölününce, işin içinden çıkılamaz oldu. 12 Mart'tan sonra eskilere ilaveten, Halkın Yolu, Halkın Kurtuluşu, Halkın Sesi, Dev-Sol, Dev-Yol, TİKKO ve benzeri fraksiyonlar da faaliyet göstermeye başladı. Artık mücadelenin içinde olmak için devrimci, solcu, yurtsever olmak yetmiyordu; muhakkak bir fraksiyona dâhil olmak gerekiyordu. Zaten birçok fraksiyon birbiriyle çatışma hâlindeydi. Sol birbirine düşürülmüştü, Solcular birbirlerine kırdırılıyorlardı.

Üniversitenin durumuna gelince, en hareketli fakülte Ziraat Fakültesi'ydi. Boykot yapıyorlardı, arada sırada sağcılarla kavga edildiğini duyuyordum o kadar. Güzel Sanatlar Akademisi ve Buca Özel Mimarlık ve Mühendislik Yüksekokulu lay lay lom... Sonuç olarak İzmir'de dişe dokunur bir şey yoktu. Deniz Gezmiş'in ismi ortalıkta çok konuşuluyor, epey bir sempati topluyor hepsi o... Lisede zaten sağ bir örgütlenme yok. Sizin anlayacağınız ben pasif bir şekilde yaşıyorum. Zaten hafta sonları evden okula, okuldan eve de takip ediliyorum.

Bu arada Sarp Abi bir kez İzmir'e geldi, Karşıyaka İskelesi'nde buluştuk. Danıştay'da davayı kazandığımızı, yakında okuldan çağırılacağımızı söyledi. Çok sevindim. Arkadaşlarla temas kurduk, hepimizi bir heyecan sardı. En geç bir ay içinde okula çağırılacaktık. Aradan iki ay geçti, artık sömestrin sonuna geliyorduk, haber geldi. Deniz Kuvvetleri Komutanı Celal Eyiceoğlu, "ben imzamın prestijini üç-beş zibidi için sarsamam. Almıyorum okula, gitsinler, nereye şikâyet ederlerse et-

sinler," demiş. Danıştay'ı kazanmıştık ama, Deniz Kuvvetleri Komutanı Danıştay kararını uygulamıyordu. Babam, "zaten belliydi, canını sıkma oğlum," dedi. Neyse ki tazminat istemelerinin önü kesilmişti. Okula dönüş için artık hiçbir umudumuz kalmamıştı, ama bunu kabullenmek hiç de kolay olmadı. Hâlâ rüyalarımda okula döndüğümü ve yeniden askeri lise hayatını yaşamaya başladığımı görüyorum.

Bir daha üniforma giyebileceğim hiç aklıma gelmezken, 1970 yazında Savarona okul gemisi Harbiyelileri İzmir'e getirdi. Her yıl Avrupa ülkelerinin Akdeniz'e kıyı şehirlerine giderdi, bu yıl ise rotayı Türkiye kıyı şehirleri olarak belirlemişlerdi. Sonraki yıllarda Deniz Kuvvetleri'nin Atatürk'ün yatı olan Savarona'ya sahip çıkamaması beni çok üzdü.

Gelen sınıf, bir üst sınıfım olan 6000'lerdi ama aralarında arkadaşlık ettiklerim vardı. Sivil bir arkadaşımla Pasaport'a gittiğimizde, onlarla Alsancak'ta tur atarlarken karşılaştık. Böylece iki Harbiyeli ile beraber İzmir'i dolaşmaya başladık. Hava karardı, bunlar geneleve gitmek istediler, Fevzi Paşa Bulvarı üzerindeki bir mağazanın vitrinli girişinde biz üniformaları giydik, meçi kuşandık, onlar sivilleri giydiler. Bir taksiye atlayıp Tepecik'e gittik. Onlar içeri girdiler, biz de dolaşmaya başladık. Yolda yürürken birkaç er ile karşılaştık, bizi subay sanıp selam verdiler; biz bir subaya denk geldik, selam verdik... Böylece yarım saatliğine de olsa Harp Okulu üniformasını giydim ve meç kuşandım. Sonra tekrar bir kuytuda üstümüzü değiştik, onlar gemiye, biz de evlerimize döndük.

12 Mart 1971'e kadar siyasi yaşamımla ilgili yazmaya değer herhangi bir şey hatırlamıyorum. Olağan haberleşmeler, okulda ufak tefek olaylar, sivil polislerin okula gelip bazı öğrencileri sorması, babamın onları idare etmesi dışında... Bir de, bir gün teneffüs saatinde okula duvardan atlayarak bildiri dağıtmak için birkaç 'sağcı' çocuk girdi. En önde babam, arkasında bizler, çocukları kovaladık, geldikleri gibi kaçıp gittiler. Çocuklar kaçtıktan sonra bütün öğrenciler babamı slogan atarak alkışladı: **"Bizim Hoca, yiğit hoca!"** Sanırım babamın da hoşuna gitmiştir, hiç konuşmadık ama benim çok hoşuma gitmişti. Atatürk Lisesi'nde muhakkak sağcılar da vardı. Ancak hiçbir zaman herhangi bir faaliyette bulunmadılar. O nedenle okul sakindi, fraksiyon çatışmaları da henüz okula sıçramamıştı.

Bir gün babam beni odasına çağırdı, "oğlum muhtıra verildi," dedi. Askerler yumruğu masaya vurmuştu. Önemli olan, vurulan yumruk sol muydu, sağ mıydı? Kısa sürede sağ, hem de 'sağ direk' bir yumruk olduğu anlaşıldı. Sıkıyönetim ilanları, tutuklamalar, işkenceler, Silahlı Kuvvetler'in kara-hava-deniz tüm kuvvetlerinin her kademesinden yüzlerce insanı gözaltına almalar, okuldan atmalar... Sarp Abi tutuklandı.

"Deniz, Yusuf, Hüseyin darağacında üç fidan,
Çayan Kızıldere...
Nice isimsiz devrim şehitleri, sakat kalanlar...
Hapiste çürüyen yurtseverler...
12 Mart demek tam bir solcu kıyımı demektir."

12 Mart sürecinde beni hiç ellemediler. Muhtıra Cuma günü verilmişti, tedbir olsun diye hafta sonu evde kalmadım. Baktım ki gelen giden yok, saklanmaya gerek olmadığına karar verdim. Zaten 1971 başından beri takip edilmeme de son verilmişti. Bence problem yoktu, olmadı da, ancak annem çok tedirgindi.

Babam beni bir de 1960'ın 27 Mayıs sabahında kaldırmış ve "oğlum kalk inkılap oldu," demişti. Bir gün önce Akşam gazetesi almaya gittiğimde gazetenin ön sayfası bembeyazdı. Sansürlenen haberler yerine haber basmadıkları için tüm sayfa boştu, sadece gazetenin ismi yazıyordu. Annemler alyanslarını devlete, hazineye katkı olsun diye vermiş, devletin verdiği gümüş alyansları takmışlardı. Daha sonra o paralarla Silahlı Kuvvetler mensuplarına lojman, dinlenme tesisi, ordu pazarı yapıldığını görünce, bir öğretmen olan annem çok söylenmişti. Bu dünyadan gidene kadar da söylendi.

12 Mart 'temizliğinde' Ufuk da okuldan atılmıştı ama göz altına alınmamıştı. İstanbul'a gittim, Ufuk'la birlikte Maltepe'de ve Alibeyköy'de göz altında tutulan arkadaşlarımızı ziyarete gittik. Kimin ziyaretçisi gelmemişse onun ismini yazdırdık. Bana da bir teğmen düştü. Yaşar Kemal'i ilk kez o gün Maltepe'de gördüm, ayaküstü sohbet ettik. O da birini ziyarete gelmişti.

Sarp Abi 1975'e kadar içerde kaldı. Bu arada ben sade devrimci olarak 'herkes birlik olmalı' diye ortalıkta dolaşırken, Sarp Abi'nin doktorcu olduğunu (Doktor Hikmet Kıvılcımlı) öğrendim. Bu durumda dolaylı olarak, ben de doktorcu oluyordum. Bunu benimle paylaşmamış olması beni çok rahatsız etti ve bende büyük bir güvensizlik yarattı. Bunu kabul edemedim ve onu bir daha aramadım, ilişkim kesildi. Sanırım benim tercih ettiğim siyasi parti de onun hoşuna gitmedi, o da beni aramadı. Zaten 1980 darbesinden önce yurt dışına gittiğini, İsveç'te yaşamaya başladığını duydum. İsveç'te 'kabadayı' olduğu, 'baba' olduğu gibi haberler geldi. Ne derece doğru bilmiyorum. Yıllar sonra, 2008 yılında tesadüfen karşılaştığımızda beni önce tanımadı. Kendimi tanıtınca hatırladı, yaklaşık on beş kişilik masaya birlikte yaşadığımız süreci anlattı. Eski bir

davadan aldığı mahkûmiyet kararı onanınca teslim oldu. 2009 yılından beri hapisteydi, 2016 yılında tahliye oldu.

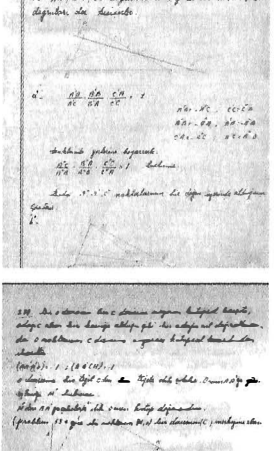
Benimse artık üniversite için mücadele etme zamanım gelmişti. İstanbul Hukuk veya Ankara Siyasal'ı istiyordum. Ancak bunu eve kabul ettirmek çok zor olacaktı, biliyordum.

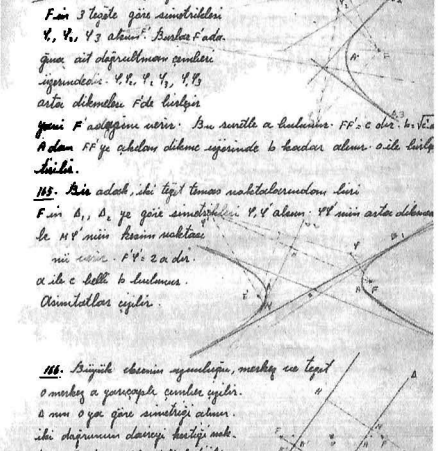
İzmir'de ne Hukuk ne de Siyasal Bilimler Fakültesi vardı. Ben hukukçu veya hariciyeci olmak istiyordum, laf arasında evde aile ortamında, **"eh, soyadımız Elçi, bu soyada elçilik yakışır,"** diyerek konuyu gündeme getiriyordum ama kimse oralı olmuyordu. Ablam Buca Özel Mimarlık'ı bitirmiş, İzmir Belediyesi İmar Müdürlüğü'nde işe başlamıştı. Babam da laf aralarında, "sen de inşaat mühendisi ol, ablanla beraber büro açar, inşaat işi yaparsınız," diyordu.

Sonunda herkesin keyfi yerinde olduğu bir gün evde konuyu açtım. Üniversite sınavlarına az kaldığını, nerede, ne okumak istediğimi söyledim. Annemin, **"Fikri şu oğluna bir şey söyle, beni kalpten götürecek bu çocuk,"** dediğini çok iyi hatırlıyorum. Annem sinirlendiğinde de, **"hiç kızma bu çocuğa Fikri, armut uzağa düşmez dibine düşer. Bu çocuğu sen bu hâle getirdin,"** derdi.

Ben, muhtırayı duyar duymaz bana sormadan kitaplarımı termosifonda yaktığı için anneme bozuk atıyor, mecbur olmadıkça konuşmuyordum. **"Neden yaktın bak gelmediler bile,"** dediğimde, **"ben bunları Malatya'da baban yüzünden yaşadım, ya gelselerdi neler olurdu sen biliyor musun? Ben seni sokakta bulmadım, benimki ana yüreği sen anlayamazsın!"** diye beni azarlıyordu.

1921 (1337) yılında Isparta'nın Uluborlu ilçesinde doğan annem İzmir Kız Lisesi'nde yatılı okumuş. Liseyi bitirdikten sonra öğretmen olmak için Ankara Gazi Terbiye'de okumak istemesine rağmen veteriner olan babası, "lise mezunu olman yeter," deyip Ankara'ya gitmesine izin vermeyince, annem 1917 yılında Binbaşı'yken Diyarbakır Kafkas Cephesi Komutanlığı'nda Atatürk'ün Harekat Şube Müdürlüğü'nü yapmış olan amcası Şemsettin Şener'i devreye sokarak babasını razı etmiş ve Ankara Gazi Terbiye'ye gidebilmiş. 1944 yılında mezun olduktan sonra matematik öğretmeni olarak Malatya'ya tayini çıkmış.

Annemin geometri defterinden sayfalar.

1919 (1335) yılında Antakya'da doğan babam ise, Antakya'nın Fransız işgalinde olduğu dönemde ortaokulu Fransız Mektebi'nde okumuş, Antakya'da eğitim Arapça olduğu için Fransızca'yı, Arapça'yı ve Farsça'yı anadili gibi öğrenmiş. Türkçe Antakya'da sadece evlerde ve Türkler arasında konuşulan bir dilmiş. Babam ortaokul son sınıftayken Antakya'nın Türkiye'ye ilhakı için mücadele eden örgütlenmelere katıldığından, okul müdürü dedemi çağırıp, "Fikri'ye burada yazık olacak, böyle devam ederse başı belaya girecek, çok akıllı ve başarılı bir çocuk, onu Türkiye'ye gönderseniz orada okusa çok daha iyi olur," deyince dedem babamın pasaportunu çıkartmış* ve kendisini Denizli Lisesi'ne göndermiş. Liseden sonra İstanbul Üniversitesi Fransız Filolojisi'nde okuyan babam Fransızca öğretmeni olmuş ve askerliği bitince tayini önce Diyarbakır'a sonra da Malatya'ya çıkmış.

Annemle babam böylece aynı okulda görev yaparken tanışmışlar, kısa bir süre sonra da evlenmişler. Babamla beraber rakı içerken punduna getirip, "baba annemi ilk gördüğünde ne hissettin?" diye sorduğumda, "öğretmenler odasının kapısı açıldı ve içeriye lüle lüle saçlı, ela gözlü, çok güzel bir kadın girdi ve ben aşık oldum," derdi. Arkasından da "aman sen sakın evlenme oğlum, bir erkek için en mükemmel kadın annesidir, bak gör hâlimi..." diye bana şakayla karışık nasihat ederdi. Ben de babamı dinledim ve 23 yaşında evlendim.

1947 yılında ablam, 1953 yılında ben Malatya'da dünyaya gelmişiz. Bir gün babam Şehir Kulübü'nde otururken bir arkadaşı yanına gelip gizlice "Fikri, hakkında ihbar var. Evinde komünist kitaplar varmış, yarın polisler evini aramaya gelecek

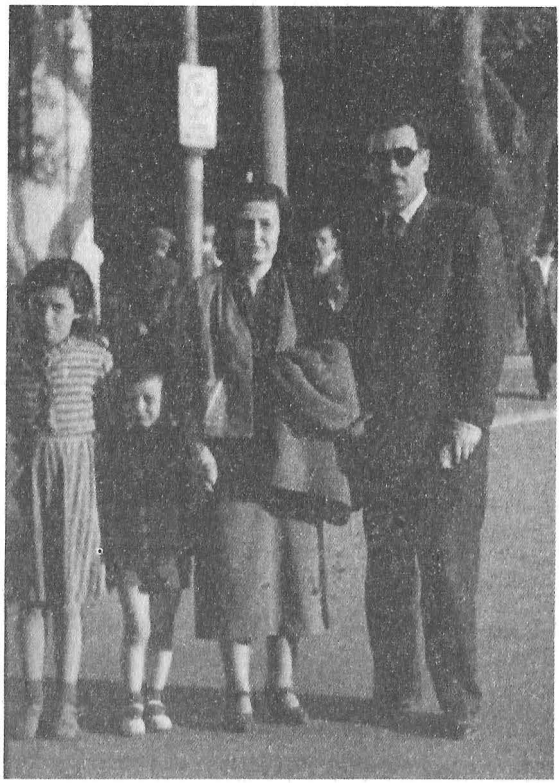
* Bkz Ek 1: Fikri Elçi'nin pasaportu

haberin olsun," diye uyarınca evdeki termosifon sabaha kadar çalışmış ve annemle babam sorun olacak bütün kitapları yakmışlar. Ertesi gün evi aramaya gelen ekipler, işlerine yarayacak bir şey bulamamış ve özür dileyip gitmişler.

Daha sonraları CHP'den babama milletvekilliği teklifi gelmiş. Babamsa, "teklifinize çok teşekkür ederim. Ama ben Fransızca öğretmeniyim, bu teklifi kabul etmem mümkün değil," diyerek reddetmiş. Öğretmenliğin en saygın meslek olduğu o dönemde babamın kendisine böyle bir teklif yapılmasına "milletvekillerini yetiştirenler bizleriz, kalkmışlar bana milletvekilliği teklif ediyorlar, olur mu böyle bir teklif..." diyerek söylendiğini annem yeri geldiğinde anlatırdı.

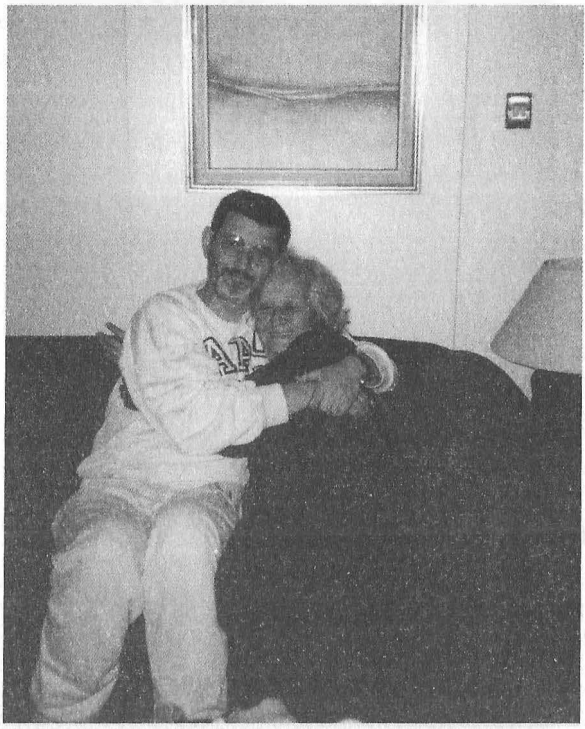
Genç Cumhuriyet'in idealist öğretmenlerinden olan annemle babamın 1954 yılında Ordu'nun Ünye ilçesine tayinleri çıkmış. (1994 yılında İzmir Karşıyaka'da toprağa yatırdığımız babamın cenaze törenine hem Malatya'dan hem de Ünye'den katılan öğrencileri oldu.) 1956 yılında her ikisinin de şark hizmetleri bitince, İstanbul'a tayinlerini çıkartmak ve ikamet işlemlerini hâlletmek için önceden İstanbul'a gelen babam Ünye'ye döndüğünde 1941 yılında ayrıldığı İstanbul için anneme, "İstanbul benim bıraktığım İstanbul değil, yaşanacak hâli kalmamış Reşide," demiş. Babamın bu tespiti üzerine tayinlerini anneannemlerin yaşadığı İzmir'in Karşıyaka İlçesi'ne yaptırmışlar. Böylece ben 'Karşıyakalı' olmuşum.

Annemle babam 1976 yılına kadar İzmir'de öğretmenlik yaptılar. 1976 yılında bir öğrenci velisinin anneme, "Hoca Hanım, bir 5 verseniz de sınıfı geçse alt tarafı öğretmen olacak," demesi bardağı taşıran son damla oldu ve "bu meslek artık yapılmaz," deyip eğitim yılı sonunda birlikte emekli oldular. İnanın çok ama çok üzüldüler.

Annem bana çok düşkündü, hele ablamın ölümünden sonra daha da düşkün oldu. Yıl 2009, ben 57 yaşında torun sahibi biri olmuşum, annem burnundan besleniyor, ayağa kalkamıyor, ihtiyaçları yattığı yerde karşılanıyordu ama bana "merak etme oğlum seni yalnız bırakmayacağım," diyecek kadar sevgi doluydu.

2009 yılında 29 Ekim'de toprağa yatırdık annemi. Cumhuriyet öğretmeni, Cumhuriyet Bayramı'nda aramızdan ayrıldı. Babamı da 23 Nisan 1994'te yatırdım toprağa... Her evlat gibi ben de annemi ve babamı çok özlüyorum.

Annem hastalanmadan önce, 1996

Üniversiteyle ilgili konuşmamıza dönersek, babam sustu ve dinledi, dinledi... Sonunda son sözü söyledi: "Üniversite **İzmir'de okunacak. İstanbul'u, Ankara'yı kafandan sil.** Bölümünü de ona göre seç. Bak ablan mimar oldu, sen de inşaat mühendisi ol, bir büro açarsınız, beraber inşaat işi yaparsınız." Geçinmek için, okumak için parayı verecek olan babam, bir kez **hayır** dedi. Annem de, ablam da ondan yana, sizin anlayacağınız hiç şansım yok. Biri benden yana olsa baskı kurmaya çalışayım ama tek başımayım. Mücadele etmek gereksiz, durumu kabullenmekten başka çare yok. Artık benim için üniversite okumanın anlamı kalmamıştı, sınavlara

hazırlanmama gerek yoktu, kazanırsam kazanırdım, kazanamazsam da kazanamazdım.

Bu koşullarda hiç çalışmadan girdim üniversite sınavına. Babam sınavdan hemen çıkmamamı, sınav sonuna kadar salonda oturmamı, yaptıklarımı muhakkak çok dikkatli bir şekilde kontrol etmemi tembih etti. Sınavdan çıkınca da okula yanına gitmemi istedi. Bense sınavda dağıtılan müsvedde kağıdını hiç kullanmadan, çoğunlukla 'ya tutarsa yöntemi' ile bir saat içinde İngilizce de dâhil olmak üzere bütün soruları cevapladım, kontrollerini de yaptım. Saat 10:00'da sıkılıp sınavdan çıktım. Babamın okuluna yavaş yavaş yürüdüm. Okula vardığımda saat 10:45'ti, babamsa beni 12:30 gibi bekliyordu. Okulun etrafında iki tur attım, Kordon'da yürüdüm, vakit geçmek bilmiyordu. Çok yoruldum, saat 12:00'de babamın yanına gittim. Nasıl geçti demeden, "gene erken çıkmışsın," dedi, "minibüsle 10 dakikada geldim," dedim. "Nasıl geçti?" diye sorunca, klasik cevap "iyi geçti kazanırım bir yerleri," oldu.

Bu arada hükümet tüm özel üniversiteleri devletleştirdi. Sınav sonuçları geldi, toplam ortalama; 302 puan. 300 puanla bütün fakültelere ön kaydını yaptırabiliyordun. Bütün fakültelere gidip ön kaydımı yaptırdım. Kayıt puanları açıklandı: Mühendislikler 360 puanın altına düşmedi, diğer fakültelerden en düşüğü 310 puana kadar düştü. Hiçbir fakülteye girmem mümkün değildi, seneye tekrar deneyecektik.

Ege Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Fakültesi'ne bağlanan Buca Mimarlık Yüksekokulu'nun yetenek sınavı yapacağı, bu sınavın sonucuyla üniversite sınav sonucunun ortalamasını alıp kayıt yapacağını öğrendim. Yetenek sınavına girdim, cezve ve iki adet fincanı, fincan tabakları ile birlikte bir tepsiye yerleştirmemiz istendi. Sanırım cezvenin ağzını doğru yere

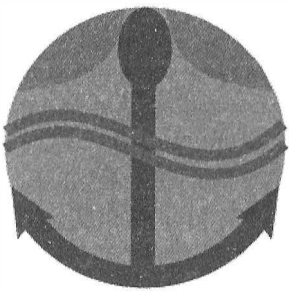
koyan nadir öğrencilerdendim. Ortalamam çok yüksek geldi ve E.Ü.M.B.F.M.M.Y.O.M.B.'ne kaydımı yaptırdım. **Daha doğrusu kapağı üniversiteye attım.** Okulun açık ismi, **Ege Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Fakültesi Mimarlık Mühendislik Yüksek Okulu Mimarlık Bölümü.** Sanırım çok az insan ismi böyle uzun bir üniversiteyi bitirmiştir. Biz kısaca **Buca Mimarlık** diyorduk.

Üniversite sınavlarının ertesinde lise bitirme sınavlarına girdik ve ben tek dersten ikmale kaldım. Onu da nasıl olsa Eylül'de, olmadı tek ders sınavında verirdim. Bence lise tahsili bitmişti artık. Babam da böyle düşünmüş olmalı ki, aylar önce toplu olarak odasına götürüldüğümüzde aldığı çakmağımı ve sigaramı bana iade etti. Anladım ki, babamın gözünde de liseyi bitirmiştim.

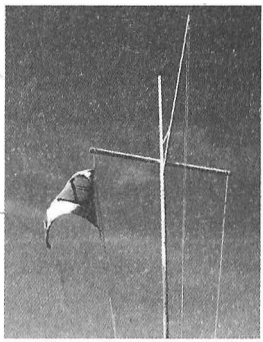
Aylar önce bir öğretmen tarafından odasına gönderildiğimizde ilk olarak **"beyler sigaralar, çakmaklar, kibritler çıksın!"** demişti. Bir arkadaş Marlboro paketi çıkartınca, **"ulan bir de baba parası ile marlboro içersin ha!"** deyip, çocuğa esaslı bir tokat çakmıştı. Çocuk **"içinde birinci var hocam,"** dedi ama ne yazık ki bunu söylemekte geç kalmıştı. Diğer çocuklardan da sigara, çakmak çıkartanlar oldu, onlara vurmadı. Sıra bana geldi; çakmak da, sigara da donumun içindeydi, ama biliyordum çıkartıp vermezsem gerekirse beni soyup bulacaktı. Çakmakla sigarayı, kendim çıkartıp verdim. "Ulan bu baban olarak, bu da hocan olarak!" diye iki tane esaslı tokat yedim. Başka kimseyi dövmedi. Böylece okula başlarken kendisine verdiğim mesajın cevabını da almış oldum.

1971 yazında İzmir Hava Lisesi'nde yapılan askeri liselerarası spor müsabakaları için gelen arkadaşlarımdan 'Ayı Bahadır' -tahmin edebileceğiniz gibi, gülle ve çekiç atma dallarında

yarışmak üzere gelmişti- ve 'Bahadır'ı en çok seven arkadaşı', beni Karşıyaka'ya ziyarete geldiler. Çok keyifli bir gün geçirdik, kafaları çektik, duygulandık, güldük, anıları yad ettik. Beni ayaklarım yere değmeden metrelerce taşımışlardı. Bahadır Kardeşim oğluna Sarp adını koydu, donanmadan ayrıldıktan sonra şileplerde çalıştı, Eski Foça'da bir köye yerleşti, sevgili eşi Ülkü Cankul ile birlikte zeytincilik yapmaya başladı, yaşamı altı ay denizde, altı ay köyde geçiyordu... Ben de, zeytinlikteki gönderine çeksin diye bir 'fors' tasarlayıp ona gönderdim. Forsta, 'Bu dünyada Ülkü ve Bahadır, deniz ve zeytini birlikte yaşadılar'ı ifade etmeye çalışmıştım.

7148/12

2014 yılında Yeni Köy Mezarlığı'nda toprağa yatırdığımız güne kadar dürüst, namuslu, yiğit, sevgi dolu bir solcu olarak yaşadı. Bahadır Cankul, insan olarak dünyaya geldi, insan olarak yaşamayı becerdi. Ne mutlu ona, bunu o kadar az kişi becerebiliyor ki... Köy kuruldu kurulalı eminim böyle bir uğurlama töreni görmemiştir. Bütün sevenleri gelmişti Eski Foça'nın Yeni Köy'üne.

Kadife yürekli kardeşimin ardından şu satırları yazmıştım:

"Bir hançer saplandı yüreğime,
31 Temmuz 2014 sabahı saat sekizde,
Dediler ki,
Cankul'un bıraktı gitti seni,
Bir bilinmeze bastı yelkenini
Sabahın saat üçünde...
Neden dedim?
Kocaman yumuşacık kadife yüreği terk etmiş yiğidimi.
Olmaz dedim, yapamaz dedim, gidemez dedim.
Gitti dediler.
Beni derin denizlerin karanlığına,
Gecelerin sessizliğine gönderdiler.

Koca adamım, aslanım, yiğidim, zeytin dalım,
Can kardeşim.
Bahadırım,
Ben sözün bittiği yerde demir attım."

Sermet 7148

1971 yazı göz açıp kapayıncaya kadar geçti, sonbaharda tek ders sınavına girip mezun oldum. Zaten bir ay sonra da üniversiteler açıldı. Buca Mimarlık beş yıl olmuştu ve gece okulu olarak eğitim verecekti. Dersler saat 14:00'te başlayıp 19:00'da bitecekti. Sabah erken kalkmak zorunda olmamak çok güzeldi. Özelden kalanlarsa sabah 9:00'da başlayıp 16:00'da çıkıyorlardı. Sizin anlayacağınız okulda 16:00'dan sonra sadece bizim sınıf kalıyordu. Biz okuldan çıktıktan sonra, İnşaat ve Makina Mühendislikleri gece bölümleri, saat 19:00'da eğitime başlıyorlardı.

Okulda yeni arkadaşlar edindim, artık T cetvelli mimarlık öğrencisiydim. Aralık ayında da ehliyet sınavlarına girip, ilk girişte ehliyetimi aldım. Zaten mimarlık eğitimine ablamdan dolayı yabancı değildim, özellikle proje teslim zamanları sabahlara kadar günlerce çizim yaptıklarına bizzat şahit olmuştum. Bölümümü sevmiştim, düşüncelerini çizgiyle anlatıyordun. Nasıl olması gerektiğini hayal ediyor, sonra o hayalini kağıda çiziyorsun. Çok yaratıcı ve eğlenceli buluyordum bu işi, ama her gün Naldöken'deki askeri tersanenin önünden geçerken harp gemilerini gördüğümde içim cız ediyor, gözlerim doluyordu... "Ulan Deniz Subaylığı nere, mimarlık nere olacak iş mi?" diye söyleniyordum. İnanın bir harp gemisi gördüğümde içim hâlâ cız ediyor, hele denizaltı görünce içim burkuluyor. Yıllarca arkadaşlarımdan bazıları gemiye davet etmesine rağmen gitmedim. Duygularıma hâkim olamam, gözyaşlarımı tutamam diye korktum.

Harp gemisiyle seyrin nasıl bir şey olduğunu 1969 yazında Lise 2'de ikmale kaldığımda tatmıştım. İkmal kursları için yazı okulda geçiriyordum ve çok bunalmıştım. Bir Cuma akşamüstü karar verdim, okuldan kaçtım. Yoklama taburlarında ne olacağı umurumda değildi. Yaptığım, okuldan atılmama sebep olabilecek kadar ciddi bir olaydı, ama dediğim gibi bunalmıştım artık. Yalova vapuruna bindim ve Yalova üzerinden İzmir'e gittim. Evdekilere doktora çıktığımı, bir hafta hava değişimi aldığımı söyledim. Bir hafta evde kalacaktım. Annem çok sevinmişti. Dönüşte okulda ne olacağını hiç düşünmüyordum.

Akşam tesadüfen Armağan Abi geldi, gemisi Naldöken'e bakıma gelmiş, o da bize uğramış. Beni görünce şaşırdı, kenara çekti, "sen ne arıyorsun burada?" dedi, ona yalan söyleyemezdim. Gemisi Cumartesi öğlen bakımdan çıkıp, Haydarpaşa'ya

gidecekmiş. "Yarın benimle geliyorsun," dedi, evdekilere hiçbir şey çaktırmadı, "Sermet benimle gelsin, beraber seyir yapalım," dedi. Annem, "kalsaydı, daha yeni geldi," deyince, "ben gideyim anne, gemiyle giderken çok şey öğrenirim, benim için iyi bir tecrübe olur," dedim. Armağan Abi, babam, ben oturup rakı içip sohbet ettik. Armağan Abi akşam gemiye dönünce beni mürettebata yazdırdı.

Cumartesi sabah gemiye gittim. Sancak selamı verip gemiye girdim. TCG-A-595- **ÇEŞME** ile Cumartesi öğlene doğru Naldöken'den demir aldık. Armağan Abi geminin topçu subayıydı, subay salonunda beni Gemi Komutanı ve diğer subaylarla tanıştırdı. Subay masasının ortasında bir zil asılıydı. Bir şeye ihtiyacı olan subay zile basıyor, hemen kapıda bir er "**Emredin komutanım!**" diyordu. İsteği öğrendikten sonra "**Baş üstüne komutanım!**" deyip ayrılıyordu. İstenilen şey de en kısa zamanda yapılıyordu.

Sabaha karşı Armağan Abi'nin vardiyası vardı. Ege açıklarında Midilli'ye gelmeden önce beraber köprü üstüne çıktık, nöbeti aldık. Hava çok sertti, gittikçe de sertleşiyordu. Dalgaların geminin köprü üstüne vurduğuna, geminin burnunun denize gömülüp gömülüp çıktığına bizzat şahit oldum. Çanakkale Boğazı'na girene kadar fırtına devam etti. Köprü üstündeki bütün komutları hafızama yazıyordum. Ortala, on derece sancak, beş derece iskele, sancak alabanda, motorlar yarım yol ileri... Verilen her komut, komut verilen kişi tarafından tekrar ediliyordu, köprü üstünü, komuta etmeyi, gemiyi, fırtınayı çok ama çok sevmiştim. **İyi ki Deniz Subayı olacaktım.**

Fırtına dinmiş normal seyre geçmiştik, sabah köprü üstüne komutan geldi, hemen '**Komutan köprü üstünde**' komutu verildi, hepimiz kendisine selam verdik. Bana "**Amiralim, benim**

sana selam vermem lazım," diyerek takıldı. Bana **'Amiralim'** diyordu, ona göre lise öğrencileri kendilerini amiral gibi görürmüş. O yaşıma kadar yaşadığım, hayatımın en keyifli iki günüydü.

Haydarpaşa'ya Pazar akşamı vardık, beni hemen bir işkampavyaya bindirip Kadıköy'e gönderdiler. Ben de ilk vapurla Ada'ya gittim. Kaçtığım yerden, yani Foto-Film binası arkasından okula girdim, yatakhaneye gittim. Hafta sonu iki kez yoklama taburu yapıldığını öğrendim. Hapı yutmuştum. Ertesi sabah hayat hiçbir şey olmamış gibi devam etti. Sanırım Armağan Abi nöbetçi subayla görüşmüş ve durumu hâlletmişti. Sınıf subayının Armağan Abi'nin döneminden olması beni büyük bir cezadan kurtarmıştı.

Üniversitede ilk yıl lay lay lom geçti, geride hiç ders bırakmadan I. sınıfı atlattım.

Okulda başarılı bir öğrenci oldum, mimarlığı bu kadar seveceğim hiç aklıma gelmezdi. Özellikle proje derslerinde çok başarılıydım. Diğer dersler benim için pek önemli değildi. Devam aranmıyorsa, kantinde olmayı tercih ediyordum.

Üniversite, Ege Üniversitesi kampüsünden çok uzaktaydı, zaten okulda olduğumuz saatlerde bizden başka öğrenci olmadığı için, değil karşıt görüşlerin çatışması, herhangi bir siyasal görüşün örgütlenmesi dahi yoktu. Bu durum, aslında hoşuma da gidiyordu, **Sol'un bölük pörçük olmasından çok rahatsız oluyor ve taraf olmak istemiyordum.** Okulda keyfim yerindeydi, hocaların ve öğrencilerin yaka **silktiği, aman ha bunlara bulaşılmaz dediği** üç kişilik bir grup (çete) oluşturmuş-

tuk. Kantinde dahi masamız ayrıydı, biz kantine girdiğimizde eğer masamızda oturan varsa hemen kalkar, masayı boşaltırdı. Okulda ali kıran baş kesen durumundaydık. Okul dediğin zaten bizim sınıftı.

Yıllar geçti, 1974'te okula ODTÜ'den yeni mezun iki yeni asistan geldi. Ahmet ve Özen Eyüce Hocalarım... (İlk geldiklerinde nişanlıydılar.) Ahmet Hocam'ın ilk dersinde, üç yıldır okumamıza rağmen, sınıf olarak mimarlığın ve mimarın tarifini dahi doğru dürüst yapamadığımızı gördüm. Bu ilk dersten sonra her iki hocamın da hiçbir dersini kaçırmayan ön sıra öğrencisi oldum. Ahmet Eyüce, önce hocam, sonra arkadaşım ve dostum oldu, nikâh şahitliğimi yaptı, 2013 yılında aramızdan ayrılana kadar ilişkimiz sürdü, Özen Hocam ve biricik kızları Deniz Eyüce'yle hâlâ görüşüyoruz. Bugün mesleğimde bir yerlere gelmişsem, bunu öncelikle Eyüce'lere ve ustam Y. Mimar Berk Or'a borçluyum. Kendilerine bu vesileye bir kez daha şükranlarımı sunarım.

Ahmet Eyüce

Üniversite yaşamım boyunca başını bizim üçlü çetenin çektiği bir boykot yaptık. O da eğitim programıyla ilgiliydi ve hiçbir siyasi yanı olmayan bir boykottu. Bölüm Başkanı ile sorunu çözemeyince, makamı başka bir yerleşkede olan Dekan'la ve Bornova Kampüsü'ndeki Üniversite Senato Üyeleri'nden ikisi ile görüşüp, Bölüm Başkanı ile ortak toplantı yapılması kararı aldırttık. Yapılacak toplantıya çok iyi hazırlandık. Bölüm Başkanı ne diyecek, biz ne cevap vereceğiz, hiç açık bırakmadan hazırlandık. Sınıf adına sözcü bendim, toplantı sonucunda haklılığımız anlaşıldı, bir sömestr fazla okumaktan kurtulduk ve gündüz bölümüne geçirildik. Böylece Boykotu kaldırdık.

Unutmadan söyleyeyim, benim için üniversitenin en önemli kazanımlardan biri de, 1974 yılında mimarlık bölümünde eğitimine başlayan ve kısa sürede abi-kardeş ilişkisi kurduğumuz Azan Kozbe'dir. Azan İzmir'e Eskişehir'den gelmişti. Tanışmamızdan sonra öğrenciliğinin ilk yılında bir süre bizde kaldı, daha sonra arkadaşları ile bekâr evi tuttu, biz onda kalmaya başladık. Biz onun projelerine, o bizim proje teslimlerimize yardım etti. Okul bittikten sonra da ilişkimiz sürdü, hâlâ da sürüyor. Kendisi o zamanlar Mahir Çayan'ın liderliğini yaptığı THKP-C'nin sempatizanıydı.

Okuldaki beş yıl boyunca siyasi faaliyet olarak aklıma gelen tek bir olay var. Bir gün okula geldiğimde kantinde olağanüstü bir oturma düzeni olduğunu gördüm. Bir grup öğrenci sağır duvar boyunca, diğer grup camlı duvar boyunca oturmuştu ve kantinde çıt çıkmıyordu. Bizim masada tanımadığım adamlar oturuyordu. Sağır duvar tarafında oturanları zaten hiç tanımıyordum. Bütün tanıdıklarım camlı duvar tarafında oturuyordu. Ben de kapıdan girmek yerine, dışardan dolaşıp camlı

duvar tarafından kantine girmeyi tercih ettim. Etrafımdakilere "ne bu sessizlik, karşıdakiler kim?" diye sormama fırsat kalmadan, "**Kahrolsun komünistler!**", "**Komünistler Moskova'ya!**" gibi sloganlar atılmaya başlandı. Duvarlardaki İnşaat ve Makina Mühendislikleri gece bölümlerinin astığı afişler söküldü. Okulu sağcılar basmıştı.

Üzerimde tırnak makası dahi yoktu. Adamları sadece seyrettik. Geldiler, gövde gösterilerini yaptılar, postalarını koydular ve gittiler... Kimse kılını kıpırdatamadı. Adamlar gittikten sonra, diğer üniversitelerden öğrenci grupları geldi, okulda yürüyüş yapıldı, sloganlar atıldı: "**Kahrolsun Faşizm!**", "**Buca'ya uzanan eller kırılır!**"... Ben ne sloganlara ne de yürüyüşe katıldım, kantinde bir güzel çayımı yudumladım. Meydan boşken kabadayılık yapmak kolaydı.

1972 yılında, ortaokuldan beri tanıdığım, askeri lisedeyken de dolaylı olarak mektuplaştığım Türkan Tekcan'la çıkmaya başladık. Lise 1 yazında, Türkan'ın abisinin arkadaşları tarafından yolum kesilmiş ve bıçaklar çekilmişti. O zamanlar üzerimde avcı kaması taşıyordum, karşı taraf çekince ben de çekmiştim, neyse ki vukuatsız atlatmıştık. Babam balkonda barfiks çekerken kamayı belimde görüp "delikanlı adam yumruğuna güvenir, ne o sen korkak mısın?" deyince de kamayı kendisine vermiştim.

Lise 1'de Türkan'ı abisinden 'istediğimde', "çok küçüksünüz, daha ben bile evlenmeyi düşünmüyorum," cevabını almıştım. Bu arada kendisinin benden iki yaş büyük olduğunu belirtmek isterim. Türkan Bornova'da Ziraat Fakültesi'nde okuyordu. 1974'de nişanlandık, 1976 Mayıs'ında mezun olmadan evlendik.

Annem, babam, Türkan nişanımızda

Evlenmeden önce Ahmet Hocam beni ODTÜ Şehircilik Bölümü mezunu Sinan Cemgil'in yakın arkadaşı, Deniz Gezmiş ile arkadaşlık yapmış olan Şehir Plancısı Numan Tuna ile tanıştırdı. Numan Abi ile çabuk kaynaştık. Kendisi İzmir Nazım Plan Bürosu'nda Kıyı Planlama Bölümü şefiydi. Beni 1976 yılının başında, henüz öğrenciyken anketör olarak yanına aldı ve birlikte çalışmaya başladık. 1976 kışında, üç ay boyunca altımızda bir cip, üç-dört anketör, Kuşadası'ndan Dikili'ye kadar tüm kıyının mülkiyet haritalarını ve mevcut kullanım durumlarını bizzat tüm tapu dairelerine giderek çıkardık. Çok zorlu ama zevkli bir çalışma oldu. Daha sonra bu verileri 'pantograf' marifetiyle, üzerlerinde **'top secret'** yazan 1/20.000 ölçekli askeri haritalarda birbirleri ile çakıştırdık. Haritaların Amerikalılar tarafından hazırlanmış olması, yöneticilerimiz için 'çok gizli' olmalarına engel değildi.

Biz bu çalışmalar sonucunda mevcut durumu tespit ettik. Kıyılarımızdaki yağmanın boyutunu o zaman gördüm. Tatil köylerinin birçoğu, ya hazine arazisinde ya da 1. derece orman alanındaydı. Hatta Danıştay dinlenme tesisleri, belediye arsasına yapılmış olduğundan, belediye işgal davası açmıştı ve dava Danıştay'da görülüyordu. Sonucunun ne olduğunu bilmiyorum. Bu çalışmanın sonunda kesin koruma altına alınması gereken, 20 yıl koruma altına alınması gereken ve imara açılmasında sakınca olmayan alanları içeren bölge planı hazırlandı. Ankara'dan onaylandı ve yürürlüğe girdi.

Bu arada ben mezun oldum. 1.200 TL maaş alıyordum. Bir gün bir amca geldi -sanırım ben şimdi o amcanın yaşındayım-, elinde tapusu vardı ve imar durumu istiyordu. Buyur ettik, çayını söyledik, ilgimizi şaşkınlıkla karşıladı. O çayını içerken ben de tapunun imar durumunu inceledim. Arazisi 1976 yılı itibarı ile 20 yıllığına koruma altına alınmış bölgedeydi, imar durumu vermemiz mümkün değildi. Kendisine durumu izah ettim ve imar durumu veremeyeceğimizi söyledim. Odada Numan Tuna ve ben vardık. Amca, "gençler, 3.000.000 TL vereyim, kalem sizin elinizde, haritada birkaç santim oynatsanız yeter, beni Ankara'lara kadar yormayın," dedi. Numan Tuna'yla birbirimize baktık. Numan Tuna, "sen ne diyorsun be adam?" derken, ben de "yaşına başına dua et, yoksa ağzını burnunu kırardım senin!" dedim. Adam kaçtı gitti. 15 gün sonra aynı adam kapıdan girdi, elindeki zarfı gayet sakin bir şekilde Numan Tuna'ya uzattı. Numan Abi zarfı açtı, okudu, suratı değişti, kağıdı bana uzattı. İmar İskân Bakanlığı'ndan geliyordu, Bakanlık Müsteşarı tarafından imzalanmıştı. Plan tadilatı yapılarak, söz konusu araziye turizm tesisi yapmak üzere imar durumu verilmesi için gereğini rica ediyordu. Adam emri bir de elden getirmişti.

Numan Abi ile göz göze geldik, aynı anda sanki sözleşmiş gibi, istifalarımızı yazdık. Numan Abi adama, "bizden sonra gelenler sana imar durumunu verir amca," dedi. Ben dayanamayarak, "kaça patladı amca?" diye sordum; "5.000.000 TL" dedi. Ben amcanın yalancısıyım, gözümle görmedim ve istifa ettik. Bu parayla İzmir 1. Kordon'da dokuz katlı çift daireli bir apartmanı komple alabilirdiniz.

1982 yılının yazında Balıklıova'da Garip'in Yeri'nde karşı kıyıdaki turistik tesisi seyrederek babam, Numan Tuna, ben ve Türkan balık yiyip rakı içtik. Yanımızda bir de 4,5 yaşındaki büyük kızım İrem vardı. Kimilerine göre enayilik yapmış olabiliriz ama ben yaptığımızla her zaman gurur duydum, hâlâ da duyuyorum.

1976 yılı benim için çok önemli, dopdolu bir yıl oldu. 1976 yılında üniversiteden mezun oldum, 1976 yılında İmar İskân Bakanlığı İzmir Metropolitan Nazım Planlama'daki görevimden istifa ettim, 1976 yılında askerliğimi yaptım. Ecevit iktidarında 1974 yılında çıkan 1803 sayılı af kanunun 15. maddesinin B fıkrası gereği, askeri liseden atılan öğrencilerin askeri okulda okudukları süre askerlik süresine sayıldı. Bu af yasası çıkmasaydı, komuta mevkiine geçmemiz yasak olduğu için üniversite mezunu olmamıza rağmen askerliğimizi er olarak yapacaktık. Onbaşı dahi olmamız yasaktı.

Heybeliada'ya okuldan atıldığıma dair kâğıt almak için gittiğimde hissettiklerimin kelimelerde karşılığını bulmak gerçekten zor. Kısaca, buruk bir boşluk... Sanki iç organlarım yoktu, içim bomboştu. Arkasından askerlik durumumu nüfusuma işletmek için Askerlik Şubesi'ne gittiğimde, memur durumumu nüfusuma işledikten sonra, Şube Komutanı'na imzalatmak için odasına gittim. Nüfusumda yazanları okudu, yüzüme şöy-

le bir baktı ve aşağılayıcı bir üslupla, "sen de şapka çıkartanlardansın demek," deyip nüfus kağıdımı mühürleyip imzaladı. Bu sahneyi Şube Komutanı'nın tayini çıkana kadar her yıl ihtiyat yoklaması yaptırmaya gittiğimde yaşadım. Hiçbir zaman 'sen de şapka çıkartanlardansın demek'le tam olarak ne demek istediğini anlamadım, sormadım, merak da etmedim. Sanırım şapka çıkartmayı, isyan etmek anlamında kullanıyordu.

Bu arada Danıştay davasını kazandıktan sonra okula alınmadıkları için diğer arkadaşların tazminat davası açtıklarını ve ciddi miktarda tazminat aldıklarını öğrendim. Ankara'ya gidip ben de almak için müracaat ettiğimde, benim için teminat yatırılmadığı için tazminat davası açılmadığını, beş yıldan uzun bir süre geçtiği için de bu hakkımın zaman aşımına uğradığını öğrendim. Çok kırıldım. Bana teminat yatırmam gerektiğini kimse söylemedi. Nasıl olurdu böyle bir şey, aklım ermiyordu. Ben olsam ne yapar eder haber verirdim. Sanırım bu yediğim ikinci kazıktı.

1976 yılında araba sahibi oldum. 1975 yılında kaydolduğumuz Hürriyet gazetesinin araba kampanyasından araba çıktı. Bu araba aynı yıl Antep'te çalındı, yıllar sonra bulundu ama ben arandığım için teslim alamadım.

1976 yılında iş hayatına atıldım. Ablam, ben mezun olmadan bir buçuk yıl önce belediyeden ayrılıp, evin altındaki dairede tadilat yapıp; o zaman için bayağı büyük, 2 oda 1 salon bir büro açmış, kat karşılığı inşaat işi yapmaya başlamıştı. Ayrıca müteahhitlere mimari proje de çiziyordu, işleri bayağı iyiydi. Ablamın bürosunda ablamla beraber çalışmaya başladım. Ablam bana kendine gelen projeleri paslıyor, böylece hem çevre ediniyor, hem de para kazanıyordum. 23 yaşında cebinde Akbank'a ait çek defteri taşıyan bir mimardım. Annem, babam ve ablam bu konumum-

dan mutlu olduğumu sanıyorlardı ama yanılıyorlardı.

Bana sağladığı tüm olanaklara rağmen ablamla çalışmak hiç hoşuma gitmiyordu. Onun sayesinde bir yerlere gelmek istemiyordum. Ablamın 'ben bilirim, sen benim dediğimi yap yeter,' tavrına dayanamayacağımı babama söyledim. Ben yoluma ablamın desteği olmadan kendim devam edecektim. Bunda kesin kararlıydım ve tüm baskılara rağmen kararımı uyguladım.

Ve en önemlisi 1976 yılında Türkan'la evlendim. Nikâh günü, aklımıza geldiğinde hâlâ güldüğümüz komik olaylar yaşandı... Bunlardan biri de, Kemal Enişte'yle yaşanan konvoy hikâyesidir. Evlendiğimizde henüz okulu bitirmemiştim, diploma projemi çiziyordum. Ahmet Hocam da okulda asistandı. Evlenmek için Türkan'la gün aldık, hocam da nikâh şahidimiz olacak. Bu arada Hocam'a sürekli Kemal Abi'nin kaza hikâyelerini, trafik maceralarını anlatıyordum. Hocam gülüyordu ama abarttığımı düşünüyordu. Nikâh günüyse abartmadığımı ve anlattığım her şeyin gerçek olduğunu bire bir yaşayarak öğrendi.

Hikâyenin kahramanlarından Kemal Enişte'yi size kısaca tanıtayım. 3 numaralı teyzemin kocası Kemal Eniştem çok değişik bir adamdı. Hele araba kullanma hikâyeleri yazmakla bitmez, hepsi ayrı bir komedi. Örnek mi? Ehliyetini sınava sekizinci girişinde def-i bela almış, heyet tarafından "anlaşıldı senden başka türlü kurtulamayacağız," denerek verilmiş biri. İzmir Varyant Yokuşu'nda durdu mu kalkamaz, araba giderken müzik kasetini değiştirmeye kalkarsa muhakkak bir yere çarpar. O nedenle sağ sinyal verilir, araba kenara çekilir, kaset değiştirilir, sol sinyal verilip yola devam edilir. Bu kadar dikkate rağmen araba her on beş günde bir doğrultmacıya gider.

Neyse konumuz Kemal Abi değil, biz nikâha dönelim.

Nikâh günü geldi, gelini evinden aldık, nikâh dairesine gideceğiz. Ben abimi çaktırmadan Kemal Enişte'nin arabasına bindirdim, Özen Ablamı ise 'normal' bir şoförün kullandığı arabaya... Konvoy olarak yola çıktık. Topu topu on kilometrelik bir yol. Nikâh dairesine konvoy olarak vardık, hocam yok. Bekle bekle gelmez. Nikâh saati geldi, bir baktım abim alı al moru mor geldi. "Sermet, Allah belanı versin oğlum. Beni bindirecek başka araba bulamadın mı? Bir otobüs durağının içinden geçtik, neyse ki insan yoktu. İki otobüsü kıl payı sıyırdık, yolda iki kez sağa çekip kaset değiştirdik, teyzenle enişten kavşakta sapılacak yön için resmen kavga etti, ancak gelebildik," dedi. "Anlatırken abartıyorum sanıyordun di mi hocam?" derken bir taraftan da gülmeme engel olamıyordum.

28 Mayıs 1976, Fuar Evlendirme Dairesi İzmir

Neyse, nikâh kıyıldı, Türkan'ın arkadaşları üniversite kantininde bir kutlama partisi düzenlemişler, arabalara bindik Bornova'ya gideceğiz. Ahmet Abi ne yazık ki tüm yırtma çabalarına rağmen, Kemal Abi'nin ısrarlarına kibarlığından hayır diyemeyerek, geldiği arabaya tekrar binmek zorunda kaldı. Yaklaşık yirmi araçlık bir konvoy olarak tekrar yola çıktık.

Bornova-Karşıyaka Kavşağı'na geldiğimizde tüm araçlar sağdan yolun kendi akışı ile Bornova istikametine devam ederken, aralardaki arabalardan bir tanesi sola dönerek Karşıyaka istikametine sapmayı başardı. (Karşıyaka istikametine dönmek inanın daha zordur.) Kantine geldik, hocam yok... Kutlama partisi bittikten sonra Karşıyaka'ya eve geldiğimizde Ahmet Abi'yi elinde bir jant kapağı ile evin önünde kaldırıma oturmuş bulduk. Ben gülmekten "ne oldu?" diye soramıyorum. Abim, "Sermet Allah belanı versin! Ulan ben böyle bir şey görmedim. Şu ehliyetsiz hâlimle daha iyi kullanırım. Oğlum bana ne garezin vardı?" dedi. Gülmekten fırsat bulup "abi, teyzemler nerde?" diye sorduğumda, "Kemal Enişten arabayı park ederken çarptı, teyzenle de Bornova'ya gelemediler diye kavga ettiler. Teyzen eve, Kemal Enişten tamirciye gitti," dedi. "Abi peki neden Karşıyaka'ya saptınız?" diye sorunca, "oğlum bilmiyorum, ben uyardım ama araba zaten kendi kendine gidiyordu, anlamadım. Sen soru sormayı bırak da Allah rızası için bana bir bardak su bul , kendime geleyim. Şu jant kapağını da al eniştene verirsin, sinirle tamirciye giderken almayı unuttu," dedi.

Hocam o günden sonra her zaman, arkadaşlara anlattığım Kemal Enişte maceralarını, "Sermet abartıyor sanmayın, maalesef ben adamın arabasına bindim, anlatılanlar kesin doğrudur,"diyerek onayladı.

Kemal Enişte ve Müeddet Teyzem

1976'da bir de, TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi'ne kaydımı yaptırdım. 1971-1977 yılları arasında her ne kadar aktif siyasetin içinde olmasam da, '**solcu**' olduğum ve '**solun birliğini**' savunduğum, bölünmenin sola hiçbir yarar sağlamadığını düşündüğüm, tüm çevrem tarafından biliniyordu. Sovyetler Birliği'ne ve Sovyet Halkı'nın olanaklarına hayranlık duyduğum bir gerçekti. Her ortamda bu hayranlığımı dile getirmekten çekinmiyordum. Bence adamlar konut, ulaşım, sağlık, eğitim, altyapı sorunlarını çözmüşlerdi. İnsanlar insanca yaşıyorlardı. ABD emperyalizmine kafa tutan tek ülkeydiler, emperyalizmin saldırganlıklarına karşı dünyadaki denge unsuru sadece Sovyetler Birliği'ydi.

Bu arada TKP 1974'de atılım yapmış, örgütlenme çalışmalarına hız vermişti. Özellikle Disk'e bağlı sendikalarda ve meslek ör-

gütlerinde güçlü olduklarını duyuyordum. İGD gençlik örgütü, her geçen gün ciddi bir şekilde güçleniyordu. 1976 1 Mayıs'ı ilk defa Taksim Meydanı'nda TKP'nin ve Disk'e bağlı sendikaların katılımıyla büyük bir çoşkuyla kutlanmıştı. 'TKP'ye Özgürlük', 'Atılım bizimle', '141-142'ye Hayır' sloganları çok sık görülür ve duyulur olmuştu.

Bu arada ben birbirini hiç tanımayan üç arkadaşımı bir araya getirip, kat karşılığı inşaat işi yapmak üzere dört kişilik bir adi ortaklık kurmayı becerdim. İzmir Yeşilyurt'ta emlakçı aracılığıyla ağır suçlar masası baş komiseri Ali Kurtuluş'un arsasına kat karşılığı inşaat yapmak üzere sözleşme imzaladık. Böylece 23 yaşında müteahhit olmuştum. İki dükkân ve sekiz dairelik toplam 5 katlı bir apartman inşaatı... İnşaatın mimari projelerini ben çizdim, statik ve betonarmelerini inşaat mühendisi olan arkadaşım çizdi. Yeşilyurt bazı mimarlar tarafından 'parsellendiği' için Belediye İmar Müdürlüğü inşaat ruhsatı vermekte epeyce zorluk çıkardı ama inat ettim, inşaat ruhsatını aldım. İnşaatın bitmesine yakın, mal sahibine bize nasıl güvenip de arsasını verdiğini sorduğumda, "ben seni araştırdım, solcuymuşsun. Ben solcu değilim ama solcuların dürüst olduklarını bilirim. Ondan sana verdim," dediğini dün gibi hatırlıyorum. Sonraki yıllarda bu güvenin ne kadar doğru olduğunu bizzat test etme fırsatı buldum. Öğrendim ki, dürüstlüğün, insanlığın sağı solu yok.

Yıl 1977, bir sabah büroya gitmek üzere vapura bindiğimde Nuri Hünler ile karşılaştım. Nuri Abi, Disk'e bağlı, banka çalışanlarının örgütlendiği Bank-Sen'in İzmir Şubesi'nde çalışıyordu. Evlendikten sonra aynı mahallede yaşamaya başladık, uzun yıllar kayınvalidemin kiracısıydı. Solcu olduğumu bilen Nuri Abi ile sohbetimiz iyiydi, sevdiğim bir insandı. Hâl hatır sorduktan sonra, nereye böyle deyince, "bugün faşistler sizin

Oda'yı basacaklarmış. Haber aldık, sizin odaya gidiyorum," dedi. Ben de onunla beraber gittim ve Oda'dan benim üniversitedeki çeteye, 'cankuş' lara telefon ettim. Onlar da Oda'ya geldiler, beklemeye başladık.

Oda'ya kaydolurken sekreter üye G.H. ve sekreter Emel Abla ile zaten tanışıyordum. G.H. beni belge mimarı T.U. ile tanıştırdı. Hepsi ablamın da tanıdıklarıydı, beni çok sıcak karşıladılar. G.H. ile daha önce Oda'ya kaydımı yaptırırken kısa da olsa Sol'un durumu hakkında sohbet etmiştik, dolayısıyla benim geçmişimi bilen biriydi. Biz sohbet ederken T.U. Oda lokalindeki mantar kaplı pano duvara, 1 Mayıs 1977 temalı bir çalışma yapıyordu. Biz de beklemekten sıkıldık, kendisine yardım etmeye başladık. Bu arada sohbet de başladı, Alaybeyli'ymiş, yani Karşıyaka'lı. Ben Karşıyaka'dan kendisini tanımıyordum. Biz Alaybey'e takılmazdık, bizim mekânlar çarşıdaki Majestik adlı bilardo salonu ve sahildeki kafeteryalarla, çay bahçeleriydi. Evlendikten sonra yaşamaya başladığımız eve giden ve Alaybey Çarşısı'nın içinden geçen yolun T.U.'nun evinin önünden de geçtiğini öğrendim.

Öğlen oldu gelen giden yok, yemek söyledik, bir taraftan muhabbet, bir taraftan yemek... Akşamüstü oldu hâlâ gelen giden yok, Oda'yı kapattık, benim üçlü çete ve T.U. meyhaneye gittik. Ben o zamanlar maksimum iki duble rakı içen biriyim. Meyhane muhabbetini severim, saatlerce otururum ama üçüncü dubleyi içemem, içersem hemen uyurum; ayarım iki duble. Masadaki sohbet, Türk solunun bölünmüş durumu, 12 Mart'tan gerekli derslerin çıkartılıp çıkartılamadığı, Oda'nın hepimizin Oda'sı olduğu, Oda çalışmalarına destek vermek ve işlerin bir ucundan tutmak gerektiği, tüm işlerin birkaç kişinin omuzlarına yıkılmasının doğru olmadığı gibi konulardı.

Sonuç olarak adamlar baskına gelmemişlerdi, ya yarın gelirlerse ne olacaktı? Her ihtimale karşı yarın da Oda'da beklemekte yarar vardı, yarın en geç 10:00'da Oda'da buluşmak üzere randevulaşıldı, T.U. ile ben birlikte Karşıyaka'ya gitmek üzere benim çeteden ayrıldık. Yolda sohbet devam etti, ben T.U.'ya bundan sonra Oda çalışmalarına destek olacağımın sözünü verdim.

Mimarlar Odası, dünya görüşü ne olursa olsun tüm mimarların mesleklerini yapabilmeleri için kayıt yaptırmak zorunda oldukları, yasa ile kurulmuş bir meslek odasıydı. Bu nedenle herhangi bir görüşü değil, tüm mimarları temsil etmesi gereken, meslek ve meslek sorunlarından, üye haklarından kalkınarak siyaset üretmesi gereken bir yapıydı. Zaten mimarlık camiasında 'sağcı' parmakla gösterilecek kadar azdı. Sol grupların genel kurullarda yönetime gelmek için yarıştıkları bir yerdi. Ben bu örgütlenmede herhangi bir siyasi örgütlenmenin tarafı olmadan çalışabilir, en azından Oda'da değişik sol grupları bir araya getirme çabasını gösterebilirdim. Yarından itibaren çalışma hayatı ile Oda çalışmaları birlikte yürütülecekti. Karar vermiştim. Bu kararımdan dolayı içimi bir huzur kapladı. Nisan 1977

Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu üyelerinin tümü TKP'li veya TKP sempatizanı olmasa da, Oda yönetiminde TKP'lilerin çoğunlukta olduğunu önceden biliyordum. Benim de TKP'ye sempati duymadığım söylenemezdi. Öncelikle ismini çocukluk yıllarımdan beri bildiğim, geçmişi 1920'lere uzanan bir parti örgütlenmesi olması ilgimi çekiyordu. Ayrıca doğrusunu söylemek gerekirse, TİP gibi legal örgütlenmesine müsaade edilmemesi, illegal bir parti olması, TKP'yi benim gözümde ayrı bir cazibe merkezi yapıyordu. TKP'nin silahlı mücadeleden yana olmaması, sendika, meslek örgütleri ve kooperatif örgütlenmelerine öncelik vermesi, yığın eylemleri ör-

gütlemesi, işçi sınıfı örgütlenmesini devrimin olmazsa olmazı görmesi, küçük burjuva olan bizlerin işçi sınıfına ve köylülere öncü güç olmamız gerektiğini ve devrimin parlamenter sistem içinde kademeli olarak gerçekleşebileceğini savunması da benim için önemli artı değerlerdi. Ama gene de solun birlikte mücadele etmesi gerektiğini savunuyordum. Kimi sol gruplar tarafından ilerlemeci, revizyonist olarak tanımlanması, kimileri tarafından da sosyal faşist olarak değerlendirilmesi beni etkilemiyordu. İlerlemeci ve revizyonist olarak tanımlayanlar silahlı eylem taraftarı olan 'goşist' gruplardı. Sosyal faşist olarak niteleyenlerse Sovyetler Birliği karşıtıydılar. Ben Sovyetler'e hayran olduğum için bu tanımlamanın da benim gözümde hiçbir kıymeti yoktu.

Evet, sabah önce büroya telefon ettim, bütün gün Oda'da olacağımı, gerekirse oradan aramalarını söyledikten sonra Oda'ya gitmek üzere yola çıktım. Vardığımda, Emel Abla ve T.U. oradaydı, biz sabah çaylarımızı içerken diğer arkadaşlar da geldiler. Gün, bir önceki günden farklı geçmedi, beklerken yapılacak işlere yardım etme, akşam gene meyhane ve ev...

Yaşamıma artık Mimarlar Odası girmişti, her gün akşamüstü iş dönüşü muhakkak Oda'ya uğramaya başladım. Pazartesileri yönetim kurulu toplantısına katılıyordum. Yönetim kurulu toplantıları üyelere açık yapılıyordu. Üyeler gündem hakkında görüş belirtebiliyorlar, ancak oy kullanamıyorlardı. Oylamalarda da muhakkak oy birliği aranıyordu. Bu, Mimarlar Odası'na özgü bir yönetim biçimiydi. Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nde benim aktif olarak katkı koyduğum 1977-1983 yılları arasında, oy birliği olmadan çıkmış karar hatırlamıyorum. Gerekirse saatlerce tartışılır ve ikna mekanizması çalıştırılırdı. Eğer oy birliği sağlanamazsa, konu ya bir sonraki toplantıya ertelenir ya da gündemden düşerdi.

Salı günleri muhakkak mesleki bir etkinlik oluyordu. Çarşamba günleri '**Birlik** Dayanışma' adlı grubun toplantısı vardı. Bu grup yaklaşık 15-20 kişilik bir gruptu ve Oda çalışmalarına destek veren TKP'li veya TKP sempatizanı olan, ayrıca sayıları az da olsa, zaman içinde TKP'ye sempati duyabileceği düşünülen üyelerden oluşuyordu. Dünyadaki, Orta Doğu'daki ve Türkiye'deki siyasi ve politik durumun değerlendirildiği, Oda'da yapılması veya Oda'nın katılması gereken eylemlerin yönetim kuruluna sunulmak üzere belirlendiği, Oda çalışmalarının gözden geçirildiği, diğer odalardaki benzer gruplarla sürdürülen ortak çalışmalar ve ilişkiler hakkında bilgi verildiği, ortak yapılacak etkinlikler hakkında önerilerin gündeme getirildiği, siyasi ve politik eğitim çalışmalarının sürdürüldüğü bir gruptu.

Eğitim çalışmaları üçlü gruplar olarak yapılıyordu. *Diyalektik ve Tarihi Materyalizm, SBKP (Sovyetler Birliği Komünist Partisi) Tarihi, Ekonomi, Politik* (Nikitin), *Ne Yapmalı?* (Lenin) kitapları eğitimin temel kitaplarıydı. Ayrıca *Güneş'e Doğru, Paris Düşerken, Fırtına* ve *Dipten Gelen Dalgalar*, hatırladığım önemli romanlardı.

Ben de '**Birlik** Dayanışma' grubunun çalışmalarına aksatmadan katılmaya başladım. Grubun yöneticiliğini T.U. yapıyordu. Toplantıdan sonra Karşıyaka'ya birlikte dönerken de toplantılar hakkındaki değerlendirmelerimizi paylaşıyorduk. Cumartesi veya Pazar günleri de 'izni alınmış' miting veya yürüyüşlere katılıyordum. Bu dönemde katıldığım bütün eylemler yasaldı.

Türkan bu faaliyetlerimi hiç sesini çıkartmadan izliyor, ben kendisiyle yaşadıklarımı paylaştığımda beni hiç yorum yapmadan dinliyordu. Ben de ne kendi Oda'sına gidip çalışmalara

katılsın diye, ne de benimle beraber miting veya yürüyüşlere gelsin diye ona en küçük bir baskı yapmıyordum. Ancak Türkan'ın bizden altı yaş küçük olan kardeşi Cumhur, zaman içinde, benim verdiğim mücadeleden etkilenip 'sol görüşe' sempati duyan biri oldu.

Odalar'ın İzmir şubelerinde 1977 1 Mayıs'ına yoğun bir şekilde katılım sağlamak için sanki seferberlik ilan edilmişti. Bu çalışmalara ben de katılıyordum, bu sayede Odalarda aktif çalışan kişilerle tanışmaya başladım.

1977 1 Mayıs'ına ben katılamadım. Katılamama nedenimi şimdi hatırlamıyorum ama sanırım çok geçerli bir nedenim vardı, katılmadığım için kimse bozuk atmamıştı. Hatta döndüklerinde hepsi yanıma gelip yaşananları detaylı bir şekilde anlattılar. Sizin anlayacağınız kanlı 1 Mayıs 1977'ye katılamadım, olayları yaşayanlardan bir bir dinledim. Yaşananları dinledikçe, katılamamış olmamın eksikliğini hissetmedim desem yalan olur, orada ben de olmalıydım.

1977'nin sonlarına doğru, 1978'in Ocak ayında yapılacak Şube Genel Kurulu için hazırlıklar başladı, yönetim kurulunda çalışmak isteyen üye konusunda sıkıntı çekiliyordu. Lafa gelince adam çoktu, işe gelince yoktu. T.U.'ya zorda kalırsa beni yönetim kurulu listesine yazabileceğini söyledim. "Bakalım, ama bence senin için bu dönem daha erken," dedi. Listeler oluştuğunda 1978 yılında görev yapacak yönetim kurulu listesinde **yedek üye**ydim. Ayrıca Merkez Kongre'de şubeyi temsil edecek **delege** adayı listesinde de ismim vardı.

Bu arada Yeşilyurt'taki inşaat bitti. Mal sahibinin dairelerini teslim ettik, bize kalan daireleri de temelden itibaren zaten satmıştık. İlk dairemizi, Almanya'dan kesin dönüş yapan ve

inşaatın duvarlarını ören usta 50.000 TL peşin, ayda 5.000 TL taksitle 180.000 TL'ye satın almıştı. İnşaata da bayağı özendik, şık bir apartman oldu. Çok iyi malzemeler kullanmamıza rağmen, gene de iyi bir para kazandık. Kazandığımız para sayesinde, artık dört ortak olarak devam etmemiz gerekmiyordu; bu konuda hepimiz hemfikirdik. Dört kişilik adi ortaklığı feshettik ve dostça ayrıldık.

Kayınbiraderim Tahir ile birlikte Karşıyaka'da bir büro kiraladık ve 'ELTEK Koll. Şti.'ni kurduk. Ben bir taraftan mimari proje çiziyordum, bir taraftan da Tahir ile birlikte kat karşılığı arsa arıyorduk. Aynı zamanda Oda çalışmalarında sözünü esirgemeyen, verdiği sözü muhakkak yerine getiren, disiplinli (hatta aşırı), gerektiğinde sekter çıkışlar yapan (bu konuda gençliğin verdiği heyecanla aşırıya kaçtığım durumlar olduğunu da belirtmeden geçemeyeceğim), inandığı doğruyu taviz vermeden savunan, dürüstlükten ve doğruluktan (tabii ki kendi doğrumdan) asla taviz vermeyen biri olarak kısa zamanda aranan, sözü dinlenen, sevilen biri olduğumu hissediyordum. Ne yalan söyleyeyim bu durum da ayrıca çok hoşuma gidiyordu.

Ben yazarken TKP'liler veya TKP sempatizanları diye yazıyorum ama, siz de tahmin edersiniz ki o yıllarda birinin TKP üyesi olduğunu söylemesi mümkün değildi. Kendilerini diğer 'Birlik Dayanışmacılar' ile aynı şekilde tanımlamaları gayet doğal bir yaklaşımdı. Ancak eylemlerde aldığı görevlerden, örgütlenmedeki konumundan dolayı kimin parti üyesi olabileceği hakkında tahmin yürütebilirdiniz. Diğer sol grupların kişileri TKP'li olarak tanımlamaları, TKP üyesi oldukları anlamını değil, TKP sempatizanı oldukları anlamını taşıyordu. TKP üyesi olduğunuzun kanıtlanması, T.C.K.'nın 141. ve 142.

maddelerinden yargılanmanız demekti, bunun da karşılığı on altı yıl hapisti. 1. Şube'de sorgu safhasında göreceğiniz işkence de cabası.

G.H. Oda'nın yönetim kurulu sekreteri olmasına rağmen, Genel Kurul hazırlık çalışmaları için haftalık toplantı sayısını artırmış olan Birlik Dayanışma grubu toplantılarını T.U.'nun yönetiyor olması dikkatimi çekmişti. Bu Oda'daki siyasi örgütlenmede T.U.'nun G.H.'den daha yetkili olduğunun göstergesiydi.

Bu arada T.U.'nun eşiyle de tanıştım, onun da İKD İzmir Şubesi Başkanı olduğunu öğrendim. T.U. ve eşi Türkan'la tanıştılar, ailece görüşmeye başladık. Boş olduğumuz akşamlar ya onlar bize geliyordu, ya biz onlara yemeğe gidiyorduk. Türkan'ın karnı bu arada büyümeye devam ediyordu. T.U. ve eşiyle bir araya geldiğimizde ettiğimiz sohbetler veya T.U. ile ikili sohbetlerimiz hem güncel konuları, hem de siyasete genel bakışı içeriyordu. Bir anlamda da ideolojik içerikli sohbetler oluyordu. Bu sohbetlerde eğitim çalışmalarında öğrendiklerimi de paylaşma fırsatı buluyordum. Ben her ikisinin de konumlarından dolayı TKP üyesi olduğuna emindim. Ancak bunu ne kendilerine sorabilirdim, ne de bu düşüncemi söyleyebilirdim.

İnsanları tanıdıkça Karşıyaka'da ve Alaybey'de epeyce kalabalık olduğumuzu gördüm. Kimilerini eskiden beri tanıyordum ama Birlik Dayanışmacı olduklarını yeni öğreniyordum. Bu arada Oda dışı arkadaşlarımı da ihmal etmemeye çalışıyordum. Ancak, Oda çalışmaları yoğunlaştıkça bu kaçınılmaz olarak zorlaşıyordu.

Henüz inşaat yapacak arsa bulamadığımız için Oda'ya eskisinden fazla vakit ayırıyordum. Mimarlık eğitiminin kazandırdığı sabahlama alışkanlığı ve gençliğin verdiği güçle gerekirse

iki, üç gece sabaha kadar proje çizip, ertesi gün hayata normal devam edebiliyordum. Arada birkaç saat kestirmek yetiyordu. Bu nedenle Oda çalışmalarından dolayı işim aksamıyordu. Ablam birkaç Karadenizli müşterisini bana paslamıştı, adamlar da çizdiğim projelerden, resmi dairelerde ve belediyede 'iş bitirme' hızımdan memnun kaldıkları için benimle çalışmaya devam ediyorlardı. İzmir küçük yer, hangi kuruma gidersen git muhakkak bir tanıdık çıkıyordu. Ya annemin, ya babamın talebesi, ya ablamın arkadaşı, ya benim arkadaşım, ya da mahalle komşusu...

Bir gün öğlen vakti Oda'ya gittiğimde Halit Abi'yi (ODTÜ'lü mimar Halit Gürşener) T.U. ile sohbet ederken gördüm, hemen yanlarına gittim. Halit Abi ile sarıldık, öpüştük, epeydir görmüyordum kendisini. Ahmet Hocam'ın dönem arkadaşıydı. Ahmet Hocam'ın evinde, Azan Kozbe ile birlikte Hocam'ın yüksek lisans projelerine yardım ederken tanışmıştık. İnanılmaz bir adamdı. İsterseniz önce Halit Abi'yi, Ahmet Eyüce özel anılardan* okuyalım.

HALİT ABİ

Halit Abi, Ahmet Abi'nin ODTÜ'den sınıf arkadaşı. Hocam'ın yüksek lisans projesinin teslim çizimlerine yardım ederken, Halit Abi'nin sakarlıklarını, unutkanlıklarını anlatır bizi güldürür, çok alıngan ve hassas bir kişiliğe sahip olduğunu da ayrıca belirtirdi.

Bir gün yurtta Halit Abi odaya girdikten birkaç dakika sonra asfalyalar (elektrik sigortaları) atmış, sigortalar tamir edilip

* Özel anılar diyorum çünkü eğer, www.ahmeteyuce.com'a girerseniz anı sayfasından sadece hocamla ilgili akademik anılarımıza ulaşabilirsiniz; **özel anılar** ise şifre ile koruma altındadır.

ışıklar yandığında Halit Abi'nin ayağının su ısıtıcısının kordonuna dolanmış olduğu ve kablo kopup kısa devre yaptığı için elektriklerin kesildiği anlaşılmış. Neyse ki kendine bir şey olmamış.

Başka bir gün Halit Abi proje atölyesinde, o sırada orada olmayan bir arkadaşının teslim projelerinin olduğu masaya arkadaşlarına göstermek için kendi proje rulolarını açmış. Geri toplarken de alttaki proje ile beraber rulo yapıp gitmiş. Arkadaşı geldiğinde kendi projelerini bulamayınca ve aramaktan da bir sonuç alamayınca gece gündüz demeden bütün paftaları diğer arkadaşlarının da yardımıyla yeniden çizmiş. Halit Abi olayı ancak teslim günü sabahı fark edip, "arkadaşlar benim projeye bir Elazığ projesi karışmış, kimin acaba?" diye sormuş.

Neyse, hocam bunları anlatırken bir taraftan gülüyor bir taraftan da kendisinin yüksek lisans projesini çiziyoruz. Çizim ekibi hocam, Özen Abla, ben, Azan Kozbe ve Türkan'dan oluşmakta. Hocam hem çiziyor, hem anlatıyor, hem de "Halit bu aralar İzmir'e gelecekti, inşallah projeyi teslim edene kadar gelmez," diye dua ediyordu. Gel gör ki, son gece kapı çalındı. Özen Abla kapıyı açtı ve "Ahmet, Halit geldi," deyince, Ahmet Abi kısık bir sesle "Allah belasını versin, şimdi boku yedik arkadaşlar..." diye mırıldandı. Halit Abi salona girdi, Hocam "hoşgeldin" dedikten sonra bizleri tanıştırdı, "Halit sen geç otur," dedi. Halit Abi "yardıma geldim, yapılacak bir şey var mı?" diye sordu. Hocam, "yok Halit, sen otur keyfine bak, biz zaten bitirmek üzereyiz," deyince, Halit Abi "ben o zaman size çay yapayım," diyerek mutfağa gitti. Hocam'ın "Sermet, mutfak boku yedi. Birazdan kırılan tabak, bardak sesleri gelir," demesine kalmadı, içeriden Halit Abi'nin "Ahmet sizin batarya arızalı mı?" diye soran sesi geldi. Sonra da salona gelip, "Ahmet, sizin batarya

bozuk, kapanmıyor, şarıl şarıl su akıtıyor," dedi. Hemen mutfağa gittik. Halit Abi eviye bataryasının musluğunu ters yöne çevirip kırmış, su neredeyse eviyeden taştı taşacak. Hemen su saattinden suyu kestik.

Özen Abla Halit Abi'ye, "sen otur Halit, çayı ben yaparın," dedi. Güleceğiz gülemiyoruz, adamın alıngan olduğunu biliyoruz. Neyse ki imdadımıza bir espri yaparak Azan yetişti, ama Azan'ın esprisi de öyle aman allah gülünecek bir espri değil, sıradan bir espri. Halit Abi, "bunlar günlerdir çizmekten kafayı yemişler, bu espriye de bu kadar gülünmez," diye düşüne dursun, biz nefes darlığı çekene kadar güldük.

Özen Abla, Halit Abi yerinden kalkmasın diye bir meyve tepsisi getirdi, Halit Abi'nin önüne koydu. Meyveleri tabakta getirmemesinin nedeni, sanırım tabağın kırılacağından emin olmasıydı. Ablam yanılmamıştı, tepsi beş dakika içinde yerle buluştu. Halit Abi yerdeki meyve tepsisini toplamak için yerinden kalktığında kendisinin yaklaşık 30-40 cm arkasındaki kütüphaneden birkaç kitap yere düştü. Nasıl mı? İnanın bilmiyorum, meyveleri neyse de, kitapları düşürmeyi nasıl becerdiğini hâlâ anlamış değilim. Ama artık Azan'ın durumu kurtarmak için espri yapmasına gerek kalmamıştı. Kendisi de dâhil hepimiz koptuk. Gülme krizimiz geçince paftaları çizmeye tekrar başladık. Halit Abi, "çay olmuştur, ben getirip koyarım,"dedi. Herkes birbirine şaşkınlıkla bakarken, Hocam fincanlara koyulurken etrafa dökülecek çayları silmek için eline bezi almıştı bile. Nitekim bez çok işe yaradı. Biz o akşam projeyi gülmekten nasıl yetiştirdik bilmiyorum.

Halit Abi'yle sonraları çok iyi dost olduk. Hatta evlendiğinde kayınvalidemin alt katındaki daireyi ona kiraladık. Muhteşem günler yaşadık, sabah saat altıda girdiği gaz kuyruğunda saat

ona kadar bekleyip, sıra kendisine geldiğinde tankerde gaz bittiği için akşam eşiyle beraber bizde kalmalarını hiç unutmam.

Şükür'ün Karşıyaka'daki evinin ilk hâlinin fotoğrafı

Tüm yaşananları Hocam'a son dakika haberi olarak iletirdim, beraber gülerdik. Hocam, "abi ne oldu biliyor musun?" soruma "Halit mi?" cevabını vermeyi alışkanlık hâline getirmişti. Halit Abi şimdi Moskova'da yaşıyor. Moskova'ya gittiği sene Sovyetler Birliği dağıldı.

Evet, Halit Abi işte böyle bir adam, sakarlığının yanı sıra dünya iyisi bir insan. İhtiyacın olduğunu söyle cebindekinin yarısını değil tamamını çıkartıp verir. Tam bir ayaklı kütüphanedir. Özellikle siyasi ve mimari literatürü yutmuş biridir. Halit Abi yerleşik bir yeri olmayan, bavulu elinde kent kent dolaşan biridir. Tanınması gereken bir adam diyeyim, başka ne diyeyim.

T.U. aramızdaki bu sıcak ilişkiye şaşırdı ve nereden tanıştığımızı sordu, Halit Abi anlattı kendisine. T.U. "iyileşecek hastanın ayağına doktor gelirmiş," dedi. Halit Abi evlenmeye karar vermiş, İzmir'e yerleşecekmiş, kiralık ev lazımmış. Semt, oda sayısı önemli değilmiş. Kirası uygun olsun, kafa sokulacak bir yer olsun, suyu aksın, yetermiş. Hemen buluruz dedim. Ali Kurtuluş'u aradım. Bir dairesinin boş olduğunu biliyordum. Bir abimin kiralık ev aradığını söyledim. "Tamam gelsin Sermet'im hemen kontrat yapalım," dedi. Kira bedelini sordum, ben arada olduğum için gayet makul, hatta makulün de altında bir kira bedeli söyledi. Halit Abi de T.U. da çok sevindiler, Halit Abi işin bu kadar çabuk hâllolmasına inanamıyordu. Bence bitmişti bu iş. Yer güzel, ev güzel, kira uygun, mal sahibi tanıdık, komisyoncu yok. Depozito o zamanlar zaten yoktu. Daha ne olsun?

Lokale geçtik oturduk, çayları söyledik, ev işini beş dakikada hâlletmiştik. Halit Abi, mal sahibinin adresini istedi. İzmir Emniyet Müdürlüğü Ağır Suçlar Baş Komiseri Ali Kurtuluş deyince, Halit Abi çaktırmak istemedi ama surat bir değişti. "Tamam Sermet, ben nişanlımla gidip bir evi göreyim, sonucu sana bildiririm," dedi. Apartmanın adresini aldı, çok teşekkür etti. Çayımızı bitirdik, görüşmek üzere ayrıldık. Ben Halit Abi'nin suratından evi kiralamayacağına, makul bir bahane bulacağına adım kadar emindim. Ali Kurtuluş'un mesleği onu çok rahatsız etmişti. T.U. sanırım bana bir şey çaktırmamak için farkında değilmiş gibi davrandı ve günlük konulara dönmek istedi.

Sohbetlerimizden Halit Abi'nin de solcu olduğunu biliyordum. Ama o güne kadar 'neci' olduğunu, siyasetteki konumunu hiç merak etmemiştim. Baktım T.U. konuyu kapatmak peşinde, bu sefer ben sordum, "Halit Abi'yi sen nerden tanıyorsun?"

diye. Üyemiz olduğunu, bizi desteklediğini, siyasi çizgi olarak bize çok yakın olduğunu söyledi. Halit Abi bir ODTÜ'lü olarak, Sinan Cemgil'in sınıf arkadaşı, Deniz Gezmiş ile birlikte yaşamış ve TKP'yi destekleyen bir ayaklı **kütüphane** olarak sıradan bir **adam** olamazdı. Ali Kurtuluş'tan boşuna ürkmemişti.

Halit Abi ertesi gün beni aradı, Oda'da buluştuk. Nişanlısının evi çok büyük bulduğunu, tek başına o evin işinin üstesinden gelemeyeceğini söylediğini, onlara daha küçük bir ev gerektiğini söyledi. Her şey için teşekkür etti, ben de önemli olmadığını, istediği gibi bir ev bulmaya çalışacağımı söyleyip konuyu kapattım. Arkasından Ali Kurtuluş'u arayıp, arkadaşımın kayınvalidesine yakın bir ev bulduğu yalanını söyleyip, ilgisine teşekkür ettim.

Birkaç ay sonra Halit Abi'ye kayınvalidemin alt katını kiraladık. Bahçeli, iki katlı müstakil bir evin alt katı. Bu arada ev Ali Kurtuluş'un dairesinden çok daha büyüktü. Böylece Halit Abi evlenip bize komşu oldu. T.U.'nun, Halit Abi'nin ve bizim evin arasında birer sokak vardı, üç aile birlikte yaşıyor gibiydik.

Evet, aylardır hazırlandığımız 1978 yılı Şube Genel Kurul günü geldi çattı. Salon süslemesinden, basılı evrakına, toplu iğnesine kadar tüm organizasyon hazırdı. divan başkanı adayımız Yılmaz İnkaya'ydı. Öğrendiğim kadarıyla yönetime talip tüm gruplar, her yıl Yılmaz İnkaya isminde mutabakat sağlarlarmış, o nedenle divan oluşumunda sorun yaşanmazmış. Bu durum, Genel Kurul'un sağlıklı geçmesi için önemli bir unsurmuş. Ancak bu mutabakattan dolayı divan oylaması sırasında tarafların salondaki nicel gücünü anlaman da mümkün olmazmış.

Aday listelerimiz uzun tartışmalardan sonra nihayet sonuçlanmıştı. Listede bir asil, iki yedek üyelik TİP üyelerine güç birliği karşılığı ayrılmıştı. Esas bu yılki aday listesinde en önemli değişiklik, eski Yönetim Kurulu başkanının ve sekreter üye G.H.'nin listede olmayışıydı.

Mehmet Ali Aybar zamanından eski TİP'li G.E., uzun görüşmeler sonucunda başkanlığı kabul etmişti. Bunun üzerine Yönetim Kurulu başkanı gönül rızası ile adaylıktan çekilmişti. G.E.'nin, sadece Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nde değil, tüm diğer Oda ve demokratik yığın örgütlerinde de saygı gösterilen bir kişi olduğunu birlikte çalıştığımız uzun yıllarda gözleme fırsatım oldu. Ancak sekreter üye G.H.'nin listede olmaması, kendisi tarafından "yoruldum, artık görevi T.U.'ya devretme zamanıdır," diye dile getirilse de, aralarında bir gerginlik olduğunu hissetmemek mümkün değildi. Ancak bu gerginlik kimse tarafından önemsenmiyordu, T.U.'nun sekreterliğine tüm grup olumlu bakıyordu.

Yönetim Kurulu listesine Birlik Dayanışma grubundan İ.D. de eklenmişti. Büyük bir olasılıkla önümüzdeki dönem belge mimarı olarak görev yapacaktı. Her ne kadar Yönetim Kurulu seçildikten sonra ilk toplantısında görev dağılımı yapıp başkanı ve sekreteri belirliyor olsa da, aslında aday listesi hazırlanırken kimin başkan kimin sekreter olacağı biliniyordu. Oda'da başkanlık makamı daha çok temsiliydi, esas yük sekreter üyenin omuzlarındaydı, sadece sekreter üye profesyonel olarak çalışıyordu. Bir de yardımcısı belge mimarı vardı. Belge mimarının ana görevi, inşaat ruhsatı için Belediye'ye müracaatta bulunacak projelerin, mimari proje açısından çizim standartlarına ve İzmir İmar Yönetmeliği'ne uygun olup olmadığını, asgari ücret uygulamasının şartlarını yerine getirip getirmediğini ve projeyi çizen kişinin proje çizmeye yetkisi olup olmadığını de-

netlemekti. Bunun dışında günlük işlerde sekreter üyeye yardım ederdi. Belge mimarı da genellikle yönetim kurulu üyeleri arasından biri olurdu.

O tarihlerde sadece İzmir'de uygulanan OMDU (Ortak Mesleki Denetim Uygulaması) kapsamında, proje asgari ücret bedelinin peşinatı Oda'nın hesabına yatırılırdı. Teknik uygulama sorumluluğu bedeli içinse inşaat süresine göre muhtelif senetler düzenlenirdi. Peşinat onaydan hemen sonra, senetler ise ödendiklerinde üyeye Oda'da teslim edilirdi. Ödenmeyen senetlerin icra takibini de Oda yapardı. Bu işlemler, OMDU adı altında, dört Oda'nın ve Belediye'nin birlikte imzaladıkları bir protokol çerçevesinde yürütülürdü ve proje hizmetlerinde üyelerin fiyat kırması engellenmeye çalışılırdı. Mimari projenin Oda onayından sonra, ilgili projeler, onaylı birer mimari proje sureti ile birlikte diğer üç meslek odasına gider, aynı işlemler diğer üç Oda'da da yapılırdı. (İnşaat, Elektrik, Makine) Bu hizmete karşılık, Odalar kendi disiplinine ait proje bedeli üzerinden %2 hizmet bedeli alırdı. Oda onayı olmayan projeleri belediyeler kabul etmezdi. Bu uygulama Oda'ya hem gelir getiriyor, hem de serbest çalışan üyelerle doğrudan ilişki kurmayı sağlıyordu. Bu nedenle belge mimarlığı önemli bir görevdi.

Bu uygulamadan memnun olmayan, 'imzacı' diye tanımlanan veya projelerini Odalar'a onaylatmadan Belediye'ye vermek isteyen serbest çalışan üyeler de yok değildi. Sayısı az olan bu üyeler, alınan %2 hizmet bedelini, 'Oda haraç alıyor,' diye dillendirirler, uygulamanın kalkması için girişimlerde bulunur, ancak bir sonuç alamazlardı. Ta ki 12 Eylül Darbesi'ne kadar... 12 Eylül döneminde Sıkıyönetim Komutanlığı Kurmay Başkanlığı'na yapılan hatırlı üye şikâyetlerinden sonra uygulama Sıkıyönetim Komutanlığı emriyle kaldırıldı. OMDU'nun

tekrar uygulanmasını sağlamak için verilen mücadeleyi daha sonra aktarmaya çalışacağım.

Genel Kurul günü en şık elbiselerimi giydim, uzun zamandır ilk defa takım elbise giyiyordum. Normalde kot pantolondan başka bir şey giymezdim, 2012 yılı Şubat ayına kadar da giymedim. Çok heyecanlıydım. Genel Kurul'un üyelerin özgür iradelerinin yansıyacağı, her şeyin çekinilmeden konuşulacağı, konuşulanlardan, yapılan eleştirilerden tüm katılanların dersler çıkartacağı, demokratik bir platform olduğunu düşünüyordum. Bir meslek örgütünün en üst organıydı. Bu nedenle kıyafetim de Genel Kurul'a saygımı ifade edecek şekilde olmalıydı.

O zamanlar Genel Kurul süresi bir gündü. 'Çalışma programının okunması'ndan bir sonraki gündem maddesi olan 'çalışma programı üzerine görüşme' maddesinin sonuna kadar, kapıda giriş kaydı yapılmış üyeler oy kullanma hakkına sahip olurlardı. Çalışma programı üzerine görüşmeler bittiğinde kapıda tutulan giriş listesi Divan Başkanlığı'na teslim edilir ve oy kullanabilecek üyeler kesinleşirdi. Genel Kurul'un çalışma programının değerlendirmelerine katılmamış üye oy kullanamazdı. Doğru mu, demokratik bir uygulama mı, tartışılır bence. Şimdiyse, Cumartesi günü Genel Kurul yapılıyor, Pazar günü seçim yapılıyor, böylece gün boyu oy kullanılıyor. Genel Kurul'a katıl veya katılma fark etmiyor.

Ayrıca o zamanlar, çalışma raporu okunduktan sonra çalışma raporu üzerine konuşacakların isimleri Divan tarafından istenir, sadece ismini yazdıranlar konuşabilirdi. Daha sonra konuşmak için söz isteyen olursa söz verilmezdi. Bu engeli aşmanın yolu da bulunmuştu: 'Usul hakkında' dedin mi, akan sular duruyordu. Divan söz vermek zorunda, artık sen

'usul hakkında' deyip, uzat da uzat.... Karşı grup itiraz etsin, "bu, usul hakkında konuşma değil," desin, Divan Başkanı seni usul hakkında konuşmaya davet etsin. Sen "tamam Başkanım, belirtiyorum," de, o arada Divan Başkanı konuşmanı kesene kadar konuş da konuş, salon bu arada birbirine girsin... Millet kapışan veya kapışmak üzere olan üyeleri ayırmaya çalışsın. Kongre çığırından çıksın. Yok zaten gergin olan Genel Kurul ortamını ekstra bir de sen germek istemiyorsan, listeye ismini yazdırmadığın hâlde söylenmesini elzem gördüğün bir şey aklına gelmişse, bunun rahatlıkla konuşmacı arkadaşlarından biri vasıtası ile dile getirilmesini sağlayabilirsin.

Bu arada kapıda imza alan ve giriş kartı veren kişinin, üyeleri yakından tanıyan ve tercihlerini tahmin edebilecek biri olması çok önemliydi. Bu kişi **Genel Kurul Kurmay Heyeti**'ne grupların nicel durumu hakkında sürekli bilgi verirdi. Genel Kurul Kurmay Heyeti ise, Genel Kurul'un gidişatını yönlendiren, süre kısıtlama vb. önergeleri Divan'a verme zamanlamasını ayarlayan, gruplar arası görüşmeleri yapan, genellikle üç veya dört kişiden oluşan bir ekipti. İşi öğreneyim diye bu yılki heyette ben de görevliydim.

Genel Kurul salonuna en erken giriş yapanlardan biri bendim. Kartımı aldım ve Genel Kurul'un başlamasını beklemeye başladım. Bu arada üyeler de gelmeye başladılar. Kimilerini okuldan, kimilerini Karşıyaka'dan tanıyordum. Birçoğunu da Genel Kurul'a katılmaları için telefonla aramıştım. Yanlarına konuşmak için gittiğimde, bazıları çok sıcak, bazıları çok soğuk, hatta bazıları düşmanmışız gibi davrandılar. Anladım ki, siyasi tercihler, arkadaşlıkların, dostlukların önüne geçiyor. **Ben buna yaşamımın hiçbir döneminde müsaade etmedim. Dostlarımın ve arkadaşlarımın siyasi tercihleri benim için**

fark etmedi, onlar benim dostum ve arkadaşım olarak kaldılar, tabii bunu isteyenler.

Kurmay Heyet tarafından çalışma raporu ile ilgili görüşmelere birçok kişinin ismini yazdırması istendi, kapıdan gelen sayısal rapora göre konuşma yapıp yapmamalarına karar verilecekti. **'Öndeyiz'** diye rapor gelirse kısa kongre taktiği, **'durum riskli'** diye rapor gelirse uzun kongre taktiği uygulanacaktı. Uzun kongre taktiğinde konuşmalar uzatılacak, karşı grup tarafından verilecek süre kısıtlaması önerisinin reddi sağlanmaya çalışılacak, bu arada Genel Kurul'a gelmemiş, gelirse bizim listemize oy verecek üyeler arabalarla gidilip evlerinden alınacaktı. Rapor lehte ise, konuşmacılar, konuşma haklarını geri çekecekler, süre kısıtlaması önergesi verilecek ve karşı grubun süre kazanması engellenmeye çalışılacaktı.

Zaten konuşmaların içeriğine baktığınızda, hangi gruptan olursa olsun, kürsüye çıkanların tümü, söze Amerikan emperyalizminden ve onun yerli işbirlikçilerinden başlıyor ve geniş bir Dünya, Orta Doğu ve Türkiye tahlili yaptıktan sonra, muhalif ise Oda yönetiminin üye sorunları ile yeterince ilgilenmediğini, Oda çalışmalarının yetersiz olduğunu söylüyor, lehte konuşmacılar ise çalışmaların aynı şekilde devam etmesi gerektiğini söylüyor ve kürsüden iniyordu.

Bu arada kürsüden yapılan konuşmalar Genel Kurul'a katılan üyelerin çoğunun umurunda bile değildi. Katılım zaten çok azdı, 1200 üyeden 260'ı Genel Kurul'a gelmişti. Onların da büyük bir kısmı kuliste çay kahve içip muhabbet ediyorlardı. Salondakiler de konuşmacılara laf atarak Genel Kurul'u germekle meşguldüler. Adam gibi genel kurulu takip etmek isteyen üyelerin sayısı iki elin parmaklarını geçmezdi. Onlar da ekseri yaşlı üyelerdi. Salonda bir oylama yapılacaksa kulise

haber veriliyor, üyelerin bir kısmı ne oylandığını dahi bilmeden salona girip, kurmay heyetlerin ellerine bakıp, ona göre ellerini kaldırıyor veya kaldırmıyorlardı. Divan heyetinde olmanın da tam bir işkence olduğunu görmüştüm.

Kapıdan haber geldi, 188'e 72 öndeydik. Hemen 'kısa Genel Kurul taktiği' hayata geçirildi, konuşmacılar 'benden önceki konuşmacılar söyleyeceklerimi dile getirdiler, tekrara gerek yok," diyerek konuşma haklarından vazgeçtiler. Sadece karşı grubun konuşmacıları kaldı. Onların konuşmalarının sürelerini kısaltmak için de **'konuşmalara süre kısıtlaması önergesi'** ile konuşmalar beş dakika ile sınırlandırıldı, bir başka önergeyle 'dilekler ve temenniler' gündem maddesiyle 'seçimler' gündem maddesinin yeri değiştirildi. Böylece çok kısa bir süre sonra seçimlere geçildi. Yönetim kurulu asil ve yedek üye adayları Divan'a bireysel olarak adaylık dilekçelerini verdiler. Zaten aday olacaklar bir gece evvelden belliydi, ne bir eksik ne de bir fazla aday çıktı. Divan Başkanı delege oy pusulalarının elle yazılmasını istediğinden ve basılı listeyi kabul etmediğinden, bir ekip kuruldu, delege oy pusulalarını elle yazmaya başladı. Sizin anlayacağınız yaklaşık 100 delegenin ismini yazmaya üşenen üyelere verilmek üzere hazır oy pusulası hazırlanıyordu. Oylar kullanıldı, sayımlar yapıldı, yanılgı payı sıfırdı. Seçim sonuçları: 182 oy bizim grup, 68 oy karşı grup, 10 oy da geçersiz. Delege listemiz delinmeden seçilmişti. Ancak ben Genel Kurul denen demokratik platformun ne denli demokratik bir yapı olduğunu bizzat yaşayarak görüp öğrenmiş oldum.

Akşam başarımızı kutlamak için grup hâlinde yemeğe çıktık, içtik, içtik... Şarkılar söyledik, şiirler okuduk, marşlar söyledik... **'Demokratik'** bir şekilde yönetime seçilmiştik.
Pazartesi günü akşamüstü Yılmaz İnkaya Oda'ya geldi. Başkanlığını yaptığı ilk toplantıda, Yönetim Kurulu görev da-

ğılımı için seçimler yapıldı. Başkanlığa G.E., ikinci başkanlığa G.K., sekreter üyeliğe T.U. seçildi. Yeni Yönetim Kurulu tarafından İ.D. de belge mimarı olarak atandı.

Ben aldığım oy sayısı itibarıyla sanırım birinci ya da ikinci yedektim, tam hatırlamıyorum. Ayrıca benim için hiç önemi yoktu; Genel Kurul hazırlık sürecindeki çalışmalara profesyonel kadro dışında daha fazla zaman ayıran bendim. Önümüzdeki dönemde de olağanüstü bir şey olmazsa elimden geldiğince tüm çalışmalara katkı koyacaktım. Söz hakkımı kısıtlamaya zaten kimsenin gücü yetmezdi. Yönetim Kurulu ilk toplantısında sadece görev dağılımı yapıldı, sonra hep beraber meyhaneye gidildi. Ben eskiden iki dubleden fazla içemeyen biri olarak artık üçüncü dubleyi de götürebiliyordum. Uykum gelmiyor, çenem daha da düşüyordu.

O akşam ilk defa başkan G.E. ile birlikte oturduk. G.E. gayet temkinli, tecrübeli, gün görmüş birine benziyordu. Kendisini eskiden tanıyanlar ciddi saygı gösteriyorlardı. Dinlemesini bilen, gerektiği zaman konuşan, yakışıklı, sanırım benden en az 15-20 yaş büyük karizmatik bir adamdı. Sevmiştim kendisini.

İkinci başkan G.K. ise benim doğduğum yıl olan 1953'te üniversiteyi bitirmiş, yani benden en az 25 yaş büyük bir abimizdi. Piyasanın önde gelen isimlerinden biriydi, aynı zamanda demokrat ve yurtseverdi. Yönetim Kurulu'nda olmasını G.E. istemişti ve bu konuda G.K.'yi ikna etmekte güçlük çektiğini duymuştuk. G.K. belli ki G.E.'ye olan sevgi ve saygısından ikinci başkanlığı kabul etmişti. İlk bakışta ukala, çok bilmiş, şımarık, kırmızı yanakları ile çok içen biri izlenimi vermişti bana. Önceleri böyle düşünmeme rağmen yıllar sonra kendisinin ne kadar hoşgörülü, ince düşünceli ve zarif biri olduğunu anlama fırsatım oldu.

Her hafta pazartesi akşamları rutin Yönetim Kurulu toplantıları yapılacak, gerekirse sekreter üyenin çağrısıyla Yönetim Kurulu olağanüstü de toplanabilecekti.

Babama gelince, üye olmamın zorunlu olduğu yasal bir kuruluşta faaliyet gösterdiğim için bir şey diyemiyor, ama tedirginlik duyduğu yüzünden belli oluyordu. "Oğlum önce para kazan, hayatını garanti altına al, politikayla ondan sonra uğraş," diyordu. Eminim ablam Oda hakkında kendisini abartılı bir şekilde doldurmuştu. Annemse "hayırlı olsun, işini gücünü aksatmasın yeter," demekle yetindi. "Merak etme anneciğim," diye yanaklarından öptüm. Ablam yedek üyeliğin hiçbir anlamı olmadığını, kendisine Yönetim Kurulu asil üyeliği teklif edildiğini, ama reddettiğini söyledi. Ben sadece güldüm.

Ülkede olayların çok hızlı geliştiği günler yaşıyorduk. Bülent Ecevit Hükümeti yeni güvenoyu almıştı. Grevler, boykotlar, üniversitelerde olaylar, silahlı çatışmalar, siyasi cinayetler gündemin vazgeçilmezi olmuştu. Yaklaşık dört ay önce Doğu Perinçek de yasal olarak faaliyet gösteren **TİKP**'i kurmuş, tüm yayınlarında ve söylemlerinde, sağcılardan çok **TKP**'ye saldırıyordu. 'Sosyal Faşistler', 'Sovyet Uşakları' gibi sloganlar ağızlarından düşmüyordu. Biz de onlara 'Maocu' diyorduk. Oda Genel Kurulu da bu atmosferde geçmişti.

Gün geçtikçe TİKP, Halkın Yolu ve Halkın Kurtuluşu ile TKP'nin gençlik örgütlenmesi ve kadın örgütlenmesi olarak adlandırılan İGD ve İKD arasındaki ilişki sertleşiyordu. Bu ilişkiler zaten gergindi, tarafların birbirine tahammülü yoktu, bu gidişle daha da sertleşmesi kaçınılmaz gözüküyordu. Bu durum tabii Odalar'a da yansıyordu. 'Goşist' diye tanımladığımız diğer gruplarla (THKP-C, THKO, Dev-Yol, Dev-Sol, Kurtuluş) aramızda sokak çatışması yok denecek kadar azdı.

Üniversitelerde güç gösterilerinde çatışmalar olmuyor değildi ama bu hiçbir zaman 'Maocular' ile olduğu gibi değildi. Odalar'da ise goşist gruplar Mao'cu diye tanımladığımız grupların yanında yer alıyorlar, birlikte yönetime aday oluyorlardı.

DDKD (Devrimci Demokrat Kürt Derneği), TİP ve Birlik Dayanışmacılar da genelde birlikte hareket ediyordu.

Oda Genel Kurulu'nda kaybeden grup veya gruplar bir sonraki Genel Kurul'a kadar ortadan kayboluyorlar, bir sonraki sene tekrar yönetime talip oluyorlardı. Bu her yerde böyleydi. Ancak sokaklarda genç kadrolar birbirleriyle kıyasıya **savaşıyorlardı.**

Esasında 'sağcıların', 'solcuları' öldürmesi ile başlayan, daha sonra tam tersinin de yaşandığı cinayetler dâhil, ülkenin ilerici, yurtsever, devrimci gençliği birbirine kırdırılıyordu ama değil gençlik örgütleri hiç kimse bunun farkında değildi. Acımasızca zincirlerle, sopalarla birbirlerine saldırıyorlardı. Zaman zaman bu çatışmalarda silah da kullanılıyordu. Her görüşten gencecik güzel insanlar ölüyordu. Bence ister sağcı, isterse solcu (hangi fraksiyonundan olursa olsun) ölenlerin 'çoğu' yurtsever insanlardı. Hepsini saygıyla anıyorum. 'Çoğu' diyorum çünkü, sağ veya sol fark etmez her örgütlenmede dürüst, namuslu, yurtsever insanlar olduğu gibi beş para etmez, çıkarcı, sahtekâr insanlar da vardı. Buna kendi örgütlenmemi de dâhil ettiğimi özellikle belirtmek isterim.

1978'e dönersek, o tarihlerde bu **yurtseverliğin** hangi fraksiyondan olursa olsun, **sadece solcular** için geçerli olduğunu düşünüyordum. Sağcılar için yıllar sonra düşünmeye başladığımı itiraf etmeliyim. Ancak çevremdeki insanlara, tüm sol fraksiyonların yurtsever olduğunu düşünmem dahi ters geli-

yordu. Benim gibi düşünen belki birkaç kişi daha vardı ama dile getirmeye cesaretleri yoktu. Sanırım dışlanmaktan korkuyorlardı. Böyle düşünen bir tek ben olamazdım, değil mi?

Bu arada, yukarıda adı geçen DDKD'nin nasıl bir örgütlenme olduğunu kısaca aktarmak isterim. DDKD, sömürülen Kürt halkı ile Türk halkının kardeş olduğunu, iki halkı da Kürt ve Türk sermayesinin birlikte sömürdüğünü, bu **'ortak'** burjuvazinin sömürüsüne son verene kadar, Türk ve Kürt halklarının birlikte mücadele etmesi gerektiğini, iktidarı ele geçirip sömürüye son verdikten sonra halkların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkına sahip olacaklarını savunan, **silahlı mücadeleye karşı** olan bir **Kürt örgütlenmesiydi.** Bu söylem Birlik Dayanışmanın söylemi ile tamamen örtüşüyordu.

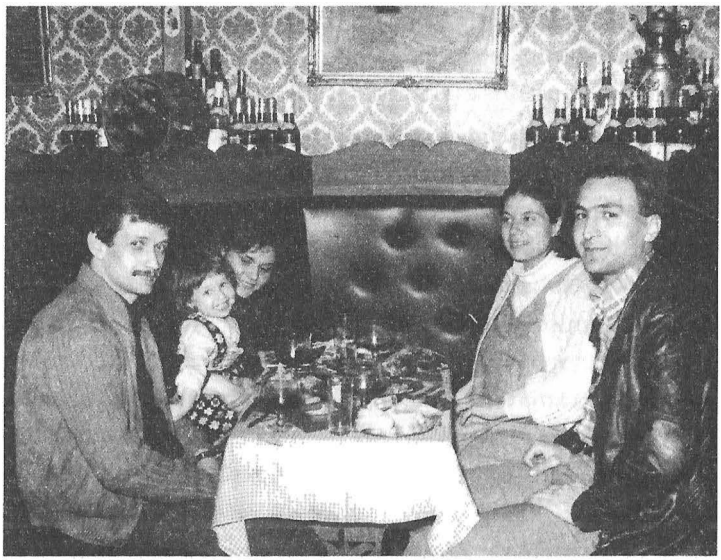
DDKD diğer oluşumlara göre çok daha fazla örgütlü güce sahipti. Ayrıca Kürt halkı DDKD'ye, diğer örgütlenmelerle mukayese edilemeyecek ölçüde destek veriyordu. DDKD, 12 Eylül darbesinde inanılmaz bir kıyıma uğradı, Diyarbakır Cezaevi DDKD'lilerle doldu taştı. Yapılan işkenceler inanılır cinsten değildi. İşkencede ölenlerin, faili meçhullerin sayısı dahi belli değildi. **Böyle demokratik bir örgütlenme insanlık dışı bir kıyıma uğrayınca da insanlar çözümü dağda aradı.**

7 Şubat 1978 saat 17:00'de eve geldiğimde ablamın Türkan'ı Ege Üniversitesi'ne götürdüğünü öğrendim. Doğum başlamıştı. Hemen hastaneye gittim, kayınvalidem, ablam ve Türkan'ın erkek kardeşi Cumhur hastanedeydiler. Tahir de benimle gelmişti. Annem Sera'ya bakmak için evde kalmıştı. Babamı sormaya gerek yok, benim sünnetimde komşuya kaçmıştı, abla-

mın doğumunda evde kalmıştı, Türkan'ınkinde de olmaması gayet normaldi. Bu tür olaylarda babam ortadan kaybolurdu.

Nikâhımda sağdıcım ve Murat 124 arabası ile gelin arabası şoförüm olan Cem ile Çiğdem'i bir gece evvel evlendirmiştik. Ben de Cem'in sağdıçlığını ve şoförlüğünü yapmıştım. Ablam benim düğünümde gelin arabası Murat 124 oldu diye çıldırmıştı ama, bana doğrudan bir şey söylemeyip aracılar vasıtasıyla iletmişti. Ben de "hayır, Cem'in arabası gelin arabası olacak!" deyip, kestirip atmıştım. Türkan da hayatından çok memnundu ama ablamın nikâh boyunca yüzünden düşen bin parçaydı. Armağan Abi'nin akşam orduevinde ayarladığı aile yemeğinde dahi araba krizini atlatmış gözükmüyordu.

Cem de Çiğdem de Ziraat Fakültesi'nden Türkan'ın sınıf arkadaşlarıydı ve ikisi de Karşıyakalı'ydı. Çiğdem'in babası Atatürk Lisesi'nden babamın arkadaşıydı ve bana lise bitirme sınavları öncesi kimya dersi vermişti. Nurettin Amca da eşi de bizi çok severler, biz de onları. Dilerim daha uzun yıllar ellerini öperiz.... Cem'in annesi ve öz babası annemle babamın Malatya'dan mesai arkadaşları.... Şimdi de Cem ile Çiğdem'in kızı ile bizim kızlar arkadaş, sizin anlayacağınız nesilden nesile devam eden bir dostluk... Cem hayatımda gördüğüm 'herkese salağa yatan' dünyanın en zeki adamı... Arabasının şoför koltuğunun altına küçücük bir çan bağlayıp, arabayı kullanırken çanı çaldırmadan kullanmaya çalışan bir adam... Maça gidip sadece maçın hakemini seyreden ve hakemin koşu yolunun haritasını çıkartan, arabanın içinde insana priz arattıran biri. Can arkadaşım.

Cem ve Çiğdem Soytürk'le beraber.

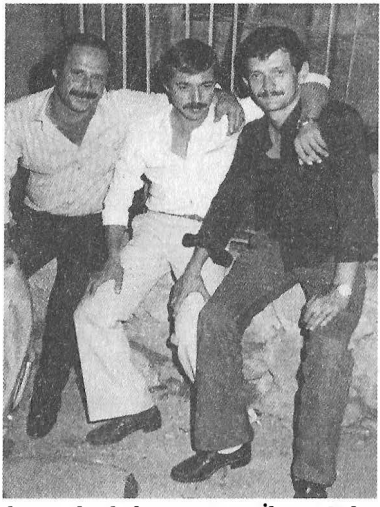
Bir gece önce Cem'i düğün sonrası yeni evine bırakırken bana "doğumu muhakkak haber ver," diye tembih etmişti. Türkan düğünde dans ederken "kız doğuracaksın!" diye takılıyordu. Hastaneden telefon ettim, atlayıp hastaneye geldiler. Evlendiklerinin ikinci gecesi hastanedeydiler.

Saat 20:00'de hemşire **"müjde, bir kızınız oldu,"** dedi. Ben sırtımı bekleyenlere dönüp, yüzümü cama yapıştırıp ağlamaya başladım. Yanıma tanımadığım bir adam gelip "üzülme bir dahaki sefere erkek olur," dedi. Şaşırdım, önce ne dediğini anlamadım, sonra **"sen ne diyorsun be adam!"** dedim, artık nasıl dediysem, adam bir anda kayboldu. Ablamla birbirimize sarıldık, sanırım nikâhtan beri, yani iki yıldır ilk defa birbirimize bu kadar sıcak sarıldık. Yeğeninin doğumu sayesinde iki yıldır süren kızgınlığı sona erdi.

Yarım saat sonra Türkan bebekle birlikte odasına götürülmek üzere doğumhaneden çıktığında, bebeğimizi gördüm. Pespembe, dünya güzeli bir bebekti. Babam hepimizin adını koyduğu Farsça lügatında 'S' harfinden koyulacak isim bulamadığı, kulağa güzel gelen bir kelimenin de şalgam suyu anlamını taşıdığını söylediği için 'İ'den İrem'i seçmiştik. **İrem Elçi, 07.02.1978 saat 20:00'de, babası gibi Salı günü dünyaya merhaba dedi.**

Türkan çok yorgundu, normal doğum yapmıştı, bebek de uyuyordu. Türkan'la birlikte bir süre bebeği seyrettikten sonra dinlensinler diye hepimiz odayı terk ettik. Yanında sadece Şükür kaldı. (Kayınvalidemin aile arasındaki lakabı Şükür'dü. Esas ismi Kezban Şükran olan Şükür, inanılmaz bir kadındı, dünyadaki melek diyebilirsiniz. 2008 yılında toprağa yatırdık.)

Biz Tahir'le birlikte Karşıyaka'ya döndük. Karşıyaka'da önce annemlere uğradım, zaten hastaneden telefonla İrem'in geldiğini bildirmiştim, babamın gözleri ışıl ışıldı. Sarıldık, öpüştük, annemin hayır dualarını da aldıktan sonra kayınbiraderim ve Alaybey'de denk geldiğimiz birkaç eski arkadaşla meyhaneye gidip kızımın doğumunu kutladık. Sera uyuduğu için onu uykusunda öptüm, yeğenim ne de olsa benim **kara kızımdı**. 25 yaşında baba olmuştum. Kızım benim yaşıma geldiğinde ben 50 yaşında olacağım diye düşündüm. Ohoooo, ölme eşeğim ölme. Şimdi kızım 39 yaşında.

Baba olmamı kutladığımız gece, İbo ve Tahir ile

DİSK EYLEMİ

1 Mart 1978'de Kenan Evren Genel Kurmay Başkanı oldu. O günlerde kimse bu ismin bir buçuk yıl sonra askeri darbeye ismini yazdıracağını, Türkiye'nin geleceğine damga vuracağını, Türk ve Kürt solunu kıyımdan geçireceğini, sonuç olarak ülkeyi onlarca yıl geriye götüreceğini aklının ucundan dahi geçirmiyordu.

Biz devrime hazırlanıyorduk. Devrimin öznel ve nesnel koşullarının tam anlamıyla oluşmasına bizce az bir zaman kalmıştı. Yönetenler eskisi gibi yönetemiyorlardı, yönetilenler yönetimden memnun değildi, grevler, boykotlar, yürüyüşler her geçen gün artıyordu. Eylemlerde insanlar ölüyordu, toplum huzursuzdu. Kitlesel eylemlere katılımda artış vardı.

DİSK Mart ayında Türkiye genelinde '2 saatlik iş bırakma eylemi' kararı aldı. Oda yönetim kurulunda bu eyleme mimarların da desteğinin sağlanması için yönetim kurulu kararı çıkartmamız bayağı zor oldu. Özellikle İkinci Başkan, "yönetim kurulu kararı çıkartmadan eylemi destekleyelim, üye katılımını sağlayalım," diyordu, Başkan da çekimserdi. Biz de üyelerin katılabilmesi için Oda yönetim kurulu kararının olması, bu kararın onların bir anlamda güvencesi olacağını savunuyorduk. Diğer Odalar'ın bu kararı çıkartmada zorlanmayacaklarını bildiğimiz için, elimizi güçlendirmek için kendilerini arayıp destek kararı almış olduklarını telefonla teyit ettik. Biz de kararı çıkartmalıydık.

Uzun tartışmalardan sonra Başkan'ı ikna ettik, İkinci Başkan biraz daha direndi, en sonunda baskıya dayanamayıp gönülsüz de olsa "peki," dedi ama karar hiç de hoşuna gitmemişti. Zor da olsa oy birliği ile destek kararını çıkartabilmiştik, böylece tüm Odaların İzmir Şubeleri eylemi desteklemiş oluyordu. Bu karar üzerine, eyleme destek sağlamak için üyelerimizin çalıştıkları resmi kurumların hepsini dolaştık, iş yerlerinde ve Oda'da toplantılar yaptık.

İzmir'de eyleme destek veren mimar ve mühendis sayısında büyük bir başarı sağlandı. Bu bizim için çok önemliydi, DİSK Genel Merkezi'nden desteğimiz için gönderilen teşekkür mesajı yönetim kurulunda, eylem sonrası eyleme katılan üyelerle yapılan toplantıda ve bir sonraki Genel Kurul'da okundu.

İrem'i ancak sabahları görebiliyordum, akşamları eve geç geldiğim için ben geldiğimde uyumuş oluyordu. Kızımı akşamları uyurken öpmek rutin hâline gelmişti. Eve erken geldiğim akşamlardaysa muhakkak yanımda bir arkadaşımla beraber geliyordum, bir taraftan o günkü olayları konuşurken bir ta-

raftan da kafaları çekiyorduk. Gecenin sonunda ya Nazım'ın şiirlerini okuyor, ya da Nazım şiirlerinden derlenmiş şarkıları dinliyorduk.

Diğer meslek odalarından da arkadaşlar edinmiştim, Makina mühendislerinden Selçuk Ayhan ve F.K. ile ayrı bir yakınlığım olmuştu. İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şube Başkanı Birol Bora'yı Karşıyaka'dan tanıyordum, ablamın arkadaşıydı. Bana da betonarme projemde yardım etmişti, çok sevdiğim bir abimdi, kendisiyle hâlâ görüşüyoruz.

İnşaat'ın sekreteri S.U. ise inanılmaz özverili, sanki yatağını Oda'ya taşımış gibi geç vakitlere kadar Oda'da çalışan, tüm mevzuata hâkim, bütün üyeleri birebir tanıyan, ancak her şeyin yerini kendi bildiği ve şifrelediği için onsuz hiçbir iş yapılamayan, dudağından 'Birinci' sigarası düşmeyen, çok zayıf, uzun boylu, bacak bacak üstüne attığında iki ayağı da yere değebilen, mimarlık düşmanı bir Birlik Dayanışmacı'ydı.

Kimya'dan ve Elektrik'ten, Ziraat ve Tabibler'den de epeyce tanıdık edinmiştim. Ayrıca, Makine Mühendisleri Odası Başkanı Sedat Özgüven ve 2. Başkan Muammer Çapın, Töb-Der İzmir Şube Başkanı Muammer Toprakçı, İnşaat Mühendisleri'nden Osman Özgüven ve Mustafa Arkun da değer verdiğim insanlardı. (Sedat Özgüven, Muammer Çapın, Muammer Toprakçı 12 Eylül döneminde yurt dışına kaçtılar hâlâ yurt dışında yaşıyorlar, Osman Özgüven Dikili Belediye Başkanlığı yaptı, Dikili'de yaşıyor, Mustafa Arkun şu anda ne yapıyor bilmiyorum.) Akşamları ya bizim Oda'dan İ.D. ile, ya da Selçuk Ayhan ile; bazen hepimiz, bazen de T.U. ve Halit Abi, ayrıca Azan Kozbe, Cem, Çiğdem, Hacer, üniversitedeki 'cankuşlar', liste uzar gider... Eh haftada bir Cuma akşamları da eğer önemli

bir işim yoksa babam... Rakı ondan, balık benden veya tersi durumu. Sizin anlayacağınız ev yol geçen hanı...

Türkan'la baş başa akşam yemeği yediğimiz günler artık geçmişte kalmıştı. Türkan hiç ses çıkartmıyor, gelenleri ağırlıyor, eğer başka birinin evine gidilecekse ya geliyor, ya da evde kalıyordu. Kayınvalidem bir sokak arkamızda oturduğu için İrem'i uyurken bekleyecek kişi hazırdı. 'Şükür emrimizdeydi.'

Bu arada bir taraftan yasal eylemlere katılırken bir taraftan da yasal olmayan eylemlere katılmaya, hatta planlayıcısı ve sorumlusu olmaya başlamıştım. Bu eylemlerden hatırlayabildiklerimi afişleme, bombalı pankart süsü verilmiş pankartların asımı, otobüslerde ajitasyon ve propaganda konuşmaları, asılsız ihbarlar, Türkeş'in kuklalarını sokak ortasında yakma, bildiri dağıtma, pazar yerlerinde korsan eylemler düzenleme olarak sıralayabilirim. Eylemler 12 Eylül 1980 darbesine kadar yoğun bir şekilde, darbeden sonra da farklı biçimlerde sürdü.

Eylemlere ekipleri disiplin içinde hazırlıyor, en küçük eylem öncesinde dahi muhakkak toplantı yapıyor ve eylemin yerini, nasıl yapılacağını, kaçış taktiklerini, kaçmak gerekirse yeni buluşma noktasını, kimin ne yapacağını tahtaya çizerek detaylı bir şekilde eylemcilere anlatıyordum. Planlanan eyleme katılan kadro tümüyle mimar ve mühendislerden oluşuyordu.

1983 Haziranı'nda İstanbul'a gelene kadar planladığım eylemlerde hiç kimseyi polise kaptırmadım. Bu eylemlerde askeri lise eğitiminin büyük yararını gördüm, disiplinli olmam çok işime yaradı. İnsanlar benimle eyleme çıkarken ayrı bir güven duyduklarını bizzat dile getirmeye başladılar. Bu da hoşuma gitmiyor değildi hani...

Benim sorumluluğumda planlanmış ilk eylem olan 'duvar afişleme eyleminde', '141-142'ye **HAYIR, TKP'ye ÖZGÜRLÜK**'yazılı yaklaşık 6-7 metre boyunda tek parça kâğıt afişi önceden belirlediğimiz duvara asmaya başladığımızda, gözcülerin birinden '**kaçın!**' sinyali geldi. Tüm ekip iki ayrı noktada bekleyen kaçış arabalarıyla önceden belirlenmiş olan buluşma noktasına ulaştık. Üstelik bırakın eylemciyi, afişi bile geride bırakmadık. Bu ekipte ayrı bir güven duygusu oluşmasını sağladı. Biraz nefeslenip durum değerlendirmesi yaptıktan sonra daha önceden tespit ettiğimiz diğer noktayı afişleyip, ekibin kendi isteğiyle kaçtığımız noktaya döndük ve orayı da afişledik.

Bir pazar yerinde yaptığımız propaganda eyleminde kayınvalidemin tanıdıkları beni dinlemiş ve dağıttığım bildiriyi almışlar, daha sonra da Şükür'e gidip, "senin damat pazarda nutuk atıp, bu bildirileri dağıtıyordu Şükran Hanım!" demişler. Şükür'üm de cevap olarak, "benim damat bir iş yapıyorsa doğru yapıyordur, okuyun da bir şeyler öğrenin," demiş. Türkan olayı annesinden duyduğunda ne yazık ki, annesi kadar hoşgörülü karşılamadı.

Küçük el ilanları afişlemesinde de iki katlı eski Rum evlerinin birinin kapı kenarına gece karanlığında afiş yapıştırırken kapı açıldı, don paça bir adam çıktı. Bizim adam önde, adam arkada koşuyorlar, köşede zaten güvenlik var, adamın yolunu kesip afişçinin kaçmasını sağlayacaklar. Ben diğer köşede güvenlik olduğumdan olayı uzaktan seyrediyorum. Arkadaşlar engellemeyi yaptılar, afişlemeci kaçtı. Ancak adam çırpınıyor, "bırakın, kocası geldi galiba!" diye bağırıyordu. Neyse adamı sakinleştirdiler, adam eve geri döndü. Sanırım bu sefer giyinmek için... Eylemler sırasında olan ilginç olaylardan aklımda kalanlar bunlar...

İkinci Başkan G.K.'ya DİSK'in iş bırakma eyleminin kararına ayak dirediği için gıcık olmuştum. Bir şekilde bedelini ödemeliydi, bir açık vermesini bekliyordum. Bir gün bir toplantıda beklediğim açığı verdi, tam zamanıydı. Açtım ağzımı, yumdum gözümü... Söylediklerimde haklı olduğum ve terbiye sınırları içinde kalıp, sert ama bağırmadan konuştuğum için Başkan da konuşmamı kesemiyordu. G.K. kıpkırmızı oldu, hiçbir şey söylemedi, Başkan'dan müsaade istedi ve toplantıyı terk etti. Toplantıda buz gibi bir hava esti, yüzlere baktığımda G.E. ve T.U. hariç diğerlerinin 'diline sağlık' dediklerini hissediyordum ama koskoca, babam yaşındaki adamın hiç cevap vermeden toplantıyı terk etmesi beni üzmüştü. Çok fazla yüklendiğimden ötürü açıkçası hafif bir pişmanlık duymadım desem yalan olur ama olan olmuştu, zamanı geri alamazdım. G.E. toplantıyı kapattı, yüzümden sanırın üzüldüğümü ve pişman olduğumu fark etmişti. Toplantı dağıldı, G.E. "Sermet, hadi gel seninle birer tek atalım," dedi. İkimiz beraber meyhaneye gittik.

İçki, yemek bahaneydi, G.E. bakalım ne diyecekti... G.E. önce, "Sermet çok gençsin, heyecanlısın, sözünü esirgemeyen bir yapıya sahipsin, gözünü budaktan sakınmıyorsun..." diye başlayan, değerli bulduğu meziyetlerimi öven bir giriş yaptı. Sonra kamuoyunun gözünde Oda'nın komünistlerin elinde olduğu imajını yaratmak için propoganda yapan özelikle 'Maocular' ve 'ülkücüler'le, az sayıda da olsa 'akıncılar'ın bu propagandalarını boşa çıkarmak için G.K.'nın yönetimde olmasını istediğini, G.K.'nın olaylara benimle aynı pencereden bakmasını beklemememi, aynı özveriyi göstermesini beklememin zaten mantıksız olacağını, esasında G.K.'nın dürüst, namuslu bir yurtsever Kemalist olduğunu uzun uzun anlattı. Toplantıda söylediklerimin hepsinin altına gerekirse imzasını atacağını, ancak toplantıda sözümü kesmemesinin nedeninin

bu olmadığını, kesmeye kalksa, G.K.'nın sözümü bitirmem için müdahale edeceğini bildiğini belirtti. **"Her yerde doğruyu söylemek, her zaman doğru değildir,"** dedi ve **bunu unutmamamı istedi.** G.K. toplantıyı terk ettikten sonra duyduğum üzüntüyü ve pişmanlığı fark ettiğini, onun için bir kadeh bir şeyler içelim, dediğini söyledi. **G.E.'ye bu sohbetten sonra sevgi ve saygım bir kat daha arttı.** Söylediklerine hak verdiğimi, G.K.'ya DİSK'in eylemine destek kararındaki tavrından ötürü sinir olduğum için böyle bir çıkış yaptığımı, kendisinin söylediklerinden sonra daha çok pişman olduğumu, yarın ilk işimin G.K.'yı arayıp özür dilemek olacağını, herkesin benim gibi düşünmesini beklememem gerektiğini söyledim. **Herkesin 'benim gibi düşünmek zorunda olmadığı' ilkesini o günden itibaren hayata geçirebildim. Ama, 'her yerde doğruyu söylemek her zaman doğru değildir'i tam anlamı ile hayata geçiremediğimi itiraf etmeliyim.**

Ertesi gün G.K.'yı arayıp özür diledim. Söylediklerimde haklı olduğumu, özüre gerek olmadığını, gene de aradığım için teşekkür ettiğini söyledi. G.K. üst üste birkaç Yönetim Kurulu toplantısına gelmedi, daha sonraları arada sırada uğradı. Oda yönetmeliğine göre, üst üste üç defa toplantıya katılmayan üyenin Yönetim Kurulu üyeliği düşmesi gerekirken bu madde işleme konmadı, ben de hiç sesimi çıkartmadım. Eminim G.K istifa etmek istemiştir, ancak istifası muhaliflerimiz tarafından aleyhimizde propaganda malzemesi olarak kullanılır diye G.E. tarafından engellenmiştir. T.U. ise konuyla ilgili yaptığımız görüşmede, "biraz ağır kaçtı ama esasında iyi oldu. İleride ayağımıza çok dolanacaktı," diyerek tavrıma dolaylı olarak destek verdi, diğer üyeler zaten daha önceden "ağzına sağlık," demişlerdi.

Bu arada Eltek Koll. Şti. olarak Karşıyaka Arabacılar Sokak'ta, büroya yüz metre mesafede, zemin katına asma katlı büyük

bir dükkân yapılabilen toplam beş katlı bir apartman için inşaat sözleşmesi yaptık. Acilen mimari projelerini çizmem gerekiyordu. Ailem yeni inşaat sözleşmesi yaptığımıza çok sevinmişti, annem yaprak sarması yapmış, yemeğe çağırmıştı. Hep beraber yeni inşaatı kutlamak üzere bir araya geldik, sohbet döndü dolaştı, sağ-sol çatışmalarına ve gençlik örgütlenmelerine geldi. Babam, sağ-sol örgütlenmelerinden ziyade **dini örgütlenmelerin** zaman içinde çok güçleneceğini söyledi, bense söylediklerini hiç ama hiç ciddiye almadım. 1972 yılında Ferit Melen hükümeti döneminde İmam Hatip okullarına lise dengi olma hakkı tanındığında Erbakan'ın, "İslami hareket devrimini yapmıştır," sözlerini de ciddiye almadığım -pardon almadığımız gibi... Ecevit ve Erbakan 1974 yılında beraber kurdukları hükümet döneminde de **İmam Hatip liselerinin ortaokul bölümlerini açtılar.** 1991 yılında Mısır'a gittiğimde İmam Hatip lisesi mezunlarının tam burslu olarak El Ezher Üniversitesi'nin tüm fakültelerinde eğitim gördüklerine bizzat şahit olduğumda babamın söyledikleri aklıma gelmedi değil...

İnşaatın projesini yetiştirmek için birkaç gün Oda'ya gidemedim, birkaç gün daha gidemeyecektim. Durumu T.U.'ya telefonla bildirdim. Cumartesi günü, ben büroda çizim yaparken T.U. geldi. Biraz sohbet ettik, gelişmeler hakkında konuştuk, daha sonra T.U. iç cebinden çıkardığı katlı bir kağıdı gizlice bana verdi, verirken de "cebine koy, kimseye göstermeden evde okursun, en geç de Çarşamba günü bana geri getirirsin," dedi. Eve gittiğimde, tuvalete girdim, cebimden katlı kağıdı çıkardım. Beyaz hamur kâğıda basılmış küçük bir broşürdü. Üzerinde '**Atılım**' yazıyordu.

Atılım, Türkiye Komünist Partisi'nin resmi yayınıydı. Üzerinde bulunduğu takdirde cezası 16 yıldı. Sadece ve sadece TKP üyeleriyle, TKP'ye üye adayı olarak görülmeye başlanmış olanlara

ulaştırılan bir yayındı. İçeriğinde genel olarak Merkez Komite ve Polit Büro kararları, Dünya-Orta Doğu ve Türkiye durum değerlendirmeleri, yapılmış eylemlerden bilgi aktarımı, detaya girmeden eylem perspektifleri, çalışma tarzı, parti yaşamı hakkında uyarılar vardı. Bir defada bitirmem mümkün değildi, o nedenle evde kendime bir zula bulmalıydım. Parti disiplini açısından Türkan'ın Atılım'ı görmemesi gerekiyordu. Evin her yerini didik didik eden, silen, temizleyen bir kadına karşı evde zulalık yer bulmak o kadar kolay değil, ama buldum. *Betonarme* kitabının arası Türkan'ın hiç bakmayacağı bir yerdi. Böylece Türkan' dan gizlediğim eylemlere bir de yayın işi eklenmiş oldu.

Bir kişiye Atılım ulaştırılması aynı zamanda 'sana güveniyoruz, çalışmalarından memnunuz,' anlamı da taşıyordu. Atılım'ı kısa sürede okuduktan sonra, Pazartesi günü yönetim kurulu toplantısına yanımda götürdüm ve çaktırmadan T.U.'ya teslim ettim. Daha sonra T.U. ile yaptığımız ikili sohbette okuduklarımı değerlendirdik. T.U. Birlik Dayanışma grubundan benden başkalarıyla da ikili görüşme yapıyor muydu bilmiyorum, birkaç arkadaşla daha yaptığını tahmin ediyordum ama emin değildim.

Mart sonu veya Nisan'ın ilk yarısı Merkez Kongresi'ne katılmak için İzmir delegeleri olarak Ankara'ya gitme hazırlıklarına başladık. Bu arada İ.D. Oda'da Birlik Dayanışmacılar'a ve Birlik Dayanışma grubunda olmasa da çalışmalarımızı destekleyen üyelere **Savaş Yolu** gazetesini, **Bilim Teknik Politika** ve **Ürün** dergilerini satıyor, toplanan parayı T.U.'ya teslim ediyordu. Ayrıca Birlik Dayanışma grubundaki arkadaşlar her ay düzenli olarak, bütçeleri ne kadar vermeye müsaitse o kadar bir meblağı T.U.'ya veriyorlardı. Bu paraların Birlik Dayanışma çalışmaları için toplandığını biliyorduk. İşim ve gelir düzeyim

gereği en çok katkıyı yapanlardan biri de bendim sanırım.

Ankara'daki Merkez Genel Kurulu çok önemliydi. En fazla delegesi olan İstanbul Şubesi, Birlik Dayanışmacılar'ın denetimindeydi. Buna 60 kişilik İzmir delegesi eklendiği zaman, oy sayısı rahat rahat merkez yönetimini almaya yetiyordu. Gel gör ki, bugüne kadar İstanbul Şubesi, delegelerinin tümünü Ankara'ya getiremediği için, merkez yönetimi ve diğer kurullar Ankara Şubesi tarafından çıkartılan listeler tarafından yönetiliyordu. Bunlar Dev-Yol, Dev-Sol, TİKP, Halkın Sesi, Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu ve Birikim'di.

Birlikte liste çıkartmanın hiçbir zaman kabul edilmeyeceği taraflarca bilinmesine rağmen, göstermelik olarak, kurmay heyetler arasında birlikte liste çıkarma görüşmeleri yapılıyor, ama anlaşma sağlanamıyordu. Listeler dahi basılmış, herkes hazırlığını yapmıştı ama taraflar görüşüyordu. O zaman neden görüşürsün, anlamak mümkün değil. Dostlar alışverişte görsün durumu... Bir de bu görüşmelerle ilgili delegeler bilgilendirilirdi. Yani sizin anlayacağınız, kararlar kapı arkalarında önceden verilmiştir, delegelerden bu kararlara evet demeleri istenirdi. Böyle kapalı kapılar arkasında yapılan bir toplantıda "dışarıdaki delegeler koyun mu?" dediğimi çok iyi hatırlıyorum.

Ankara'da yapılacak Genel Kurul'da nasıl davranacağımız konusunda da önce Birlik Dayanışma grubu kendi içinde toplandı. Daha sonra Yönetim Kurulu toplandı ve delegelerle toplantı yaptı. Çok az bir fireyle Ankara'ya gittik.

Genel Kurul D.S.İ. toplantı salonundaydı. Otelimize yerleştik, hemen salona grup hâlinde intikal ettik, giriş kartlarımızı aldık. Önemli olan İstanbul'du. Beklemeye başladık, İstanbul kafilesi geldi, ben hiçbirini tanımıyordum. T.U. beni tanıştır-

maya başladı. Garabet Panos, Mehmet Yazıcı, Nurhan Kazancı, Z.M. ilk etapta tanıştıklarımdı. İstanbul'dan Mehmet Yazıcı Genel Kurul'da bizim ekibin genel güvenlik sorumlusuydu, ben de İzmir delegasyonunun güvenlik sorumlusu olarak kendisine bağlı çalışacaktım. Biz Mehmet Yazıcı ile, konuyla ilgili görüşme yapmak üzere gruptan ayrıldık. Benden altı kişilik bir ekip kurmamı istedi. Genel Kurul'da gözlerimi ondan ayırmayacaktım; kavga çıkarsa ayırmak, konuşmacılarımıza bir saldırı olursa müdahale etmek, onları korumak, kurmay heyetle delegasyon arasında bilgi akışını sağlamak bizim görevimizdi. Mehmet Yazıcı ayrıca Ankara'nın önemli isimlerini bana uzaktan göstermeye başladı. Ağır toplardan **Teoman Öztürk, Yavuz Önen,** Ali **Artun** ilk gösterdikleriydi. Arkasından onların güvenlik sorumlusu olabilecek kişileri gösterdi.

İstanbul her zamanki gibi gene delegelerini firesiz getirememişti, Genel Kurul'un kaybedileceği kesindi ama gene de karşı gruptan birtakım taleplerde bulunuluyordu. Gel gör ki, Ankaralılar da en az bizimkiler kadar eski kurttu.

Genel Kurul'da yapılan konuşmalardan Ankara'dan Teoman Öztürk ile İstanbul'dan Yücel ve Yüksel Gürsel kardeşlerin konuşmaları beni çok etkilemişti. Üçü de çok iyi hatiplerdi. Karşı gruptan olmasına rağmen, konuşmasından sonra kuliste karşılaştığım Teoman Öztürk'ün yanına gidip kendisini tebrik ettim. Konuşmasının çok etkileyici olduğunu söyledim. Yavuz Önen, Ali Artun ve birkaç kişi ile birlikte sohbet ederken söylemiştim bunları. Çok şaşırdılar, Teoman Öztürk de yüzünde şaşkın bir gülümsemeyle teşekkür etti. Konuşması diğerlerininki gibi saldırgan değildi. Hatırladığım kadarıyla önce geniş bir ülke tahlili yaptı, arkasından bu durumda meslek odası olarak neler yapılması gerektiğini kendince söyledi. Uzun ve içerikli bir konuşmanın sonunda tahlil ve görüş farklılıkları-

mızın olduğunu, bunu bir zenginlik olarak değerlendirmek yerine birbirimizi yıprattığımızı, bunun kimseye bir yarar sağlamadığını, farklılıklarımızın en azından Oda çalışmalarında bir araya gelmemize engel teşkil etmemesi gerektiğini söyleyen, ama gördüğü kadarıyla bunun o günkü koşullarda pek de mümkün gözükmediğini belirten bir konuşmaydı.

Kavga dövüş kongre bitti, biz güvenlik olarak çok başarılı bir sınav verdik. Genel Kurul taktik savaşları muhteşemdi, çok şey öğrendim. 'Dilek ve öneriler' maddesi bir önergeyle 'seçimler' maddesinden sonraya bırakıldı, önerge Ankaralıların da işine geldi, onlar da destek verdiler. Amacımızı kimse fark etmedi. Oy veren Ankaralı üyeler, 'dilek ve öneriler' gündem maddesini önemsemedikleri için oy kullandıktan sonra salonu terk ettiler, İstanbul ve İzmir tam kadro salondaydık. Divan'a bir sonraki Merkez Genel Kurulu'nun İstanbul'da yapılması için bir önerge verdik. Ankaralıların önerinin oylanmasına itirazlarına rağmen, Divan oylanmasına karar verdi ve bir sonraki sene Merkez Genel Kurulu'nun İstanbul'da yapılması kararı ciddi bir farkla kabul edildi. (O zamanki yasa ve yönetmelikler böyle bir kararı almaya müsaitti. Sanırım şimdiki yasa ve yönetmeliklere göre merkez neredeyse Merkez Genel Kurulu da orada yapılmak zorunda.) Bu inanılmaz bir başarıydı. Bu sene kaybetmemizin önemi kalmamıştı, bir sonraki sene Merkez'i ele geçirebilecektik. Ankaralılar şaşkınlık içindeydi; ancak karar alınmıştı, yapılacak bir şey yoktu. Ertesi gün İzmir'e döndük. Artık İstanbul ve Ankara'dan da tanıdıklarım olmuştu.

İzmir'e döner dönmez 1 Mayıs hazırlıkları başladı. 1978 1 Mayıs'ı İstanbul'da Taksim Meydanı'nda kutlanmalıydı. 1977 Kanlı 1 Mayıs'tan sonra 1978 1 Mayıs'ı ayrı bir önem kazanmıştı. Otobüslerle istanbul'a geldik, 1 Mayıs'ı coşkulu bir şekilde kutladık. TMMOB flaması arkasında yürüdüğümüz için

İstanbul'dan arkadaşları tekrar görme fırsatı bulmuş oldum. 1 Mayıs kutlamalarında herhangi bir olumsuz olay yaşanmaması herkesi mutlu etmişti. 1 Mayıs benim o güne kadar gördüğüm en yığınsal mitingdi. 'YAŞASIN 1 MAYIS', '141-142'ye HAYIR', 'TKP'ye ÖZGÜRLÜK', 'ATILIM BİZİMLE', 'FAŞİZME GEÇİT YOK', 'YAŞASIN PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ' en belirgin sloganlardı. Proleter de olsa diktatörlükten yana olmanın nasıl birşey olduğu inanın o zamanlar aklımın ucundan dahi geçmedi.

1 Mayıs dönüşü bir pazar günü Halit Abi beni, T.U.'yu ve Nuri Abi'yi eşlerimizle birlikte balığa davet etti. Ben balıktan anlıyorum diye birlikte balık almaya gittik, çok güzel lidaki vardı. Hepimize yetecek kadar aldık, güzelce temizlettik, yeşillik, roka, rakı her şey tamamdı. Bu ziyafetten üst katta oturan Şükür de nasibini alacaktı, ona da haber verdik, yemek yapma, balık geliyor dedik. Halit Abiler'e geldik, malzemeyi eşine teslim ettik ve ben çıkıp eve gittim. Türkan'ı ve İrem'i alıp bir saat içinde dönecektim, o zamana kadar da sofra hazır olacaktı. Bir saat sonra Halit Abi'ye gittiğimizde, "Sermet hemen gidip yeniden balık almamız lazım," dedi. Sen balıkları tekrar yıkamak için bahçedeki tulumbanın yanına tepsiyle götür, tam yıkamaya başlarken eşi içerden seslen, sen de balıkları orda bırakıp içeri gir, geri döndüğünde her balık bir kedinin ağzında... Mahallemizin kedicisi Beduş'un kedilerinin hepsi Şükür'ün bahçesinde ikamet ettiğinden, balıkların paylaşımı çok kısa sürmüştür sanırım.

Balıklar epeyce para tutmuştu, Halit Abi'nin geliri de bayağı kısıtlı, ikinci partiyi kaldırmaz. Ben gidip alsam alınır bir daha yüzüme bakmaz, beraber almaya gitsek hayatta ödetmez. Neyse, bir şekilde balıktan vazgeçildi, Şükür'den de takviye alarak evde ne varsa onlarla güzel ve keyifli bir ziyafet çektik.

Ben hemen Eyüce'yi arayıp "hocam ne oldu biliyor musun?" deyince, ilk cümlesi "**Halit mi?**" oldu. Hepimiz epeyce güldük. Balık yiyemedik ama eğer 'her kahkahanın bir sap pirzola olduğu' doğru ise kilolarca pirzola yedik diyebilirim.

Bir taraftan inşaat yükseliyor, bir taraftan Oda çalışmaları sürüyor, Birlik Dayanışma çalışmaları ve eylemler, eğitim çalışmaları, yürüyüşler, grev ziyaretleri tüm hızıyla devam ediyordu. **Mavi Ceylanım** her geçen gün büyüyor, güzel kızımı Loly'nin koruması altında güneşli havalarda ailece dolaştırmaya çıkartıyoruz; eh, anne, baba ve kendi deyimiyle 'cadı' da olsa ablayı da ihmal etmemek lazım. Eski dostları da unutmamak gerek...

Loly, Azan Kozbe'nin üç aylıkken aldığı, bakamayacağını anlayınca (anlayınca demeyelim de benim yoğun baskımla diyelim), üç buçuk aylıkken bana verdiği, bir süre annemlerin garajında, daha sonra Şükür'ün bahçesinde yaşayan, her gün tarafımdan muhakkak yarım saat dolaştırılan çok güzel dişi bir kurt köpeği. "Bu kadar iş arasında Loly'i dolaştırmaya nasıl vakit buluyordun?" diye sormayın, yazarken aynı şeyi ben de düşündüm. Herhâlde İzmir'de mesafelerin kısa olmasından kaynaklanıyor diye düşünüyorum. Loly, Türkan hamileyken sürekli Türkan'ın karnını koklardı, İrem doğunca ona korumalık yapmaya başladı. Çocuk arabasının yanında yürür; o zaman çocuk arabaları yerden yüksek olduğundan, iki ayağını arabanın kenarına dayayıp ayağa kalkar, İrem'i kontrol eder, yattığını gördükten sonra arabanın yanında yürümeye başlar, ve kimseyi arabanın yanına yaklaştırmazdı. Çok güzel bir köpekti. Bir gün bahçe kapısı açık unutulmuş. Loly'nin de zinciri takılı değil. Bahçenin önünden hamile bir kadın geçiyor, Loly kadını görür görmez karnını koklamak için ok gibi fırlıyor; kadın yer-

de, Loly üstünde kadının karnını kokluyor. Kadın çığlık çığlığa, millet sokağa fırlıyor, herkes "bir şey yapmaz, merak etmeyin," dese de kadına anlatmak ne mümkün. Loly'i kadının üzerinden alıyorlar, kadın tanıdık biri değil, haklı olarak "şikâyet edeceğim," diyor, mahalleli ikna edemiyor. Neyse kadının çocuğuna bir şey olmamış ama biz Azan'ın yardımıyla Loly'i İstanbul'a bir fabrikaya göndermek zorunda kaldık. Belediye'den, Emniyet'ten geldiler ama Loly yok. Böylece İstanbul'a ilk Loly kaçmış oldu... Kapıyı kimin açık bıraktığını özellikle araştırmadım çünkü bu kişi büyük bir olasılıkla Halit Abi'ydi.

Günler böyle geçerken, T.U. ile özel görüşmelerimiz devam ediyor, Atılım belli aralıklarla geliyordu. Ben de okuduktan sonra iade ediyordum. Atılım'dan okuduğum kadarıyla Parti disiplini çok önemliydi.

Sonunda sonbahar geldi. T.U. ile görüşmek için bir araya geldiğimizde, T.U. "Komünist Parti'li olmak ne demektir?" diye söze başlayarak, "Komünist Parti üyesi olmayanlar, komünizm sempatizanı olarak nitelendirilir. **Komünist olmak için Parti'li** olmak gerekir. Komünist olmak, Parti'nin yaşamına birebir müdahale etmesi demektir. Örneğin, bir komünist evlenirken evleneceği kadına dahi Parti'nin olur vermesi gerekir. Parti görevi yaptığın şehrin dışında çalışmanı gerektiren bir iş bulduğun takdirde Parti'den olur almadan iş değişikliği yapamazsın. En önemlisi özgeçmişinin ve aile yapının Parti'ye kabulüne engel teşkil etmemesi gerekir. Tüm bunlar, Parti'ye polis sızmaması için alınmış önlemlerdir," diye bana Parti dersi verdi. Parti üyesi olabilmek için, öncelikle Parti'ye aday üye olunduğunu, aday üye olabilmek için en az iki komünist tarafından Parti'ye önerilmek gerektiğini, aday üyeliğin en az altı ay en fazla bir yıl sürdüğünü, bu zaman zarfında Parti tarafından izlendiğini, süre sonunda üyeliğe kabul edilirsen bu-

nun sana tebliğ edildiğini, bu tebliğ yapıldığı andan itibaren 'Yoldaş' olduğunu anlattı. Bunları bana anlatmasının nedeni, iki üye tarafından Parti üyeliği için önerildiğimi bildirmekmiş. Benden özgeçmişimi, aile üyelerim hakkındaki tüm bilgileri, bir de üyelik başvurusu için dilekçe istedi.

1978 sonbaharı itibarı ile **TKP (Türkiye Komünist Partisi) aday üyesiydim.** Bunun ne kadar gurur verici, ne kadar onurlu bir durum olduğunu size anlatamam. O anki duygularımı anlatmaya kelimeler yetmez. Ben Komünist Partisi'ne layık görülmüştüm, hem de bu kadar kısa bir sürede... Bu inanılmazdı.

Aralık ayında Maraş Katliamı yaşandı...

Hükümet olayların önünü alamadığı ve baskılara dayanamadığı için bazı illerde **sıkıyönetim** ilan etti. Bu iller arasında **İzmir** de vardı.

Sıkıyönetim koşullarında girdik 1979'a. Artık devreye asker de girmişti, askeri liseden arkadaşlarımdan donanmada olanlarla ilişkimi kestim. Zaten onlardan da herhangi bir görüşme talebi yoktu. Böylesi onlar için daha iyiydi. Atılanlardansa herkes bir tarafa dağılmıştı. Ben zaten tazminat olayından dolayı kırgındım, hiçbiri ile bir irtibatım yoktu.

Ocak ayı içinde bir gün; bayağı da soğuk bir gündü, T.U. "yarın sabah arabayla beni evden al, birlikte bir yere gitmemiz gerekiyor," dedi. Sabah birlikte yola çıktık, deniz kenarında bir yere gittik. Biz gittiğimizde bir grup insan orada bekliyordu. Yaklaşık 15-20 kişilik bir grup, hemen hemen hepsini tanıyordum, tanımadığım birkaç kişiyle de orada tanıştım. Denize çelenk bıraktık, saygı duruşunda bulunduk, kısık bir sesle TKP

Marşı'nı söyledik. 1921'de Karadeniz'de kahpece katledilen **Mustafa Suphi ve Yoldaşları**'nı anma töreni olduğunu anlamıştım.

Tekrar arabaya bindiğimizde "katılım çok az değil miydi?" diye sordum ve aynı törenin farklı noktalarda farklı gruplar tarafından gerçekleştirildiğini öğrendim. İçim rahat etti, böylece topu topu yirmi kişi olmadığımızı öğrenmiş oldum. Bu benim anma törenine ilk katılışımdı, 1983 yılına kadar da kesintisiz katılma fırsatı buldum.

Şube Kongresi'nin vakti tekrar gelmişti; inanın katılanlar, konuşmalar, it dalaşları, Divan, katılımın azlığı, taktikler hepsi aynıydı. Bir önceki yılın birebir kopyası. Sadece yeni mezun birkaç yüz ilave olmuştu, bir de salon değişikti. Bu sefer Büyük Efes Oteli'nin toplantı salonunda yapılıyordu. Gene akşam kutlama yemeği, şarkılar, türküler, marşlar, şiirler...

Ben asil yönetim kurulu üyeliğine seçildim. Yeni görev dağılımı: Başkan aynı, G.K. yerine Ş.K. ikinci başkan oldu, sekreter T.U., belge mimarı İ.D., O.A.K.K. (Odalar Arası Koordinasyon Kurulu) temsilcisi Sermet Elçi.

Annemin, babamın, ortağımın ve ablamın asil yönetim kurulu üyesi olmama çok sıcak baktıklarını söyleyemem, Türkan'ın çok içten bir şekilde tebrik ettiğini hatırlıyorum. Sonradan öğrendim ki, ablam annemlere konuyu başka türlü aktarmış: "Arkadaşlarımdan yönetim kuruluna seçildiğim için sürekli tebrik telefonları alıyorum. 'Seçilen ben değilim, kardeşim,' dediğimde, 'Aaaa tahtada S. Elçi yazıyordu, biz de sen sanıp oy verdik,' diyorlar. Sermet benim yüzümden seçildi, keşke ismi S ile başlamasaydı da seçilemeseydi..." demiş. Duyduğumda çok ama çok güldüm.

Artık toplantılara bir yenisi daha eklenmişti; O.A.K.K. toplantıları. O.A.K.K. toplantılarında inşaatın temsilcisi S.U. dışında herkes gayet uyumluydu. En eski Odacı olan ve yaşça bizden büyük olan S.U. çaktırmadan sürekli keseri kendi Oda'sı tarafına sallıyor, benim Oda'mla sidik yarıştırıyordu. Diğer Oda temsilcileri hem çekindikleri için, hem de kendi Odaları'nı ilgilendiren bir konu olmadığı için net tavır almıyorlar, bizi baş başa bırakıyorlardı. Biz de S.U. ile sürekli kapışıyorduk. İnatçı adamdı, Nuh diyor, peygamber demiyordu. Ben de Oda'mın haklarından feragat etmiyordum. Kapış babam kapış, sonunda S.U. ya pes ediyordu, ya da konuyu çözemediğimiz için toplantı sonrası 'ilgilileri' devreye sokuyordum; S.U. bir sonraki toplantıya konuyu kabullenmiş olarak geliyordu. Bir taraftan bana çok gıcık oluyor, ama biliyorum için için de seviyordu. Ben kendisinin özverisine saygı duyuyor ama tavırlarına sinir oluyordum. Senelerimiz böyle geçti.

Bu arada bizim inşaat gayet hızlı gidiyordu, bittiğinde boşta kalmamak için yeni yer aramaya başlamıştık. 1979 kışında, ülkede çok ciddi benzin, gaz, sigara ve margarin kıtlığı başladı. Millet sabah saat 06:00'da gaz kuyruğuna giriyor, tanker saat 10:00 gibi geliyor, herkese sadece 10 litre gaz verip gidiyordu. 10 litre gaz bir günlük gazdı. Her sabah kuyruktaydık anlayacağınız. Daha önce aktarmıştım; bir defasında Halit Abi'ye sıra geldiğinde tankerde gaz bitti, o günü ve akşamı bizde geçirdiler. Adamdaki kısmeti siz anlayın artık...

Arabaya benzin almak için akşamdan sıraya girmen gerekiyordu. Ben de araba kullanmaktan vazgeçtim, zorunlu hâller dışında kullanmıyordum. Sigara ise sadece Tekel'in kendi satış noktalarında satılıyordu. Üç paket Samsun sigarası için inanmayacaksınız ama yaklaşık 600-800 metrelik kuyruğa girmeniz gerekiyordu. Neyse ki beni mahalle bakkalımız Ertan Abi

idare ediyordu. Margarini de Türkan hâllediyordu. Nasıl mı? Ertan Bakkal sağolsun.

Süleyman Demirel demeçlerinde "biz iktidara geldiğimizde bu sıkıntılar kalmayacak, benzin kıtlığı bitecek, her eve bir tanker gaz göndereceğim," diyerek propagandasını yapıyordu. Yıl sonunda iktidara geldiğinde akaryakıt kıtlığı devam edince basın mensupları kendisine sordular: "Sayın Başbakan'ım hani akaryakıt sıkıntısı bitecekti?". **"Ecevit hükümeti benzin bıraktı da, biz içtik mi?"** cevabını hâlâ hatırlarım, günlerce dilimize dolanmıştı.

Bu arada İran'da devrim olmuş, antiemperyalist İslami örgütlenmeler ile TUDEH (İran Komünist Partisi) birlikte şahlık rejimini yıkmışlardı. Humeyni ülkeye dönüp Devlet Başkanı olarak göreve başlamıştı. Sanırım aylardan Şubat'tı. **Çok kısa bir süre sonra bu antiemperyalist dinci unsurlar, TUDEH'lilerin hepsini tutukladı. Yurt dışına kaçabilenler kaçtı, kaçamayanlar ya işkencede öldüler, ya faili meçhul cinayetlerle vahşice katledildiler, ya da ibret olsun diye sokak direklerine asıldılar.**

İran Devrimi, dünya komünistleri için, İslami unsurlarla birlikte emperyalizme karşı mücadele etme konusunda, önemli dersler çıkartılması gereken acı bir deney oldu. Dünya komünistlerinin gerekli dersi çıkartıp çıkartmadıklarını zaman gösterecekti. Oda'da bir taraftan İran'ı tartışırken, bir taraftan da yaklaşan Merkez Genel Kurulu'na hazırlanıyorduk. Biz Merkez Genel Kurulu'nun alınan karar doğrultusunda İstanbul'da toplanmasını beklerken, Merkez yönetiminden kongrenin Ankara'da yapılacağı doğrultusunda yazı geldi. Genel Kurul kararını hiçe sayıyorlardı. İstanbul, İzmir ve Merkez arasındaki uzun tartışmalara rağmen Merkez'in tavrı değişmedi.

Tavırda bir değişiklik sağlanamayınca, yapılacak tek şey kalmıştı: Ankara'ya gidilecek ve Genel Kurul'un Ankara'da yapılmasını engellemek için tüm yollar denenecekti.

T.U. ve ben Ankara'ya üç-dört gün önceden gidip, İstanbul'dan gelenler ve az sayıda da olsa Ankaralı arkadaşlarla birlikte çalışmalara başladık. Ankaralı arkadaşlar, mahkemeye başvurup, geçen yıl alınan Genel Kurul kararını gerekçe göstererek yürütmeyi durdurma kararı aldılar. Genel Kurul başlayıp Divan oluştuktan sonra avukatlar yürütmeyi durdurma kararını Divan Başkanlığı'na verecekler, Divan Başkanı kararı okuyunca salon karışacaktı. Hem de fena karışacaktı, işte orda da iş bize düşecekti. Salonda her ihtimale karşı üzeri dolu bir iki arkadaş da bulunması gerekiyordu. Ne İzmir, ne de İstanbul delegasyonunun eylem planından haberi vardı, Merkez'e haber uçmasını engellemek için sadece önceden Ankara'ya gelen altı kişilik grubun ve Ankara'dan iki kişinin haberi vardı.

Genel Kurul başladı, Divan oluştu, Divan Başkanı genel kurul gündemini okumaya başladığında, avukat yanında güvenlikten arkadaşlarla birlikte Divan'a yaklaşıp, yürütmeyi durdurma kararı ile birlikte kongrenin iptal edilmesini, aksi takdirde mahkeme kararının uygulanması için kolluk kuvveti çağırmak zorunda kalacağını beyan eden yazıyı Divan Başkanı'na verdi. Divan Başkanı önce yazıları kendi okudu, yüzü değişti. "Sayın delegeler, şu anda Divan'a ulaşan mahkemenin yürütmeyi durdurma kararı doğrultusunda, Genel Kurul'u durdurmak zorundayım," dedi. Önce bir şaşkınlık, arkasından "yazıyı oku!" sesleri yükseldi. Divan Başkanı kararı okudu. Önce "genel Kurul açılmıştır, durdurulamaz," dendi, bu itirazlar devam ederken, Divan Başkan'ı bir de avukatın talep yazısını okuyunca, 'burjuvaziden medet umanlar!', 'faşistler!', 'düzenin uşakları!' diye üzerimize yürünmeye başlandı. Birkaç arkadaş,

avukatı dışarı aldık ve salonun bahçesinde bekleyen polislerin yanına gönderdik. Salon karıştı, bu arada Ankaralı bizim arkadaşlardan birinin kulisten gelen imdat sesiyle ortalık tamamen birbirine girdi. Kavgada yumruk sayılmazdı. Neyse ki Ankaralılardan silaha sarılan olmadı, olay sadece kaba kuvvetle kaldı.

Kongrenin sakin delegeleri salonu terk ettiler, Divan kongreyi iptal ettiğini açıkladı, polis kulise kadar girdi. Amacımıza ulaşmıştık, epeyce bir arbede yaşanmıştı ama kongreyi Ankara'da yapmayı başaramamışlardı. Bir hafta içinde Merkez'den yazı geldi, bir önceki Genel Kurul kararına istinaden Genel Kurul'un on beş gün sonra İstanbul'da Çınar Otel'de yapılmasına karar verilmişti. Başarmıştık, kongre İstanbul'da yapılacaktı. On beş gün sonra, İzmir delegasyonu olarak firesiz Çınar'daydık. Ankara da çoluk çocuk ailecek getirmişti delegeleri, tam bir hafta sonu tatili durumu...

Uzatmayalım, gene hatiplerin etkileyici konuşmaları, Ankaralı hatiplerden özelikle, Genel Kurul'u engellemek için mahkemelerden ve polisten medet ummakla Oda geleneğine ihanet ettiğimizi, fuayeye kadar polisin girmesinin affedilemeyecek bir olay olduğunu vurgulayan konuşmalar... Bizimkilerin, Genel Kurul kararlarına saygı göstermeyip, Oda'ya gerçek anlamda ihanet edenlerin, Genel Kurul'un İstanbul'da yapılması kararı olmasına rağmen Ankara'da toplanmasını isteyenler olduğunu vurgulayan konuşmaları... Arkasından seçimler, İstanbul Çınar Oteli, İstanbul'da yaşayan delegelere uzak geldiği için hepsinin oy kullanmaya gelmemesi ve Ankara ekibinin merkez yönetimini, bir kez daha hem de İstanbul'da kazanmaları... Şok! Şok! Arkasından bizimle dalga geçer gibi, Ankaralı delegelerin önerisiyle bir sonraki Genel Kurul'un İzmir'de yapılmasına karar verilmesi... Eminim Altın Yunus Tatil Köyü'nde yapacaklardı.

Kös kös İzmir'e döndük, İstanbul örgütlenmesine güvenip ümitlenmekle büyük hata etmiştik, bir de rezil olmuştuk. Sen Ankara'yı binbir tezgâhla engelle, adam gelip İstanbul'da yönetimi tekrar alsın gitsin. **Bükemediğin bileği öpeceksin, helâl olsun Ankaralılara...**

İzmir'e döndüğümde Hulusi Abi, anne ve babasının benimle tanışmak istediğini, Alaybey sahilindeki evlerini müteahhite vereceklerini söyledi. (Hulusi Abi, Alaybeyli'ydi ve Tabipler Odası üyesi bir psikiyatristti. Ege Üniversitesi'nde çalışıyordu. T.U.'nun da liseden arkadaşıydı, bizi T.U. tanıştırmıştı. T.U. eylemlere katılmıyor ve Tabip Odası çalışmalarına yeterince destek vermiyor diye Hulusi Abi'ye kızıyordu ama ben kendisini çok sevmiştim ve biz çok iyi görüşüyorduk. Hulusi Abi'yle beraber anne ve babasıyla görüşmeye gittik; görüştük, prensipte anlaştık. İmar durumu vb. evrakları temin edebilmek için tapunun fotokopisini aldım. Bir avan proje çizip teklif hazırlayacaktık.

Kısa sürede hazırladığımız avan proje beğenildi, teklifimiz de makul bir teklif olduğundan notere gidip inşaat sözleşmesini yaptık, böylece sahilde çok az sayıda kalmış yerlerden birisiyle anlaşma yapmıştık, çok keyifli ve önemli bir olaydı. Projeleri hazırlayıp, yıl sonuna kadar inşaat ruhsatını almamız gerekiyordu. O gün için çok lüks sayılan, kademeli salonu olan, hizmetli odası bulunan bir projeydi. Ekim'de inşaat ruhsatını aldık. Kasım ayında arsanın üstündeki binanın yıkımına başlamıştık. Evdekilerin -ablam da dâhil- keyiflerini anlatamam. Şaka değil Karşıyaka Sahili'nde inşaat yapacaktık, iş hayatı için çok önemli bir gelişmeydi.

Artık 1 Mayıs yaklaşıyordu. 1 Mayıs'ın İstanbul'da 1 Mayıs Meydanı'nda kutlanmasının Sıkıyönetim Komutanlığı tara-

fından yasaklandığı ve 1 Mayıs'a özel bir günlük sokağa çıkına yasağı ilan edildiği açıklanmıştı.

TİP Genel Başkanı Behice Boran, her ne şartta olursa olsun, 1 Mayıs'ı 1 Mayıs alanında kutlayacağını açıkladı. Biz ne yapacağımızla ilgili haber bekliyorduk. Bu konuda Disk yönetimi de ikiye bölünmüştü. Maden-İş, Bank-Sen gibi TKP'nin etkin olduğu sendikalar İzmir'de kutlanmasını istiyorlar, bazı sendikalarsa "İstanbul" diyordu. Sonunda TKP İzmir'de kutlamaya karar verdi. Demokratik yığın örgütlenmeleri de kendi aralarında bölünmüş oldular. Biz Meslek Odaları İzmir Şubeleri İzmir'de kutlayacaktık. Disk'e bağlı sendikalar, İzmir'deki meslek örgütleri, İGD ve İKD İzmir'de kutlayacaklardı. Sizin anlayacağınız, İzmir 1 Mayıs'ı TKP'nin gövde gösterisi olacaktı.

İnanılmaz yoğun bir şekilde hazırlanıyorduk. Bir taraftan toplantılar, bir taraftan pankart hazırlıkları, katılımı artırma çalışmaları, masraflar için para toplanması... Akşamları evin yolunu zor buluyorduk. 30 Nisan akşamı İzmir Konak Meydanı'nı süsleme sorumluluğu bendeydi. Maden-İş'ten ve İGD'den gençlerle beraber alanı süsleyecektik, sabaha kadar bitmesi gerekiyordu. Zor bir işti, pankart ve poster ebatları çok büyüktü ve teknik hiçbir araç yoktu. Çalışmaya başladık, meydanın güvenliği İGD tarafından alınmıştı. Belediye Sarayı inşaatının çatısında Marks, Engels ve Lenin posterlerini asmak için ekiplerle birlikte çalışırken polis arabalarını gördüm. Zaten beş dakika sonra aşağıdan seslendiler, polis sorumlu biriyle görüşmek istiyordu. Miting ve yürüyüşün izni alınmıştı ama polis bu süsleme için sorun çıkartabilirdi. Aşağıya indim, karşımda Trafik Şube Müdürü İsmail Abi (İsmail Abi, annemin erkek lisesinden öğrencisi, ablamın da çok yakın arkadaşıydı. Daha on gün önce bir arkadaşımın sorunu için yanındaydım. O gece nöbetçi oymuş.) Beni karşısında görünce çok şaşırdı,

"Sermet, senin ne işin var burda?" deyince, inşaatın cephesine yazılmış sloganları gösterip, "binanın cephesindeki pislikleri kapatıyorum," dedim. Koluma girdi, koluma girince İGD'liler pis pis bakmaya başladı. Sorumluları polisle kol kolaydı, bu olacak iş değildi. "Sermet burası kamu binası, buraya bunları asamazsınız," dedi, ben de "İsmail Abi, kamu binasına bunca yazı yazılmış sorun olmamış da, bu yazıları kapatacak insan portreleri mi sorun olacak?" deyince, "sen benden yarım saat haber bekle, gelmezsem devam et," dedi ve gitti.

İsmail Abi gittikten sonra İGD sorumlusunu yanıma çağırdım, konuştuklarımızı aktardım, tanıdık olmasaydı sorun çıkartacaktı dedim. Böylece gençlerin yanlış anlamalarını engellemeye çalıştım. (Eminim bu açıklama onlar için yeterli olmamıştır, daha sonra üstlerine olayı aktarıp gerekli cevabı aldıktan sonra rahatlamışlardır.) Arkasından da hiç beklemeden süslemeye devam... İsmail Abi de zaten gelmedi. Neyse sabaha kadar çalıştık, ekip de ben de çok yorulduk. O kadar yorulmuştuk ki, Maden-İş'in çatısına asmak için yaklaşık 15 metre boyundaki '141-142'ye Hayır!' pankartını açtığımızda içinden uyuyan bir İGD'li çıkmıştı. Çocuğun ne kadar utandığını anlatamam size.

Benim sabah saat 07:30'da da iç güvenlik toplantısına gitmem gerekiyordu. Süsleme işim saat 07:45'te bitti, 07:50'de güvenlik toplantısına gittim. Mitingin genel güvenlik sorumlusu toplantıya başlamıştı, beni görünce "ne o beyim, uyanamadık mı?" dedi. Hiç sesimi çıkarmadan toplantıya dâhil oldum. Görevlendirmeler yapıldı, miting alanına dağıldık.

Sonunda yürüyüş başladı, inanılmaz bir kortejdi. Kortejin başı Pasaport'a vardığında Konak Meydanı'nda daha yürüyüşe geçmemiş örgütler vardı. Benden kortejle beraber yürümemi ve kortejin başı Pasaport girişine geldiğinde, yüksek bir

yere çıkıp mitinge katılanları saymamı istediler. Kendime pratik bir çizelge hazırladım, saymaya başladım. Son kişi alana ulaştığında 68.000-69.000 arasında bir rakam çıkmıştı.

Benim gözümde bu kadar insan o gün için bir insan seliydi. Devrimi işte bu güç yapacaktı. Miting platformundaki yedi-sekiz kişiden bugün hatırladığım isimler: Cemal Kıral, T.U., Sedat Özgüven ve Mustafa Arkun'du. (Cemal Kıral Maden-İş Ege Bölge başkanıydı ve çok ama çok saygın biriydi.) Miting 1978 1 Mayıs'ından çok daha coşkuluydu ve olaysız bir şekilde son buldu. Değerlendirme toplantılarında herkes çok mutluydu, basın '100.000ler yürüdü' diye yazıyordu. Ne yalan söyleyeyim, içimden "bir gün ben de o kürsüde olacağım," diye geçirdim.

İstanbul'da da birçok yerde korsan eylemler yapıldı, Behice Boran ve arkadaşları önce göz altına alındı, sonra tutuklandı.

Bugün düşünüyorum da, hangimizin kutlama biçimi doğruydu? Eğer hepimiz o gün İstanbul'da olsaydık, acaba ne olurdu? Kıyım mı olurdu, yoksa bir daha yasak koyacak gücü kendilerinde bulamazlar mıydı? 12 Eylül gene de olur muydu? Bilmiyorum.

Ertesi gün, 1 Mayıs kutlamaları ile ilgili görüşlerini almak için basın mensupları mikrofonlarını Başbakan Demirel'e uzattılar ve "1 Mayıs'ta İzmir'de yüz binler yürüdü, ne düşünüyorsunuz?"diye sordular. **"Lokal bir hareket, önemli değil,"** diye cevap verince, "O lokal hareket yakında senin k.çına kaçacak,"dediğimi çok iyi hatırlıyorum. Çok değil bir buçuk yıl sonra kimin k.çına kaçtığını hep beraber gördük.

Öyle ya da böyle, 1 Mayıs 1979'u geride bırakmıştık. Merkez Yönetim Kurulu, 1 Mayıs'ı takip eden ikinci hafta sonu danışma kurulunu toplayacağını bildiren ve tüm birimlerin toplantıya temsilci göndermesini talep eden yazıyı şubelere gönderdi.

T.U. ve İ.D.'nin işi olduğu için toplantıya İzmir'den ben yalnız gidecektim. T.U. sakin olmamı, hatta hiç konuşmamamı tembihledi. Konuşulanları not almamın çok önemli olduğunu, yönetim kurulu olarak yazılı cevap vermemiz gerekebileceğini söyledi ve "gerekirse İstanbul'dan gelecek olanlar konuşurlar, sen merak etme," dedi.

Ankara'da toplantının yapılacağı yere vardığımda toplantıya İstanbul'dan da kimsenin gelmediğini gördüm, toplantıda tek başıma kalmıştım. Çok sinir bozucu bir durumdu. Etrafında en az 30-40 kişi, sen tek başına... Toplantıda dört koldan üstüme geldiler. Sözü biri bırakıyor, diğeri alıyor, yüklendikçe yükleniyorlardı. Ağızlarından her çıkanı kelimesi kelimesine not alıyordum. Kim ne dedi, kayıtlara geçiyordum. 1 Mayıs'ın İzmir'de kutlanmasını devrimci mücadeleye ihanet olarak değerlendiriyorlar, İzmir ve İstanbul şubeleri olarak İzmir'deki kutlamalara katılmak için yönetim kurulu kararı almamızı şiddetle eleştiriyorlardı. Ne sosyal faşistliğimiz, ne Moskova uşaklığımız, ne revizyonistliğimiz kaldı. Söylenmedik hiçbir şey bırakmadılar. Bir de ayrıca beni özellikle tahrik etmeye çalışan birileri vardı, kendilerine saldırmamı bekliyorlardı. Saldırayım ki, saldırmamı bahane edip bir güzel meydan dayağı, pardon salon dayağı çeksinler.

Kutlamanın İzmir'de yapılacağı konusunda karar alınmadan önce kendi aramızda yapılan toplantılarda İstanbul-İzmir diye biz de tartıştığımız için yapılan eleştirilerin çoğunun cevabı hazırdı ama, arkadaşların amaçları konuyu tartışmak değil

İzmir ve İstanbul Şube'yi sorgusuz sualsiz mahkûm etmekti. Sonunda dayanamadım ve söz alıp uzun bir konuşma yaptım. Sözümü birkaç kez kesmeye kalktılar, Yavuz Önen müdahale ederek konuşmayı bitirmemi sağladı. Şimdi tam hatırlamıyorum ama nasıl konuştuysam ve neler söylediysem, benden sonra Yavuz Önen kimseye söz vermedi. "Toplantı amacına ulaşmıştır. İzmir Şubesi'ne gerekli sözlü uyarı yapılmıştır. İstanbul Şube'den temsilci olmadığı için bu kadarı yeterlidir. Zaten Danışma Kurulu'nun önerileri göz önüne alınarak, Merkez Yönetim Kurulunu'nun bu konudaki görüşü şubelere yazılı olarak da iletilecektir," diyerek toplantıyı bitirdi. Toplantı bitiminde ilk konuşanlardan biri olan Ali Artun ile göz göze geldiğimizde bakışlarında hoşgörü ve takdir gördüm. Sanki "kusura bakma, sana çok yüklendik," diyordu. Hemen binayı terk edip otogara gitmek için yola çıktım. İlk bulduğum otobüsle İzmir'e döndüm. İstanbul'a, toplantıya gelmedikleri için çok sinirlenmiştim.

İzmir'de arkadaşlara toplantı notlarını okuduğumda, toplantıda nasıl bir baskı altında olduğumu bizzat anladılar, ama esas şaşkınlıkları aldığım toplantı notlarınaydı. Toplantı notlarım konuşulanları kelime kelime içerdiğinden, odalar arasında epeyce bir süre muhabbet konusu oldu, özel olarak görmek isteyenler çıktı. Tabii dalga geçenler de... Ayrıca T.U. da İstanbul'daki arkadaşların toplantıya gelmemelerine çok kızdı, benim yanımda Z.M.'yi arayarak beni yalnız bıraktıkları için bayağı sitem etti.

Birkaç gün sonra Maden-İş'e gittiğimde, 1 Mayıs güvenlik sorumlusu Mehmet Çavuş'la karşılaştım. Gülerek yanıma geldi, sabahladığımdan haberi olmadığı için öyle bir tepki verdiğini söyleyip, tavrı için özür diledi. Ayrıca babamın talebesi olduğunu, babamın kendisini polisten kurtardığını

anlattı. Babama özel saygı ve sevgilerini iletti. Babam Atatürk Lisesi'nde baş muavinken, polisler Mehmet Çavuş'u almaya gelmişler. Babam "sınıfından çağırayım," deyip sınıfına gitmiş ve Mehmet Çavuş'a kaçmasını söylemiş, yoklama defterine de 'yok' yazmış. Polislere "bugün okula gelmemiş, isterseniz yarın tekrar gelin," deyip Mehmet Çavuş'u göz altına alınmaktan kurtarmış. Mehmet Çavuş, Maden-İş'te benim tanıdığım en çalışkan insanlardandı. Aynı zamanda bir dakika yerinde duramayan, sürekli koşturan, militan ruhlu biriydi. Suratı hiç gülmezdi, çok az konuşurdu. Kendisini tanımayanların yanına yaklaşmaya çekindiği bir görünüşü vardı. Mehmet Çavuş'un hafif tebessüm ettiğini, ilk ve son kez babam ile anısını anlatırken gördüm. Daha sonraları kendisi ile defalarca karşılaştık, her defasında sanki o konuşmayı biz yapmamışız gibi sadece bir selam verip, hızlı hızlı yanımdan geçti. Dedim ya hiç durmayan biriydi. 12 Eylül'den sonra İngiltere'ye gitti, sanırım hâlâ orada yaşıyor.

Hemen her hafta sonu, bizim Oda'dan ve diğer tüm Odalardan arkadaşlarla özellikle Maden-İş sendikasına bağlı iş yerlerindeki grevleri ziyarete gidiyorduk. Giderken yanımızda temel ihtiyaç maddelerinden oluşan bir koli de götürüyorduk. Bu kolileri Oda'daki Birlik Dayanışma Grubu'ndan toplanan paralarla hazırlatıyorduk. Bir keresinde işçilerden biri, "getirdiğiniz pirinç için, şeker için, makarna için teşekkür ederiz, ama bizim bunlara ihtiyacımız yok. Bizim akşam yatağına yattığında, 'onlar şimdi çadırda nöbette kim bilir ne yapıyor?' diye düşünen insanlara ihtiyacımız var. Siz akşam yattığınızda bizi düşünüyor musunuz?" diye sordu. Hiçbirimiz cevap veremedik, başarılar dileyip ayrıldık.

Grev ziyareti

Bir hafta sonra gittiğimiz grev yeri küçük bir miting alanı gibiydi. Böyle bir ortamla karşılaşmayı hiç beklemiyorduk. Ziyarete gelen demokratik yığın örgütleri, kürsüye çıkıp destek konuşmaları yapıyorlardı. Sıra meslek odalarına geldiğinde kimsenin bir ön hazırlığı olmadığı için, biri sunucuya benim adımı vermiş. Benim haberim yok. Sunucunun "şimdi Odalar adına Mimarlar Odası'ndan Sermet arkadaşımızı kürsüye davet ediyorum," anonsunu duyunca şaşırdım, etrafıma baktım, alkışlar başlamıştı bile.... Yapacak hiçbir şey yoktu, kürsüye çıktım.

"Düşmesin bizimle yola,
Evinde ağlayanların gözyaşlarını,
Boynunda ağır bir zincirmiş gibi taşıyanlar...
Bıraksın peşimizi,
Kendi yüreğinin kabuğunda yaşayanlar...
İşte, şu doğan güneşten düşen ateşte,

Milyonlarca kırmızı yürek yanıyor..." mısralarını bitirir bitirmez inanılmaz bir alkış koptu.

"Hepinizi Birlik Dayanışmacı mimar ve mühendisler adına saygı ile selamlarım, haklı mücadelenizde sonuna kadar yanınızda olduğumuzu bilmenizi isterim," dedim. Tekrar bir alkış, kürsüden indim. Nazım'ın bu şiirini okumak o an nasıl aklıma geldi inanın bilmiyorum, tümüyle anlık bir refleksti. Hemen benim ismimi yazdıranın kim olduğunu bulmaya çalıştım ama bulamadım. Sanırım Selçuk Ayhan'dı. Yüzündeki o kendine has tebessümü ele veriyordu kendisini. Neyse olan olmuştu, Selçuk daha önceden de belirttiğim gibi çok ama çok sevdiğim ve saygı duyduğum mücadele arkadaşımdı. Ona kızmam mümkün değildi.

Bu arada Azan stajını yapmak için bizim büroda işe başladı. Azan'ın işe başlaması, bürodaki iş yükümü inanılmaz hafifletti. Son sınıf öğrencisi olduğundan hem proje çizimlerinde, hem de inşaatın kontrolünde çok yardımcı oluyordu. Kendisine olan güvenimden ötürü gözüm arkada kalmadan başka işlerle uğraşabiliyordum. Bir anlamda çok rahatlamıştım.

T.U. ile Haziran ayının 19'unda bir araya geldik, tarihi dün gibi hatırlıyorum. T.U. ilk defa söze "Yoldaş," diyerek başladı. Bu partiye kabul edildiğim anlamını taşıyordu. Partiye üyeliğimin kabul edildiğini, parti ismimin K.D. olduğunu söyledi. Bu isim çok önemliydi ve kimse ile kesinlikle paylaşmamam gerekiyordu. Parti'yle ilgili ancak bu ismimi söyleyen insanlarla görüşebileceğimi, aksi takdirde adamı tanısam dahi, partili olduğundan emin olsam dahi, kesinlikle parti görüşmesi yapmamam gerektiğini önemle tembih etti. Aylık gelirimin %10'unu da Parti'ye aylık aidat olarak vermem gerektiğini söyledi. Çok duygulanmıştım, artık Türkiye Komünist Partisi üyesiydim.

Bu çok büyük bir onurdu.

İnanamıyordum, keşke herkese haykırabilseydim, sevincimi paylaşabilseydim. Ama mümkün değildi, sadece T.U. ile paylaşabilirdim. Artık Parti görüşmelerimizde birbirimize **'Yoldaş'** diyecektik. "Hadi Yoldaş, gel bir rakı içelim, bunu kutluyalım," dedim. Karşıyaka'da eski Zafer Sineması'nın karşısındaki meyhaneye gittik.

T.U. ile bir sonraki görüşmemizde bana bir tabanca getirmişti. Bir şarjör de mermi vardı. Büroda yalnızdık. **Bir komünistin muhakkak bir silahı olması gerekiyordu. Bu kuraldı.** Böylece bir adet *Çek-Vizör* marka tabancam olmuş oldu. Bunun için T.U.'ya para ödedim mi, inanın hatırlamıyorum. Ödediğimi sanıyorum, ama emin değilim. Bu arada Parti görüşmelerimizi kafeterya, çay bahçesi gibi topluma açık yerlerde yaptığımızda 'parti' yerine 'şirket', 'yoldaş' yerine 'ortak' diyerek şifreli konuşuyorduk.

Bu görüşmelerden birinde T.U., Parti'den, Parti'nin tüm yapılanmalarının **kooperatif örgütlenmeye** önem vermesi talimatı geldiğini söyledi. **Tüketim kooperatifleri kuracaktık.** Yani mahallede, bizi kıtlık döneminde sigarasız, margarinsiz bırakmayan, gerektiğinde veresiye aldığımız, kimilerinin borç dahi aldığı, kapısında muhabbet ettiğimiz Ertan Bakkal'a rakip bakkal dükkânı açacaktık: **Alaybey Tüketim Kooperatifi...** Yapılacak bir şey yoktu, Parti talimatıydı, kooperatif kurulacaktı. Ertan Abi kooperatif kurulacağını başkasından duyacağına benden duysun diye yanına gittim, birinci ağızdan ıkına sıkına olayı anlattım. Mahalleli dayanışması, birlikte hareket etmeyi öğrenmek derken, "önemli değil Sermet, sıkma canını," dedi.

Mahallede örgütlenmeye başladık. Emekli matematik öğretmeni annem **Reşide Elçi**'yi Kooperatif Başkanı olmaya ikna ettik. Sanırım benim oğlan kimlerle ne halt karıştırıyor, şu adamları bir tanıyayım diye kabul etti başkanlığı. İyi de oldu, matematik kafası ve muhasebe bilgisi epeyce işe yaradı. Annemin yanına birkaç örgütçü arkadaş verdik. Zaten mahallede epeyce kalabalığız, İzmir'de sayısal olarak en kalabalık olduğumuz mahalle Alaybey. Komşularımızın da çoğunu razı ettik. Ziraatçı arkadaşlar, Köy Koop. zaten emrimizde. Sıra dükkân kiralamaya geldi, ben Ertan Bakkal'a uzakta olsun diyorum, ama gel gör ki yan sokağında yer bulundu ve kiralandı. Kısa sürede kooperatif faaliyete geçti, başına Makina Müh. Odası'ndan F.K.'nin çalışmaya ihtiyacı olan bir arkadaşını koyduk. İnanılmaz becerikli bir adam çıktı, kooperatif aldı başını gitti. Ben hem kooperatife, hem de Şükür'e yani 1858 Sokak'a giderken, Ertan Bakkal'la karşılaşmamak için özel çaba sarfediyordum. Karşılaştığımızda Ertan Abi'nin hiçbir şey olmamış gibi davranmasıysa beni daha da utandırıyordu.

Kooperatif çalışmalarına Cem'le Çiğdem de çok destek verdiler. Zaten ikisi de Ziraat Mühendisleri Odası'nın çalışmalarına da katılmaya başlamışlardı.

Bu arada Halit Abiler İzmir'den ayrılmaya karar verdiler ve evi boşalttılar. Halit Abi memleketine gideceklerini söyledi. Neden diye sordum mu? Hayır. İnandım mı? Hayır. Onlar annemin evini boşaltınca ablamın ve benim statik betonarme projelerimizi yapan, aynı zamanda Oda'dan da sempatizanımız olan İnşaat Mühendisi Ömer Yorgancıoğlu'na evi verdik. Eşi Mualla çok iyi bir kadındı, Barış adlı beş yaşında bir oğlu, üç yaşında Doğuş adında bir kızı vardı. Barış, aman yarabbim, ben böyle bir çocuk görmemiştim, duvar onun için düz zemin demekti. Bir gün Aliağa'ya balık yemeye iki aile tek arabay-

la giderken kucağıma oturdu. Sümüğünü çıkartıp sümüklü parmağını ağzıma sürmek için benimle boğuşmaya başladı. Babası direksiyonda olmasına rağmen, çocuğu durdurmak için arkaya döner, vurmaya kalkar, bu arada direksiyon hâkimiyetini kaybeder, araba sürüklenir... Ben "Ömer sen önüne bak, arkana dönme ben hâllederim." derim. Barış'ın elini tutsan, bacağı durmaz. Ulan kımıldasan babası müdahale etmeye kalkıyor; kaza tehlikesi, kımıldamazsan sümük yeme tehlikesi... Bu olayı bir sefer yaşadım, o günden sonra Barış ile beni aynı arabada gören olmadı.

Neyse, Alaybey Tüketim Kooperatifi tamamdı, örnek bir kooperatif olmuştu, epeyce üyesi de oldu. Vatandaştan oldukça ilgi gördü, tam anlamıyla amacına ulaşmıştı. **Sıra Teknik Elemanlar Tüketim Kooperatifi**'ne gelmişti, Kırtasiye malzemesi, ozalit çekimi... Desteklenirse iyi iş yapardı. Mimarlar, Makinacılar, Elektrikçiler, İnşaatçıların bir kısmı destek verdi, kooperatifi kurduk. Kooperatif Başkanı olarak beni seçtiler.... Eh, artık ben de bir şeyin başkanı olmuştum. Kardeşim; sanırın şimdi de aynıdır, bir toplantıya gidiyorsun, herkes birbirine 'başkan' diyor, ortalık başkandan geçilmiyordu. Neyse sizin anlayacağınız bu kadar işin arasında bir de Kooperatif Başkanı olmuştum, ona da ayrı vakit ayırmak gerekecekti.

İnşaat'tan S.U. kooperatif başkanı mimarlardan oldu diye özellikle destek vermiyor, kooperatif için kılını kımıldatmıyordu, inşaatçılara biz kendi ilişkilerimizle ulaşıyorduk. Düşünün, üye sayısı bizim dört mislimiz, kooperatifte bizim üye sayımız onların dört katı. Esasında kooperatifte sadece ozalitlerini çektirseler kooperatifin ayakta durmasını sağlarlar... Ben de bu kooperatifi yaşatmak için inat ettim, nitekim 12 Eylül sonrasında bile kooperatif yaşamaya devam etti. 1983'te ben

İzmir'den ayrıldığımda hâlâ faaliyetteydi. Sonra ne oldu takip edemedim. Benim başkan olduğum süre zarfında, S.U. hiçbir zaman verebileceği desteği vermedi; canı sağolsun. Eminim ben gittikten sonra sahip çıkmıştır. Yanlış anlaşılmasın adamın benimle şahsi olarak hiçbir zoru inanın yok. Dedim ya, S.U. nevi şahsına münhasır biriydi.

Artık 1979 sonbaharına gelmiştik. Azan da mimar olup Oda'ya kaydını yaptırdı. Biz sahildeki yeni inşaatın yıkımını bitirdik, hafriyatını yaptık, temel demirlerini aldık. Artık inşaata başlamak üzereyiz. Yaklaşık 500.000 TL masraf yapmışız. Diğer inşaat da bayağı toparlandı, bitmek üzere, dairelerin hepsi satıldı, sadece alttaki asma katlı dükkân kaldı. Dükkâna 3.000.000 TL istiyorduk.

Tam bu sıralar da önce Ecevit hükümeti istifa etti, arkasından Sovyetler Afganistan'a girdi. Tüm sol gruplar, Sovyetler'e ateş püskürüyor, biz ise, Atılım'da okuduklarımızla, TKP'nin Sesi'nden dinlediklerimizle Sovyetler'i savunuyorduk.

Oda Genel Kurulları'na bir ay gibi bir süre kalmıştı, gene kavga gürültü birbirimizi yiyecektik. T.U. ile parti görüşmesi için bir araya geldiğimizde, görüşmenin sonlarına doğru "Yoldaş, benim önümüzdeki dönem Oda'dan ayrılmam gerekiyor," dedi. Çok üzüldüm, ama yapacak bir şey yoktu, belli ki Parti talimatıydı. "Sağlık olsun, nasıl olsa Alaybey'desin. Biz gene sık sık görüşürüz," dedim. "Yoldaş, Oda'da İ.D.'yi sekreter yapacağız, ancak onun yanına belge mimarı olarak, Oda'yı derleyip toparlayabilecek, üye ilişkilerinde gerekli esnekliği gösterebilecek, imar mevzuatına hâkim biri gerekiyor," dedi. "Buluruz birini," dedim. "Bulmamıza gerek yok Yoldaş, senin olman gerekiyor," dedi. Ben afalladım, dışarıda şirketim vardı, nasıl olacaktı... O zaman da, şimdi olduğu gibi Oda profesyonel ça-

lışanlarının dışarıda iş yapmasına, şirket sahibi olmasına yasal bir engel yoktu, ama **etik açıdan kabul edilmesi mümkün değildi.** T.U.'nun tavrından anladım ki, konuyu tartışmanın bir anlamı yoktu. **Talimat Parti'den gelmişti. Yapılacak bir şey yoktu. Şirketteki hisselerimi devredecektim.** İyi de bunu Tahir'e, anneme, babama nasıl söyleyecektim. Gelecek kaygım yoktu, işin maddi yanı hiç ama hiç önemli değildi, nasıl olsa aileme bakardım.

Öğrenciyken evlenme kararı alıp, babamdan Türkan'ı istemeye gitmesini istediğimde, "sana ben nasıl kız isteyeyim, senin ne bir mesleğin ne de bir işin var. Senin neyine kız verecekler? Kızı sana değil, bana verecekler," demişti. Doğruydu, ailemizin saygınlığına vereceklerdi Türkan'ı. O zaman kendime söz vermiştim; ne olursa olsun ailemden hiçbir zaman bir kuruş istemeyecektim. Ne mutlu bana ki, evlendiğim ilk günden itibaren bu sözümü tutabildim.

Önemli olan bir düzeni bozmak zorunda olmamdı. O gece hiç uyumadım, önce durumu Türkan'la paylaştım, "ben Oda'da profesyonel olarak çalışmaya karar verdim, inşaat işini bırakacağım," dedim. Cevap, "sen bilirsin, nasıl istersen öyle yap," oldu. Arkasından annemlere gittim, inşaat işinde mutlu olmadığımı, Tahir'le beraber çalışmak istemediğimi, Oda'ya girip çalışacağımı söyledim. Ablam hiç ses çıkarmadı. Babam "sen bilirsin oğlum," dedi, tercümesi: "Ben ne dersem diyeyim, sen bu boku yiyeceksin nasıl olsa." Annem, "yapma oğlum. Bak çok güzel bir yer aldınız, işleriniz çok iyi, işini bozma, aileni düşün," dedi. Türkan'ın haberi olup olmadığını sordu. Olduğunu söyledim. "Bir şey söylemedi mi?" diye çaresiz bakışlarla sordu, "sen bilirsin dedi," deyince, "ne desin kız..." diye söylendi. "Sen merak etme," dedim, yanaklarından öptüm,

"Nasıl merak etmeyeyim oğlum, bu Oda senin başını yiyecek," diyerek beni uğurladı.

Büroya gittiğimde Tahir bürodaydı. Ona da Oda'ya girip çalışmak zorunda olduğumu, şirket hisselerini devretmem için birini bulmamız gerektiğini söyledim. Çok ama çok şaşırdı, "Nereden çıktı şimdi? İnşaat ne olacak?" gibi soruları peş peşe sıraladı. "İnşaata sen devam edersin, ben senin yanına sağlam birini veririm," dedim. Kafamda Azan'ı büroya çalışan olarak almak vardı zaten. "Olmaz, ben sensiz o inşaatı yapamam. O zaman inşaatı da devretmemiz lazım," dedi. Tahir'e Oda'ya girmemin şart olduğunu bir kez daha söyledim. "Peki, zaten Arabacılar sokağı bitti, sahili de devredelim, ben de hesapları çıkartayım olsun bitsin," dedi. "Sen ne yapacaksın?" diye sorunca, "bakarın başımın çaresine, sen merak etme," deyip bürodan çıktı, o gün de bir daha gelmedi.

İnşaatı devredecek güvenilir, beni rezil etmeyecek, Hulusi Abi'nin de onay vereceği birini bulmam gerekiyordu. Devredeceğimiz duyulunca Karşıyakalı, ablamın projelerini çizdiği müteahhitlerden biri geldi, 1.000.000 TL devir parası teklif etti. Aslında iyi bir teklifti, biz o zamana kadar 500.000 TL harcamıştık; ama adamı çok iyi tanıyordum, bizi rezil ederdi. Hiç düşünmeden "olmaz," dedim, parayı az buldum sanıp, "sen bir şey söyle," deyince, konu hakkında bir arkadaşımla görüşmelerimin sürdüğünü, sonuç alamazsam kendisini arayacağımı söyleyip adamı gönderdim. Tahir "kim o arkadaşın?" diye sorduğunda, görüştüğüm biri olmadığını, herifin bizi rezil edecek müteahhitlerden biri olduğunu, başımızdan savmak için bahane uydurduğumu söyledim. Ancak kafamda Oda'dan, babasıyla Güzelyalı Sahili'nde iş yapan Mimar Uzlaş Bilge'nin olduğunu, kendisi ile henüz görüşmediğimi de ekledim.

Uzlaş Bilge ve T.U.'yla bir araya geldik, konuyu görüştük, Uzlaş Bilge babası ile görüştü, neyse konuyu uzatmayalım, biz inşaatı ayda 100.000 TL ve 5 taksit 500.000 TL'ye, yani masrafları karşılığı, o da taksitle Uzlaş Bilge'ye devrettik. Tahir devirden kâr edemediğimiz için memnun değildi ama hiç sesini çıkarmadı. Hulusi Abi'nin de olurunu aldık. Kâr etmemiştik ama hiç olmazsa inşaat, çizdiğim projeye uygun olacak diye düşündüğüm için içim rahattı. Uzlaş Bilge'nin salondaki kademeyi inşaata başlar başlamaz iptal ettiğini, Hulusi Abi çok sonraları söyledi. Çok sinirlendim ve üzüldüm.

Neyse uzatmayalım; şirketteki hisselerimi de küçük kayınbiradere devrettim. Tahir hesapları çıkardı, sahilden Uzlaş Bilge'den gelecek para borçları kapatacakmış, Arabacılar Sokağı'ndan sadece kâr olarak dükkân kalmış, dükkânı 3.000.000 TL'den aşağıya vermeyecekiniş, satılınca yarısı beninmiş... Tamam dedim, zaten başka bir şey söylemeye ne hakkım, ne de yüzüm vardı. Bankadaki mevcut durumu dahi sormadım. Evet, 15 günde Oda'da 8.000 TL maaşla belge mimarı olarak çalışmaya hazır hâle gelmiştim. **Artık Oda'da profesyonel olarak çalışacaktım. Ocak 1980**

TARİŞ DİRENİŞİ

Oda Genel Kurulu çok sert geçti, sanki Mimarlar Odası Genel Kurulu değil de dünya siyasetinin tartışıldığı bir platformdu. Sovyetler'in Afganistan'ı işgalinden başka bir şey tartışılmadı desem yeridir. Hem de sıkı yönetim koşullarında... Sanki polise birbirimizi ihbar ediyorduk, bu Sovyet yanlısıdır, bu da Çin yanlısıdır diye.

Genel Kurul'da seçim sonuçları itibarıyla her şey planlandığı gibi gitti. G.E. Başkan, Ş.K. Başkan Yardımcısı, İ.D. Sekreter, Sermet Elçi üye. Aramıza bir de üye olarak Öztürk Başarır katıldı. Öztürk Abi çok sevilen, saygı duyulan, sağduyulu bir abimizdi. Kendisini gerçekten çok severdim. İlk yönetim kurulu toplantısında ben de belge mimarı olarak seçildim. Artık Oda'da İ.D., ben ve Emel Abla mesai arkadaşı olmuştuk.

İlk yapılan Birlik Dayanışma toplantısına T.U. son kez katıldı. Bundan böyle toplantılara katılamayacağını söyledikten sonra, toplantıların benim tarafımdan yönetileceğini gruba bildirdi. Bu karardan benim haberim yoktu, şaşırmıştım. İ.D. ve G.H. ile göz göze geldim. Yaş ve oda tecrübesi göz önüne alınırsa eski sekreter üye G.H.'nin veya akranım da olsa sekreter üye İ.D.'nin sorumlu olması daha mantıklıydı. Açıklanan karara şaşırmadıklarını yüzlerinde görünce rahatladım. T.U. kararı açıkladıktan sonra müsaade isteyip toplantıyı terk etti. Toplantıya ben başkanlık etmeye devam ettim. Gündemde Oda Genel Kurulu'nun değerlendirilmesi vardı. Toplantı sonunda tüm arkadaşlar bana başarılar dilediler. Oda'daki yayın satışı da artık benim sorumluluğumdaydı.

Ertesi gün yakında çıkartılacak ***Politika*** adlı gazetenin toplantısına çağrıldım. Teknik elemanlardan iki arkadaş, Politika gazetesi muhabiri olarak görevlendirildik. Odalarda olanları gazeteye haber olarak yazacaktık.

Böylece o gün itibarıyla görevlerim; Yönetim kurulu asil üyeliği, Mimarlar Odası Belge Mimarlığı, O.A.K.K. Mimarlar Odası Temsilciliği, Teknik Elemanlar Tüketim Kooperatifi Başkanlığı, Politika gazetesi muhabirliği, Birlik Dayanışmacı Mimarlar Grubu örgütlenme sorumluluğu, Teknik Elemanlar Eylem Düzenleme Komitesi Üyeliği olarak sayılabilir. Bir de

hepsinden önemli bir sorumluluğum vardı: Baba olmak.

Birkaç gün sonra T.U. ile Parti görüşmesi yapmak için bir araya geldik. T.U. bu görüşmemizde bundan sonra Parti'yle ilişkiyi bir başkası vasıtasıyla kuracağımı ve iki gün sonra gitmem için bir kafeterya ismi söyledi, saat 14:00'te orada olacaktım. Yeni ilişkim gelip beni bulacaktı. İki gün sonra buluşma yerine on dakika önce gittim, tam vaktinde M.Ç. geldi, bana "Merhaba 'K.D.' yoldaş," dedi. Evet parti ismimi doğru söylemişti, ilişki kurabilirdim.

Bana ilk buluşmamızda böyle bir görev bildirmekten hiç de memnun olmadığını, ancak iletmek zorunda olduğunu, G.H.'nin (yani G. Abim'in, ben Oda'ya kaydolurken sekreter üye olan, Birlik Dayanışma grubunun sorumlusu olması gerektiğini düşündüğüm kişinin) İşçi'nin Sesi olduğunu tespit ettiklerini, eşinin tam bir İşçi'nin Sesi militanı olduğunu (Parti'de 1979 sonlarına doğru Londra kanadı veya İşçinin Sesi diye adlandırılan bir grup oluşmuştu ve Doğu Almanya'daki merkez ile görüş ayrılıklarından dolayı partiden tasfiye edilmişlerdi. Hatta kendilerine TKP-L veya TKP-İS diyorlardı. 'İşçinin Sesi' diye bir de yayınları vardı. Bu yayın benim elime hiç geçmedi.) Bu nedenle G.H.'nin üyelik işleri dışında Oda'ya gelmesini engellememi, hatta açık açık tehdit etmemi söyledi. Sonuç olarak G. Abi'ye Oda ile ilişkisini kesmesini, aksi takdirde olacaklardan benim sorumlu olmayacağımı ilet[illegible]ktim. Önce inanamadım, sonra bunu başkasının yap[illegible]sının daha doğru olacağını, abi dediğim birini tehdit et[illegible]min saçma olacağını söyledim. Her zamanki gibi pa[illegible] talimatıydı, talimat benim tarafımdan yerine getirilece[illegible]. Bir sonraki görüşmeye kadar konuyu hâlletmem gere[illegible]ordu. Daha fazla bir şey konuşacak ne onda ne de be[illegible]e hâl kalmamıştı. Bir sonraki toplantının yerini, tarih[illegible], saatini belirledik ve ayrıldık.

Ertesi gün G.H.'yi telefonla aradım, bir ara Oda'ya uğramasını kendisiyle önemli bir konuyu görüşmem gerektiğini söyledim. "Akşamüstü uğrarım," dedi, telefonu kapattık. Akşama kadar hiçbir iş yapamadım, sadece akşam söyleyeceklerimi kafamda tekrar ediyordum. İ.D. ve Emel Abla gerginliğimin nedenini soruyorlar, ben "yok bir şey," diye geçiştiriyordum. Akşamüstü İ.D. ve Emel Abla mesai bitiminde çıktılar, ben bir bahane uydurup Oda'da kaldım.

G. Abi geldi, selam sabah ve öpüşme faslından sonra "Ee, hayırdır ne var ?" diye sordu. Ben, "G. Abi, sen ve eşin İşçi'nin Sesi olmuşsunuz, bir daha üyelik işlerinin takibi dışında bu Oda'ya gelmeyeceksin, çalışmalara katılmayacaksın, gelmeye kalkarsan seni engellemek zorunda kalacağım, bilgin olsun," dedim. Bunları arkasında jet motoru olan bir tekne hızıyla bir çırpıda söyledim ve bitti. Şimdi konuşma sırası G. Abi'ye gelmişti. Yüzünde gerçekten acı bir gülümseme oluştu, biraz düşündükten sonra, "bak Sermet kardeşim, benim bu Oda'ya gelmemi hiçbir güç engelleyemez, ben bu tehditlere pabuç bırakmam. Ama sırf sen güç durumda kalmayasın, seninle karşı karşıya gelmeyelim diye gelmeyeceğim, bunu böyle bil. Bu notu bana iletmeni isteyenlere de 'G. korktuğundan değil, sadece beni güç durumda bırakmamak için gelmeyeceğini söyledi,' de" dedi. "Gel seni bir öpeyim," deyip öptükten sonra da, **"kimi ortaya süreceklerini iyi biliyorlar. Seni boşuna seçmediler, bu adamlara kendini kullandırtma Sermet,"** dedi ve gitti.

G. Abi'nin bu sözlerini çok ama çok düşündüm. Doğruydu, beni bilerek seçmişlerdi ama bu beni kullandıkları anlamına gelmiyordu. G.'nin beni bir kardeş gibi sevdiğini, benimle karşı karşıya gelmek istemeyeceğini bildiklerinden konuyu olaysız hâlletmek için beni seçmişlerdi. Ben olayı böyle yo-

rumlamıştım, bilmiyorum belki de böyle yorumlamak istemiştim. G. Abi'yi uzun yıllar görmedim. **Ta ki, 1990'lı yıllarda TKP Merkez Komitesi, partiyle yollarını ayırmış veya partiye küstürülmüş kişilerin tekrar partiye kazandırılması için çalışma yapılması kararı alana kadar...**

Bu arada 1979 Aralık'ında Tariş'te çalışan işçileri işten çıkarıp, yerine MHP'li işçileri yerleştirmeye çalışan MC (Milliyetçi Cephe) hükümetine karşı başlamış olan Tariş Direnişi'ne asker ve polis arama yapma bahanesiyle birlikte müdahale ettiler. Müdahale esnasında onlarca işçi yaralandı, yüzlerce işçi göz altına alındı. Hatırladığım kadarıyla, 500-600 kişi göz altına alınmıştı. Bu müdahalenin sonucunda direniş patladı. **Artık işçiler; kadın, erkek hep birlikte barikatlardaydılar.** Direniş, çevredeki diğer fabrikalara da yayılmakla kalmadı, tüm sol grupların ilk defa birlikte mücadele ettikleri, kurdukları ortak komitede eylem kararları aldıkları bir boyut kazandı. İşte benim istediğim manzara buydu. Tüm sol gruplar birlikte savaşıyordu. Eyleme Türkiye'deki tüm DYÖ'ler (demokratik yığın örgütleri) destek veriyordu. Üniversiteler destek boykotlarına başladılar; yürüyüşler, korsan eylemler, grevler peşi sıra geliyordu. Bir üniversiteli genç, eylemlere müdahale eden polis panzeri tarafından öldürülünce, olaylar daha da büyüdü. İ.D. Tariş Direnişi ile ilgili bir yazı yazıp, kendi adıyla basına verdi ve bu yazıdan dolayı yargılanıp 12 Eylül sonrası hapse girdi.

Tariş Direnişi kamuoyunda da destek görüyordu. Fabrika yönetimi fabrikayı kapattığını ve 3.000 işçiyi işten çıkardığını açıklayınca, işçiler üretimi ele geçirdiler ve kendileri üretmeye başladılar.

Türkiye Tariş Direnişi ile yatıyor, Tariş Direnişi ile uyanıyordu. Destek eylemleri diğer illerde de başlamıştı. Hükümet sı-

kıyönetim koşullarında yapılan eylemi şaşkınlıkla izliyordu.

Meslek Odaları olarak biz de hem yönetim düzeyinde yasal platformlarda, hem de Birlik Dayanışmacılar olarak her türlü eylem boyutunda destek veriyorduk. Eylem komitesi İnşaat'tan S.U, mimarlardan ben, Makina'dan Selçuk Ayhan, Elektrik'ten ve Kimya'dan birer temsilciden oluşuyordu. Elimizden geldiğince her türlü korsan eylemi hayata geçiriyorduk ama benim kuralım hâlâ geçerliydi, adam kaptırmak yoktu. Kaptırmadık da. Sürekli eylem hâlindeydik, gece gündüz aklınıza ne gelirse...

İşçilerin isteklerinin bir kısmı hükümet tarafından kabul edilmişti. Sıkıyönetim koşullarında yapılan bir direnişte, TKP bunu kazanım olarak görüyor ve direnişin artık bitirilmesi gerektiğini söylüyordu. Aksi takdirde burjuvazi direnişi kıracak, hiçbir kazanım sağlanmadan direniş yenilgi ile bitecekti.

M.Ç. ile yaptığımız Parti toplantılarında da aynı şeyi konuşuyorduk. TKP için eylem amacına ulaşmıştı, daha fazla zorlandığı takdirde sonuç yenilgiye dönüşecekti. Eyleme bu zirve noktasında son vermek gerekirdi. Ancak diğer sol gruplar, eylemin dalga dalga yayılıp devrimi başlatacağına inanıyorlardı, onlar için devrim başlamıştı. Bu konu çok tartışıldı, sonunda direnişe devam edildi. İşçilerin üretimi ele geçirmelerinden kısa bir süre sonra asker ve polis birlikte fabrikaya girmeyi başardı. Binlerce işçi tutuklandı, yakın mahallelerdeki evler basıldı, insanlara evlerinde dayak atıldı, işkence yapıldı. Mahalle sakinleri direnişe destek verdikleri için gözaltına alındılar. Gözaltına alınanlar hiçbir yere sığmadığı için Alsancak Stadyumu göz altı merkezi yapıldı. Operasyona on binlerce asker katılmıştı.

DİSK direnişi kaldırma kararı aldığında, hükümet zaten di-

renişi kırdırmıştı. Ancak diğer sol gruplar bunu hiçbir zaman kabul etmediler, DİSK'in bu kararını teslimiyetçilik olarak değerlendirdiler. TKP'yi de revizyonist ve reformist olmakla suçladılar. Haklılar mı, bilmiyorum. Asker ve polisin direnişi kırması yenilgi midir? Bence değildir. Tariş Direnişi Türkiye solu tarihinde önemli bir direniştir. **Tariş Direnişi benim yaşamımda gördüğüm en güçlü işçi sınıfı direnişiydi.** Sadece merak ederim, TKP'nin önerdiği gibi Tariş Direnişi burjuvaziye kırdırılmasaydı ve işçiler direnişe kendileri son verseydi, ileride neler olurdu? Evren Paşa ve ekibi 12 Eylül Darbesi'ni yapmaya pervasızca kalkışabilirler miydi veya Darbe sonrası idam ettikleri Tariş Direnişi liderlerinden bazılarını idam etmeye yine de cesaret edebilirler miydi?

Tariş Direnişi'nin kırılmasından kısa bir süre sonra Merkez Yönetim Kurulu, Merkez Genel Kurulu'nun **Çeşme Altın Yunus**'ta yapılacağını şubelere bildirdi. Tam da tahmin ettiğim gibi, oh ne güzel, mimarlar için güzel bir hafta sonu tatili olacaktı. Ayıptı hem de çok ayıptı, ama kararı alma yetkisi kendilerindeydi, ayıp da kendilerinindi. Bari bu hafta sonu tatili, İstanbul delegelerini firesiz getirse de hiç olmazsa bu kongrede Merkez yönetimini alsak, diye düşünüyorduk.

Genel Kurul hakkında detay anlatmaya gerek yok, çoluk çocuk gelen delegeler... Havuzlar, barlar, saunalar mimar dolu... Zaten sezon açılmadığı için sadece biz varız otelde. Sovyetler'in Afganistan işgali ve Tariş Direnişi en çok konuşulan konulardı. Salonda ne oylandığını dahi bilmeden kalkan eller, kavgalar, liste pazarlıkları... Klasik kongre... İstanbul, bu kez de delegelerini adam gibi getiremediği için, İzmir firesiz olmasına rağmen, Merkez yönetimi gene kaybedildi. Ben alışmıştım artık. İzmir'den Merkez ekibini desteklemek için

konuk olarak Genel Kurul'a gelen üyelerse benimle kafa yapıyorlardı. Ben de gülerek "'Şube Kongresi'nde görüşürüz," diyordum, ne diyeyim.

Artık mesaili çalıştığım için saat 09:00'da Oda'da oluyordum. Kızım sabah erken kalktığı için sabahları beraber oluyorduk. Miting olmayan hafta sonlarını da ailecek geçiriyorduk. Hafta arası akşamları eve çok geç geliyordum. Erken gelebildiğim akşamlar çok azdı.

Oda'da üyelerle direkt temastaydım. Çok önemli bir iş yapıyordum. Kimseye ama kimseye ayrıcalıklı muamele yapmıyordum. Projede eksik varsa muhakkak bir suretini alıkoymak kaydıyla düzeltilip getirilmesini, evrak eksiği varsa tamamlanmasını talep ediyordum.

Yaptığım iş gereği karşı gruptan üyelerle çok yoğun ilişki kurmak zorundaydım. Geldiklerinde sohbet konusu açıyor, çay kahve ısmarlıyor, mümkün olduğunca yakın ilişki kurmaya çalışıyordum. Projede eksikleri varsa sakin bir şekilde söylüyor, tepkilerine sinirlenmeden cevap vermeye çalışıyordum. Kısa sürede kimseyi kayırmadığım, herkese eşit mesafede davrandığım tüm üyeler tarafından kabul gördü.

Ablamın bir projesini eksik evrak olduğu için onaylamadım. Kendisini aradım, eksik evrakı tamamlamasını istedim, "tamam sen onayla, ben sana eksik evrakı akşamüstü gönderirim," dedi. Ben de evrak geldiğinde onaylayabileceğimi, onayladıktan sonra isterse belediyeye de gönderebileceğimi söyledim. Eksik evrakı gönderdikten sonra da projesini onaylayıp teslim ettim. Bu olay olduktan sonra ben Oda'da belge mimarı olduğum süre zarfında ablam bir daha proje çizmedi.

Bu sene de 1 Mayıs'a artık az bir süre kalmıştı, ancak 1 Mayıs kutlamaları tüm yurtta yasaklanmıştı. Peki TKP olarak ne yapacaktık? Nasıl kutlayacağımız doğrultusunda haber bekliyorduk. Haber geldi, 30 Nisan akşamı saat 17:30'da Korsan 1 Mayıs eylemi yapılacaktı. Eylem, Konak Meydanı'nda otobüs duraklarının olduğu alanda yapılacaktı, her örgüt farklı otobüs kuyruklarına girecek, herkesin üzerinde nüfus cüzdanı bulunacaktı. Sorulursa o durakta otobüs beklediğine dair makul bir neden söyleyecekti. Tam 17:30'da başlayacak olan eylemde, 1 Mayıs Marşı okunacak ve bitecekti. Benim görevim bir arkadaşla beraber, tam 17:30'da uçlarına uçan balon bağlı iki adet TKP flamasını Eşref Paşa Parkı'ndan uçurmaktı. Odalardaki ortak organizasyonlarda Selçuk Ayhan, ben, M.Ç., F.K., İ.D., S.U. ile Makina ve Elektrik'ten birer arkadaş görev alıyorduk. Mimarları örgütlemede ise İ.D. ile beraber çalışıyorduk. 30 Nisan geldi, ben ve İnşaat'tan bir arkadaş, iki araba ile fuara gittik. Uçan balon alacağız, Oda'ya dönüp flamalara bağlayıp ayarını yaptıktan sonra Eşref Paşa'dan uçuracağız; plan bu.

Fuarın içinde balon almaya giderken, arkamdan gelen İnşaatçı arkadaşı trafik polisi durdurdu ve eksik evraktan arabayı bağladı. Yapılacak bir şey yoktu, tek başımaydım. Zaten iki flama da benim arabadaydı. Uçan balonları aldım, doğru İnşaat Mühendisleri Odası'na gittim. Baktım benim S.U. orada. Kendisine durumu anlattım ve bana bir adam ayarlaması gerektiğini söyledim. Oda'da ondan başka kimse yoktu. "Ben geleyim o zaman," dedi. S.U. ile birlikte uçuracaktık flamaları. Zaman kısaldığı için deneme de yapamadık, artık eylem noktasında deneyecektik, bakalım nasıl uçuracaktık.

Parka geldik, araba parkın içine girebiliyordu. Arka kapıları açtık, bir tarafta S.U., bir tarafta ben. Flamaların kulaklarına uçan balonları bağladık. Uçurabilir mi, uçurursa yavaş mı

yoksa hızlı mı uçurur bilmiyoruz. Her kulağa üçer tane bağladık, arabanın içinde baktık havalanmıyorlar. Birer tane daha bağladık, arabanın içinde ayaklandılar. Saate baktık, üç dakikamız vardı; ulan geçmek bilmeyen üç dakika... Vakit geldi, önce flamaları biraktık. Saat tam 17:30'du. Elimizde kalan dört balonu da bıraktık. Arabaya atladık, oradan uzaklaştık.

Akşam Oda'da buluşulduğunda eylemin başarıyla tamamlandığını, flamaların çok güzel uçtuğunu öğrendik. 17:30'da marş söylenmeye başlanmış, polis ve asker havaya ateş açmış, marş söylenmeye devam etmiş, herkese 'Yere yatın!' demişler, herkes yere atmış ve marşı yattıkları yerden söylemeye devam etmişler. Bu arada Birol Bora yere yatmamış, asker yanına gelmiş, neden yatmadığını sormuş. Birol Bora da Ticaret Odası kimliğini gösterip "ben müteahhitim," demiş. Asker de "tamam, özür dilerim," deyip yanından ayrılmış.

1979 1 Mayıs'ı İzmir'de 30 Nisan akşamüstü böyle bir korsan ile kutlandı. Polis kimseyi gözaltına alamadı. Kimseyi kaptırmamıştık.

Yavaş yavaş 15-16 Haziran yaklaşıyordu, D.Y.Ö. ve meslek odalarının 15-16 Haziran direnişiyle ilgili 'Anma Köşesi' yapmasına karar verildi. En etkileyici köşeyi yapan örgüte ödül verilecekti. Bizim Oda'da, giriş kapısının tam karşısında 2,5 metre eninde ve 2,7 metre yüksekliğinde mantarla kaplı bir pano duvar vardı. Giriş kapısı lokal kısmına açıldığı için, kapı ile duvar arasında yaklaşık 6 metre mesafe de vardı. Yani duvarın yeri bu iş için çok müsaitti. Hemen işe koyuldum, bence çok ama çok güzel bir 15-16 Haziran köşesi hazırladım. Karşısına geçtim seyrediyorum, bir taraftan da kapıdan bir üye girse de tepkisini alsam diye bekliyorum. Baktım gelen giden yok, ben de masama geçtim. Kapıdan Öztürk Abi girdi, çok kısa bir süre

duvara baktıktan sonra yanıma geldi, sohbete başladı. Ben laf arasında köşemizi nasıl bulduğunu sordum. "Güzel olmuş ama gereksiz," dedi. "Neden?" diye sorduğumda, "bak Sermet, başkası sorsa yanlış anlar diye hiçbir şey söylemezdim. Ama sen laf dinlersin, onun için sana söyleyeyim," dedi. "15-16 Haziran'ı bilene bu köşe hiçbir anlam ifade etmez. Bilmeyenler ise, ya bakıp burada okuduğu birkaç satırı sağda solda yalan yanlış anlatır ve 15-16 Haziran'ın içine eder, ya da korkar aman Oda gene siyaset yapmış, işimi bitirip başıma bir şey gelmeden hemen gideyim der," dedi. Haklıydı, gittim bütün gün emek verdiğim panoyu söktüm.

"Peki ne yapalım abi?" dedim. Birlikte Oda'nın fotoğraf arşivini çıkarttık, ben bu arşivi ilk defa görüyordum. 1940'lı yıllardan 1970'li yıllara kadar aynı noktalardan İzmir fotoğrafları... **'Gelişenler ve Gelişemeyenler'** adlı bir köşe hazırladık. 1940'lı yıllarda ve 1970'li yıllarda **'tenekeli mahalle'**nin fotoğraflarını koyduk. Hiç değişmemişler, onlara **'Gelişemeyenler'** dedik. 1940'lı yıllarda ve 1970'li yıllarda Alsancak 1. Kordon'un fotoğraflarını koyduk, iki katlı güzelim Rum evleri dokuz katlı apartman olmuş. Palmiye boyları ise aynı... Onlara da **'Gelişenler'** dedik. **"Sizce bu 'sağlıksız' gelişmenin nedenleri nelerdir? Düşüncelerinizi lütfen** yazın," diyen bir yazı asıp yanına da bir not defteriyle kalem koyduk.
İnanın Oda'ya gelen her üye, en az on dakikasını köşeyi incelemekle geçiriyordu. Çoğu, düşüncelerini de yazmayı ihmal etmedi. G.E. geldi tebrik etti, "ilk defa Oda'ya yakışan biriş olmuş," dedi.

Evet o gün karar verdim, bundan sonra Mimarlar Odası İzmir Şubesi meslek ve meslektaş sorunlarını temel alarak siyaset yapacaktı. **Bence bu çalışma tarzı Oda çalışmalarında devrim niteliğindeydi. Tekrar teşekkürler Öztürk Abi.**

KEMAL TÜRKLER'İN CENAZESİ

Oda'da Emel Abla'nın işleri çok yoğunlaşmıştı. Bir taraftan tüm daktilo işleri, diğer taraftan üye aidatı, üye tanıtım belgesi, büro tescil işlemleri, OMDU çeklerini düzenleme, aylık mizan çıkartma v.b. tüm işler onun eline bakıyordu. Yönetim kuruluna önerdik, Emel Abla'ya bir yardımcı alınmasına karar verildi. Personel arandığını İ.D. T.U.'ya iletti, T.U. da F. adlı birini önerdi. Yönetim Kurulu'nun kararıyla F. işe başladı.

Ben kendisini hiç tanımıyordum. Ancak ilk gördüğümde kıyafetinden İKD'li olduğunu anlamıştım. F. sessiz, sakin bir kişiliğe sahipti ve çok çalışkandı. Sanırım daha yeni evlenmişti. Emel Abla'nın bir dediğini iki etmiyor, arı gibi çalışıyordu. Arada Emel Abla'dan izin alıp toplantı kaçamakları oluyordu, Emel Abla da onu idare ediyordu. Ben F. ile ayrıca miting ve yürüyüşlerde karşılaşıyordum, demek ki eskiden de karşılaşıyorduk, ama tanımadığım için fark etmemişim diye düşündüm. Artık Oda'da gün boyu çalışan dört kişi olmuştuk.

Bu arada Selçuk Ayhan'ın dernekler yasasına muhalefetten süren bir davası kesinleşti. 10 ay hapis cezasına çarptırılmıştı. Bunun karşılığı 5 buçuk ay hapis yatması gerekiyordu. Osman Özgüven Dikili Cezaevi'ni ayarladı, Dikili Cezaevi'ne üç-dört araba birlikte gidip, Selçuk'u bıraktık. Daha sonra en az ayda bir ziyaretine gittik. Keyfi yerindeydi, bol bol kitap okuyordu ve zeytin çekirdeğinden tespih yapmasını öğrenmişti. 1980'in Aralık ayında bıraktığımız gibi onu geri aldık. Bana zeytin çekirdeğinden yaptığı bir tespihi hediye etti.

Selçuk'u cezaevine bıraktıktan kısa bir süre sonra, Makina Mühendisleri Odası'nda F.K. ile görüşmeye gittiğimde, Maden-İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler'in katledildiği ha-

beri geldi. İnanılır gibi değildi, Maden-İş Sendikası Başkanı'nı öldürmeye cesaret edebilmişlerdi. Hemen organizasyonlara başlandı, haberler iletildi, otobüsler tutuldu, akşamüstü İstanbul'a doğru yola çıktık. Aliağa yakınlarına geldiğimizde güneş batmak üzereydi. Ben güneşin batışını seyrederken,

"Binlerce insan,
Binlerce yürek,
Yürüyordu kızıllığa,
Gidiyordu İstanbul'a...

Binlerce yürek,
Binlerce insan,
Gidiyordu
Dostlarını uğurlamaya..." diye başlayan bir şeyler mırıldanmaya başladım. Ne bileyim, o an içimden geldi. Daha sonra o mırıldandıklarımı kâğıda döküp Savaş Yolu'na gönderdim. Birinci sayfadan yayınlanmıştı.

Ertesi sabah İstanbul'a vardık, Merter'de otobüslerden indik. E-5 ile konut blokları arasında bayağı uzun ve geniş bir alanda toplandık. Saat 10:00 sularında DİSK'in Merter'deki binasının zemin katında düzenlenmiş katafalk ziyaretini yaptıktan sonra yürüyüş için beklemeye başladık.

Cenaze için yürüyüşe geçildiğinde ben kortejin önlerindeydim. Vatan Caddesi'nde kortejin başı Aksaray'a gelmiş olmasına rağmen, sonu gözükmüyordu. O kadar kalabalıktı. 1 Mayıs'tan sonra gördüğüm ikinci büyük kalabalıktı bu. Öfke çok ama çok büyüktü.

Polis ve asker Aksaray'da Vatan Caddesi bitimine yakın yolu kesmişti, kortejin burada dağılmasını istiyordu. Kortej ise

dağılmamaya, polis ve asker barikatını geçmeye kararlıydı. Kortejin önünde pazarlık görüşmeleri sürerken arkadan öyle bir öne doğru baskı geldi ki, asker ve polis kordonu çekilmek zorunda kaldı. **İlk defa bir eylemde, polis ve asker barikatı olaysız bir şekilde aşılmıştı.** Kortej daha sonra Maden-İş yetkililerinden gelen talimat üzerine dağıldı. İstanbul gün boyu, **'Katillerden hesap sorulacak!', 'Faşizme geçit yok!', 'Birleş ulusal demokratik cephede!', 'Kemal Türkerler ölmez!', 'Yaşasın Maden-İş!'** gibi sloganlarla inledi. Merter'e nasıl döndük hatırlamıyorum ama aynı gün otobüslerle İzmir'e dönüş yaptık.

İzmir'e döndükten bir-iki gün sonra Oda'da çalışırken, TİKP'li üyelerimizden biri Oda'ya geldi. Çok sinirliydi, elinde de bir zincir vardı. Zinciri benim masama attı ve **"dün akşamüstü Kordon'da beraber dolaştığın itlerin beni okula sokmuyorlar, Oda olarak haklarımı korumanı istiyorum,"** dedi. Atatürk Lisesi'nde benden bir sınıf küçüktü, kendisini liseden beri tanıyordum. Çok heyecanlı bir kişiliğe sahipti. Üniversitede yüksek lisans yapıyordu. "Önce sakin ol, ne oldu anlat," dediğimde, "sakin olamam senin itlerin beni okula sokmuyorlar, beni bu zincirle dövmeye kalktılar," diyerek, parmağı ile zinciri gösteriyordu. Neyse zar zor bahsettiklerinin kimler olduğunu ve olayın nasıl olduğunu anlattırdım. Daktilonun başına bizzat kendim geçtim. Üç nüsha olarak yazıyı yazmaya başladım.

Dekanlığa hitaben yazdığım yazıda, üyemin okula güvenli bir şekilde girebilmesi için gerekli önlemlerin alınmasını, okulun öğrencilerinden .... / .... / .... tarafından tehdit edildiğini ve zincirle dövülmeye kalkışıldığını, üyemin can güvenliğinin sağlanmasını, böyle müessif olayların bir daha tekrar etmemesi için gerekli önlemlerin alınmasını, adı geçen öğrenciler hakkında gerekli cezai işlemin yapılmasını talep eden yazıyı yaz-

dım, mühürledim ve imzaladım. Bende kalacak nüshaya 'iki nüsha olarak elden aldım,' diye yazdırıp imzasını da aldıktan sonra, iki nüsha yazıyı kendisine teslim ettim. Yazıyı okudu, şaşırdı, bir yazıya bir bana baktı, İGD'li üç genci şikâyet etmemi anlayamamıştı. Dediği doğruydu, ikisi ile bir gece önce Kordon'da beraber yürümüştük, İstanbul'a gelemedikleri için Kemal Türkler'in cenazesinde olanları anlatmıştım gençlere... "Bunun bir nüshasını okula, bir nüshasını da bence emniyete götür," deyince, şaşkınlığı biraz daha arttı. "Sen benim üyemsin, dünya görüşün ne olursa olsun ben senin haklarını savunmak zorundayım. Şaşırma, babam olsa tanımam," dedim. Teşekkür etti, zincirini de alıp gitti. Emel Abla yerinden kalktı, "gel seni bir öpeyim ablacım," deyip sarılıp öptü. Konuyla ilgili başka hiçbir şey konuşmadık, F. bütün olanları şaşkınlıkla izledi. Akşamüstü çocuklardan birini gördüm, yazdığım yazıyı ve nedenlerini anlattım. "Tamam abi anlaşılmıştır ama biz zincir kullanmadık, sadece sözlü olarak tehdit ettik, ben arkadaşlara iletirim," deyip yanımdan ayrıldı. Sanırım yazıları hiçbir makama vermedi, çocuklar da onunla uğraşmaktan vazgeçti. Olay böylece kapandı. İKD'li F. ve İGD'li gençler neden böyle bir yazı yazdığımı anladılar mı inanın bilmiyorum. Sorgulamadım da. Ben bir meslek odası çalışanı olarak doğru olanı yapmıştım.

Birkaç gün sonra Maden-İş'te bir toplantıya gittim. Toplantıda acilen Avukat Güney Dinç'e bir evrak ulaştırılması gerekliliği doğdu. Güney Abi gerektiğinde tüm sol görüşlerin gönüllü avukatlığını yapan, çok sevilen ve sayılan bir avukattı. Güney Abi'nin bürosunun olduğu hanın en üst katında, TİKP'li gençler birkaç ay önce lokal açmışlardı. Lokalin açılmasından sonra o hana bizden kimse gitmiyordu. Güney Abi bürodan çıktığında, bir ön binada olan Maden-İş'e uğrayıp, evrak alışverişini Maden-İş'te yapıyordu.

Bu defa durum farklıydı. Birinin evrakları götürmesi lazımdı. İGD'liler daha çok tanındıkları için onların gitmesi doğru değildi. Ben gönüllü oldum. Esasında çok komikti, iki bina arasında yaklaşık 60-70 metre bir mesafe vardı. Bu mesafenin ortasına kadar bizim bölgemizdi, diğer kısım onlara aitti. Bu konuşulmadan kendi kendine oluşmuş sınırdı. Kimse kimsenin alanına girmiyordu. Tüm Türkiye'de olduğu gibi İzmir'de de böyle yerler çoktu, örneğin Gazi Bulvarı MHP'lilere aitti, Karşıyaka sahili bize...

Neyse, "emin misin?" dediler, "Evet," dedim. Evrakı aldım ve binaya sakin sakin yaklaşmaya başladım. Hiç telaşsız hana girdim, asansöre bindim, Güney Abi'nin bürosuna vardım. Beni tanıyan kimseyle karşılaşmamıştım. Kapıyı çaldım, içeri girdim, Güney Abi'ye evrakları uzattım. Beni karşısında görünce "sen ne arıyorsun burada? Hemen git!" dedi. "Tamam," deyip bürodan çıktım, asansörü çağırdım, asansör geldi, ben asansörün kapısını açarken merdivenden inen üç gençten biri beni gördü. Asansörün kapısını kapatıp zemin kat düğmesine bastığımda, onların merdivenleri pata küte inen ayak seslerini duyuyordum. Bir ara asansörü durdurup bina içinde gizlenecek bir yer bulmayı düşündüm, ama sonra hemen bu düşünceden vazgeçtim. Saklanacak yer bulsam dahi binadan nasıl çıkacaktım. Artık asansör mü hızlı onlar mı görecektik.

Asansör zemin kata geldiğinde kapıyı açtım, ayak sesleri hemen bir üst sahanlıktaydı. Aramızdaki mesafe sekiz merdiven basamağıydı. Yani iki adım. Nasıl koştum bilmiyorum, millet Maden-İş'in kapısına çıkmış "koş, koş!" diyor, ben arkama bakmadan koşuyorum ama arkamdakilerin çok yakınımda olduklarını hissediyorum. Yolun yarısını geçtim. Kurtulmuştum artık, hayali sınırı geçmiştim... Bazı şeyler bağırıyorlardı arkamdan ama inanın duymuyordum, bana uğultu gibi geliyor-

du. Evrak Güney Abi'ye ulaştırılmıştı, ben de bir taraftan tebrikleri kabul ediyordum tabii ki.

BARIŞ DERNEĞİ TOPLANTISI

Bu olaydan birkaç gün sonra M.Ç. ile buluştuk. T.U.'nun Oda'ya gelip benimle görüşeceği, Barış Derneği'nin Kuşadası'nda uluslararası bir toplantısının olacağı, etkinlik boyunca T.U. ile birlikte çalışmam gerektiği bilgilerini verdi. Öğleden sonra T.U. Oda'ya geldi, ertesi gün arabayla Kuşadası'na gitmemiz gerektiğini söyledi. Sabah 09:00'da kendisini evden almamı istedi, sabaha sözleştik.

Kuşadası Aydın iline bağlı olduğu için sıkıyönetim yoktu, sanırım bu nedenle toplantı yeri olarak İzmir yerine Kuşadası seçilmişti. Kuşadası'na giderken Aydın il sınırı tabelasını geçtiğimde, inanmayacaksınız ama kendimi daha özgür hissettim. Bu duygumu T.U. ile paylaştığımda o da aynı şeyi söylemişti. Yolda T.U. neden Kuşadası'na gittiğimizi açıkladı. Ben üç gün sürecek toplantı boyunca iç güvenlik sorumluluğunu alacaktım. Dış güvenlik ile koordineli çalışacaktım. Sanırım kendisi de genel güvenlik sorumlusuydu.

•

Kuşadası'nda Belediye Başkan Yardımcısı genç bir arkadaşla bir araya geldik. T.U. ile önceden tanıştıkları belli oluyordu, sanırım Birlik Dayanışmacı bir arkadaştı. Neyse toplantının yapılacağı kervansarayı, kafilenin gezeceği yerleri, akşam gidilecek sinemayı ve bunun gibi programla ilgili tüm yerleri gezdik. Bütün gittiğimiz yerleri fotoğrafladım. İzmir'e döndükten sonra sıkı bir çalışma ile gerekli ekip sayısını, ekipte aradığım özellikleri ve malzeme listesini (dürbün, düdük v.s.) çıkartıp

T.U.'ya teslim ettim. İstediğim malzemeler Kuşadası'na gittiğimde hazır olacaktı.

Günü geldi, T.U. ile birlikte arabayla Kuşadası'na gittik. Ekip ve malzeme Kervansaray'da büyük bir odada bizi bekliyordu. Hemen ekiple bir toplantı yaptım. Çalışma koşullarını, uyuyabileceğimiz kısıtlı saatleri, katılımcılar ıstakoz yiyip kafaları çekerken bizim aç olacağımızı ve onları korumaya devam edeceğimizi, sarhoş olduklarında onları idare edeceğimizi, kumanyamızı oluşturan yiyeceklerin 'çeşitliliğini' ve 'miktarlarını', bunun dışında kimsenin kendi parası ile hiçbir şey yiyemeyeceğini, bu üç gün için ekipteki arkadaşların harcamak için ayırdıkları bir para varsa şimdi çıkartıp masanın üzerine koymalarını, toplanan para ile kumanyaların ortak olarak zenginleştirileceğini, kurallara uymayacak olanların hemen İzmir'e dönebileceğini, dönmeyenlerin kuralları kabul ettiğini varsayacağımı ve yarın sabahtan itibaren kuralların geçerlilik kazanacağını, uymayanların anında görevine son verilip İzmir'e gönderileceğini (bu tüm örgüte rezil olmak anlamı taşıyor) söyledim. Konuşmam bittikten sonra T.U.'ya söyleyeceği bir şey olup olmadığını sordum. T.U. başarılar diledi. Toplantıya iki saat sonra bir araya gelmek üzere son verdim.

Toplantıdan sonra T.U. beni Dış Güvenlik Sorumlusu ile tanıştırdı. Onunla yaklaşık bir buçuk saat süren bir toplantı yaptık, ben iç güvenlik planlarımı anlattım, o da dış güvenlik planlarını anlattı. Çakıştığımız noktalardaki görev paylaşımlarını yaptık. Yarına hazırdık.

İki saat sonra iç güvenlik toplantısına gittiğimde herkes toplanmıştı. İzmir'e dönen olmamıştı. Masanın üzerinde toplanmış parayı hemen orada belirlediğim kumanya sorumlusuna verdim. Kumanyamıza toplanan parayla ilaveler yapmasını

söyledim. Kervansaray'ın kat planlarını çıkarttım. Mahmut Dikerdem ve diğer VIP katılımcıların odalarını işaretledik, gözetleme noktaları v.b. tüm detayları anlattım. Toplantı yaklaşık iki saat sürdü. İç güvenlik olarak da yarına hazırdık.

Üç gün iç ve dış güvenlik bakımından sorunsuz geçti, hatta Mahmut Dikerdem'in "iç güvenlik biraz fazla değil mi?" diye şüphelenişte bulunduğu T.U. tarafından bana iletildi. Ben de "hayır, bu benim işim; güvenlik olması gerektiği gibi," dedim. Bu söylediğim Mahmut Dikerdem'e iletilmiş, o da "biraz abartıyorsunuz ama, ne diyelim peki tamam," diye yanıt vermiş.

Üçüncü yani son gece açık hava sinemasına gidildi, Barış Derneği toplantısının katılımcıları en ön sıralara oturdular, Kuşadası halkı da sinemayı doldurdu. Etkinlik kısa film gösterisiyle başladı. Başlar başlamaz sinema salonunda sloganlar atılmaya ve Barış Derneği protesto edilmeye başlandı. Hemen ışıkları yaktırdım. Protesto eden grup yaklaşık 100 kişilik bir gruptu. Saldırmak için hazırdılar, vatandaşlar olmasa birbirimize girecektik. Güvenliğin bir kısmını VIP'lerin yanına yakın güvenliğe gönderdim. Diğerlerini dış güvenlikle beraber halkın etrafına çember yaptırdım. Panik çıkarsa yaralanmalar, hatta insan kaybı yaşayabilirdik. Güvenlikteki arkadaşlar vatandaşlara "sakin olun, bir şey yok. Biz sizi koruruz, merak etmeyin," diyerek herkesi sinema dışına çıkarmayı ve tüm kafileyi burunları dahi kanamadan Kervansaray'a ulaştırmayı başarmıştı. Biz sinemayı boşalttığımızda, aleyhimize slogan atılmaya devam ediliyordu. Etkinliği engelleyerek belli anlamda amaçlarına da ulaşmışlardı.

Katılımcılar olayın şokunu üzerlerinden attıktan sonra, Mahmut Dikerdem'in benimle tanışmak istediği haberi geldi.

Yanına gittim. Kendisi çok saygı duyduğum tam bir yurtseverdi. Ayrıca son derece centilmen bir kişiliğe sahipti. Kendisiyle tanışmak benim için bir onurdu. Bana ismimi sordu, sonra da **"çok teşekkür ederim, daha önce güvenliği eleştirdiğim için de özür dilerim, Sermet,"** dedi. Tokalaştık. Ben de kendisine **"biz görevimizi yaptık efendim,"** dedim. Bana tekrar teşekkür ettikten sonra yanından ayrıldım. Çok ama çok keyifliydim. İşi yüzümüzün akıyla bitirmiştik.

Bu arada etkinlikler süresince iki kişi kendine gizlice kavun alıp yedikleri için İzmir'e gönderildi. Bir kişi nöbette bir otel odasını röntgenlerken yakalandı, ama suçu yoktu. Görevi o otelden gelebilecek dürbünlü tüfek saldırısına karşı gözünü ayırmadan o oteli kontrol altında tutmaktı. Adamın kısmetine, dürbünlü tüfek yerine canlı porno denk gelmişti. Yapılacak bir şey yoktu. Ayrıca gözünü otelden ayırmamasını söyleyen de bendim.

Barış Derneği Toplantısı'ndan döndükten sonra Manisa'da MHP'liler tarafından demokrat, yurtsever bir eczacının işyerinde vurulduğu haberi geldi. Vurulan kişi aynı zamanda Mimarlar Odası Manisa temsilcimizin kardeşiydi.

Hemen organizasyonları yaptık. Otobüslerle gidersek Manisa'ya girişimiz engellenebilir düşüncesiyle Manisa'ya trenle yola çıktık. Yolda trenin durduğu istasyonlardan birinde trene taşlı saldırı oldu, trenin bazı camları kırıldı, bazıları çatladı. Bizde herhangi bir hasar yoktu. Bu saldırının bir tezgâh olduğu belliydi, nitekim Manisa istasyonunda trenden inerken hepimiz jandarma tarafından gözaltına alındık. Amaç cenazeye katılmamızı engellemekti. Engellediler de... Yaklaşık 150-200 kişilik bir gruptuk. Bizi jandarma karakolunun bahçesine götürdüler, başımıza silahlı jandarma erlerini nöbetçi

bıraktılar, birkaç saat hiçbir işlem yapmadan beklettiler. Daha sonra kimlik tespiti yapıp, toplu olarak tren istasyonuna intikalimizi sağladılar, trene bindirip İzmir'e geri gönderdiler. Bu siyasi yaşamımdaki ilk gözaltına alınışımdı. Ülke Manisa'da bir yurtseverini daha yitirmişti.

Bu üzüntü ve öfkeyle İzmir'e döndüğümde İzmir İli İmar Yönetmeliği'nde önemli değişiklikler yapıldığını ve bu değişikliklerin Resmi Gazete'de yayınlandığını öğrendim. Hemen İnşaat Mühendisleri Odası'na gittim. Konu iki meslek disiplininin üyelerini doğrudan ilgilendiriyordu. S.U.'ya yeni yönetmeliği birlikte basıp, mimarlara ve inşaat mühendislerine birlikte göndermeyi önerdim. Böylece hepsinin eline aynı zamanda geçmiş olacaktı. O da benimle hemfikirdi, "yalnız birkaç gün bekleyelim. Ben Ankara ile görüştüm, birkaç maddesine itiraz varmış, pazartesi günü son hâli yayımlanacakmış. Pazartesi gününü bekleyelim," dedi. Birlikte basma önerisini getirdiğim için teşekkür etti, çayımızı içtik, Manisa'yı konuştuk, daha sonra ben Oda'ma geri döndüm. Hiç unutmuyorum günlerden Perşembe'ydi.

Pazar günü kızımla çok güzel bir gün geçirdik, birlikte parka gittik, sahilde dolaştık. Akşamüstü de babamlara gittik. Babamla birlikte iki kadeh rakımızı içip sohbet ettik, ben ona Kemal Türkler'in cenazesinde barikatı nasıl aştığımızı anlattım. "Her geçen gün nesnel koşullar olgunlaşıyor, devrim yakındır baba," dedim. Güldü, **"bu pilav daha çok su kaldırır oğlum, sen kendine dikkat et yeter,"** dedi.

Pazartesi sabahı Oda'ya geldim, günlük işleri düzene koyduktan sonra öğlen saatlerinde S.U.'nun yanına gidip olayı sonlandıracaktım. Saat 10:00 gibi telefonlar gelmeye başladı. Arayan üyelerimiz **"inşaat mühendislerine yeni imar yönetmeliği**

gönderilmiş, sizne zaman göndereceksiniz?" diye soruyorlardı. S.U. bana kazık atmıştı, benimle konuşurken esasında içerde teksir makinesinde yönetmeliği bastırıyormuş, Perşembe akşamı da postaya vermeye başlamış. Anlayamıyordum, 1 Mayıs'ta birlikte 16 yılı göze alıp flama uçurduğumuz adam bana bunu nasıl yapardı... Hemen biz de yönetmeliği basıp üyelere yolladık ama ben **S.U.'nun bana attığı bu kazığı hiç unutmadım.** Bütün Odalar'a, herkese yaptığı bu terbiyesizliği anlattım, M.Ç.'ye şikâyet ettim. "S.U.'dur, yapar," dedi.

Hafta sonu T.U. aradı, "Hadi KSK maçına gidelim," dedi. Anlayamadım, ama ben de kendisine S.U.'nun yaptığını anlatmak için fırsat kolluyordum. Buluştuk, maça giderken S.U.'nun attığı kazığı anlattım. Bu adamın bu tavrına karşılık bir şeyler yapılması gerektiğini söyledim. T.U. da kendisini çok iyi tanıdığından, "S.U. işte, takma kafana, ben konuşurum onunla, sen sakın fevri bir hareket yapma!" demekle yetindi. Neden maça gidiyorduk anlamamıştım, herhâlde bir eylem vardı, yoksa bizim maçta ne işimiz olabilirdi. Karşıyaka Stadı'na gittik, tribünlere baktığımda bizden epeyce adam gördüm. Tamam dedim, bir eylem var. Bekledim birinci devre birşey yok, devre arası da herhangi bir hareket olmadı, ulan maç bitti dağılıyoruz, hâlâ eylem koyulmadı. Herhâlde eylem komitesi eylemi iptal etti diye düşündüm. T.U.'ya "neden iptal edildi?" diye sordum, "ne iptal edildi?" diye yanıt alınca "eylem abi," dedim. Gülmeye başladı, "eylem meylem yok oğlum, maç seyretmeye geldik," dedi. Ben de enayi gibi eylemi beklemekten maçı seyredememiştim. İşte böyle diken üstünde yaşadığımız günlerdi o günler.

Birkaç gün sonra M.Ç. tüm Odalar'daki Birlik Dayanışmacıların önde gelenlerinin Cumartesi günü İnşaat Mühendisleri Odası'nda toplanacağını, benim de katılmamı

söyledi. Toplantıya bizim Oda'dan sadece İ.D. ile ben katıldık. Konuşmacı olarak Ankara'dan F.Ş. ve S. Hoca gelmişti. Gündem, Dünya, Ortadoğu, ülke tahlili ve sosyalizme parlamenter yolla nasıl ulaşılacağıydı. Sosyalizme geçiş stratejisi şöyleydi:

1- 141 ve 142 kaldırılacak, Parti legale çıkacak.
2- Yürütme ele geçirilecek.
3- Yasama ele geçirilecek.
4- Yargı yeniden düzenlenecek.
5- Silahlı Kuvvetler etkisizleştirilecek.
6- İleri Demokratik Düzen'e geçilecek. - Bu aşamaya kadar tüm anti-emperyalist demokrasi güçleri ile birlikte mücadele etmenin yolları aranacak ve bunun için ulusal demokratik cephede birleşme çağrısı yapılacak. (Anti-emperyalist dinci unsurlara çağrı yapılıp yapılmamasıyla ilgili epeyce tartışıldı, ancak herhangi bir sonuca ulaşılamadı.) İleri demokratik düzene ulaştıktan sonra ise kendi ordumuz oluşturulacak. Sosyalizm kurulacak ve sosyalist düzende komünist nesil yetiştirildikten sonra, sosyalizmden komünizme geçiş yapılacak. Diğer seçenekse halk devrimiyle iktidara gelmekti.

Bu toplantıdan birkaç gün sonra 11 Eylül günü akşamüstü Birlik Dayanışma grubu olarak Oda'da toplandık. Toplantıya başlayalı yarım saat gibi bir süre geçmişti ki, M.Ç. Oda'ya geldi, toplantıdan müsaade isteyerek beni bir kenara çekti ve polis içindeki örgütlenmemiz olan Pol-Der'den haber geldiğini, poliste ve askerde tüm izinlerin kaldırıldığını, izindekilerin geri çağrıldığını, bu akşam olağanüstü bir durum yaşanabileceğini söyledi ve toplantıya hemen son vermemi, bu gece evde kalmamamı tembih etti. Başka bir şey söylemeden gitti. Ben toplantıdaki arkadaşlara durumu aktardım ve toplantıyı bitirdim. Kendime kalacak yer ayarladım, Türkan'a haber vermem

gerekiyordu, acaba T.U.'nun bu olağanüstü durumdan haberi var mıydı?

Her ihtimale karşı T.U.'ya ulaşmam ve onu uyarmam gerektiğini düşündüm. Kendisine bilgi gitmemiş olabilirdi. Türkan'a telefon ettim, Oda'dan aradığım için şifreli konuşmam gerekiyordu. Türkan'a T.U.lar'a gitmesini, benim akşam eve gelmeyeceğimi, işim çıktığını söylemesini, bize boşu boşuna gelmemelerini, gidecek başka yerleri varsa oraya gitmelerini söylemesini istedim. Türkan, "peki sen ne zaman geleceksin?"diye sordu. "Ben seni ararım," dedim.

T.U.'nun Türkan'ın söylediklerinden, en azından olağanüstü bir durum olduğunu anlayacağını ve evi boşaltacağını tahmin ediyordum. Daha Türkan gittiğinde hiçbir şeyden habersiz eşiyle çamaşır yıkıyorlarmış. Türkan notumu iletince benim bir mesaj iletmek istediğimi anlamış ve evden çıkmış. Bir-iki saat sonra eve döndüğünde, eşine bir valiz hazırlamasını söylemiş ve birlikte evi terk etmişler. Sabaha karşı asker ve polis birlikte evi basmış ama evde olmadıkları için yakalanmamışlar. Ben de arkadaşımın Hatay'daki evine gittim. Radyo ve televizyondan gelişmeleri takip ediyorduk. Sabaha karşı bomba patladı. Genel Kurmay Başkanlığı'nın emriyle Silahlı Kuvvetler'in yönetime el koyduğunu ve tüm Türkiye'de ikinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı ilan edildiğini radyodan anons ettiler. Hasan Mutlucan görev başındaydı. 12 Eylül 1980 Faşist Darbesi'nin ilk günü böylece başladı.

Yıllarca diğer sol örgütlerle faşizm tahlili yaptık. Onlar ülkede faşizm olduğunu savunuyorlar, bu yüzden "Kahrolsun Faşizm!" diyorlardı. Biz de "Faşizm yoktur, faşizm tehlikesi

vardır," diyorduk. Bu nedenle de 'Faşizme Geçit Yok!' veya 'Faşizme Hayır!' diyorduk. Bu yüzden yıllarca birbirimizi yedik, kaç eylem sırf bu yüzden birlikte yapılamadı. İşte şimdi hep birlikte gerçek faşizmi yaşayacaktık. 12 Eylül 1980 faşizmini... Bildirgeyi dinlediğimde sanki bir günlük bir olaymış, sokağa çıkma yasağı kalkınca herşey bitecekmiş, hayat normale (sıkıyönetim koşullarına) dönecekmiş gibi hissettim, belki de öyle hissetmek istedim. Ama hiç öyle olmadı, ülkem ve ben 12 Eylül'ün verdiği zararın bedelini hâlâ ödüyoruz. Üzerinden 35 yıl geçmesine rağmen darbenin yaraları hâlâ kapanmadı.

Evinde kaldığım arkadaşımla beraber kulağımızı radyodan, gözümüzü televizyondan ayırmıyorduk. Tüm parti liderleri 'özel misafir' olarak Zincirbozan'a gönderildiler. Göz altına almalar ardı arkası kesilmeden devam ediyordu. 12 saat içinde daha önceden adresleri polis tarafından bilinen bütün örgüt evleri basıldı. Basılan tüm yerler bizim 'goşist' diye tanımladığımız, silahlı mücadeleden yana olan örgütlerin adresleriydi. Ulan, 11 Eylül'de de sıkıyönetim vardı, hiçbir evi basmıyordunuz, yarım günde nasıl oldu da bu kadar adresi öğrendiniz? Tüm adresleri önceden bildikleri ve halkın gözünde darbeyi meşru göstermek için bekledikleri apaçık ortadaydı. Sanırım bir üst düzey emniyetçi söylemişti; "siz 20-30 kişilik bir örgüt kurun, biz onu 100'e tamamlarız," diye. Evet, örgütlerdeki polisler iş başındaydılar.

TKP'ye uzun zaman dokunmadılar veya dokunamadılar, ya silahlı mücadeleden yana olmadığımız için önemsemediler, ya da bizim hakkımızda istihbaratları çok zayıftı. Ben ikisinin de etkisi vardır diye düşünüyorum.

Hatırladığım kadarıyla bir günlük sokağa çıkma yasağı süresi dolmadan, Konsey'in açıklamasıyla, Türk Silahlı

Kuvvetleri'nin yönetime el koymasının halkımız tarafından büyük destek gördüğü gerekçesiyle sokağa çıkma yasağı saatleri saat 24:00'ten sabaha kadar geçerli olmak üzere değiştirildi.

Türkan'ı aradım, telaş etmemesini, iyi olduğumu söyledim. Akşam eve gelen giden olmamıştı, T.U. ve eşi de kaçmışlardı. Eve dönmekte bir sakınca görmedim, ömür boyu kaçacak hâlimiz yoktu. Önce annemlere uğradım, Türkan da oradaydı. Beni görünce rahatladılar. Gündemdeki tek konu darbeydi.

Darbe özellikle 12 Eylül 1980 Cuma gününe denk getirilmişti. Cumartesi günü sokağa çıkma yasağı ilan edilecek, Pazar günü zaten tatil günü, Pazartesi iş hayatı normal devam edecek diye hesaplanmıştı. Benim acilen Oda'ya gidip temizlik yapmam gerekiyordu. 14 Eylül Pazar sabahı temizlik yapmak için Oda'ya gitmek üzere hazırlandım. Türkan, "seni yalnız bırakmam," dedi, zorla benimle geldi. Oda'nın olduğu apartmana gittiğimizde önünde polis bekliyordu. Aynı binada, Bank-Sen, İKD, Tabibler Odası ve normal kat sakinleri vardı. Biz sanki apartmanda oturanlardanmışız gibi içeri girdik. Polis hiçbir şey sormadı. Oda'ya girdiğimde arkadan kapıyı kilitledim.

Bütün Savaş Yolu, Bilim-Teknik, Politika ve Ürün dergilerini, diğer sakıncalı evrakları, Birlik Dayanışma toplantı notlarını tuvalete taşıdım ve kibriti çaktım. Önce yoğun bir duman çıkardı, neyse çabuk alev aldı da itfaiye gelmeden, biz de yakayı ele vermeden işi hâllettik. Yanıkların kalıntılarını da temizledikten sonra Oda'dan ayrıldık, normal vatandaş gibi kapıdan çıktık. 'Gelişenler' ve 'Gelişemeyenler' duvar panosunu sökmeye gerek duymadım. Çok rahatlamıştım, Oda polis tarafından aranmaya hazırdı. Şimdi gidip evi temizlemek gerekiyordu. Türkan'la beraber tüm kitapları, dergileri Şükür'ün

çatı arasına taşıdık. Tabancayı da çatı arasında bir köşeye sakladım.

Pazar akşamı TKP'nin Sesi'nden darbeyle ilgili yorumları dinledim. Özetle darbeyi, ilerici, yurtsever, devrimci güçlere karşı yapılmış faşist askeri darbe olarak nitelendiriyordu. Bence darbe, Türkiye solununun örgütlü gücünün ulaştığı noktadan korkulduğu için yapılmıştı. Darbe, 12 Mart'ta da olduğu gibi Amerikan emperyalizminin ve sermayenin emrinde olan hükümete karşı yapılmamıştı; tam tersine hükümete yardımcı olmak için yapılmıştı. Hükümet devletin resmi ideolojisini korumakta zorluk çekmeye başladığı için yapılmıştı.

Sıkıyönetim döneminde kendileri için tehlike arz eden güçlere yeterince müdahale etmeyerek, topluma "bakın işte sıkı yönetime rağmen baş edemiyoruz, müdahaleden başka şansımız kalmadı, yoksa ülke elden gidecek," diyerek darbeyi meşrulaştırmaya çalışmışlar, bunda da başarılı olmuşlardı. Silahlı Kuvvetler emir komuta zinciri içinde devletin resmi ideolojisini tehdit eden güçleri 'temizleyecek', 'yok edecek', daha sonra "buyrun benim işim bitti, gerekli temizliği yaptım, artık siz yönetmeye devam edebilirsiniz," deyip, Amerikan emperyalizminin olur verdiği hükümet yapılanmasına ülkeyi teslim edecekti. Kısaca olacak buydu.

Bu 'temizlikten', Türk, Kürt fark etmez, tehlike arz eden herkes nasibini alacaktı. Hem de fazlasıyla... Buna hazır olmamız gerekiyordu. MHP Genel Başkan Yardımcısı Agah Oktay Güner mahkeme salonunda "fikirlerimiz iktidarda, biz hapisteyiz. Bunu anlayamıyorum," demişti. Çünkü ABD emperyalizmi ve işbirlikçileri için onlar da farklı açıdan tehlike arz ediyordu. İrticacı örgütlenmeler de devletin resmi ideolojisi için tehlike

arz ettiğinden onlar da bu darbeden nasiplerini alacaklardı.

Darbenin daha ikinci gününde milletten darbeyi destekleyen söylemler yükselmeye başlamıştı. Düne kadar, "Başbuğ öl de ölelim!", "Karaoğlan kurtar bizi!", "Hocam biz senin müridiniz!", "Baba sen ne dersen o olur!" diyen, uğurlarına develer kurban eden bu millet, şimdi hep bir ağızdan "Evren Paşa çok yaşa" demeye başlamıştı. Hatta kızımın televizyondaki "çok yaşa, çok yaşa!" seslerini duyduğunda yanıma gelip "baba, bu amca üşütmüş mü? Neden herkes ona çok yaşa diyor?" diye sorduğunu hatırlıyorum.

Pazartesi sabahı hiçbir şey olmamış gibi [illegible]ya gittim. Hepimiz bir taraftan ne zaman gelece[illegible] diye bekliyor, bir taraftan da normal çalışına d[illegible]mize devam ediyorduk. G.E. Oda'ya geldi, aynı [illegible]anda Barış Derneği üyesi ve eski TİP'li olduğu için gözaltı hazırlığını yapmıştı. "Darbeyi duyar duyma[illegible]z hanıma çantamı hazırlattım, kapının arkasında d[illegible]yor, bakalım ne zaman gelecekler..." dedi. Oda'nın durumunu sordu, temiz olduğumuzu, arama yaptıklarında sorun yaratacak bir evrak bulmalarının mümkün olmayacağını söyledim.

M.Ç. aradı, randevulaştık. Önce ilk gece kimleri ziyaret ettiklerini konuştuk. Sonra almamız gereken önlemleri belirlemeye çalıştık, zaten yapabileceğimiz fazla bir şey yoktu. İlk etapta saklanması gereken insanlar ortadan kaybolmuşlardı. Kendisinin de kısa bir süre sonra ortadan kaybolmak zorunda olduğunu söyledi. Biz bekleyecektik, eğer bizim düzeyimizde bir gözaltı olursa o zaman ortadan kaybolacaktık. Ertesi gün tekrar görüşmemizi ve görüşmeye tabancamı getirmemi, Parti'nin ihtiyacı olduğunu söyledi.

Ertesi gün tekrar buluştuğumuzda tabancayı kendisine teslim ettim. Gelişmeler hakkında konuştuktan sonra, M.Ç. bu görüşmenin kendisiyle son görüşmemiz olduğunu belirtti. Kendisi gittikten yarım saat sonra yeni ilişkimin geleceğini söyledi, öpüştük ve vedalaştık. Bir daha ne zaman birbirimizi göreceğimiz belli değildi. Yarım saat içinde F.K. geldi, "selam K.D. yoldaş," dedi. F.K. ile Parti ilişkimiz ben İzmir'den ayrılana kadar devam etti.

Bu arada 12 Eylül Darbe Konseyi, daha önce de belirttiğim gibi, 'Türk-İslam Sentezi' tezini hayata geçirmeyi ve İslami örgütlenmelere destek vererek bence Türkiye Solu'nun örgütlenmesine engel olmayı düşünüyordu. Bu kapsamda, o zamanlar 'ılımlı İslamcı' veya 'modern İslamcı' olarak nitelendirilen Fethullah Gülen Cemaati'nin örgütlenmesine göz yumulduğu, hatta el altından desteklendiği söyleniyordu. Bu dönemde askeri liselere Fethullahçı öğrencilerin alınmaya başlandığı konusunda dedikodular vardı. Bu desteğin daha sonraki iktidarlar döneminde de yaygınlaşarak devam ettiği ve devletin değişik kurumlarına Gülen Cemaati'nin üyelerinin istihdam edildiği yıllar sonra ortaya çıktı.

Günler diken üstünde geçiyordu. Bu arada İ.D.'nin Tariş Direnişi'yle ilgili yazdığı yazı nedeniyle hakkında açılan dava jet hızı ile sonuçlandırıldı ve İ.D. yanlış hatırlamıyorsam üç ay yatmak üzere cezaevine girdi. Askerliğini de yapmadığı için cezası biter bitmez Askerlik Şubesi'ne teslim edilecekti. Bu nedenle hemen bir Yönetim Kurulu toplantısı yapıldı. Yönetim Kurulu tarafından yeni sekreter üye olarak seçildim.

Oda'da ben, Emel Abla ve F. kaldık. Ekim ayının ortalarına kadar gözaltına alınmalar, tutuklanmalar dışında bizim için olağanüstü bir durum yoktu. Ekim ayının ortalarında, asker ve

polis birlikte Makina Mühendisleri Odası hariç tüm Odalara baskın düzenledi. Makina Mühendisleri Odası, Emniyet Müdürlüğü'nün kaçak araçları tespit edebilmesi için motor ve şasi numaralarının orijinal olup olmadıklarının kontrolünü yaptığı için, Emniyet Müdürlüğü tarafından kapatılması uygun görülmemişti.

•

Oda'ya gelen komiser, Oda'nın kapatılması için Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emri olduğunu söyledi ve Başkan'ı çağırmamızı istedi. G.E.'ye telefon edip Oda'ya çağırdık. G.E. gelene kadar ben Merkez'i ve İstanbul Şube'yi arayıp durumu aktardım. Her iki birim de gayet içten ve samimi olarak "geçmiş olsun," dediler, irtibatı kesmememi istediler. Merkez'den sekreter üye Fatih Söyler ile görüşmüştüm ve ilk defa Merkez'le yaptığım görüşmede dostane bir ses duymuştum. Başkan geldi; Başkan, ben ve komiser karar defterindeki kararları tek tek incelerken, polislerden bir kısmı Oda'yı arıyor, askerler ve diğer polisler de 'Gelişenler' ve 'Gelişemeyenler' köşesini inceliyorlardı. Kararları inceleyen komiser, G.E.'nin karar alınırken "bunu karar defterine yazmasak daha iyi olur," dediği ve bizim baskımızla karar defterine yazılmasını kabul ettiği bütün kararları tutanağa geçirdi. Adam bir ara tuvalete gittiğinde G.E. bana "gördün mü Sermet, haksız mıymışım?" diye sordu. Verecek cevabım yoktu, sadece "haklıymışsın abi..." diyebildim. Odayı arayan polisler suçlama yapacak hiçbir şey bulamadılar.

Tutanaklar tutuldu, evraklar imzalandı, bu arada komiser de bizim meşhur köşeye gidip fotoğraflara baktı, "ulan, İzmir'i ne hâle getirmişiz, yazık olmuş İzmir'e," dedi. Hep beraber Oda'dan çıktık, kapıyı mühürlediler. "Oda ne zaman açılacak? Biz kamu yararına hizmet eden kanunla kurulmuş bir kurumuz," diye sordum, "onu Sıkıyönetim Komutanlığı ile görüşe-

ceksiniz, biz bilemeyiz," deyip gittiler. G.E. çok sinirliydi. "Abi ne zaman Sıkıyönetim Komutanlığı'na gideriz?" diye sordum, "ben hiçbir yere gitmem," deyip bizden ayrıldı.

Emel Abla, ben ve F. Sevinç Pastanesi'ne gidip oturduk, birer çay içtik. Hepimiz şaşkın birer tavuk gibiydik. Biraz sohbet ettikten sonra ben Sıkıyönetim Komutanlığı ile görüşme yapmaya gideceğimi, görüşmelerle ilgili onları bilgilendireceğimi, teması kesmememiz gerektiğini söyledim ve ayrıldık.

Türkiye'de sadece Mimarlar Odası İzmir Şubesi, İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, Kimya Mühendisleri Odası İzmir Şubesi kapatıldı. Neden sadece biz? Bu işte bir terslik vardı. Makina Mühendisleri'ne doğru yola çıktım.

Makine Mühendisleri Odası'na gittiğimde, diğer Odalardan arkadaşlar da oradaydı. Bilgi alışverişinde bulunduk ve durum değerlendirmesi yaptık. Günlerden Cuma'ydı. Pazartesi sabahı sıcağı sıcağına her Oda'dan birer temsilciden oluşan bir heyetle Sıkıyönetim Komutanlığı'na gitmeye karar verdik. Heyetin sözcülüğünü asker dilinden anladığım için benim yapmamı istediler, kabul ettim. Saat 09:00'da Makina'da buluşmak üzere sözleştik. Bu arada F.K. acil bir işimiz olduğunu, ertesi gün onu hâlletmemiz gerektiğini söyledi. Onunla da ertesi sabah bizim evde buluşacaktık.

Ziraat'ten, birçok eylemde birlikte olduğumuz Birlik Dayanışmacı bir arkadaşımla Oda'dan ayrıldık, Kalyon Birahanesi'ne gidip birer bira söyledik, o birer bira sonunda kaç bira oldu bilmiyorum. Oda'm kapatılmıştı, sevdiğim insanlar aranıyordu. Bu durumda kafayı bulmak en iyisiydi.

Ertesi sabah F.K. saat 09:00 gibi geldi, arabaya bindik. "Nereye?" diye sordum. "M.Ç. evinde bizi bekliyor," dedi. M.Ç. Üçkuyular tarafında oturuyor, biz Karşıyaka'dayız. Sizin anlayacağınız İzmir'in iki ayrı ucu... Arabaya bindik gidiyoruz, yolda iki sefer çevrildik. Kimlik kontrolünden sonra hem üstümüzü hem arabayı aradılar. Ters istikamette de üç ayrı noktada çevirme olduğunu gördük. Bu, dönüşte de üç kez durdurulacağımız ve aranacağımız anlamına geliyordu. M.Ç.'nin evine vardığımızda kapıyı M.Ç. açtı. Bizi içeri buyur etmeden iki bavulu işaret ederek F.K.'ya "bunlar gidecek," dedi. Birer bavulu aldık, arabaya döndük. Bu M.Ç.'yi son görüşümdü. Daha önce yazdığım gibi 12 Eylül'de yurt dışına kaçtıktan sonra dönüş yapmamış, yurt dışında yaşıyormuş diye duydum. Selçuk Ayhan kendisine Makina Mühendisleri Odası'nın son yapılan birkaç Genel Kurulu'nda rastladığını söyledi.

Neyse arabanın bagajına bavulları koyarken F.K.'ya içlerinde ne olduğunu sordum. M.Ç.'nin kitapları olduğunu, evine götürüp gizlemesini istediğini söyleyince çok ama çok bozuldum. M.Ç. iki bavul kitap için iki yoldaşını tehlikeye atmaktan çekinmemişti. Yolda üç noktada arama vardı, tabii yerlerini değiştirmedilerse... F.K.'ya açık açık "iş mi bu şimdi?" dedim, "haklısın," dedi. Tamam haklıydım da, ne yapacaktık... Parti disiplini, götürecektik.

Yola çıktık, ilk iki çevirme noktasını arka sokaklardan, ara yollardan giderek aşmayı deneyecektim. F.K. da ben de hiç konuşmuyorduk, oradan buradan derken Çınarlı'ya kadar geldik, üçüncü nokta Bayraklıda'ydı. Karşıyaka'ya giden ve Bayraklı Sahili'nden geçmeyen bir yol ben bilmiyordum. F.K.'ya "buraya kadar geldik, şimdi ne bok yiyeceğiz?" dedim. "Bilmiyorum," cevabını alınca, Bayraklı Sahili'nden geçemeyeceğimize göre, Çınarlı 'dan Bornova Kavşağı'na kadar gidip

Bornova istikametine saptım, ara yollardan bir yerlere tırmanmaya başladım, geçtiğim hiçbir yoldan daha önce geçmemiştim. Yön olarak doğru gidiyordum, tepelerden Karşıyaka'ya yaklaşıyordum, ama nerden nasıl inecektim ve çevirme noktasını geçmiş olacak mıydım?

Yukardan giden yolun sonuna geldim, sola döndüm. Ana yolu gördüğümde yolun karşısındaki yeri tanıdım, çevirme noktasını geçmemiştik. Arabayı park ettim, F.K ile birlikte yol kontrolü yaptığımızda çevirmenin kalktığını gördük. Yola devam etmekte bir sakınca yoktu. Çevirme devam ediyor olsaydı arabayı orada bırakacaktım, daha sonra gelip alırdık. Neyse, F.K'nın evine salimen vardık. Valizleri indirdik, F.K. erik bahçesi içindeki evlerinin alt katındaki bir odaya valizleri koydu. Tamam valizleri buraya getirdik iyi de, F.K.'yı almaya gelirlerse evi aradıklarında ne olacaktı. M.Ç. neden F.K.'yı böyle bir riske atıyordu. Bizim parti disiplini içinde hayır demeyeceğimizi bildiği içinse bu kabul edilemezdi. Bence bu bize atılmış çok büyük bir kazıktı. F.K. valizleri yerleştirdikten sonra birlikte bize gittik, arabayı bizim evin önünde bıraktıktan sonra Karşıyaka'da bir meyhaneye gidip kafaları çektik. İkimiz de büyük badire atlatmıştık. Kitapları ne yaptığını F.K ya bir daha hiç sormadım. Sanırım gece karanlığında bahçede bir yerlere gömmüştür. Ben olsaydım öyle yapardım.

Pazartesi sabahı Makina'da arkadaşlarla buluştuk, hepimiz takım elbiseli ve kravatlıydık. Arabaya atladık, Narlıdere'ye Sıkıyönetim Komutanlığı'na gittik. Nizamiyedeki nöbetçi subaya derdimizi anlattım, bizi bir binbaşının odasına götürdü. Kapısında beklerken, masasındaki isimlikte Binbaşı Ali Çavdar yazdığını gördüm. "Konu nedir?" diye nöbetçi subayına sordu, nöbetçi subay, "Komutanım, meslek odalarından gelmişler, sizinle görüşmek isterler," dedi. Teğmen bizi içeri

buyur edip kendisi yanımızdan ayrıldı. Ben, "iyi günler binbaşım," diye söze başladım, arkasından "sizin de bildiğiniz gibi biz kanunla kurulmuş kamu yararına çalışan meslek odalarıyız, Cuma günü Emniyet'ten gelip Odalarımızı kapattılar, nedenini sizden öğrenebileceğimizi söylediler, bu nedenle geldik efendim," dedim. "Onu haraç alırken düşünecektiniz," dedi. "Anlamadım binbaşım, ne haracı, bizim gelirlerimizin hepsi yasal ve kayıt altındadır," dedim. "Biz biliriz o kayıtları, proje onayı diye milletten tomarla para alın, sonra da yasal deyin, yok öyle yağma beyler!" diye yanıt verince, olayı anladık. OMDU şikâyet edilmişti. "Binbaşım, proje onay harcını 'haraç' diye şikâyet edenler, mevzuat dışı iş yapmak isteyenlerdir. Ayrıca bir mimar ve mühendisin mesleğini yapabilmesi için Oda'ya kayıt yaptırması ve kayıtlı olduğuna dair Oda'dan belge alması gerekmektedir. Bu nedenle meslektaşlarımız çok mağdur olacaklar. Biz her türlü denetime hazırız, yeter ki Odamız açılsın, hizmet verebilelim," dedim. "Kardeşim, sizi Kurmay Başkanı'na şikâyet etmişler, iş ciddi. O zaman siz bana bir rapor hazırlayın, getirin," diyerek görüşmeyi sonlandırdı. "Baş üstüne Binbaşım, en kısa zamanda getiririz," dedim, Komutanlığı terk ettik.

Çavdar Binbaşı'nın bende bıraktığı intiba konuşulabilecek bir adam olduğuydu. Ayrıca bir veya birkaç üyenin şikâyeti ile kapatılmıştık, bu işimizi kolaylaştıracaktı. Önce Makina'ya gittik, ben oradan Merkez'i ve İstanbul'u arayıp bilgilendirdim. Arkasından G.E.'nin bürosuna gittim, durumu aktardım. Siniri biraz geçmişti, Cuma günü Oda'da olanları konuştuk, adam haklıydı. Kendisinin uyarılarına rağmen, biz bu günleri hiç hesaba katmadan, sendikalara ve diğer yasal örgütlere verdiğimiz tüm destekleri karar altına aldırmıştık. Alınan kararlarda yasalara aykırı bir şey yoktu ama adamlar kararları

tutanak altına alıp gitmişlerdi. Bakalım bir şey çıkacak mıydı... (Sonunda kararlardan dolayı herhangi bir sorun yaşamadık.)

Diğer Odalardan arkadaşlarla birlikte ortak bir rapor hazırladık, birkaç gün sonra Çavdar Binbaşı'ya götürdüm. Raporu alıp inceleyeceğini, haftaya tekrar gelmemi söyledi. "Sağolun Binbaşım," diyerek yanından ayrıldım. Bu görüşmeler, git-geller üç-dört ay sürdü. İş bana kalmıştı, Sıkıyönetim Komutanlığı'na haftada en az iki gün gidiyordum. Sonunda Çavdar Binbaşı ile ahbap olduk, artık karşılıklı çay içip sohbet etmeye bile başlamıştık. Çavdar Binbaşı Meslek Odalarının ne işe yaradığını sonunda anlamış, masasının üzerindeki TMMOB ile ilgili dosyaların yüksekliği 40-50 cm.'yi bulmuştu. Önemli olan Kurmay Başkanı'nı ikna etmekti. Çavdar Binbaşı, "Kurmay Başkanım'a bir türlü anlatamıyorum," demeye başlamıştı artık. Bu arada Merkez'in de mali durumu bozuk olduğundan maaşlarımızı gönderemiyordu. Birkaç yerden iş teklifi aldım, haftada en az bir gün Sıkıyönetim Komutanlığı'na gitmem gerektiğini söyleyince anlaşamadık.

Neyse ki, Türkan devlet memuru olarak Toprak İskân'da memuriyete başladı. Teyzelerimden birinin kocası darbeci generallerden Tahsin Şahinkaya'nın emir subayıydı. Teyzem beni çok severdi ancak eniştemin askeri liseden atıldıktan sonra benden sıtkı sıyrılmıştı ve artık görüşmüyorduk. Eminim teyzem eniştemin haberi olmadan, onun ismini kullanarak Türkan'ın tayin işini hâlletmişti. Teşekkürler Teyze.

Türkan'ın aldığı maaşla rahatlıkla idare ediyorduk. Sorun yoktu. Benim maaşım da Oda'da birikiyordu, ben de para biriktiriyoruz diye kendimi avutuyordum. Gerçi o zamanlar sigorta, emeklilik v.s. hiç umurumuzda değildi. Nasıl olsa devrim yapacaktık, ayrıca devletin vereceği 500 TL emekli maaşına kala-

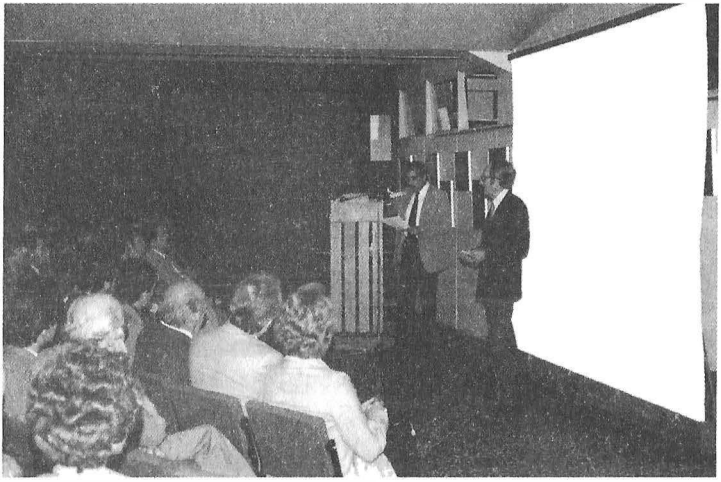
caksak, ölelim daha iyi kafasındaydık. Yıllar sonra emekli maaşı için gün saydığımda aklım başıma geldi ama artık çok geçti.

Bu arada Barış Derneği gözaltıları başladı, G.E. ve Tabipler Odası'ndan A.T. göz altına alınanlar arasındaydı. O zamanlar gözaltı süresi yasal olarak bir aydı, Emniyet isterse bu süreyi uzatabiliyordu. Biz G.E.'yi düşünürken Çavdar Binbaşı beni yanına çağırdı, Kurmay Başkanı'nı ikna etmişti. Pazartesi günü Odalar açılacaktı, emir Emniyet'e gönderilmişti. Ancak faaliyetlerimiz, üye kaydı, büro tescili, üye tanıtım belgesi düzenleme ve üye aidatı tahsilatı ile sınırlıydı. Proje denetimine müsaade yoktu. Hiç tartışmadım, teşekkür ettim, ziyaretine tekrar geleceğimi söyledim ve yanından ayrıldım.

1981 yılının Mart ayında Odalar tekrar açılmıştı. Yaklaşık 5,5-6 ay kapalı kalmıştık. Emel Abla ve F. çok sevindiler, Merkez çabalarımdan ötürü teşekkür etti, İstanbul Şube başarımızı kutladı... Akşam bir güzel kafaları çektik. Gece saat 24:00'ten sonra sokağa çıkma yasağı başladığı için, acaba bu gece gelecekler mi endişesini yaşamak yerine, kafayı bulup sızmak çok daha iyi oluyordu. Pazartesi saat 08:30'da Oda'nın kapısındaydık. Emniyetten saat 09:15 gibi geldiler, mührü söktüler, tutanak imzaladık, Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emrini tebliğ ettiler ve gittiler. Biz de Odamız'ın kapısını açıp içeri girdik, inanılmaz bir duyguydu. Hissettiklerimi anlatamam, Emel Abla, F. birbirimize sarıldık, çok mutluyduk, hem de çok. Emel Abla hemen "batmış burası," dedi, pencereleri açtı ve F. ile birlikte temizliğe başladılar, sanki evlerini temizliyorlardı. Temizlik malzemelerinin parasını Emel Abla'nın verdiğini özellikle belirtmek isterim. Onlar temizlik yapadursun, ben İnşaat hariç bütün Odalar'ı ziyaret ettim, İnşaat'tan S.U.'yu hiç göresim yoktu.

Ertesi gün Oda'ya geldiğimizde ilk heyecanımızı atmıştık,

peki şimdi ne yapacaktık. Öncelikle üyelere Oda'nın açıldığını bildirmemiz, arkasından Sıkıyönetim Komutanı Çavdar Binbaşı'ya teşekkür ziyaretinde bulunmamız ve proje onayı için çalışmalara başlamamız lazımdı. Bir de Oda çalışmalarına destek verecek üyelerle temasa geçmemiz ve ses getirecek mesleki etkinlikler düzenlememiz gerekiyordu.

Alman Konsolosluğu ile birlikte yapılan bir etkinlik

Birlik Dayanışma grubumuza çağrı yaptım. Kimler gelecek ve çalışmalara destek verecek gerçekten merak ediyordum. Toplantıya 25-30 kişi yerine 3-4 kişi geldi. Bu kadroyla çalışmamız mümkün değildi. Ben de diğer sol gruplardan arkadaşlara çağrı yapmaya karar verdim, gelenlerle birlikte hep beraber Oda'yı ayakta tutmayı planlıyordum. Başka çare yoktu, F.K. ile yaptığımız parti görüşmesinde kendisini başka şansımın olmadığına ikna etmiştim. F.K.'nın yukarısıyla bağının kopuk olduğunu tahmin ediyordum, o nedenle yukarıdan olumlu veya olumsuz bir yorum gelemeyeceğini biliyordum. Nitekim bu konuda hiçbir görüş gelmedi. 3-4 Birlik Dayanışmacı arka-

daşın bu önerime karşı gösterdikleri direnci de kırmam zor olmadı.

Birkaç gün sonra Halkın Kurtuluşu, Kurtuluş ve TKİP'li bazı üyelerimizi Oda'ya toplantıya çağırdım. Firesiz olarak hepsi toplantıya geldiler. THKP-C sempatizanı Azan da yeni üyelerimizden biri olarak Oda çalışmalarında bana destek vermek için yanımdaydı. Toplantı çok başarılı geçti, artık Bizim Oda'da gruplar yoktu, hep beraber çalışacaktık. Kafamızı gözümüzü yarsak da kararları oy birliği ile alacak ve uygulayacaktık. Genel Kurul'a Oda'yı birlikte hazırlayacak ve tek liste çıkacaktık. Bu girişimime İnşaat hariç diğer Odalar olumlu veya olumsuz hiçbir tepki göstermediler. İnşaat'tan S.U.'nun ise, tavrımı teslimiyetçilik olarak nitelendirdiği kulağıma geldi, ama ne dediği umurumda değildi. Ben Mimarlar Odası'nda özlediğim birlikteliği sağlamıştım. Artık bu birlikteliği Merkez'e taşımamız gerekiyordu. Bunun için de birkaç arkadaş Ankara'ya gitmemiz lazımdı. G.E. içerde acaba ne yapıyordu? Otobüs duraklarına ve merkezi noktalara 'ARANANLAR' listeleri asılmaya başlandı. Her gün o listelerde birçok arkadaşımın altında isimleri yazan fotoğraflarını görmek çok acı veriyordu.

Yapılacak işlerin öncelik sırasında, Sıkıyönetim Komutanlığından proje onay hakkımızı almak ilk sıradaydı. Oda'da kuruş para yoktu, proje onay harcı olmadan maaşları bile çıkartamazdık. Para konusunda Merkez'den de hayır yoktu. Tüm grup da benimle aynı fikirde olduğu için, en kısa zamanda Binbaşı Ali Çavdar'ı ziyarete gidip, konuyla ilgili yeni bir rapor sunmamız gerekiyordu. Raporun konusu: **'Mimarlar Odası niçin proje onayı yapmak zorundadır?'**

Detaylı bir rapor hazıladık. Bir paket teşekkür çikolatası ile

birlikte Çavdar Binbaşı'ya gittim. Beni görünce, "ya ben senden kurtulamayacak mıyım? Odanı açtık daha ne istiyorsun?" dedi. "Size hem teşekkür etmeye, hem de bir rapor sunmaya geldim Binbaşım," dedim. "Gene ne raporu?" diye sorunca, "Kurmay Başkanlığı'na sunulmak üzere proje onayı ile ilgili bir rapor efendim. Ancak müsaade ederseniz, ben size kısaca anlatmak isterim," dedim. "Bak çok kısa anlatacaksın tamam mı?" diye gülerek benimle pazarlık yaptı. "Binbaşım, özetle..." diye başlayarak, "Çizen kişinin mimarlık mesleğini serbest olarak yapmaya yetkisi olup olmadığını ancak biz tespit edebiliriz. Herhangi bir cezası var mı, meslekten men edilmiş mi bunlar sadece bizim kayıtlarımızda var. Bunun için 'her proje için tanıtım belgesi verin,' diyebilirsiniz, doğrudur. Bu konuyu böyle de çözeriz. Ancak haksız rekabeti, fiyat kırmaları önleyemeyiz. Projeleri ehil olmayan kişilere çizdirip sadece mimara imzalatanlar var, Belediye bunları tespit edemez, ancak biz edebiliriz. Bir de TUS dediğimiz 'teknik uygulama sorumluluğu' var. Bu hizmetleri vermemiz karşılığında aldığımız denetim harcını, size haraç olarak şikâyet ettiler, ben bu hizmetleri bir kuruş almadan vermeye hazırım yeter ki üçkâğıtları, sahtekârlıkları engelleyelim," dedim. "Ulan iyi ki kısa anlattın, bir de uzun anlatsaydın yanmıştık..." dedikten sonra, "sen şimdi bu işleri bedava, hiç para almadan yapacağım diyor musun?" dedi. "Evet binbaşım," dedim. "Tamam ver şu raporu, sen git benden haber bekle," dedi. Bu iş tamamdı, bedava da olsa koparmıştım onay işini. Proje onayının gerekliliğine inanmalarını sağlamak için bu adımı atmak zorundaydım. Belli bir süre sonra proje onay harcını da kabul ettirirdim, biraz zamana ihtiyaç vardı o kadar.

Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan çıktıktan sonra doğru Makina'ya gittim. Elektrik'ten ve İnşaat'tan arkadaşlar da ordaydı, durumu aktardım. Hepsi tamam dedi; İnşaat'tan çok

sevdiğim arkadaşım Ergun "bence tamam ama bakalım S.U. ne diyecek," dedi. Daha sonra haber geldi, S.U. da tamam demiş. OMDU %2 proje onay harcı alınmadan sürecekti. Bu uygulama hakkı, darbe koşullarında Odalar için çok büyük bir kazanımdı. Tahminimde yanılmamıştım, Çavdar Binbaşı aradı, proje onay izin yazısını gönderdiğini bildirdi. Yazıda, kararın tarafımıza tebliğ tarihinden itibaren en geç 7 gün içinde ilgililerine (yani serbest çalışan üyelerimize) yazılı bildirim yapmak kaydıyla, 30 gün sonra proje onay işlemine başlamamız emrediliyordu. Hemen üye bildirimini yazıp, teksir makinasında çoğalttıktan sonra tüm ekip pullama ve adreslemeleri yaparak postaya verdik, bu grup olarak yaptığımız ilk ortak işti.

Bu arada T.U. ile, evden kaçtığı günden en fazla bir ay sonra yani Ekim Ayı'nın ikinci haftasından beri irtibat hâlindeydik. En geç on günde bir farklı yerlerde buluşuyorduk. Önce buluşma yerine ben gidiyordum, kendimce bir kontrol yapıyordum, etrafta polis olmadığına ikna olursam bekliyor, en küçük bir kuşku duyarsam beklemiyordum. O da beni görürse geliyor, görmezse geçip gidiyordu. T.U. ile bu görüşmelerimiz çok kısa sürüyordu. Ben kısaca gelişmelerden haber veriyordum, onun bir yerlere iletmek istediği bir şey varsa onu alıp yerine teslim ediyordum. Gönderdiği yerlerden ona iletilmesi gerekenleri de kendisine getiriyordum. Bir sonraki toplantı yerini ve zamanını belirleyip ayrılıyorduk. Bazen de kafa çekiyorduk. Kısaca söylemek gerekirse kuryeliğini yapıyordum. Bu buluşmalar, T.U. İzmir'i terk etmek zorunda kalana kadar devam etti. Artık Ankara'ya gitmenin vakti gelmişti. Ankara'da Oda'da beni çok samimi ve içten karşıladılar. 'Zincirli tehdit' olayında aldığım tavrın, Şube'nin açılması için verdiğim mücadelenin, İzmir Şube, Birlik Dayanışmacıların kalesi olmasına rağmen ortak bir platform oluşturmuş olmamın sanırım bu samimi

karşılamadaki payı büyüktü. Teoman Öztürk, Yavuz Önen ve eşi, Bülent Tanık, Fatih Söyler, Haldun, Metin, Deniz ilk anda hatırladıklarım. Birlikte yemeğe gittik, sanki yıllardır birlikte çalışıyor gibiydik. Onlar da Ankara'da bir avuç insan kalmışlardı, gözaltına alınanlar, kaçanlar, korkanlar... Bizden zaten Ankara'da birkaç kişi vardı, onlar da ortalıktan kaybolmuşlardı. Teoman Abi kısa süre sonra göz altına alındı, arkasından tutuklandı ve müebbet hapis istemiyle yargılandı. Kendisini çok sevmiştim. 1994'te aramızdan ayrıldı. O gerçek bir devrimciydi. Yavuz Abi, "Sen kendine yanlış örgüt seçmişsin, bizden olmalıymışsın," dediğinde, "Yavuz Abi ben Birlik Dayanışmacı olmaktan mutluyum, bak ismimizdeki gibi birlik ve dayanışmayı sağladım, ben de sizden olsaydım bu birliği kim sağlayacaktı?" diye cevap verdiğimi hatırlıyorum.

Merkez'de yaptığımız toplantıda mali durum da görüşüldü, aylardır İzmir Şube olarak maaş alamıyorduk. Biriken maaşları toplu olarak göndereceklerini söylediler, gönderdiler de. Bu görüşmeler esnasında İzmir Şube'nin kapalı olduğu dönemde, Merkez'in personel maaşlarına ciddi bir zam yaptığını öğrendim. Bu zam işine aşırı sinirlendiğimi ve çok ciddi tepki verdiğimi gayet iyi hatırlıyorum. Neyse olan olmuştu, zamlı tarifeden bizim birikmişler de hesaplandı. Ancak toplantıda, tüm Oda birimlerinde gelir ve iş azlığı nedeniyle personel azaltma kararı da alındı.

Merkez'le ilişkilerimiz bu görüşmeden sonra ben Oda'dan ayrılana kadar devam etti. Bir sonraki Merkez Yönetim Kurulu'nu birlikte oluşturduk. Hiçbir konuda anlaşmazlık yaşamadık, birlikte çok önemli işlere imza attık. Artık Ankara ve İzmir bir bütün olarak çalışıyorduk. Bir sene sonra İstanbul da bu ortak çalışmanın bir parçası oldu.

İzmir'e döndüğümde personel kısıtlama haberini önce Emel Abla ile görüştüm. F.'ye bir iş ayarlamamız lazımdı. Emel Abla gene bizim apartmanda, şimdi tam hatırlamıyorum ama, ya bir doktorun yanında, ya da Tabibler Odası'nda F.'ye iş ayarladı. İş ayarlandıktan sonra konuyu Emel Abla ile birlikte F. ile görüştük. Bizden ayrılacağına üzüldü ama işsiz kalmayacağına ve aynı apartmanda çalışmaya devam edeceğimize de sevindi. Birikmişlerini ödedik, ay sonu itibarı ile F. işten ayrıldı.

Bu arada G.E. içerden çıktı, epeyce hırpalandığı her hâlinden belliydi. Yaşananları sormaya dahi gerek yoktu. "A.T. dayanamadı, beş dakika daha dayanabilseydi, hiçbir şey elde edemeyeceklerdi," dedi. Anlaşılan A.T. işkenceye dayanamamış ve çözülmüştü. Bunda bence ayıplanacak hiçbir şey yoktu. Henüz işkence görmemiştim ama, anlatılanlardan dayanmanın hiç de kolay olmadığını tahmin edebiliyordum. Öfkeni kaybettiğin an, kendini yalnız hissettiğin an, biteceğini ve dışarı çıkıp arkadaşlarının yüzüne bakacağını unuttuğun an, 'bu anların hepsinde' çözülmenin kaçınılmaz olduğunu düşünüyordum. Tekrar söylemek isterim, kesinlikle ve kesinlikle kimse işkenceye dayanamadı diye hor görülmemeli ve dışlanmamalıdır. Ben A.T.'yi bir daha hiç görmedim. Yalnız A.T.'nin polis ifadelerinden sonra T.U.'nun aranmasına daha bir önem verilir oldu. G.E. ve A.T. daha sonra barış davası kapsamında yargılandılar, dava sonucunda beraat ettiler.

Bu dönemde Oda'da onay bedeli almadan proje denetimine tekrar başlamıştık. Projeleri ben denetliyor, onaylamadığım projelerin bir nüshasını, neden onaylanmadığını da not alarak Oda'da arşivliyordum. Hiç unutmadığım bir örnek: Adam raftan projeyi almış, üzerinde yeni inşaata göre sadece ölçü yazılarını düzeltmiş ve yeni inşaatta yapamayacağı balkonu

kazıdıktan sonra ozalitini çektirip getirmiş. Fakat kazıdığı balkonun kapısını iptal etmeyi unutmuş...

Bir ay ya geçti ya geçmedi, bir sabah mesai başlar başlamaz Oda'yı bir teğmen, bir astsubay ve dört er resmen bastı. O sırada Oda'da yalnızdım. Teğmen, "Sermet Elçi sen misin?" diye sordu. "Benim," dedim. "Bizimle Sıkıyönetim Komutanlığı'na geleceksin." dedi. Birlikte yola çıktık. Kimseye haber verememiştim. İçimde bir tedirginlik olmadı desem yalan olur. Gelenler polis değildi, bu iyiye işaretti, ama Sıkıyönetim Komutanlığı ismi de kulağa hiç hoş gelmiyordu. Gittiğimizde beni Çavdar Binbaşı'nın yanına götürdüler. Çavdar Binbaşı sinirden köpürmüş bir şekilde, "sen ne yapmak istiyorsun, Oda'da proje onaylarken adam kayırıyormuşsun. Kendi adamlarının projeleri beklemeden geçiyormuş, başkalarına kök söktürüyormuşsun, projelerini onaylamıyormuşsun. Sana onay yetkisi verdirdim diye bir araba fırça yedim," dedi. Ben de gayet sakin ve kendinden emin bir şekilde, "Binbaşım onaylamadığım projelerin birer nüshalarını ben Oda'da neden onaylanmadıklarını da üzerlerine yazarak arşivledim. Ben teknik konulardan anlamam derseniz, hemen Belediye İmar Müdürlüğü'nden, İller Bankası'ndan mimarlar getirtin, Sıkıyönetim Komutanlığı bünyesinde askerliğini yapan mimarlar varsa onları da çağırtın. Ben de Oda'ya gidip onaylanmamış projelerin nüshalarını getireyim, bir toplantı yapalım. Eğer toplantıda bir tanesini onaylanabilir bulurlarsa bana istediğinizi yapın," dedim. Biraz düşündükten sonra Teğmen'e döndü, "Sermet Bey'le Oda'ya gidiyorsunuz, alacaklarını alsın. Beraber tekrar dönüyorsunuz," dedi. Teğmen o andan itibaren bana "bey ve siz" diye hitap etmeye başladı. Çok rahatlamıştım. Arabanın camını açtım, bir sigara yakıp derin bir nefes çektim. Teğmen'e de ikram etmeyi ihmal etmedim. Oda'ya girdiğimde Emel Abla beni bir teğmen ve iki askerle görünce

çok ürktü. Teğmen'le birlikte evrak almaya geldiğimi, Çavdar Binbaşı'ya götüreceğimi söyleyince rahatladı. "Ben de siz gecikince merak ettim, Sermet Bey," dedi. Onaysız projelerin hepsini ve gerekçe raporlarını aldım, "mesai bitimine kadar dönerim," deyip çıktım. Bu, "eğer akşama kadar dönmezsem eve haber ver,"demekti.

Komutanlığa vardığımızda Çavdar Binbaşı, Teğmen'e beni toplantı salonuna götürmesini söyledi. Salona girdiğimde Belediye'den ve İller Bankası'ndan mimarlar gelmişti bile. Çoğunu tanıyordum, uzaktan selamlaştık. Salonda iki de Ast Teğmen vardı, eminim onlar da mimardı. Çavdar Binbaşı salona girdi, herkes ayağa kalktı, ben zaten ayaktaydım. Oturuyor olsaydım ayağa kalkar mıydım, kalkmaz mıydım diye daha sonra düşündüm. Herhâlde toplu refleksle ben de kalkardım. Neyse, tesadüfen ayaktaydım zaten. Çavdar Binbaşı "buyrun, oturun," dedi. Hep beraber oturduk, Çavdar Binbaşı kısaca neden toplanıldığını anlattı, benden onaylanmamış projeleri vermemi istedi, masada mimarların oturduğu tarafa projeleri bıraktım.

Projeleri hepsi teker teker incelemeye başladılar. Hatırladığım kadarıyla toplam 15-20 proje vardı. Projelerin onaylanmamasının nedenlerini yazdığım kâğıtları da Çavdar Binbaşı'ya verdim. Yerime oturup toplantıyı büyük bir keyifle izlemeye başladım. Mimarlar yarım saat sonra bu projelerin hiçbirinin onaylanamayacağını söyledi. Bunun üzerine Çavdar Binbaşı elindeki eksiklikler raporundan mal sahibi ismini, pafta, ada ve parsel numaralarını söyleyip heyetin gördüğü eksiklikleri soruyor, heyet de görebildiklerini söylüyor, kendisi de elindeki listeden kontrolünü yapıyordu. Bazen de Çavdar Binbaşı "buraya şunu da yazmışlar, bakın bakalım," diyor, heyet "evet, doğrudur," diye yanıt veriyordu. Çavdar Binbaşı 5. veya 6. proje

kontrolünde, heyete "balkon iptal edilmiş, ama balkon kapısı hâlâ duruyormuş, bakın bakalım doğru mu?" diye sordu. Ast Teğmen'in "evet Komutanım, aynen öyle," demesiyle heyette bir gülüşme oldu. Herkes projeye bakmak istedi, proje elden ele dolanıyor, her eline alan "yok artık!", "pes!", "bu kadar da olmaz..." gibi tepkiler veriyordu. Bunun üzerine Çavdar Binbaşı "teşekkür ederim, toplantı bitmiştir, nizamiyede bekleyen araç sizleri şehre bırakacaktır," dedikten sonra bana döndü, "seni bir daha şikâyet eden olursa onu içeri atacağım," dedi, Ast Teğmenlerle birlikte tüm proje ve raporları alarak toplantıdan ayrıldı. Biz de nizamiyede bekleyen askeri araçla İzmir'e döndük. Emel Abla Oda'da bekliyordu, ben Oda'ya girer girmez, "ne oldu abicim?" diye heyecanla sordu. Ona uzun uzun anlattım. Çok keyifliydim. Bu başarının kutlanması gerekiyordu, kutlandı da...

Birkaç gün sonra Çavdar Binbaşı'yı telefonla aradım, "Binbaşım biliyorsunuz, projelerden onay ücreti almadığımız için 'kontrol mimarı' istihdam edemiyoruz. Proje kontrolünü tek başıma yapıyorum. Bu nedenle gecikmeler oluyor. Oda'dan projeler geç çıkıyor diye şikâyet eden olursa bilginiz olsun diye aradım efendim," dedim. Cevap "Sermet, bu konuda yapabileceğim bir şey yok. Bir ücret alınacaksa resmi gazetede yayınlanması gerekir," oldu. Bu iş tamamdı artık, istediğimi duymuştum. Hemen diğer Odalar'daki arkadaşlara haber verdim. Bu çok ama çok iyi bir haberdi, Odalarımızı batmaktan kurtarmıştık. Akşam Ankara'ya yola çıkıyordum. Otobüs saatine kadar kafaları çekebilirdik.

Ankara'da TMMOB Başkanı Bülent Tanık ile konuyu görüştüm. "Yeter ki sen iste Sermet, yüzde kaç yayınlatalım?" diye sordu. Zaten TMMOB ile bizim Oda aynı binada olduğu için

hemen Merkez Sekreter Üye'si Fatih Söyler ile konuyu görüştüm. Ben eskisi gibi %2 olarak düşünüyordum. Merkez %4 olsun dedi. Kararı %4 olarak Bülent Tanık'a ilettik. "Tamam ben hâlledeyim," dedi, aynı gece tekrar İzmir'e döndüm. Birkaç hafta sonra resmi gazetede karar yayınlandı: "TMMOB'ye bağlı tüm Odalar, denetledikleri projelerin asgari proje bedeli üzerinden %4 onay ücreti alır,"

Ben Çavdar Binbaşı'yı aramadan o beni aradı, onay bedeli yüzdesinin resmi gazetede yayınlandığını, artık onay ücreti alabileceğimi, bu konuda gerekli izin yazısını yollayacağını söyledi. Tüm İzmir Şubeleri'nde, Merkezler'de bayram vardı. Odalar mali darboğazı atlatmıştı. OMDU o tarihlerde Türkiye'de sadece İzmir'de hayata geçirilebilmiş bir uygulama olduğundan ve bütçeler merkezi olduğundan, Merkezler de İzmir Şubeleri sayesinde mali darboğazı aşacaklardı. Tam da bu günlerde Tahir dükkânı peşin 3.000.000 TL'ye sattığımız haberini verdi, iyi haberler üst üste geliyordu.

Babamlar da dükkânın satıldığını duymuşlar. Birkaç gün sonra babam beni çağırdı, dükkânı kaça sattığımızı sordu. Ben de dükkânın 3.000.000 TL'ye satıldığını ve yarısının benim olduğunu söyledim. Babam, ablamın inşaatta paraya sıkıştığını söyleyip, ona 1.500.000 TL borç vermemi istedi. Ben de "tamam," dedim. Tahir'e gittim, durumu anlattım, payımı istedim. "O paraya benim ihtiyacım var, ben o parayla inşaat yapacağım," dedi. "Tahir, hemen yarın inşaata başlamayacaksın, daha bağladığın yer bile yok. Ben senin ihtiyacın olduğunda sana para bulurum, sen benim payımı ver, ablamı rahatlatalım," dedim. Tahir 1.500.000 TL yerine 1.000.000 TL verdi. Ben de ablama 1.000.000 TL. götürdüm. Anlamadığım, hâlâ da anlayamadığım, hiçbir zaman da anlayamayacağım bir şey oldu. Ablam da, Tahir de bana küstüler. Türkan'la da konuş-

tuk, para bizim paramızdı ama biri istedik diye küstü, öbürü hepsini veremedik diye...

Onay ücreti almaya başladıktan birkaç gün sonra Oda'ya siviller geldi, F.'yi sordular, Emel Abla işten ayrıldığını söyledi, siviller "ne zaman?" diye sorunca, Emel Abla kayıtlardan tam tarihini çıkarttı. Sanırım işten çıkalı iki buçuk ay olmuştu. Bir daha onu görüp görmediğimizi sordular, ikimiz de görmediğimizi söyledik. Siviller gittikten sonra Emel Abla F.'nin yanına çıktı, durumu kendisine bildirdi. O günden sonra F. bir daha işe gelmedi. Daha sonra duyduk ki, babası durumu öğrenince F.'yi kendi elleriyle polise teslim etmiş.

Birkaç gün sonra Azan'la sohbet ederken, Oda'ya sivil ve resmi memurlar geldi. "Sermet Elçi siz misiniz?" diye sordular. Alsancak'ta arabaların sileceklerinde Mimarlar Odası İzmir Şubesi antetli, üzerlerinde 'Nötron Bombasına Hayır!' mührü olan zarflar bulunduğunu, bu konuda ifademe başvurulmak üzere kendileriyle birlikte Emniyet'e gitmem gerektiğini söylediler. Emel Abla "ama o zarflar 12 Eylül'den önce kullanılmıştı," deyince, "hanımefendi siz Oda'da ne iş yapıyorsunuz?" diye sordular, sekreter olduğunu öğrenince "siz de bizimle gelin lütfen," dediler, bu arada ben Azan'a evi aramasını söyledim. Polisler "gerek yok, yarın saatlik bir iş beyefendi," dedikten sonra bizi ekip arabasına bindirip Emniyet'e götürdüler. Yol boyunca 'Mimar Bey' diye hitap ederek havadan sudan sorular sordular, Emniyet'in kapısından girerken çok kibar bir şekilde içeri buyur ettiler. Asansöre bindik, 4. kata çıktık, kısa bir koridordan geçtik, demir bir kapının önüne geldik. Kapıyı çaldılar, kapı açıldı, sivil bir polis beni tuttuğu gibi "yapış lan duvara!" deyip yüzümü duvara yapıştırdı. Gözlerimi sıkıca bağladı, "kemerini çıkar! Ayakkabı bağcıkla-

rını da! Sallanma ulan!" Evet hiç şüphe yoktu, burası I. Şube, yani 'Siyasi Şube'ydi.'

Gözlerimi bağlayan polis, kemerimi ve ayakkabı bağcıklarımı aldı, başka biri ceplerimi boşalttı ve kolumdaki saati çıkarttı. Ceplerimi boşaltan polis birine seslendi: "Haydar! Gel bunu al!". Cevap: "Geliyorum Haydar!"

Haydar'ın biri geldi sağ omzumun üstünden gömleğimi yukarı doğru çekerek "yürü lan!" dedi. Yürüyeyim de ne tarafa yürüyeceğimi bilmiyorum. "Sana yürü dedim lan!" deyip çekiştirince, sesin geldiği yöne doğru adım attım. "Doğru yürüsene lan!" deyip, kafama bir tane patlattı. "Ne tarafa yürüyeceğim, bilmiyorum," dediğimde bir adım önüme doğru geçip omuzumdan gömleğimi öne doğru çekiştirdi. Sanki pis bir bezi tutar gibi tutuyordu gömleğimden.

Yönü anlamıştım, adım atmaya başladım. Yan yan gidiyordum, beş altı adım sonra "eğil!"dedi, eğildim, "daha eğil, indir kafanı!" diye tekrar etti. Sanki beni yüksekliği çok az olan bir yerden geçiriyordu, ama kendi hâlâ omzumdan gömleğimi tutmaya devam ediyordu. Bence normal bir koridorda, beni yere doğru eğdiriyordu. "Tamam, düzel artık!" dedikten sonra "seninki geldi Haydar!" diye birine seslendi, o da "oturt oraya!"dedi. Beni bir sandalyeye oturttular.

Oturduğum yerde, gözlerimi sürekli açıp kapayarak bağı hafifçe gevşetmeye çalışıyordum. Bu arada "Emel Abla!" diye seslendim, "burdayım abicim!" diye cevap aldım. Arkasından da bir tokat geldi, tokatı atan polis "burada konuşmak yasak, bilmiyor musun?" dedi. Tokat ve göz açıp kapamalar işe ya-

radı, burun kenarlarımdan yeri görmeye başladım. İlk gördüğüm, oturduğum yerin sağında şişmiş ve kızarmış ayak parmaklarıydı. Sandalyede biraz sağa doğru gidince vücudumun sağ yanının birine boylu boyunca değdiğini hissettim. Ayağını gördüğüm kişi benim kendisine yaklaştığımı hissedince vücudunun ağırlığını bana doğru verdi. Belli ki ayaktaydı ve kımıldayamıyordu. Zaten birkaç dakika sonra bir kadın sesi "uyuma!" deyip yanımdaki adamı sarstı. Ayaktaydı, ayakları çıplaktı ve şişti, ayrıca bir de uyutmuyorlardı. Ona doğru biraz daha gittim, vücudunun ağırlığını bana doğru vermek sanırım onu biraz rahatlatacaktı.

Benim için beklemekten başka yapacak bir şey yoktu, tedirgin bir bekleyiş... Bir polis birine "senin adın, soyadın ne?" diye sordu. Cevap "Emel İleri," oldu. Soran polis, "İleri ha... Burada ileri mi, geri mi öğrenirsin," dedi.

Bekliyorduk... Çok uzun zaman öylece bekledim. Yanımdaki işkence gören adam bana yaslandıkça, ona destek oluyorum diye mutlu oluyordum. Belli bir süre sonra durumu fark ettiler, "doğru durun lan!" dedikten sonra, hem ona hem bana birkaç tane geçirdiler ve temasımızı kestiler. Bu arada sanırım akşam üstü olmuştu, bulunduğumuz yerde bir çocuk sesi "anne, öğretmenden bugün aferin aldım," dedi. Çocuk okuldan annesinin iş yerine gelmişti. Gözü bağlı erkekler, kadınlar, çıplak ayaklı insanlar çocuk için soru nedeni değildi, demek ki bu konuda daha önceden sorularının cevabı verilmişti. Çocuk sanki normal bir yerdeymiş gibi konuşuyordu. Annesi de "aferin sana, sen gel buraya," dedi. Daha sonra biri gelip beni kolumdan kavradı. "Haydar, ben bunu içeri atıyorum,"dedi. Beni kaldırdı, kolumdan tuttu, birlikte beş-on adım attık ve durduk. Demir bir kapının açılma sesini duydum. Birkaç adım daha attıktan sonra gözlerimi açmamı söyledi.

Gözlerimi açtığımda yaklaşık 6 metre boyunda, 3 metre eninde, dört tarafı duvar, sadece demir kapısının üzerinde 10 cm'ye 20 cm sürgülü yırtığı olan bir odadaydım. İçerde en az on kişi vardı. "Geçmiş olsun," dediler, "sağ olun," dedim. Ayakkabımı kapının sol tarafında duran ayakkabıların yanında çıkardım, ince halıfleksle kaplı zeminde yürüyüp sırtımı duvara yaslayabileceğim bir boşlukta yere oturdum. Kapıdaki sürgü kapalı olduğundan içerisi çok havasızdı, ayrıca inanılmaz ağır bir koku vardı. Şöyle bir göz gezdirdim, kimseyi tanımıyordum. İlk soru geldi: "Seni neden aldılar kardeş?" Bilmediğimi, Mimarlar Odası sekreteri olduğumu, Oda'ya gelip ifademin gerektiğini söylediklerini ve buraya getirdiklerini söyledim. Başka bir soru soran olmadı. Aralarında çok keyifli görünen biri vardı, "hayırdır, keyfin yerinde," dedim. Bir başkası "yarın çıkıyor da ondan," dedi. Adam sözün devamını getirdi, "beni buraya 'Asalacıyım' diye getirdiler. Bir hafta dövdüler, bugün de 'sen masummuşsun yarın çıkıyorsun' dediler," dedi. "Peki neden dövdünüz o zaman diye sormadın mı?" dedim. "Sordum, onlar da 'dövmeseydik masum olduğunu nasıl anlayacaktık?' dediler, diye karşılık verdi. Anlaşılan bizi de iyi bir dayak bekliyordu. Öfkemi kaybetmememem, onlar vurdukça daha çok kinlenmem gerekiyordu. Kendime, nasıl olsa sonunun geleceğini, burdan çıktıktan sonra arkadaşlarımın yüzüne bakacağımı, bunu unutmamam gerektiğini telkin ediyordum. Ben yalnız değildim. Her TKP'li ve sevenlerim beni düşünüyorlardı, onlar için dayanmalıydım.

Bu aradâ nezarette iki kişi ayağa kalkıp gözlerini kapattı. Sırt taraflarına ekmek kırıntısı attılar, bunu üç sefer yaptılar. "Bunlar ne yapıyor?" diye yanımdakine sordum. "Kıblelerini tespit ediyorlar" dedi. Gerçekten ekmek kırıntısı üçüncü atışta nereye düştü ise, iki kişi o yönü kıble olarak kabullenip namazlarını kılmaya başladı. Namazları bittiğinde "Allah kabul

etsin," demeyi ihmal etmedim. "Amin," derken, benden böyle bir söz beklemedikleri için yerlerine geçerken tekrar teşekkür ettiler.

Ne kadar zaman geçti bilmiyorum, ama dışardaki sesler azaldı, içinde peynir olan ekmek verdiler. Demek ki gün batmıştı. Ekmeğimi bitirir bitirmez kapı açıldı, biri "Sermet Elçi hanginiz?" diye sordu. Adam sanki son lokmamı bekliyormuş, bir taraftan son lokmamı çiğnerken, bir taraftan da "benim," dedim. "Sen gel bakalım," dedi, kapıya doğru gittim. Ayakkabılarımı giymek için hamle yaptım. "Ayakkabılarını giymene gerek yok, arkanı dön," deyince içimden "vakit geldi," dedim. Gözlerimi sıkıca bağladı, beraber nezarethaneden çıktık. Yalnız değildim, dışarı çıkınca arkadaşlarımın yüzüne bakacaktım, onlar vurdukça öfkemi artıracaktım.

Gene aynı işlemler... "Eğil, daha çok eğil, tamam kalk" faslından sonra, beni bir sandalyeye oturttular. Sorgu odasında olduğumu anlamamak mümkün değildi. Sorgu başladı. Kimlik sorgulamasından sonra beklenen soru da geldi:

T.U.'yu tanıyor musun?

- Tabii, tanırım kendisini. Hem Oda'dan hem de Alaybey'den tanırım.
- T.U. ile siyasi ilişkiniz var mıydı?
- Mimarlar Odası yönetiminde birlikte çalıştık o kadar.
- Sana Atılım verdi mi?
- Atılım ne ben bilmiyorum.

"Bizimle dalga mı geçiyorsun lan?" diyen başka bir ses ve arkasından gelen çok sıkı bir tokat.

- İster inanın ister inanmayın Atılım yazan pankartları Oda

olarak katıldığımız mitinglerde görüyordum ama ne olduğunu bilmiyorum. Etrafımdakilere de ayıplarlar diye sormaya utandım. İnanın bilmiyorum.

"Sen kimi kandırmaya çalışıyorsun?" diyen üçüncü bir ses ve gelen birkaç tokat. Soruları soran ses, "tamam yeter," dedi.

Hangi mitinglere katıldın?

Odanın katılma kararı aldığı bütün mitinglere yönetim kurulu üyesi olarak katıldım. Mesela İzmir'deki 1 Mayıs'a katılmıştım.

- T.U. yu o mitingte görmedin mi?
- Gördüm Birkaç kişi ile birlikte platformun üstündeydi.

Eeeeee orda kendisinin ne olduğunu anlamadın mı?

- Tertip komitesinden olduğunu anladım.

"Ulan sen bizimle kafa mı buluyorsun?" diyen ikinci ses ve sandalyeye bir tekme. (Sandalye yere devrildi. Soruları soran kaldırın dedi.)

- T.U.'nun Komünist Parti üyesi olduğunu biliyor musun?

Hayır bilmiyorum.

- Senin siyasi düşüncen ne?
- Son seçimlerde CHP'ye oy verdim.

"Ulan yeter artık, bağlayın şunu falakaya," diyen ikinci ses... Yere yatırılmam, ayaklarımı kaldırmamın istenmesi, çorapların çıkartılması ve "durun ya, anlatacak şimdi," diyen ilk ses. Tekrar sandalyeye oturtulmam. Çözmüştüm işi, bu adamlar benim hakkımda bir şey bilmiyorlardı, benden istedikleri T.U.'ydu.

Bak güzel güzel cevap ver de boşuna dayak yeme. T.U'yu en son ne zaman gördün?

- 12 Eylül'den bir-iki gün önce Alaybey'de karşılaştık, oturduk

kahvede sohbet ettik. Bir daha görmedim, Alaybey'de evini polislerin bastığını duydum. Evde yoklarmış, kaçmışlar sanırım.

Ne konuştunuz? Sana bir yerlere gideceğini söyledi mi?

Oda'dan konuştuk, günlük olaylardan konuştuk, gideceği hakkında birşey söylemedi.

Eşini tanıyor musun?

Tanıyorum, biz zaten ailecek görüşürdük. Aynı zamanda İKD Başkanı olduğunu biliyorum.

- Onu en son ne zaman gördün?
- Onu da 12 Eylül'den önce gördüm.

"Haydar, bırak şunu doğru dürüst konuşturayım," diyen ikinci ses... Kafamın ense tarafına bir şaplak...

Hadi bize T.U.'nun nerde olduğunu söyle seni hemen bırakalım.

Yemin ederim nerde olduğunu bilmiyorum.

- Bak biz adamı konuşturmasını biliriz. T.U. ile ne kadar yakın olduğunu biliyoruz. Nerde olduğunu sen bilmeyeceksin de, kim bilecek?

İnanın bilmiyorum, bilsem neden söylemeyeyim, ne istersenız yapın ama bilmiyorum. Sizi inandırmak için ne yapmalıyım onu da bilmiyorum.

Benim bu cevapları verirken ki ses tonum korkmuş, yumuşak ve hafif ağlamaklı bir ses tonu, tam kendini acındırma sesi...

Bak T.U.'nun yerini bize söyleyene kadar burdasın haberin olsun.

- O zaman ömür boyu buradayım, bilmiyorum diyorum inanmıyorsunuz ben ne yapayım.

- Ulan sen bizi keriz mi sanıyorsun?
Bir tokat daha...

Bu minvalde sorular, arada tokatlar, "bağlayın lan falakaya!" demeler, vazgeçmeler... Sorgu ne kadar sürdü bilmiyorum, bana bir ömür gibi geldi. Sonunda, "al şunu götür!" diyen birinci ses... Biri kolumdan tuttu, elime çoraplarımı verdi, beni sandalyeden kaldırdı. Beni nereye götürecekti acaba? Bir taraftan korku, bir taraftan birinci raundu atlatmanın huzuru, bir taraftan öfke... O kadar karmaşık duygular ki, aktarması gerçekten güç.

T.U.'yu ele vermemiştim, I. Şube'de konuşmamıştım. Adam beni tekrar nezarethaneye götürdü. Şimdi kendimi biraz toparlamak ve yeniden konsantre olmak için vaktim olacaktı. Göz bağımı çözdüm, çoraplarımı giydim. Yerime geçtim. Önce "geçmiş olsun, işkence yaptılar mı?" diye sordular. İşkence görmediğimi, birkaç tokat yediğimi söyledim. Biri "dertleri neymiş?" dedi. İşte buna vereceğim cevap çok önemliydi, aramızda polis olabilirdi. "Oda'dan ve mahalleden tanıdığım bir abim var, onun yerini bilip bilmediğimi sordular," dedim. Bir başkası "söyledin mi yerini?" diye sordu. Ben de "adamı nerdeyse bir senedir görmüyorum, ne söyleyeyim ki?" dedim. "İnandılar mı?" diye sordu bir başkası, "en son yerini söyleyene kadar buradasın dediler, sanırım inanmadılar, ama ömür boyu da burada tutsalar adamın yerini bilmiyorum. Herif manyak mı yerini bana söylesin," diye yanıt verdim. Tekrar geçmiş olsun dediler, ben de gözümü kapatıp uyumaya çalıştım. Çok kısa bir süre sonra bir başkasını alıp götürdüler. Biz de dönüşünü beklemeye başladık.

Evet gerçekten işkence görmemiştim, elektrik verilmemişti, asılmamıştım, pencereden sarkıtmadılar, su işkencesi yapma-

dılar, çırılçıplak soymadılar, makatıma cop sokmadılar, çarmıha germediler. Sadece birkaç tokat, o nedenle yaşadıklarıma işkence denemezdi, kaba dayak denebilirdi. İnsanın gözünün bağlanması bile işkence sayılır biliyorum, ama ben işkence gördüm dersem, işkence görenlere haksızlık etmiş olurum diye düşünüyorum.

Az bir zaman geçti ki koridordaki ayak sesleri arttı, anlaşılan mesai başlamıştı. Beni tekrar ne zaman çağıracaklar diye bekliyordum. Bizim 'Asala' ile vedalaştık, gitti. Birkaç saat sonra kapı açıldı, benim adam tekrar gözüktü. "Sermet Elçi, gel bakalım," dedi. Kalktım, kapıya doğru yöneldim. "Ayakkabılarını giy," dedi, şaşırdım, ayakkabılarımı giydim, beni göz bağsız koridora çıkardı.

O an bana yaslanan genci gördüm. Hâli perişandı ve pencere demirlerine kelepçeli olarak hâlâ ayakta duruyordu. Oturan bir kız gördüm, battaniyeyi boğazına kadar çekmişti, bok kokuyordu. Sonradan öğrendim, bu 'Amerikan' işkencesiymiş. Sorgu aralarında insanı belli bir gün ayakta tutup uyutmuyorlar, tekrar sorguya alıyorlar, sonra uyutuyorlar ama yemek vermiyorlar, tekrar sorguya alıyorlar, daha sonra hem uyutuyorlar hem de yemek veriyorlar ama tuvalete göndermiyorlar, dışkını ve idrarını altına yapıyorsun. İşte bu sorgu arası işkenceye Amerikan usulü diyorlar, amaç insanın direncini kırmak. Kızın yüzünü hâlâ hayal meyal hatırlıyorum. Ben kızı gördüğüm an biri, "Haydar bağlasana o herifin gözünü," dedi, adam beni hemen duvara döndürdü, bir göz bağı buldu, gözlerimi bağladı, ilk girdiğim kapının oraya geldiğimizde gözlerimi açtı ve gözümü bağladığı bezi masanın üzerine koydu. Girerken üzerimden aldıklarını geri verdiler, ben o arada göz bağını da çaktırmadan cebime koydum. Çıkıyordum, daha gireli bir

gün olmuştu, bu inanılmazdı, çıkıyordum. Bir gün de olsa, bir daha I. Şube'ye düşmemeliydim. **Bedeli ne olursa olsun!** O kan kokulu ve lekeli bez parçasını uzun yıllar sakladım, daha sonra ev taşınmaları sırasında kayboldu.

Kapıdan çıktım, koridorda ablam karşımdaydı. Koştu bana sarıldı, leş gibiydim ama o beni öpüyordu. Ben de ona sıkı sıkı sarıldım, sonra koluma girdi, beraber Emniyet'ten çıktık, arabaya bindik ve eve doğru yola çıktık. Güneşli bir hava vardı İzmir'de. Bir sigara yaktım, ablama Emel Abla'yı sordum, "kocası onu dün akşam çıkarttı, evinde şimdi," dedi. Eve gittiğimizde, annemin, babamın, Türkan'ın gözlerini görmeliydiniz. Sevinç, hüzün, öfke, sevgi hepsi bir arada bakışlardı o bakışlar. İrem hemen sımsıkı boynuma sarıldı. İlk anlar geçtikten sonra "neden almışlar?" diye sordular, "T.U.'nun saklandığı yeri sordular," dedim. Annem polislere beddua okudu... "Sen ne dedin?" dedi babam. "Yerini bilmiyorum ki, ne diyeyim bilmediğimi söyledim," diye yanıt verdim. "Dövdüler mi?" diye sordu, "hayır, tokat dahi atmadılar," dedim. O arada çıktığımı Selçuk Ayhan'a ve F.K.'ya haber verdim. Azan'a telefonla ulaşma şansım olmadığı için ona ertesi gün haber verecektim.

Sonra annemden öğrendim ki, ablam Ankara'daki teyzemi aramış, teyzem İzmir'deki Havacı generallerden birini araya sokmuş, o da Emniyet'i arayıp, ellerinde benim hakkımda delil varsa savcılığa sevk etmelerini, Şube'de hırpalamamalarını söylemiş. Emniyet de "tanıdığı birini arıyoruz, yerini biliyor mu diye aldık. Hakkında herhangi bir suçlama yok, sorgusundan sonra bırakacağız," demiş. Bütün bunları teyzem anneme ve ablama anlatmış. Yani teyzemin sayesinde ucuz atlatmışım. Tekrar teşekkürler teyze.

Yorgundum, yıkanmam gerekiyordu. Ablam bizi Şükür'e bıraktı, Şükür beni "ah deli damat..." diye karşıladı. Sarıldık,

öpüştük, sonra eve geçtik. Yıkandım, kızımla biraz oynadım. Onu çok özlemiştim, sanki aylardır görmemiş gibiydim. Sonra da yatıp uyudum.

Ertesi gün Oda'ya gittim, Emel Abla Oda'daydı. Sarıldık, öpüştük, Kocası NATO'da çalıştığı için akşam onu dışarı çıkartabilmiş. Sorguya dahi alınmamış. Zaten onu almaları saçmaydı. Bir daha birimiz Oda'da yokken böyle bir şey olursa, kısa kitaplığın üzerinde duran vazoyu bulunduğu yerden daha kenara çekmeye karar verdik. Bu, "beni götürdüler, haber vermen gerekenlere haber ver," demek olacaktı. Bir de birbirimize kimler aranacak listesi verdik. Daha sabahtan geçmiş olsun ziyaretleri başladı. Azan geldi. İnşaat'tan S.U. da geldi. Bir kaç gün sonra F.'nin hastanede olduğu haberi geldi. Emel Abla hemen hastaneye gitti, F. savcılıkta dördüncü kattan kendini boşluğa atmış, neyse ki direkt betona çakılmamış, ama gene de bütün vücudu kırık içindeymiş, "ölmemesi bir mucize," dedi Emel abla. Emel Abla'ya "Sermet Bey beni affetsin, onun ismini ben verdim. T.U.'nun yerini bilirse o bilir dedim, dayanamadım," demiş. F.'ye bu konuda hiç gönül koymadım, hele içeriyi gördükten sonra bu mümkün değildi zaten.

Olayların nasıl geliştiği artık belliydi. T.U. zaten aranıyordu, Tabipler Odası'ndan A.T. dayanamayıp T.U. ile ilişkisini söyleyince, T.U.'nun yakalanması daha bir önem kazanmıştı. F. de İKD'li olduğu ve Mimarlar Odası'nda çalıştığı için alındı. O da dayanamadı, beni söyledi. Hiç önemli değildi, F. yaşıyordu, önemli olan buydu. Ziyaretine gitmeyi çok istedim, ama Emel Abla gitmememi söyledi. Gitmedim, gitmem ikimize de zarar verebilirdi. F. çok uzun bir süre hastanede kaldı, sonra evinde yattı. Ben İzmir'den ayrıldığımda daha sokağa çıkmamıştı. Ben kendisini bir daha hiç görmedim, daha sonra iki çocuğu

olduğunu Emel Abla'dan duydum.
Aradan bir hafta gibi bir zaman geçti, takip edilmediğime emin olunca, T.U.'ya gittim. Olanların hiçbirinden haberi yoktu. Her şeyi anlattım. Çember artık çok daralmıştı, İzmir'den kaçmasının zamanı gelmişti. Bu düşüncelerimi kendisine aktardım. Beni bir adrese gönderdi, Oda'dan aldığı kıdem tazminatını çalıştırsınlar diye kendilerine verdiğini, durumu anlatıp parayı istememi söyledi. Adrese gittim, hepsini zaten tanıyordum, durumu aktardım, "şu anda bir kuruş para yok, toparlamamız için zaman lazım," dediler. Konuyu hiç uzatmadım, eve gidip Türkan'ın takıları içinden iki adet Cumhuriyet altını aldım. T.U.'ya götürdüm, durumu aktardım, bunları bozdurup kaçmasını söyledim.

Artık 1982 Şube Kongresi yaklaşıyordu. Yeni Oda grubumuzla sıkça bir araya geliyorduk. G.E. başkanlığa aday olmayacağını açıkladı. Ben yeni dönemde başkan olacak kişinin akademik ünvanlı, üniversiteden biri olmasını önerdim. İçinden geçtiğimiz dönemde Oda'nın dışarıya karşı prestijini ve yaptırım gücünü artırır diye düşünüyordum. Üniversiteye gidip Hocalarla görüşme kararı aldık. Prof. Dr. S.G. ile görüşmeler yapmaya başladık. S.G. Hoca prensipte başkanlığa evet dedi, böyle bir dönemde üniversitede görev yapan bir profesör için bu çok cesur bir davranıştı. Ancak S.G. Hoca tek başına olmak istemediğini, Yönetim Kurulu'nda üniversiteden dört kişilik bir grupla görev yapabileceğini söylüyordu. Kendisini güvende hissetmek istemesini anlıyordum ama, dört üyelik kritik bir durum yaratıyordu. Toplam yedi kişilik yönetimin dört üyesi üniversiteden olduğu takdirde, bu Oda'nın alacağı tüm kararların üniversite ekibinin damgasını taşıyacağı anlamına geliyordu.

Kendi içimizde uzun tartışmalardan sonra, üniversiteden dört üyeye de evet dedik. Şimdi sıra isimlere gelmişti. S.G. kendi hariç üç isim daha önerdi. Bunlardan biri, kendisinin öğrencisi olmuş arkadaşlarım ve kendisini tanıyanlar tarafından o dönemin koşullarında 'faşist' diye tanımlanan biriydi. Bu kişinin grup tarafından kabul edilmesi mümkün değildi. S.G. Hoca'ya durumu ilettim, sadece bir isimde problem olduğunu, dört kişiye evet dediğimizi, ancak bir üyenin ismine tepki olduğunu belirttim. Kendisi, "tamam o zaman arkadaşlarla görüşeyim, o arkadaşın yerine başka bir arkadaşı aday gösterelim," dedi. Bu görüşmeler o kadar uzun sürmüştü ki, ertesi gün Genel Kurul toplanacaktı. Böylece S.G. Hoca ile anlaşmıştık, içim rahattı, grup olarak son durumu değerlendirip, lokali de ertesi güne hazırlayıp dağıldık. Ertesi gün Genel Kurul, Oda lokalinde yapılacak ve Sıkıyönetim Komutanlığı emriyle hükümet komiseri de orada bulunacaktı.

Yedi kişilik yönetim kurulu biri henüz belli olmamakla birlikte dört akademisyen, ben, Azan ve Ş.K.'den oluşacaktı. Ayrıca yedi kişilik yedek yönetim kurulu üyesi seçecektik. Yedeklerin Oda deneyimleri önemli değildi, yurtsever ve demokrat insanlar olmaları yeterliydi.

Ertesi sabah, çok az bir katılımla (40-45kişi) Genel Kurul başladı. Hükümet komiseri, bir üst teğmen iki inzibat eri salonda hazırdı. G.E. çok kısa bir açılış konuşması yaptı, Divan oluştu, saygı duruşundan sonra ben hazırladığım çalışma raporunu okumaya başladım. S.G. Hoca salona girdi. Kendisi sabah erken gelecekti ve durumu netleştirecektik. Geç kalmıştı ama çalışma raporu sunumum bitince kendisiyle görüşüp yedinci kişiyi de belirlerdik, problem yoktu.

Ben kürsüden iner inmez ilk sözü S.G. Hoca aldı, ben bu işte bir iş var, bakalım ne olacak derken, S.G. Hoca Genel Kurul'a, kurul öncesi yaptığımız görüşmeleri, kendisine başkanlık teklifi götürdüğümüzü, kendisinin de dört kişilik bir ekip önerdiğini, bunlardan birinin bizim tarafımızdan 'farklı görüşte olduğu için' reddedildiğini, bu nedenle başkanlık görevini kabul edemeyeceğini, üniversite olarak bu yönetimde görev almak istemediklerini söyledi. Kürsüden inip salonu diğer üç arkadaşıyla birlikte terk ettiler. Şok şok şok! Kazık ki ne kazık... Kafamdan siz deyin kaynar sular, ben diyeyim buzlu sular döküldü. Bütün arkadaşlar şaşkınlık içinde birbirlerine bakıyorlardı. Hemen arkadaşların birine "çık, çalışma raporu üzerine söz al ve konuşabildiğin kadar uzun konuş," dedim. O kürsüye çıktı, biz yedek adaylar ve asil adaylar ile gruptan birkaç kişi benim odaya geçtik. Daha yönetim kurulu aday üyesi Ş.K. de gelmemişti. 7. sıradan yedeğimiz Ercan Özünce büyük bir cesaretle başkanlığı kabul etti, yedekten üç arkadaşı daha asile aldık, listemiz hazırdı. Şoku atlatmıştık. Boşalan yedek üyeliklere de salondaki üyelerden isimler yazdık.

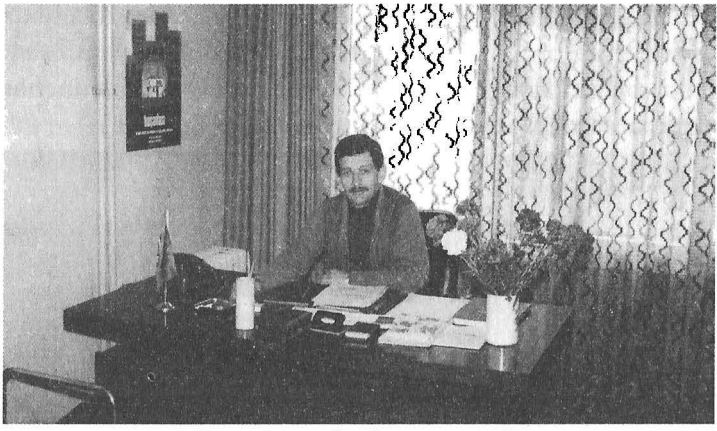
Salona döndük, o arada Ş.K. geldi, durumu ona aktardım. Ş.K. de S.G. Hoca olmazsa kendisinin de olamayacağını, görevi kabul ederse S.G. Hoca'ya ayıp olacağını, onunla ayrı bir hukuku olduğunu söylemez mi... Gel buradan yak. Adaylık dilekçelerini vermişiz, Ş.K. geciktiği için onun dilekçesini de vermişiz. (Üniversite ekibi hariç diğer dilekçeleri bir gece önceden almıştım.) Al şimdi ikinci rezalet, adam dilekçesini çekecek. Ş.K. ile iki dönem birlikte çalışmışlığımız, buna dayalı bir hukukumuz da var. Neredeyse yalvardım kendisine, "dilekçeni çekme, ilk toplantıda istifa et," dedim. Sonunda ikna oldu, dilekçeyi çekmeyecek, ilk toplantıda istifa edecekti. Böylece ikinci krizi de atlatmış olduk.

Seçimler bu şekilde yapıldı, Genel Kurul 7. sıradan yedek yönetim kurulu adayımızın Şube Başkanı olmasıyla bitti. Akşam tabii ki, bu başarıyı içerek kutladık. Bütün gece S.G. Hoca'nın ve Ş.K.'nin tavırları konuşuldu. Önemli olan Genel Kurul'da S.G. Hoca'nın yaptığı konuşmanın başımıza dert olup olmayacağıydı, neyse ki bu konuyla ilgili hiçbir sorun yaşamadık.

İlk toplantıda, Ercan Özünce başkanlığa, ben sekreter üyeliğe seçildim. Azan Kozbe belge mimarlığına atandı. Birkaç toplantı sonra Ş.K. istifa etti. 1. sıradan yedek seçilmiş üye, Yönetim Kurulu üyesi oldu. Yönetim kurullarını hâlâ üyelere açık yapıyorduk. Farklı siyasi gruplar bir araya geldiğimiz için, kurulları çok daha fazla katılımcıyla, çok daha nitelikli yapmaya başladık. Oy birliği ile karar alma kuralı da hâlâ geçerliydi. Bu yönetim, bence Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nde birlikte çalıştığım, en uyumlu ve en çok iş üreten yönetim oldu.

Azan, ben, Sinan ve Emel Abla

Şube sekreteri olarak görev yaparken

Sırada Merkez Genel Kurulu vardı. Proje onay harcı sayesinde gelirimiz o kadar iyi bir duruma ulaştı ki, Merkez'e ciddi miktarda para transferi yapabiliyorduk. Böylece Mimarlar Odası'nın hiçbir biriminde ekonomik sıkıntı yaşanmıyordu. Genel Kurul ekonomik olarak çok rahat koşullarda yapılacaktı.

Merkez yönetimine İzmir'den TİKP'li H.B.'yi gösterdik. Bu kimsenin inanacağı bir olay değildi ama bence o dönemde bizi Merkez'de temsil edebilecek en uygun kişi oydu. Sokakta hâlâ İGD ve TİKP birbirlerini yerken Oda'da böyle bir aday göstermek özellikle bizimkilerin anlayabileceği bir tavır değildi. Parti görüşmesinde bu konuyu F.K.'ya uzun uzun anlattım. Sanırım bana hak verdi ve böylelikle Parti'den bir tepki gelmedi.

Ayrıca tüm Merkez toplantılarına şube sekreteri olarak ben de katılacaktım. Merkez Kongresi'ni yaptık, Ankara'dan Abdullah Tuncel'in başkan, İstanbul'dan Nurdoğan Özkaya'nın ikinci başkan, Fatih Söyler'in sekreter üye olduğu bir yönetim oluş-

tu. Birliktelik Merkez'e de yansımıştı. Fatih ile bir sohbetimizde "dilerim bir gün eski hastalıklı yaklaşımlar tekrar ortaya çıkıp bu birlikteliği bozmazlar," demiştim. O da "dilerim bozmazlar Sermet," diye cevap vermişti.

Mimarlar Odası Merkez Genel Kurulu

Her on beş günde bir ya Ankara'ya ya da İstanbul'a gidiyor, Merkez Yönetim Kurulu toplantılarına katılıyordum. Akşamlarında da kafa çekmek artık sıradanlaşmıştı. Toplantı Ankara'da yapıldığında Mülkiyeliler Derneği'nde, İstanbul'da yapıldığında Beyoğlu'nda kafaları çekiyorduk. Arkasından TMMOB Genel Kurulu geldi, bu benim TMMOB Genel Kurulu'na ilk kez delege olarak katılışımdı. TMMOB Genel Başkanı Bülent Tanık, Genel Kurul hazırlıklarına yardımcı olmak için bir hafta Ankara'da kalmamı rica etti.

Hiç unutmam, o tarihlerde TMMOB ve diğer bir çok Oda'nın bulunduğu Mimarlar Odası'nın Kızılay'daki binasında kaloriferler yanmıyor, asansör çalışmıyordu. Ben de Başkan'a, "Başkanım, biz daha kendi binamızın asansörünü çalıştıramıyoruz, kaloriferini yakamıyoruz, devrim yapsaydık memleketi

nasıl idare edecektik?" diyerek dalga geçiyordum, o da bana "sus Sermet sus, rezalet," diyordu.

Bir hafta Ankara'da kaldım, Başkan'la beraber tüm hazırlıkları eksiksiz tamamladık. Genel Kurul'u TMMOB'ye yakışır biçimde yaptık. Genel Kurul sonrası Bülent Tanık bana TMMOB'de kendisinin yardımcısı olmamı teklif etti. Kendisine teşekkür ettim, İzmir Şube'nin bana ihtiyacı var, diyerek bu teklifi geri çevirdim.

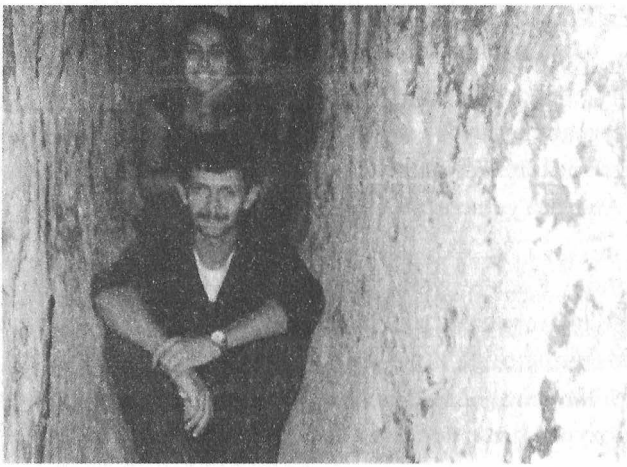
İzmir'e döndüğümde berberde sakal traşı olurken, berberin duvarında asılı Berberler Derneği'nin verdiği diploma gözüme takıldı. O an kendi kendime dedim ki, biz de büro tescili yapıyoruz, tescil ücreti alıyoruz. Ayrıca her yıl üyelerimizden yenileme için onay ücreti de alıyoruz ama üyelerimize bir şey vermiyoruz. Hemen bir grafiker arkadaşıma gidip üç ayrı tasarım yaptırdım. Konuyu Merkez yönetimine götürüp serbest çalışan üyelerimize bürolarında bulundurmak üzere 'Büro Tescil Belgesi' verilmesi için karar aldırdım. Basım işleri için yetkiyi de alınca, belgeleri İzmir'de bastırıp diğer illere yolladım. Oda üyelerinin bugün kullandıkları Büro Tescil Belgeleri, 1982 yılında tasarımı yapılmış olan belgenin ne yazik ki renkli orijinalleri değil, siyah-beyaz çoğaltılmışlarıdır.

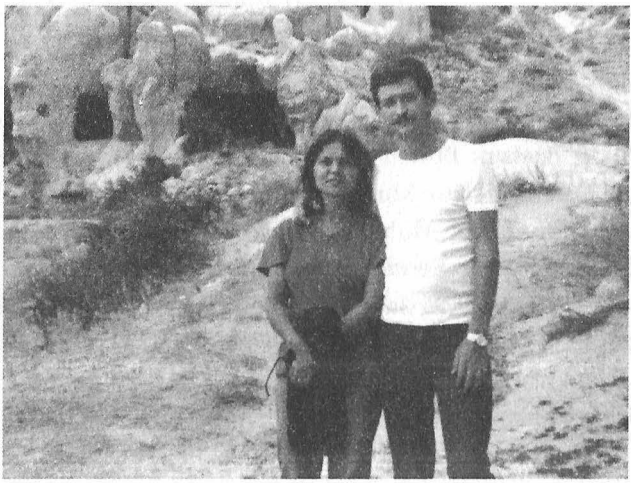
Bu arada 1 Mayıs gelmişti. 27 Mayıs'ın 'Anayasa Bayramı' ve 1 Mayıs'ın 'Bahar Bayramı' olarak kutlanması Konsey tarafından yasaklandığından, 1982 1 Mayıs'ını çok az sayıda arkadaş bir araya gelip 1 Mayıs Marşı'nı ve TKP Marşı'nı söyleyerek kutladık. Bence buna kutlama denilemezdi. Bu sadece kendi kendimize, kendi aramızda bir anma töreni niteliğindeydi. Bu marşları söylerken düşündüm, herkes çocuğuna bu marşları ezberletiyordu. Bir araya gelinen ev sohbetlerinde çocuklar bu

marşları ezbere söylüyorlardı. Bense kızıma bir satırını dahi ezberletme gereksinimi duymadım. Ona doğayı, insanları, hayvanları, çiçekleri sevmeyi öğrettim. Dürüst olmayı, paylaşmayı ve merhameti öğrettim. Bence bunlar yeterliydi, büyüyünce bu öğrendikleri ile kendi yolunu kendi bulurdu. Buldu da...

Mimarlar Odası İzmir Şubesi olarak bu arada Kapadokya'ya bir gezi düzenledik. Bir otobüs üye bir haftalığına Kapadokya'ya gittik. Hocam Ahmet Eyüce, üniversite son sınıfta mimari araştırma dersi kapsamında beni Kapadokya'ya gönderdiği için daha önce bu muhteşem yöreyi görmüştüm. Kaldığımız otelin müdürü de askeri liseden 8000lerden İhsan Türkus çıkınca gezi bir başka keyifli oldu. Herkes geziden çok memnun kaldı, bu gezi, Oda çalışma grubunda olan arkadaşları birbirine daha da yakınlaştırdı.

Bu arada devlet televizyonunda dahi reklamları yapılan devlet destekli bankerler peşisıra batıyorlardı. Halk arasında Banker Kastelli en güvenilir olanıydı, batması mümkün değildi. 'Devlet batar, Kastelli batmaz' deniyordu, çok geçmedi Banker Kastelli de battı. Elinde üç kuruş birikmiş parası olan herkes devletin yönlendirmesiyle bu bankerlere paralarını kaptırdılar. Mağdur sayısı gerçekten çok yüksekti. Bu banker belasını milletin başına Turgut Özal'ın sardığını da herkes biliyordu. Birkaç gün sonra tam Kastelli'nin önünden geçerken, Azan "Turgut Özal Amerika'ya gitmiş, döndüğünde parti kuracakmış abi," dedi. Ben de kendisine Kastelli'nin önünde bekleyenleri gösterip "ulan bu insanlar, bir de kalkıp Özal'a oy verirlerse, bu millet için parmağımı oynatırsam s....ler beni," dedim. Zaman içinde öğrendim ki, bu ülke gelecekle ilgili ahkâm kesmemeyi, altından kalkamayacağı sözler söylememeyi öğretiyor insana.

Kapadokya'dan fotoğraflar

Evet, Türkiye, artık yavaş yavaş referanduma hazırlanıyordu. Konsey, uzun zamandır hazırlattığı yeni Anayasa'nın son düzeltmelerini yapıyordu. Peki, yeni Anayasa'yı hazırlatan zihniyet nasıl bir zihniyetti? "Bu ülkede Kürt yoktur, karda yürüyen Türk köylüsünün ayağından çıkardığı sesten dolayı Kaba

Türk'e Kürt denir. Komünistlerin kökünü 24 saatte kazırım," diyen, 17 yaşındaki çocuğun önce mahkeme kararı ile yaşını büyütüp sonra da idam eden, idamların arkasından "asmayıp ne yapacaktık, bir de besleyecek miydik?" diyen, "hiç hak geçirmedim, bir sağdan, bir soldan astım," diyen bir zihniyetti yeni Anayasa'yı hazırlatan...

Sonunda Konsey yeni Anayasa'sını hazırlatıp, Danışma Kurulu'ndan geçirmişti. Anayasa'yı ve Kenan Evren'in cumhurbaşkanlığını halk oyuna sunmaya hazırlanıyordu. Biz de TMMOB olarak Anayasa Sempozyumu'na hazırlanıyorduk, sempozyum İzmir'de de yapılacaktı.

TMMOB İzmir Anayasa Sempozyumu'na konuşmacı olarak, TMMOB Başkanı Bülent Tanık, avukat Halit Çelenk, gazeteci ve hukukçu Uğur Mumcu, İzmir Barosu Başkanı Avukat Güney Dinç, Ziraat Mühendisleri Odası Ege Bölge Başkanı Prof. Emin Tugay, Sendikacı Cengiz Çerezcioğlu, Tabibler Odası'ndan Hamdi Arslan, Eski Türk İş Başkanı Halil Tunç katılacaktı. Sempozyumun dört ilde yapılması planlanmış ve sırasıyla Ankara, Bursa ve İstanbul'da yapılmıştı. Son olarak İzmir'de yapılacaktı. Bizim için çok ama çok önemli bir etkinlikti. Salon kiralamakta çok güçlük çektik, kimse salonunu böyle bir sempozyuma kiralamak istemiyordu. Sonunda 750 kişilik bir salon bulabildik. Salonu süsledik, duyuruları yaptık, her şey hazırdı. Benim de yaklaşık bir ay önce Mimarlar Odası Dergisi'nde Anayasa taslağını eleştiren bir yazım çıkmıştı:

20.08.1982, İzmir

Danışma Meclisi'nde oylanarak genelde kabul edilen ve toplumumuz için hazırlanan Anayasa Taslağı, 1961 Anayasası'ndaki hak ve özgürlükleri kısıtlayan, demokratik kazanımları kaldıran, böylece demokrasiye inancı olan toplumumuza layık olmayan bir Anayasa taslağıdır.

Danışma Meclisi'nde, basında, kamuoyunda yapılan eleştiriler bunun en canlı örneklerini sergilemektedir. Ülkemizin çağdaş toplumlar arasında saygın ve onurlu bir yer edinmesi, halkımızın yaşam düzeyinin yükselmesi, teknolojik gelişmenin hızlandırılması, kültürel ve sosyal etkinliklerimizin artması toplumumuzun ortak özlemidir.

Bu özlemlerin gerçekleşmesi toplumsal sözleşmeler olan anayasalar ile doğrudan bağlantılıdır. Ne yazık ki hazırlanan Anayasa taslağı toplumumuzun istem ve özlemlerini yansıtan bir yapıya sahip değildir. Ayrıca devlet olarak altına imza attığımız birçok uluslararası anlaşmayla da çelişmektedir.

Örneğin,

Cumhurbaşkanı'na verilen yargı ve yasamanın üzerindeki yetkiler demokrasi ilkeleri ile bağdaşmamaktadır.

Basın 'hür ve özgürdür' denmekte, fakat madde incelendiğinde basın özgürlüğünü kısıtlayıcı hükümler görülmektedir.

Sendikaların çalışma alanları daraltılmakta, ekonomik mücadele vermeleri sınırlandırılmakta, demokratik çalışmaları engellenmekte, çağdaş anayasalarda yer almayan lokavt hakkı işverenlere tanınmaktadır.

161. maddede tabii servet ve kaynakların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu söylenmektedir. 1961 Anayasası'nda da aynen bulunan bu madde içeriği incelendiğinde özel teşebbüslere büyük ayrıcalıklar tanındığı ortaya çıkmakta olup, bu ise maddenin özüne ters düşmektedir.

Huzur ve asayişi sağlamakla görevli kuruluş mensuplarına insan öldürme yetkisinin verilmesi, çağdaş insanlık anlayışı ile bağdaşmamaktadır. Ayrıca birçok gelişmiş ülkede ölüm cezaları kaldırılmışken Anayasa taslağında bunun yer alması, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi hükümleri ile çelişmektedir.

18 yaşındaki kişilerin yasalar karşısında her türlü yükümlülükleri ve sorumlulukları varken seçme haklarının olmaması, ayrıca seçilme yaşının 8 yıllık okuma ile sınırlandırılması toplumumuzun istemlerine ve çağın gereklerine aykırıdır.

Nüfusunun %65'i tarımla uğraşan, dış satımlarının %70'ini tarım ürünleri oluşturan ülkemizde, hazırlanan taslakta tarımla, toprakla ve üreticilerle ilgili hiçbir yaklaşımda bulunulmamış, hatta 1961 Anayasası'nda yer almış 37. ve 52. maddeler bile kaldırılmıştır.

Çevre korunması ve ülkenin konut sorununun Anayasa'da kapsamlı bir biçimde yer alması ve çözüm yollarının aranması gerekirken, Anayasa taslağındaki biçimi ile bu konuya gerekli önemin verilmediği görülmektedir.

Kamu kesimi ve KİT çalışanlarının zaten yetersiz olan örgütlenme özgürlükleri tamamen kaldırılmaktadır. Bu ise demokratik toplum yapısı ile bağdaşmamaktadır.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına devlet dairelerinde çalışanların üye olmalarının yasaklanması ile meslek örgütlerinin ülke kalkınmasında söz ve karar etkinlikleri azaltılmak istenmektedir. Ayrıca bu kuruluşların, üyeleri tarafından seçilen yönetim ve denetim organlarının mahalli mülki amirlerce görevden alınabilmesi demokratik işleyişe ters olduğu gibi, demokratik ilkeleri ortadan kaldırıcı bir tutumdur.

Örneklere devam olunursa, Anayasa taslağının tüm maddelerinde hukuksal ve dil yanlışlıkları ile eksiklikleri görüleceği açıktır.

Yukarıda özetlediğimiz nedenlerden ötürü 1961 Anayasası'nda tanınan hak ve özgürlüklerden daha fazlasına layık olan toplumumuz için Anayasa taslağı, 1961 Anayasası'ndaki demokrasi anlayışı, hak ve özgürlükler saklı kalmak koşuluyla ve imzalanmış uluslararası anlaşmalara bağlı kalarak Türk toplumunun cumhuriyetten bu yana ulaştığı düzeye ve demokrasi geleneğine uygun bir şekilde yeniden düzenlenmelidir. Bu Anayasa'nın hazırlanmasında da çeşitli toplumsal kesimlerin örgüt temsilcilerinin de bulunması gerekmektedir.

Sermet Elçi

Sempozyuma İzmir dışından katılacaklara Büyük Efes Oteli'nde yer ayırttık. Konuklarımız sempozyumdan bir gece önce uçakla geldiler, bazı arkadaşlar karşılamaya havaalanına gitti, ben otel ve çevresinde gerekli güvenlik önlemlerini alıp lobide beklemeye başladım. Kafile havaalanı otobüsünden otelin önünde indi. Bir baktım, Teoman Öztürk de aralarında, nasıl mutlu oldum anlatamam. Teoman Abi, Halit Abi ile birlikte lobiye girdi. Teoman Abinin içerden çıktığını bilmiyordum. Yanına koştum, sarıldık, öpüştük. "Ben çıktığını duymadım abi, sen ne zaman çıktın?" diye sordum. "Baktım sen gelip kaçırmıyorsun, ben de kendim kaçtım," diye cevap verdi. Meğer tutuksuz yargılanmak üzere bir gün önce bırakmışlar Teoman Öztürk'ü.

Döndüm Halit Abi'ye "kusura bakma Halit Abi," dedim, sarıldık, yıllardır görüşmemiştik. Bizim Halit Abi ile yakınlığımızı gören Teoman Abi, "Halit Abi, sen nerden tanıyorsun bu deli oğlanı?" diye sordu. Halit Abi de "ben hem bu deliyi, hem de bunun deli babasını tanırım," diye cevap verdi. Daha sonra beni Uğur Mumcu ile tanıştırdılar. Kendisi ile ilk defa karşılaşıyordum. Son zamanlarda yazdığı yazılarındaki üslubundan ötürü TKP'nin ve Birlik Dayanışmacılar'ın Uğur Mumcu'yla

arası pek iyi değildi. Klasik bir tanışma oldu, tokalaştık, karşılıklı memnun olduğumuzu belirttik, o kadar. Kafileyle sabah buluşmak üzere sözleştik, onlar odalarına çıktılar, biz de dağıldık.

Ertesi gün konuklarımızı arabayla otelden alıp sempozyumun yapılacağı salona getirdiler. Ben önceden salona gidip tüm güvenlik önlemlerini almıştım. **Hassasiyetimiz sempozyumu bir provokasyona kurban etmemek içindi.** Rahatlıkla olası bir provokasyonu bahane edip toplu gözaltı uygulayabilirler, sempozyumun yapılmasını engelleyebilirler, basında da işlerine nasıl gelirse öyle yazdırırlardı. O nedenle dikkatli olmakta yarar vardı. Salon tıklım tıklım doluydu, 750 kişilik salonda 1500 civarında dinleyici vardı.

Sempozyumu yönetecek olan TMMOB Başkanı Bülent Tanık, bir jest yaparak sempozyum yöneticiliğini eski TMMOB başkanı Teoman Öztürk'e teklif etti. Teoman Öztürk'ün sempozyum yöneticiliğinden affını isteyen konuşmasının ardından salon alkıştan inledi. TMMOB Başkanı Bülent Tanık sempozyumun yöneticisi olarak konuşmasını yaptı ve sempozyumu başlattı... Konuşmacılardan sadece Halil Tunç gelmemişti, onun da sandalyesi boş olarak konuşmacılar masasında duruyordu. Bülent Tanık'tan sonra konuşmacılar sırasıyla uzmanlık alanları kapsamında taslağı eleştirdiler. Ancak Uğur Mumcu'nun konuşmasında, "bu Anayasa tasarısı ile ancak nazlı basın, narin sermaye gerçekleştirilebilir," değerlendirmesi salondan uzun süre kesilmeyen alkışlarla karşılandı.

Saat 17:00'de sempozyum sonlandırıldı. Sesimizi duyurmaya çalışmıştık, hiçbir sorun yaşanmamıştı. Bizce sempozyum amacına ulaşmıştı. Bu sempozyumun ardından yazdığım değerlendirme yazısı Mimarlar Odası Dergisinde yayınlandı:

TMMOB ANAYASA SEMPOZYUMU ARDINDAN...

Sermet ELÇİ
Mimarlar Odası İzmir Şb. Sekreteri

Ankara, Bursa ve İstanbul'da düzenlenen toplantılardan sonra Anayasa Sempozyumu 18 Eylül 1982 günü Bülent Tanık, Teoman Öztürk, Halit Çelenk, Uğur Mumcu, Cengiz Çerezcioğlu, Hamdi Arslan, Güney Dinç ve Emin Tugay'ın katılımları ile İzmir'de gerçekleştirildi. Sempozyumun tek konuşmacı eksiği Halil Tunç'tu. Bu nedenle konuşmacılar masasındaki yeri sempozyum süresince boş kaldı.

750 kişilik oturma yeri olan salon saat 12:00'de dolmuştu. Bir o kadar katılımcı da saat 13:00'ten sempozyumun bitimine, yani saat 17:00'ye kadar ayaktaydı. Yaklaşık 1500 kişinin olduğu salonda yer kalmadığından, daha sonra gelenler sempozyumu pencerelerden izledi.

Niçin düzenlenmişti bu sempozyum? Kanımca, 108.000'i aşkın üyesi ve 18 meslek odasına bağlı şube ve temsilcilikleri ile, ülke çapında yaygın bir örgütlenmeye sahip TMMOB'nin, Anayasa tasarısındaki 170. madde ile 1954 yılından beri ülke ve toplum yararına sürdürdüğü çalışmaları yapamayacağı, kamu kesiminde ve KİT'lerde çalışan üyelerine hizmet veremez duruma geleceği, meslek onurunu korumakta ve mesleği geliştirmekte üzerine düşen görevleri gerçekleştiremeyeceği bir yapıya kavuşturulmak istendiği için, salt 170. maddeyi değil, genelinde konularında uzman olan kişiler ile Anayasa taslağının tümünü değerlendirmek, öneri ve eleştirileri belirlemek için, Anayasa taslağının toplumumuzun demokrasi anlayışını yansıtıp yansıtmadığını tartışmak için düzenlendi bu sempozyum.

Flamalarla, çiçeklerle, afişlerle süslü salonda sempozyumu Teoman Öztürk açtı. Kısa, özlü ve içerikli konuşması ile sempozyum yöne-

ticiliğinden affını isteyen Teoman Öztürk dinleyici sandalyelerine doğru ilerlerken salon alkıştan inliyordu, Öztürk'ün aramızda olması dahi duygulandırmıştı katılanları. Sempozyumu yöneten Bülent Tanık yaptığı konuşmada "tasarı buram buram bunalım, güvensizlik ve korku kokuyor," derken salon alkıştan bir kez daha inledi.

Daha sonra Halit Çelenk söz aldı. Çelenk, Anayasa tasarısı hakkındaki görüşlerini, tasarının yargı ve yasama açısından eksikliklerini dile getirdikten sonra, "Anayasa bir azınlığın değil, tüm ulusun çıkarlarını ve özlemlerini gerçekleştirmeyi amaç edinmelidir," dedi.

Anayasa taslağındaki sağlıkla ilgili maddeleri eleştiren Hamdi Arslan ise tasarının hekimliğe getireceği sorunları dile getirdi. Güney Dinç'in, "bu tasarı, hakları değil hakların nasıl kısıtlanacağını anlatan bir tasarıdır," sözleri, alkışlarla karşılandı.

Cengiz Çerezcioğlu, tasarı ile sendikal faaliyetlerin ve çalışan yurttaşların haklarının kısıtlandığını anlatırken, bir sendika başkanı olarak konuyu tüm ayrıntıları ile açıkladı. Konuşmasının sonundaki çoşku, söylediklerinin doğruluğunu kanıtlar nitelikteydi.

Basın özgürlüğüne, meslek kuruluşlarına ve sendikal haklara getirilen kısıtlamaları anlatan Mumcu, "bu anayasa tasarısı ile ancak nazlı basın, narin sermaye gerçekleştirilebilir," dediğinde alkışlar ve kahkahalar birbirine karıştı.

Evet, kapanış konuşmasına dahi gerek kalmamıştı. Dört saatlik bir sürede 'Anayasa Tasarısı' tartışılabileceği en nitelikli biçimde tartışılmıştı. Bülent Tanık konuşmacılara ve dört saati aşkın bir süredir sempozyumu ayakta izleyenlere teşekkür ederek toplantıyı bitirdi. Ben sempozyumu, o çoşkulu içten dört saati sizlere kısaca anlatmaya çalıştım. TMMOB'nin ülke ve toplum yararına sürdürdüğü çalışmalarına devam edebilmek için ne gerekiyorsa yapacağına ve varlığını sürdüreceğine bir üye olarak inanıyor ve güveniyorum.

Saygılarımla.

Sempozyumun akşamı İzmir Birinci Kordon'da bir lokantada yer ayırtmıştık. Katılımcılar ve tertip komitesinden bir kaç kişi yemeğe gittik. Benim sağımda Teoman Abi, solumda Halit Abi ve tam karşımda Uğur Mumcu oturuyordu. Sohbet sohbeti açtı ve konu döndü dolaştı Nazım Hikmet'e dayandı. Uğur Mumcu, Sovyetler Birliği'ne gittiğinde Nazım'ın mezarını ziyaret etmek istediğini mihmandarına söylediğini, mihmandarının da onu mezarlığa götürürken, Nazım'ın kadınlara aşırı düşkün biri olduğunu, alkolle arasının çok iyi olduğunu söylediğini anlattı. Belli anlamda Nazım'ı üçüncü şahıs ağzından eleştiriyordu. Ben de sözünü kestim, "peki mihmandarın söyledikleri hakkında siz ne düşünüyorsunuz?" diye sordum. O an lokantadaki televizyonda yayınlanan habere döndü, dinledi ve masaya dönüp "benim acele olarak gazeteye gitmem gerekiyor," dedi ve gitti. Sorumun yanıtını alamamıştım, biraz da sinirlenmiştim. Halit Abi sinirlendiğimi fark etti, "boşver Uğur böyledir, takma kafana," dedi. Uğur Mumcu'nun TKP, S.S.C.B., BKP (Bulgaristan Komünist Partisi) hakkında yaptığı eleştirilere ve yorumlara onu kahpece bizden ayırdıkları 1993 yılından bir yıl önce ben de hak vermiştim. Ama o akşam yemekte Nazım'ı masada konu ediş biçimine hâlâ anlam veremedim. Daha sonra Halit Abi konuyu değiştirip babamı sordu, ben babamın bana anlattığı ortak üniversite anılarından bahsettim, o da "Madem baban bunları anlatmış, sen de babana bunu anlat," deyip, babamla üniversite yıllarındaki anılarından biri olan Tamaraçka'yı anlattı. Daha sonra bu ismi babamla paylaştığımda babam pancar kırmızısı olup "oğlum, bir halt yiyeceksen tek başına ye. Bak gördün, aksi takdirde insanı ömür boyu bırakmıyor," demişti.

Kasım ayı geldi, hepimiz sandık başına gidip oylarımızı kullandık. Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan ve oy kullanma hakkı olanların %91.37'si 'Evet' dedi, biz 'Hayır'cılar %8,63'te kal-

mıştık. Böylece 12 Eylül Anayasası'na ve Org. Kenan Evren'in Cumhurbaşkanlığına 'Evet' denmişti, hem de %91,37 ile. Gece gündüz 'Hayır' için çalışmıştık, karşılığı % 8,63...

Bu hiç beklemediğimiz bir sonuçtu, tamam Anayasa'ya 'Evet' deneceğini biliyorduk ama 'Hayır' oranının bu kadar düşük olacağını hiç tahmin etmemiştik. Faşist darbe koşullarında sürdürdüğümüz 'Hayır' kampanyasında hepimiz çok ciddi riskler almıştık, karşılığı bu olmamalıydı. Sonuçlar bizim için çok büyük bir hayalkırıklığı oldu.

Bu darbeci faşist general, CHP lideri Ecevit'i, MSP lideri Erbakan'ı, AP lideri Demirel'i, hatta MHP lideri Türkeş'i içeri tıktı, siyasi hayatlarını yasakladı, düne kadar bu partilere gönül vermiş insanlar, "bu liderler uğruna ölüme gideriz," diyenler, bu darbeci faşist generalin hazırlattığı Anayasa'ya ve bu faşist darbecinin Cumhurbaşkanı adaylığına 'Evet' dediler. 'Biz nasıl bir milletiz, yoksa hâlâ ümmet miyiz?' diye düşünmemek elde değildi.

İyi haber, Azan kardeşim askerden geldi. Haziran'da gittiği altı aylık askerlik hizmetini bitirip döndü. 1983'e bu koşullarda girdik.

3. BÖLÜM

İSTANBUL

12 Eylül Anayasası ve Cumhurbaşkanı Kenan Evren ile geldi 1983. Yeni Cumhurbaşkanı'na, aynı zamanda Genelkurmay Başkanı ve Konsey Başkanı olan Kenan Paşa'ya ilk olarak İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 'Fahri Doktora Diploması' verdi. Herhâlde hazırlattığı Anayasa'ya hayran kalmışlardı, inanılır gibi değildi, ama gerçekti.

Bu arada Oda'ya proje onaylatmaya bir üye geldi, resmen bana rüşvet teklif etti. Kendisini Oda'dan nasıl kovduğumu hatırlamıyorum, adamı kovduktan sonra sinirden odama kapandım, kimseyle konuşacak durumda değildim. Her ay Emel Abla ile mizan çıkartmaya gelen ve Oda muhasebesini dışarıdan tutan muhasebecimiz Ferruh Abi (zayıf, uzun boylu, kibar, centilmen, tam bir beyefendiydi Ferruh Abi) odamın kapısını çaldı, "lütfen sonra görüşelim abi," dedim ama o dinlemedi, "lütfen bana iki dakikanızı ayırın," dedi. Başımdan savarcasına "buyur Ferruh Abi?" dedim. Geldi, koltuğa oturdu ve "sizden ricam şu

an kendinize lütfen Ay'dan bakın," deyince, "nasıl yani?" diye sordum. "Ay'dan baktığınızda, Dünya'da kıtalar, kıtalardan birinde bir ülke, o ülkede bir şehir, o şehirde bir mahalle, o mahallede bir sokak, o sokakta bir apartman, o apartmanda bir kat, o katta bir daire, o dairede bir oda, o odada biz... Ne kadar küçüğüz değil mi? Bir de siz, beş para etmez bir terbiyesiz için kendinizi üzüyorsunuz, değer mi? Boşverin, gelin bir çay içelim," dedi. Teşekkürler Ferruh Abi.

Mart ayında 'Siyasi Partiler Yasası' da kabul edildi, arkasından DGM'lerin kurulma kararı alındı. Nisan ayında da seçim tarihi açıklandı. Kasım ayında seçimler yapılacaktı, ancak seçimlere hangi partilerin girebileceğine Konsey karar verecekti. Konsey'in olur vermediği parti, seçimleri kazanacak desteğe sahip olsa dahi seçimlere giremezdi. 'Demokrasi'ye geçiyorduk!' Hemen arkasından partiler kurulmaya başlandı. Asker kökenli Turgut Sunalp Paşa MDP'yi (Milliyetçi Demokrat Parti), Cindoruk ve arkadaşları BTP'yi (Büyük Türkiye Partisi) kurdu. Ancak Konsey bu partiyi kapattı, birkaç ay sonra DYP (Doğru Yol Partisi) kuruldu. Necdet Calp ve arkadaşları HP'yi (Halkçı Parti), İnönü SODEP'i (Sosyal Demokrat Parti), Amerika'dan dönen Turgut Özal ANAP'ı (Anavatan Partisi) kurdu.

Evet Azan haklı çıkmıştı. Özal parti kurmuştu, gel gör ki daha halk seçmemişti. Sokakta herkes, Konsey'in Turgut Sunalp'in partisini desteklediğini söylüyor ve MDP'nin seçimleri kazanacağına kesin gözüyle bakıyordu. Böyle düşünenlere ben de dâhildim.

Artık Oda çalışmaları rutine binmişti. Mesai yapıyorduk, Yönetim Kurulu toplantıları ve Salı akşamları düzenlediğimiz mesleki etkinlikler dışında yaptığımız bir şey yoktu. On-on

beş günde bir F.K. ile parti toplantısı yapıyorduk. Parti toplantılarında TKP'nin Sesi'nden dinlediklerimizi değerlendiriyor, Oda çalışmaları ve ülkedeki gelişmeler hakkında görüşüyorduk, hepsi o kadar. Anladığım kadarı ile F.K.'nın da yukarı ile bağı kopmuş durumdaydı.

Ben, Ankara ve İstanbul'a Merkez Yönetim Kurulu toplantılarına gidip geliyordum. Bu seyahatler, Cuma akşamı yol, Cumartesi sabahtan akşama kadar toplantı, toplantı sonrası kafaları çekmek, aynı akşam İzmir'e dönüş ve Pazar evde olmak şeklinde gerçekleşiyordu. Bu gidiş gelişlerde İstanbul'u çok sevmiştim, çok güzel ve hareketli bir kentti. Laf arasında arkadaşlar "gel, İstanbul'a yerleş," diyorlardı. Ben de yaşananlardan sonra İzmir'de çok sıkılmaya başlamış, hatta bunalmıştım. Ayrıca her an yeni bir operasyon olabilir diye endişeleniyordum. Türkan'la görüştüm, İstanbul'da yaşamayı Türkan'a teklif ettim. "Oda'da mı çalışacaksın?" diye sordu, "hayır, piyasada çalışacağım," dedim. Konu hakkında epeyce konuştuktan sonra Türkan "o zaman sen git işi ve evi ayarla, ben ondan sonra tayinimi aldırayım," dedi. Annem, babam, ablam, kayınvalidem, Tahir, İzmir'deki diğer arkadaşlarımız, hepsi şaşkınlık içindeydiler ama ben kararını vermiştim, İstanbul'a yerleşecektim. Birkaç gün sonra İstanbul'a iş ve ev bulmak için geldim.

İş bulacağıma emindim, önemli olan ev işini hâlletmekti. Oda'ya gittim, sekreter üye Suat dışında Oda'da kimse yoktu, Suat'a durumu aktardım. "Sermet ben hemen istifa edeyim, bu koltuk sana yakışır," dedi. Oda'nın tüm çalışmalarına destek verirdim ama artık Oda'da profesyonel çalışmanın benim için bittiğini, serbest piyasada çalışmak istediğimi söyledim. Suat, arkadaşlara ileteceğini, bir gece sonra Oda'da toplantı olacağını, gelirsem herkesi görebileceğimi söyledi.

Oda'dan ayrılıp Gayrettepe'de Rıfat Temel Doğan'a uğradım. İzmir'de yedek yönetim kurulu üyeliği yapmış, daha sonra İstanbul'a gelmişti. Endüstri ve Ticaret Bankası İnşaat ve Emlak Müdürü'ydü. Beni kapılarda karşıladı, izzet, ikram herşey tamam. Derdimi anlattım, boş kadrosu olmadığını ama ilgileneceğini söyledi. Bana nasıl ulaşacağını sordu, Oda'ya not bırakabileceğini söyledim. Oradan Kuzguncuk'a Cengiz Bektaş'ın bürosuna gittim, Cengiz Abi'yi İzmir Şubesi'ne çok davet etmiştik, birlikte geziler düzenlemiştik, ayrıca İzmir Şube'de söyleşiler düzenlemişti, birlikte kafa bile çekmiştik. Severdik birbirimizi... Cengiz Abi sağolsun, elindeki işi bırakıp benimle ilgilendi, derdimi anlattım, şu anda kadrosunun dolu olduğunu, ama konuyla ilgileneceğini, arada uğramamı söyledi.

Rıfat Temel Doğan da, Cengiz Abi de sanırım polis tarafından arandığım için İstanbul'a gelmek istediğimi sanıp risk almak istemediler. Haklıydılar da, hukukumuz böyle bir riski almalarını gerektirmiyordu. Ama ben aranmıyordum, aranıyor olsaydım söylerdim. Onları bilmedikleri bir riskin altına sokmazdım. Beni çok fazla tanımadıkları için onlara kızmaya hakkım yoktu. Cengiz Abi ve sevgili eşiyle hâlâ görüşürüz. İkisini de çok severim.

Ertesi akşam Oda'ya toplantıya gittim, bu kadar sevildiğimi bilmiyordum. O kadar içten karşıladılar ki, çok duygulandım. Şube Başkanı Engin Abi (Engin Omacan), "gel benim yanımda çalış,"dedi, Nurdoğan Abi (Nurdoğan Özkaya), "bak dene, olmazsa benim yanıma gelirsin, şu an iş yok ama bir şekilde idare ederiz," dedi. Genel Başkan Abdullah Tuncel de İstanbul'da yaşamaya başlamıştı, "seni bir yere bırakmam, zaten bekâr adamım bu akşam bende kalıyorsun," dedi. Bizim arkadaşların da "sen gel yeter, işi mişi düşünme, hâllederiz," demeleri

bana ayrı bir güven verdi. Akşam bir grup içmeye gittik, biri "Sermet kaçıyor musun?" diye sordu, ben de "evet ama polisten değil, İzmir'den," diye cevap verdim. İş hazırdı, nasıl olsa kısa bir sürede kiralık ev bulurdum. Artık gidip İzmir'le ilişkilerimi kesebilirdim.

Ertesi gün İzmir'e yola çıktım, akşam eve varmıştım. Türkan'a iş bulduğumu, olmazsa yedek işimin de hazır olduğunu söyledim. Ben önden gidip ev işini de ayarlayınca Türkan'la kızım da geleceklerdi. Türkan'ın eşten dolayı tayini biraz vakit alabilirdi, ama onu da teyzem çabuklaştırırdı.

F.K. ile parti görüşmemizde "ben gidiyorum," dedim, "Parti'den izin alsaydık," deyince, yukarısı ile ilişkinin uzun zamandır kopuk olduğunun farkında olduğum için "sor o zaman," dedim. "Oda ne olacak?" diye sorunca, Azan'ın sekreter olacağını söyledim. Ben kararlıydım, Pazar günkü feribotla yola çıkacaktım.

Oda'dan ayrıldım, Emel Abla ve Azan'la vedalaşmak bayağı zor oldu, arkadaşlar benim için Fuar'daki şarapevinde çok anlamlı bir veda yemeği düzenlediler. Bana *Waterman* marka kalem seti hediye ettiklerinde çok ama çok duygulandığımı dün gibi hatırlıyorum.

1983 Haziran ayının bir Pazar günü saat 14:00'te İstanbul'a yerleşmek üzere yola çıktım. Elimde viski, feribotun dümen suyunu seyrederken yüzüme İzmir imbatı vuruyordu, çok mutluydum. Yeni bir hayata başlayacaktım.

İstanbul'a geleli iki buçuk ay olmuştu. İşe başlamış, Üst Bostancı'da da ev kiralamıştım. Herşey yolunda gidiyor derken, Türkan'dan haber geldi. Bir gece önce saat 01:00'de bir

cemse asker ve sivil polisler evi basmış. Beni arıyorlarmış. Ne olmuştu da beni almaya gelmişlerdi? 1. Şube'ye tekrar düşmemek için ne gerekiyorsa yapmalıydım, ancak iki gün sonra İrem ilkokula başlayacaktı, babası olarak kızımın yanında olmak zorundaydım.

Şimdi 1, İzmir'e nasıl gidecektim? 2, bu adamlar neden gelmişlerdi, nasıl öğrenecektim? İzmir'e otobüsle gidersem garaj sivil kaynıyordur, arabayla gidersem İzmir girişinde kontrol vardır, diye düşündüm. En iyisi uçakla gitmekti. O zamanlar uçak çok pahalı olduğu için herkes binemiyordu, zenginlerin ulaşım aracıydı. Polisin gözünde solcular uçağa binebilecek gelir düzeyinde olamazdı.

Engin Abi'den zaten kızımın okul açılışına gitmek için önceden izin almıştım. Türkan'a haber ilettim, Zübeyde Hanım Parkı'nda buluşacaktık. Zübeyde Hanım Parkı, Karşıyaka'da bizim çocukluğumuzun geçtiği, benim kovboyculuk oynadığım, manolya çiçeği çaldığım için camisinin imamı tarafından kovalandığım, daha sonra Sera ve İrem'i götürdüğümüz parktı. İrem'in başlayacağı Türk Birliği İlkokulu da parkın hemen yanındaydı. Ablam, Tahir, Türkan, Cumhur, Sera hepsi Türk Birliği İlkokulu'ndan mezundu. İzmir'e gidiş tamamdı, önemli olan İzmir'den nasıl çıkacağımdı. Onun planını da İzmir'de yapacaktım. Azan'a da haber verdim, akşam onda kalacaktım.

Rahat bir yolculuktan sonra İzmir'e vardım. Randevu saatine beş dakika kala parka gelmiştim. Türkan ve İrem de diğer kapıdan parka giriş yaptılar. Kızımı uzaktan gördüğümde, okul önlüğünü giymiş, sırt çantasını takmış, elinde yemek çantası, annesinin elinden tutmuş yürüyordu. Sapsarı saçlarında da kurdele vardı. Beni görür görmez koşmaya başladı. Ben de ona doğru koştum, kucağıma aldım, bana öyle bir sarıldı ki kızımı içimde hissettim. Öptüm kokladım.

Türkan yanımıza geldi, sarıldık, öpüştük. İrem'in yanında bir şey konuşmadık. Çayımızı içtik, İrem'le sohbet ettim, okula gitme saati geldiğinde bir bahane uydurup onları biraz önden gönderdim, ben de çevreyi kontrol ettim. Etrafta sivil polis olmadığına ikna olduktan sonra okul bahçesine girdim, kızımı öptüm, okul bahçesindeki törenden sonra onu sınıfına gönderdik. Biz Türkan'la tekrar parka döndük, olanları anlatmaya başladı.

Geceyarısı Türkan annesiyle otururken kapı çalmış, İrem odasında uyuyormuş. Türkan apartman kapısını açmadan önce balkona çıkıp gelenin kim olduğunu görmek isteyince, bir cemse askeri ve iki polis arabasını görmüş. Kapıyı açmış, 75 m2'lik eve hepsi doluşmuşlar, birkaçı Türkan'ı sorguya çekerken, birileri de evi aramaya başlamış. İrem'i uyandırıp, yatağının altına dahi bakmışlar. Türkan iki ay önce evi terk ettiğimi, zaten yakında boşanma davası açacağını, nerede olduğumu bilmediğini söylemiş, gitmişler. İrem çok korkmuş. Olayın üzerinden yıllar geçmiş olmasına rağmen, kızım hâlâ polis gördüğü zaman korkar ve çekinir.

Şükür ertesi sabah, kendi evini de arayabilirler korkusuyla çatı arasına sakladığım kitaplarımı yakmış. Türkan'daki bilgi sadece bu kadardı. Bana ne yapacağımı sordu, ben de önce neden geldiklerini öğrenmem gerektiğini, ama ne olursa olsun yakalanmamak için ne gerekirse yapacağımı ve en kısa zamanda İstanbul'a döneceğimi, İstanbul'a gittikten sonra kendisini arayacağımı söyledim.

Daha sonra F.K.'ya ulaştım, polis Mustafa Arkun'u yakalamış, Mustafa Arkun da TKP üyesi diye epeyce kişinin ismini vermiş, hatta söylenene göre isimleri bir tek tokat dahi yemeden vermeye başlamış. Sonunda da koruma istemiş, "beni koru-

mazsanız çıktığımda beni öldürürler," demiş. "Herhâlde isimler arasında sen de varsın, iki günde 18 kişiyi gözaltına aldılar," dedi. Selçuk Ayhan da göz altına alınanlar arasındaymış. Anlaşılan 141-142'den TKP üyesi olmak suçuyla aranıyordum. Kısa bir süre sonra Avukat Güney Dinç vasıtasıyla, polis ifadesinin bir sureti elime geçti. İfade tutanağını* hâlâ saklıyorum. Epeyce isim verdiği ve benim de T.U. tarafından parti üyesi olarak önerildiğimi, daha sonra da TKP üyesi olduğumu açık açık söylediği doğruydu. Ancak tokat dahi yemeden bunca ismi ele verdiği ve koruma istediği hep 'miş'te kaldı.

Anlaşılmıştı, bir an önce yakalanmadan kapağı İstanbul'a atmam gerekiyordu. İyi ki o günlerde teknoloji bu kadar gelişmemişti. Devlet bu günkü teknolojik olanaklara sahip değildi, devletin kurumları hâlâ posta yoluyla iletişim kuruyorlardı. İstanbul polisinin zaten kendi işi başından aşkın durumdaydı. İzmir'den gelecek evrakla özel olarak ilgilenmesi mümkün değildi.

Ayrıca arandığım için Parti'yle ilişkim kesilecekti. Bırakın başkalarının ismini, mümkünse kendi ismimi dahi unutmam lazımdı. Arkamdan ismimle seslenildiğinde dönüp bakmayacak kadar dikkatli olmam gerekiyordu. Ancak yakalanırsam F.K.'ya haber iletmek için gerekli tedbirleri almam lazımdı. Ola ki işkencede dayanamazsam ismini verebileceklerime haber verilsin, onlar da ben çıkana kadar tedbirlerini alabilsinler. Bu çok önemliydi.

Azan' la buluştum, iletişim ağını Azan kuracaktı, ben bir şekilde ona ulaşacaktım, o da eve ve F.K.'ya haber iletecekti. Ancak öncelikle benim İstanbul'a kaçmam lazımdı. Havaalanında bir sakatlık olursa gerekli yerlere haber verebilmesi için Azan'la

* Bkz Ek 2: Mustafa Arkun'un polis ifade tutanağı.

beraber İstanbul'a uçmaya karar verdik. Ancak birbirimizi tanımıyor gibi davranacaktık.

Biletleri aldık, havaalanındaki kimlik kontrollerinden yüreğim pır pır ederek geçtikten sonra uçağa bindik. Uçak hareket etti, pist başına doğru yola çıktı. Ben tamam yırttım diye düşünüp derin bir nefes aldım, cam kenarında oturan Azan'a dönüp, "yırttık kardeş," diyecekken, uçağın penceresinden flaşörleri yanan üç arabanın uçağa doğru geldiğini gördüm. Mavi kırmızı ışıklı arabaların yanında bir de merdiven aracı vardı. Uçak durdu, "Azan, boku yedik, geliyorlar. Beni tanımıyorsun, ben Emniyet'e götürülene kadar sen İstanbul'a varırsın, gerekli yerleri hemen ara," dedim ve beklemeye başladım.

Uçağa dört kişi girdi, biz arka sıralarda oturuyoruz. En ön sıradan bilet ve kimlik kontrolü yapmaya başladılar. Ben sıramı bekliyordum, ne olacaksa olacaktı, korkunun ecele faydası yoktu. O nedenle kendimi bırakmıştım, hiçbir şey hissetmiyordum. Ne korku, ne başka bir şey... Sıra bize geldi, önce Azan biletini ve kimliğini uzattı, kontrolden geçti ve sıra bana geldi. Bileti ve kimliği uzattım, adam "lütfen olay çıkartmayın, bizimle Emniyet'e kadar geleceksiniz," diyecek diye bekliyorum. Adam bilete baktı, kimliğe baktı, bana baktı ve herşeyi geri verip bir arka sıraya geçti. Nasıl rahatladığımı anlatamam, gene de Azan'la her ihtimale karşı konuşmuyorduk. Adamlar uçaktan indiler, kapı kapandı, uçak havalanmak için pistte hızlanmaya başladı ve tekerlekler pistten ayrıldı. Azan'a "yırttık," dedim. "evet abi," derken sesi titriyordu.

İzmir'den kaçmayı başarmıştım. İkaz ışıkları söndükten sonra bir sigara yaktım. Derin bir nefes çektim, rahatlamıştım. Ancak ailemi bir daha ne zaman görecektim, belli değildi. Türkan'la annemlere merak etmemeleri için mesaj gönder-

miştim, eve uğramadan dönmemin nedenlerini de anlatmıştım. Babam durumu anlayabilecek deneyime sahipti. Her ne kadar içinden "benim eşek oğlum," diyecekse de annemi ve ablamı o rahatlatırdı, artık ne kadar rahatlatabilirse... Kaçak olarak yaşamanın kuralları vardı, dikkat etmezsem yakalanabilirdim.

Peki ne olmuştu da uçağı durdurmuşlardı, merak ediyordum. Hostesi çağırdım, neler olduğunu sordum. Uçak kalkmak üzereyken havalimanına bir yolcu gelmiş, uçağı kaçırdığını söylemiş. "Mümkün değil beyefendi, uçaktaki tüm koltuklar doluydu," denince adam biletini göstermiş. Bunun üzerine polis uçakta kaçak biletli bir yolcu olduğunu düşünüp uçağı durdurmuş, bilet kontrolü sonucunda yanlışlıkla bir bilet fazla kesildiği anlaşılmış. Bilet kesen personellerden birinin hatası... O da beni bulmuştu. Doğru, uçakta bir kaçak vardı ama bileti kaçak değildi.

Neyse Azan kardeşimle muhabbet ede ede İstanbul'a vardık. Akşam Mimarlar Odası'nın Taksim Maksim'de 'Geleneksel Mimarlar Yemeği' vardı. Her yıl yapılan ve meslekte 30. yılını doldurmuş üyelere 'anı şilti' verilen yemeğe katılmak üzere Taksim'e gittik. Geleneksel Mimarlar Yemeğini biz İzmir'de Mayıs ayında yapmıştık ve ben Şube Sekreteri olarak 1953 yılında -yani benim doğduğum yılda- üniversiteden mezun olmuş İzmir Şubesi'ne kayıtlı mimarlara anı şiltlerini vermiştim. Bunlardan biri de G.K.'ydi. G.K.'ye şiltini verirken çok duygulanmıştım, kendisini sahneye çağırırken, "benim doğduğum yıl mimar olan, meslekte benim yaşım kadar emeği olan Sayın G.K.'yi sahneye davet ediyorum," demiştim. Sahneye çıkınca da elini öpmek istemiştim, elini öptürmeyip beni yanaklarımdan öpmüştü. Sanırım eski bölümlerden hatırlıyorsunuzdur, G.K. benim söylediklerim yüzünden yönetim kurulu top-

lantılarına belli bir süre gelmeyen abimdi. O akşam Taksim Maksim'de ne kadar içtim hatırlamıyorum. Azan'la birbirimize bakıp bakıp gülüyorduk, etrafımızdakiler "İzmirliler kafayı çabuk buldu," diye düşünüyorlardı herhâlde.

İstanbul'da da daha önce TKP'lilerin tutuklanmasına yönelik bir rüzgar esmişti, ama benim hatırladığım mimarlardan sadece Z.M. içerdeydi. Z.M. içerde olduğu için bazı arkadaşlar ortalıkta gözükmüyordu. Engin Omacan'ın işyeri Aksaray'da, benim evim Üst Bostancı'daydı. Birinci önlem olarak ev ile işyerini yakınlaştırmam gerekiyordu. Nurdoğan Abi'nin bürosu Kadıköy Altıyol'da, ahşap atölyesi Fikirtepe'deydi. Şantiye şefliği benim için en uygun çalışma alanı olduğundan, kendime şantiye şefliği ayarlayana kadar, Nurdoğan Abi'nin yanında idare etmem lazımdı. Bir de, belli bir süre, arandığımı kimse bilmemeliydi. Artık herkese Türkan'ın polislere anlattığı hikâyeyi anlatmam lazımdı. Ancak Nurdoğan Abi farklıydı, durumu ondan saklamak bana yakışmazdı. Benimle evini, bürosunu, cebini, çevresini paylaşmaya hazır bir insandan gerçeği saklamak bence ahlaksızlıktı.

Azan İzmir'e dönmeden önce beni Osman diye bir arkadaşıyla tanıştırdı. Osman da THKP-C'den girmiş çıkmış, gerçek anlamda işkence görmüş, dışarı çıkınca İzmir'den İstanbul'a gelmiş, Maltepe'de bir çatı katında tek başına yaşayan bir arkadaştı. Ben İzmir'deyken kendisini ismen tanıyordum. Eşya işini hâlledene kadar onda kalacaktım. Daha önce kaldığım yerlere arandığımı söyleyemezdim, o nedenle onlarda kalmam da doğru olmazdı. Osman'a durumu aktardık, kefili Azan'dı. Osman, "tamam hiç problem değil, ayrıca ben çok güzel yemek yaparım, yemeklerimi yalnız yemekten de kurtulurum," dedi.

Birkaç gece sonra Nurdoğan Abi'yle Caddebostan Balıkadamlar Spor Kulübü'nde buluştuk. Nurdoğan Abi balıkadam ve aynı zamanda sualtı fotoğrafçısıydı. Kulüpte çok seviliyordu. Beni birçok kişiyle tanıştırdı. Kulüp Başkanı ve üç kardeşi MHP'liydiler, ancak kulüpte siyasi görüş farklılıkları ilişkileri hiç etkilemiyordu, tam bir aile ortamı vardı. Daha sahil yolu yapılmamış, kulübün hemen önünden denize giriliyordu. Kulüp zaten ince uzun verandası olan ahşap bir balıkçı barınağı havasındaydı. Bir köşede de balıkadamların soyunma dolapları vardı.

Balıkadamlar Spor Kulübü'nün restoranını işleten müstecir Zafer, Beylerbeyli balıkçı Mansur Baba'nın oğluydu. Mansur Baba her Çarşamba akşamüstü gelincik avlamaya çıkardı. 1984'ün bahar aylarında bir akşamüstü Mansur Baba sepetleri hazırlarken elimde iki duble rakı biraz da yeşil erikle yanına gittim, "rast gele," deyip rakıyı uzattım. Yüzüme baktı, rakıları elimden aldı, "atla!" dedi. Sandala atladım, "sen nerelisin?" diye sordu, "İzmir Karşıyakalıyım," dedim. "Burdaki gençlerden olmadığın belli. Yıllardır burdayım, ilk defa biri bana rakı getirdi. Yanlış anlama, ihtiyacım olduğundan değil," dedi. Livarı açtı, sulandırılmış bir ufak şişe rakı kuzu gibi yatıyordu. Mansur Baba bir taraftan sepetleri hazırlıyordu, bir taraftan rakımızı yudumluyorduk. Güneşin batmasına az kalmıştı. "Ben gelinciğe gidiyorum, gelmek ister misin?" diye sordu, "gelirim," dedim. "Hadi bakalım o zaman," dedi, ben kıç halatı çözdüm, o da baş halatı... "Bu sepetlerle ne avlayacağız?" diye sorunca Mansur Baba bir taraftan kürek çekmeye, bir taraftan da bana gelincik balığını anlatmaya başladı. Museviler Cuma günleri gelincik balığı yerlermiş, onun için avlıyormuş. Bizler bilmezmişiz bu balığı, beyaz etli bir balıkmış ve özel ekşi erik sosu ile çok lezzetli olurmuş. Gelincik balığını avlayabilmek için güneş batmak üzereyken kırık deniz kestanesi, kırık mid-

ye dolu birbirine bağlı sepetler denize peşi sıra atılır, yarım saat sonra da güneş batar batmaz hemen toplanırmış. Artık sepetlerden kısmetinize ne çıkarsa... Güya balıktan anlarım diye geçiniyordum. Ne anlaması, daha öğreneceğim çok şey varmış. Gelincik balığının hikâyesini ilk defa duyuyordum. Sepetleri attık, son sepeti attıktan hemen sonra ilk attığımız sepetten başlayarak sepetleri toplamaya başladık. Sepetler doluydu, av bereketli geçmişti.

Karaya dönerken Mansur Baba livardan şişeyi çıkarttı, başaltından da iki elma... Şişe bir ona, bir bana gidip geliyor, kafaları çekiyoruz. Elma işin süsü. Karaya bağlandık, sepetleri temizledik, Mansur Baba sordu, "ismin ne senin?" "Sermet"dedim. "Benimki de Mansur, Beylerbeyi'nde kime sorsan gösterir, beklerim," dedi. Ayrıldık. Mansur Baba toprağa yatana kadar dostluğumuz sürdü. Kafam bozuldu, geceyarısı gittim yanına, "sen iyi değilsin," deyip çıkardı beni denize, "motor sesinde dertleşemeyiz," deyip, kürek çekti Çengel'e... Gün geldi gittim yanına, balıktan yeni gelmiş, yaptı bir torba, "götür bunu kızlara, taze taze yesinler," dedi, bir günden bir güne para kabul etmedi, ben de her zaman bir yolunu bulup gönlünü hoş tuttum Mansur Babamın.

Kulüp başkanının iki kardeşinden benimle yaşıt olan G.S. de 12 Mart'ta Kara Harp Okulu'ndan MHP'li olduğu için atılmıştı. Beni çok iyi tanıyordu, hatta bir sohbetimizde "Sermet, ben lisedeyken sana pusu kurmuştuk ama yırtmıştın," dedi. G.S. Nurdoğan Abilerin apartmanının zemin katında oturuyordu, birbirimizi sevmiştik. Evet MHP'liydi, benim solcu olduğumu da biliyordu, ama ortak yanlarımız vardı. Düşüncelerimizden ötürü ikimizi de okullarımızdan atmışlardı. İkimiz de yurtseverdik, ikimiz de bu ülke insanının sömürülmemesini, ülkemizin bağımsız olmasını istemiştik, hem de hiçbir çıkar bekle-

meden... Bizce Amerikan emperyalizmi ve onun işbirlikçileri, yurtsever gençliğimizi bölmüş ve birbirine kırdırmıştı. G.S. ile hâlâ görüşüyoruz. Bugün başım derde girse ilk arayacağım kişilerden biridir, eminim iki eli kanda olsa gelir. G.S.ler'de en az haftada iki gece briç oynuyorduk. Benim partnerim olmuştu. Nurdoğan Abiler'i ezip geçiyorduk. Onlar da yenildikçe "hadi bir daha oynayalım," diyorlardı.

Daha ilkokuldayken babam, "oğlum bezik salon oyunudur, öğrenmende yarar var," diyerek bezik öğretmişti. Çocukluğum ablam ve babamla bezik oynayarak geçti. Ablam yenilince köpürür, yenilgiyi bir türlü kabullenmezdi. Çok sinir olurdu. Ortaokulda poker öğrendim. Pokerde potu beş kuruştan yüz beş lira kazandığım gün paralarını aldığım arkadaşları pavyona götürmüştüm. Sabah eve döndüğümde babam beni bekliyordu, "bu saate kadar nerdeydin?" sorusuna verdiğim yanıtı inandırıcı bulmayınca "biz çok okuduk bunları Rüştiye'de lakin, faydası yoktur bana bu kalemde ilmin. Git yat, eşşoğlueşşek," demişti. Dikkatinizi çekerim, 'eşek' dememişti...

Askeri lisede de, bir pazar günü Ada'da başladığımız poker partisine okulda devam edip, buna bir de sınıf subayının odasından arakladığımız yatakhane kartlarından poker destesi yapmamız eklenince, nöbetçi subay tarafından yakalandığımızda sekiz hafta izinsizlik, saçların üç numaraya vurulması ve 14 disiplin puanı kesilme cezası almıştım. Oynayanlardan biri bir üst sınıf olduğu için, astları ile poker oynamaktan ekstra iki hafta fazla ceza almıştı. Atatürk Lisesi'ndeyken de briç öğrenmiş, Majestik'te geliştirmiş ve İzmir Briç Kulübü'nde 'Kör Ali' ile beraber turnuvalara katılacak seviyeye gelmiştim. İzmir elemelerinde bir gece ikinci olduğumuzu dahi hatırlıyorum.

Nurdoğan Abi ile oturduk, ben konuyu açtım, "abi aranmaya başladım," dedim. "Önemli değil, saklarız," dedi. Bunu söyle-

yen adam, sadece yurtsever bir demokrattı. Engin Abi'nin yanından işin eve uzaklığını bahane ederek ayrıldım. Nurdoğan Abi'nin bürosuna takılmaya başladım. Nurdoğan Abi bürosundaki buzdolabını eve götürmem için bana verdi, teyzem eski ev eşyalarını verdi, hepsini Hava Kuvvetleri'nden ayarladığı bir araçla benim eve taşıttı. Eve eşyaların askeri araçla gelmesi ve eşyaları askerlerin taşıması apartmanda "bu adam kim acaba?" sorularını bir nebze azalttı. En azından askerle bağlantısı var, demek ki tehlikeli değil, diye düşündüler. Seçimlere yakın bir tarihte teyzeme gittiğimde, teyzem seçimleri Özal'ın kazanacağını söyledi, "ordu Sunalp'ı destekliyor gözüküyor, ama seçimleri Özal kazanacak," dedi. Bu haberin kaynağının enişte olduğu kesindi. Teyzemlerin bir aile dostları bu tavsiyeyi dinleyip ANAP'a kaydını yaptırdı. Sonuç malum, yürü ya kulum...

Neyse daha Kasım ayına yani seçimlere vakit vardı. 29 Ekim tatilinde, Türkan ve İrem'le Bodrum'da buluştuk. Annemlerin Bodrum Aktur'da 1970'li yıllardan beri taksitlerini ödedikleri yazlıkları vardı. Annem, babam, ablam hep birlikteydik. Aranmamdan üç gün boyunca kimse bir tek söz etmedi. Esasında ailemle bir arada olmak bana çok iyi gelmişti, ama İrem'in uyurkenki diş gıcırdatmaları dayanılır gibi değildi. Dişi kırılacak diye onu uyandırdığım bile oluyordu. Her gece koyun koyuna yattık kızımla. Bana Bodrum motifli bir kupa hediye etti, hâlâ saklarım.

Polisler apartmana iki sefer daha gelmişler, Türkan işteyken geldiklerinde komşularla konuşmuşlar, komşular "kızı çocuğuyla rahat bırakın, herif kadıncağızı bıraktı gitti, kadının derdi zaten başından aşkın," demişler. Komşuları Şükür'ü sevdiklerinden ailemi de korumuşlar. Sağolsunlar, yaşayanlarıyla hâlâ görüşüyoruz. Bu arada Selçuk Ayhan içerden çıkmış,

Türkan'la görüşmüşler, adamlar Selçuk'a "görürsen söyle o arkadaşına, geçen sefer atlattı bizi, elimizden ucuz kurtuldu, bir elimize geçerse a..... s....." demişler. Selçuk bu son kelimeleri Türkan'a, 'anasını ağlatacağız' diye aktarmış, ama ben tercümesini rahatlıkla yapabildim. Selçuk'a da epeyce işkence yapmışlar. İçerde işkenceye dayanamayıp benim ismimi ikinci kez veren olmuş, kim olduğu hiç önemli değil, ben unuttum bile. İşkence altında herkes çözülebilir, düşünsenize ben topu topu dört beş tokat yedim, bir daha oraya düşmemek için herşeyi göze alırım dedim.

Bu arada Selçuk'un kızı olmuş, ismini İrem koymuş. Canım kardeşim benim. Türkan'la anlaştık, okullar kapanınca memuriyetten istifa edip İstanbul'a gelecekti. İrem'in de okuldan tasdiknamesini almayacaktık, İstanbul'da I. sınıfı tekrar okuyacaktı. Bütün bu önlemler izimizi takip edemesinler diyeydi.

Kasım ayında seçimler oldu, ANAP seçimleri kazandı. Bu millet için parmak oynatmak konusunda çok büyük konuşmuştum. Seçimlerden hemen sonra Nurdoğan Abi'yle gene Balıkadamlar'a gittik, kulübe girerken kapıda eski model Citroën marka bir araba vardı. Eskiler hatırlar, *Fantoma* filminde Fantoma'nın binip uçtuğu model. İçeri girdiğimde gözüme bir adam takıldı. Tipi, saçı ve sakalıyla kapıdaki Citroën bu adamın olmalı dedim. Baktım Nurdoğan Abi bu adamın masasına yöneldi, beraber yanına gittik, masasına oturduk. Nurdoğan Abi beni tanıştırdı. Tanıştığım kişi Y. Mimar Berk Or'du. Sohbet arasında sordum, evet Citroën onundu.

Berk Abi, banka şubesi dekorasyon işleri yapıyordu. Yeni bir iş almış, ahşap işlerini de Nurdoğan Abi yapacakmış. Nurdoğan Abi beni de şantiye şefi olarak Berk Abi'ye önermiş. Masada konu açılınca Berk Abi'ye dekorasyon iş tecrübemin olma-

dığını, sadece iki adet temelden konut inşaatı yaptığımı ve apartman projesi çizdiğimi, mesleki tecrübemin bunlarla sınırlı olduğunu söyledim. Berk Abi "olsun öğrenirsin, ben sana yardımcı olurum," dedi. Nurdoğan Abi beni nasıl anlatmışsa, bir de çok ciddi bir maaş teklif etti. Teklif ettiği maaş piyasanın en az iki misliydi. İş 15 Aralık'ta başlayacaktı ve üç ay sürecekti. Ben ön hazırlıklar için Berk Abi'nin Beyoğlu Balık Pazarı girişindeki Ali Han'daki bürosuna Pazartesi gününden itibaren gidip gelmeye başlayacaktım. Tesadüfe bakar mısınız? Şantiye şefliğini yapacağım iş, Endüstri ve Ticaret Bankası Gayrettepe Merkez Şubesi. İşveren İnşaat Emlak Müdürü Rıfat Temel Doğan, proje müellifi Cengiz Bektaş. Beni inşaatta görünce tepkileri ne olacaktı, çok merak ediyordum.

Arkamdan 'Sermet' diye bağırıldığında bakmamayı öğrenmiştim. Abartıyorum sanmayın, İzmir Kemeraltı'nda Bank-Sen'den Mehmet Ali Tazedal'ı polis durduruyor, kimlik kontrolü yapıyor ve bizimkini bırakıyor. Mehmet Ali sahte kimlikle yırttım diye düşünürken, polis beş on adım sonra arkasından "Mehmet Ali" diye seslenince bizimki refleks olarak dönüp bakıyor. Doğru içeriye...

Bu arada apartman yöneticisi nakil ilmuhaberi diye tutturdu. Birkaç kez istemişti, ben de "işlerimin yoğunluğundan ötürü İzmir'e gidip alamıyorum, yazın eşim ve kızım gelirken getirecekler," diye sallıyordum. Ancak yeni Cumhurbaşkanımız televizyonlarda apartman yöneticilerine bu konuda sürekli çağrı yaptığından dolayı adam ısrarla istiyordu. Sonunda 15 gün içinde getirmezsem karakola bildirmek zorunda olduğunu söyledi. "Tamam 15 gün içinde gidip getireceğim," dedim. Adam başıma dert olmuştu, nakil ilmuhaberini Karşıyaka'daki muhtarımızdan İstanbul'daki adresi yazdırarak almam gerekiyordu. Bu da muhtar kayıtlarında İstanbul'daki adresimin ol-

ması demekti ki, Emniyet'e "gelin beni alın," demekle eşdeğerdi. Bunu ancak ablam hâllederdi. Durumu ablama anlattım, "tamam anladım, hâllederim," dedi.

Ben ablamdan haber beklerken, Kamu Hizmetleri'nde kolaylık sağlanması amacıyla Türkiye'nin 8 bölge valiliğine bölünmesi kararı alındı. Bununla ne yapılmak isteniyor anlamaya çalışırken yaklaşık bir yıl içinde bu karardan vazgeçildi. (Bu, 4 yıl sonra 1987'de kurulan ve 8 ili kapsayan OHAL Bölge Valiliği'nden farklı bir uygulamaydı.) Neden böyle bir karar alındı, neden vazgeçildi tam olarak anlamamıştım.

Bu arada Bilen Yoldaş'ın ölüm haberi geldi, TKP Genel Sekreteri 'Laz İsmail', İsmail Bilen Yoldaş ölmüştü. Kendisini hiç görmemiştim, çoğu komünist de görmemiştir, sadece Atılım'da yazılarını okurduk. Kendisi TKP Genel Merkezi'nin bulunduğu Doğu Almanya'da yaşıyordu. Görmemize tanımamıza gerek yoktu, o bizim genel sekreterimizdi. Haberi duyduğumda refleks olarak ağladığımı çok iyi hatırlıyorum, size komik gelebilir, hiç tanımadığınız, görmediğiniz biri ölmüş, siz ağlıyorsunuz. Ama o bizim liderimizdi. Tıpkı Gazi Mustafa Kemal'i hiç görmemiş insanların ölümünden sonra ağlamaları gibi...

Bilen Yoldaş'ın yerine Haydar Kutlu Yoldaş seçildi, TKP'nin genel sekreteri artık Haydar Kutlu Yoldaş'tı. İleriki tarihlerde Bilen Yoldaş'ın ölümü ile partide 'Stalin' döneminin bittiğini öğrendik. Hatta Haydar Kutlu, gerçek adıyla 'Nabi Yağcı' bir röportajında, "İsmail Bilen kendi döneminin TKP'nin 'Stalin' dönemi olarak yorumlandığını duysaydı, çok memnun olurdu," dediği basında yer aldı. Stalin döneminin gerçeğini öğrendiğimde, Bilen Yoldaş'ın ölümünde döktüğüm gözyaşlarına pişman oldum.

Ablam nakil ilmuhaberi işini bir şekilde hâlledip Nurdoğan Özkaya ismine iadeli taahhütlü olarak bana gönderdi. Böylece apartman yöneticisinin baskısından kurtulmuş oldum, ikimiz de rahatlamıştık. Adamın polise veya muhtara şikâyette bulunması yakalanmam demekti, bense daha önce de yazdığım gibi ne olursa olsun içeri girmemeliyim, diye düşünüyordum. 2009 yılında Deniz Yarbay Ali Tatar intihar etmeden önce, "ben, bana yapılan bu haksızlık ve hukuksuzluk sonucu o deliğe bir daha girmektense mezara girmeyi tercih ederim," dedi. Bunu okuyunca aklıma yaşadığım o günler geldi. Kendisi rütbeli olduğu için askeri cezaevine girmişti ve işkence riski olmamasına rağmen söylemişti bunları.

Bu arada ANAP hükümeti kuruldu, Konsey kurulan partilerden sadece üç tanesinin seçimlere girmesine müsaade etmişti, SODEP ve DYP seçimlere girememişti. Konsey ayrıca milletvekili adaylarını da teker teker denetlemiş, birçoğunu veto etmişti. Karamehmet'in sahibi olduğu Endüstri ve Ticaret Bankası'nın Genel Müdürü Erol Aksoy da veto edilenler arasındaydı. Hatırladığım kadarıyla basında Erol Aksoy hakkında 90 ton altın kaçakçılığından dolayı dava açılmıştı. Daha sonra Erol Aksoy, Özal'ın çıkardığı bir afla bu davadan beraat etti ve batmış olan İktisat Bankası'nı satın alıp ihya etti, Türkiye bankacılığında ilklere imza attı. Erol Aksoy bu dönemde çok büyüdü, birçok şirketin sahibi oldu. 2001 yılında İktisat Bankası uzun bir Kurban Bayramı süresince en yüksek faizi vererek mevduat topladı, bayram sonrası da batışını açıkladı.

ANAP Hükümeti'nin ilk icraatı Türk Parasını Koruma Yasası'nı değiştirmekti. Kaçakçılık suçlamasıyla hakkında tutuklama kararı olduğu için yurt dışında yaşayan Karamehmet, bu yasa değişikliğinden sonra yurda döndü ve 24 saat göz altında kaldıktan sonra serbest bırakıldı. Serbest kalışının ertesi günü

Turgut Özal'ın İstanbul Sheraton Otel'de yaptığı iş adamları toplantısında, Özal'ın sağındaki koltukta yerini almıştı.

Bu dönem arada sırada Oda'ya da uğruyordum. Oda, Şube Genel Kurulu'na hazırlanıyordu ancak ne yazık ki, Merkez'de ve İzmir'de sağlanan birliktelik İstanbul'da sağlanamıyordu. Bu birliktelik sağlanamadığı için, Birlik Dayanışma'nın kalesi gibi gözüken İstanbul, Şube Genel Kurul'da kaybedildi. Neyse ki bu yenilginin, Merkez'i ve İzmir'i etkilemesini engelleyebildik. Nurdoğan Abi yeni dönemde Merkez Yönetim Kurulu Başkanı oldu.

Oda çalışmaları sırasında Halit Abi (İzmir'den tanıdığınız sakar Halit) benimle temasa geçti, İstanbul'a neden geldiğimi sordu. Kendisine Türkan'la ayrılmak üzere olduğumuzu söyledim, çok üzüldü "ne yapalım, hayatta herşey insanlar içindir," dedi. Kendisi de İstanbul'a yeni geldiğini (inanmadım, neden diye de sormadım), eşinin akrabalarında kaldığını söyledi. Cumartesi günü Gümüşsuyu Cennet Bahçesi'nde buluşmak üzere ayrıldık.

Cumartesi günü Cennet Bahçesi'ne gittikten on beş dakika sonra T.U. ve eşinin bana doğru geldiklerini gördüm. Sarıldık, öpüştük, hasret giderdik, tabii ki T.U.'ya gerçeği söyledim. Arandığıma üzüldü, Türkan'la problem olmadığına çok sevindi, kafaları çektik, bol bol sohbet ettik, özellikle Mustafa Arkun'un kulaklarını çokça çınlattık. Sonraki bir iki hafta bende kaldılar, bu arada Z.M. içerden çıktı, hem komünist hem de Ermeni olduğu için çok hırpalandığı belliydi. Anlatmıyordu ama ciddi işkence görmüştü... Z.M. içerdeyken ortağı ve arkadaşımız Mehmet Yazıcı büroyu ve işleri yönetmiş , Z.M.'nin ailesinin hiç olmazsa maddi sıkıntı çekmesini engellemişti. Z.M. içerden çıktıktan kısa bir süre sonra T.U. yurt dışına çık-

ma vakitleri geldiğini söyleyip, "gelmek ister misin?" diye bana sordu. Ben de İstanbul'da henüz tehlike altında bulunmadığımı, karımı ve kızımı bırakıp yurt dışına çıkmamı gerektiren bir durum olmadığını söyledim. Üniversiteyi bitirdiğimiz yıl Kanada mimar ve ziraat mühendislerine vatandaşlık hakkı tanıyordu. Türkan "gidelim mi?" diye bana sormuş, ben de "benim ülkemde yapacağım çok iş var, hiçbir yere gitmem," demiştim. Şimdi tek başıma gidersem bunun hesabını Türkan'a da veremezdim. T.U. bana gerektiğinde kullanmak üzere yazım satırları ve fotoğraf yeri boş, mühürleri orijinal olmak üzere bir kadın, bir erkek nüfus kağıdı verdi. Mektup yazmak için adresimi aldı, yurt dışında gideceği yere vardığında sahte isimle mektup göndereceğini söyledi. TKP tarafından yurt dışına çıkartılacaklardı.

Tam o aralar Gayrettepe'deki iş de başladı, artık sabah 08:00'den gece 01:00'lere kadar inşaattaydım. Ekip Berk Abi'nin sürekli çalıştığı ekip olduğu için, benim onlara öğretmemden ziyade, onlar bana öğretiyorlardı. Ben sadece onlara takıldıkları noktalarda projeyi okuyor, imalat bitince de ölçü kontrolü yapıyordum. Bir de her gün, yapılan işlerin metrajlarını santim atlamadan çıkartıyordum. Şantiye günlüğü de tuttuğum ikinci defterdi. Bunlar hakkında Berk Abi bana herhangi bir uyarıda bulunmamıştı, ben kendi kendime bunların tutulması gerektiğini düşünmüştüm. Tuttuğum defterler Berk Abi tarafından çok beğenildi, "sen tamamsın," dedi bana...

Mehmet Usta'dan yere daire çizmesini öğrendim. 60 yaşında yaptığım opera binası inşaatında dahi aynı yöntemden yararlanarak kendim çizdim döner sahneyi. Seramikçiden, ustalara 'yavrum' dememem gerektiğini öğrendim, spiral makinası kullanmayı, elektrik kanalı kesmeyi, kamyondan çimento indirmeyi öğrendim. Öğrendim de öğrendim, bu inşaat okul

oldu benim için. İnşaatta henüz tanıdık kimseyle karşılaşmamıştım. Beni gördüklerinde gösterecekleri tepkiyi gerçekten merak ediyordum. Cengiz Bektaş İstanbul dışında olduğu için şantiye toplantısı yapılamamıştı.

Bu arada alkol almadığım akşam yoktu artık, işim kaçta biterse bitsin, alkol almadan yatmıyordum. Geceleri uyumanın en sağlam yöntemi alkoldü, bünye genç olduğu için ne kadar içersem içeyim sabah işime gidiyordum, alkol işteki verimimi de etkilemiyordu. Apartmanın en üst katında oturuyordum, aynı katta iki daire vardı. Özellikle yalnız olduğum akşamlar, gece yarısından sonra asansör çalıştığında hangi katta duracağını dinlerdim. Bazen bizim katta dururdu, şansım %50'ye kadar düşmüş olurdu. Karşı dairenin kapısı çalınana kadar geçen süre kabus gibi gelirdi. Geldilerse kimseye haber verme şansım da olmayacaktı. Karşı dairenin kapısı çalınınca derin bir oh çekerdim. Bu olay sıkça yaşandığından dolayı en iyisi sızmaktı.

Sonunda Cengiz Abi döndü ve şantiye toplantısı yapıldı. Önce Rıfat Temel Doğan ve müdür yardımcısı mimar geldi. Adı Nejat'tı, daha önceden tanıdığım biri değildi. R. Temel Doğan beni görünce, "Sermet Hocam sen ne arıyorsun burada?"diye şaşkınlık ile sordu, donakalmıştı. Ben de "senin işinin şantiye şefiyim," dedim. Öpüştük, Berk Abi'ye döndü, 'Berk Bey' diye başlayarak beni Berk Abi'ye anlatmaya başladı. Arkasından Cengiz Abi geldi, daha kimseye merhaba diyemeden beni gördü, "Sermet ne işin var burada?" deyip benim cevabımı beklemeden sarıldı öptü. Öpüşme faslı bittikten sonra, "Cengiz Abi bu işin şantiye şefiyim, Berk Bey ile birlikte çalışıyoruz," dedim. "Çok sevindim," dedikten sonra Berk Abi'ye beni anlatmaya başladı, özellikle ne kadar disiplinli olduğumu söyledikten sonra, "bu işte gözüm arkada kalmayacak," diyerek

beni onurlandırdı. Şantiye toplantısı bittikten sonra Berk Abi gülerek, "benim şantiye şefim ne kadar meşhurmuş da benim haberim yokmuş," diye bana takıldı. Akşam beraber kulübe gittik, şantiye toplantısını Nurdoğan Abi'ye anlattı, Nurdoğan Abi'nin Berk Abi'ye "bana dua et, sayemde tanıştınız unutma," demesi üzerine ben dört köşe oldum. Ev nasıl olsa yakındı, alkol kontrolüne yakalanmadan aralardan yırtardım. Bir güzel içtim, Nurdoğan Abi de iyi götürdü, Berk Abi'yse her zamanki gibi ölçülüydü. Sabah Berk Abi'yle şantiyeye birlikte gidecektik. Sabah 07:00'de kapısını çaldım. Berk Abi sabahları çok erken kalkar, muhakkak sporunu ve kahvaltısını yapardı. Ustam hâlâ her sabah sporunu yapıyor. On-on beş dakika sonra aşağı indi, arabaya bindi, "ben ancak öğlene doğru gelebilirsin diye sporu uzun tuttum, kusura bakma beklettim seni," dedi. "Önemli değil abi," diye yanıt verdikten sonra kontağı açtım.

Bir pazar günü şantiyede çalışırken içeriye eşofmanlı, yabancı uyruklu olduğunu sandığım iki kişi geldi. Biri kadın biri erkek, yanlarına gittim, 'mükemmel' İngilizcem'le "hello!" dedim, eğer İngilizce konuşurlarsa bir şekilde kendilerine inşaata girmenin yasak olduğunun söyleyecektim. Bunu İngilizce nasıl söylerim diye düşünürken, adam "ben Erol Aksoy, bankanın genel müdürüyüm," dedi. Genç, yakışıklı, pırıl pırıl bir adamdı. Tanıyamadığım için özür diledim, önemli olmadığını söyledikten sonra beni eşiyle tanıştırdı. İnşaat hakkında bilgi aldı ve gitti. Daha sonra R. Temel Doğan'a şantiyeden övgüyle bahsettiği için, R. Temel Doğan Berk Abi'ye benim yanımda teşekkür etti. İşin süresi üç aydı. Biz 78. günde işi tamamlamıştık, kış şartlarında bu çok önemli bir başarıydı. Metraj günü gününe tutulduğu için kesin hesap da içeriye hemen verildi. Cengiz Abi Kuzguncuk'ta İsmet Baba Meyhanesi'nde teşekkür yemeği verdi, yemekte ayağa kalktı, "ilk defa bir projem milimetrik

olarak uygulandı, bu nedenle özellikle sevgili Sermet'e çok teşekkür ederim," dedi. Çok gururlanmıştım, zaten inşaatın bitmesine az bir süre kala Cengiz Abi'nin 'Cengiz Bektaş İşliği' adlı bürosunun o zamanlar belkemiği olan Nadir ve Ziya şantiyeye gelip, Cengiz Abi'nin birlikte çalışma teklifini iletmişlerdi. Arkasından Rıfat Temel Doğan makamına çağırmış, "Sermet istersen bankada masan hazır, gel yarın işe başla," demişti. Ne garip ki, her ikisine de aranmadığım dönemde iş için gitmiştim, aranıyor olabilirim düşüncesiyle kibarca olumsuz yanıt almıştım. Şimdi aranıyordum ama ikisi de iş teklif ediyordu. Her ikisine de teşekkür edip, Berk Abi'yle konuşmam gerektiğini söyledim. Berk Abi'yle anlaşmamız üç aylıktı ve üç ay dolmak üzereydi.

Bu arada Berk Abi ikili hesabımızı çıkardı, bana içerden çektiğim paralar düşüldükten sonra kalanın dört mislini verdi. "Abi bir yanlışlık olmasın, benim içerden çektiklerim var," dediğimde, "Sermet hepsi senin, ben teklif verirken nasıl olsa şantiye şefi işin %10'u kadar parayı iç eder düşüncesiyle teklif veririm. Sen hiç para iç etmedin, üstüne üstlük bir de kendin bilfiil çalıştın, bu senin hakkın," dedi. Elime geçen para çok ciddi bir miktardı, üç ayda kazandığım para 60 aylık ev kirama denk düşüyordu.

Gelen iş tekliflerini Berk Abi'ye ilettim, "bankada bir sürü üçkâğıt dönüyor, sen bankada yapamazsın," dedi. Cengiz Bektaş'ın tezgâhından geçmenin çok önemli olduğunu söyledi ve Cengiz Abi'nin teklifine olumlu bakmamı önerdi. "Sen ne düşünüyorsun?" diye bana sordu. Ben kendisiyle çalışmak istediğimi söyledim. Çok hoşuna gitti, mutlu oldu, "Sermet şu an iş yok ama bir şekilde idare ederiz," dedi. Bu kararımızı Nurdoğan Abi'yle paylaştık, o da çok mutlu oldu. Cengiz Abi'nin gönderdiği arkadaşlara ve Rıfat Temel Doğan'a "Berk

Abi zor günlerimde bana çok yardımcı oldu, şimdi onu bırakamam, onunla çalışmaya devam edeceğim," derken de ben çok mutlu oldum. İş yoktu, olsun... Nasıl olsa oltaya bir iş takılırdı.

Birkaç gün sonra Berk Abi büroda gazete okurken bana "Sermet sen bu at yarışı işinden anlar mısın?" diye sordu. Üniversiteyi Buca'da okuduğumu, hayatımızın Şirinyer Hipodromu'nda geçtiğini söyledim. "Oynayalım o zaman," dedi, ben de ne oynamak istediğini sordum. "Ganyan mı, ikili mi, çifte mi, 6'lı ganyan mı, 3'lü ganyan mı, bahis mi, ne oynamak istersin?" diyerek bu konuda engin bilgi birikimine sahip olduğumu kendisine ima ettim. Artık öğretmenlik sırası bana gelmişti, benim önerimle 6'lı oynamaya karar verdik. Gittim program aldım, çalışmaya başladım, Berk Abi de yanıma geldi, nasıl çalışıldığını ona da öğretiyordum. Neyse kuponu hazırladım, parasını Berk Abi verdi, gidip yatırdım.

O zamanlar koşular her gün yapılmıyordu, hatırladığım kadarıyla haftada üç gün vardı. Neyse biz 6'lıyı tutturduk, 12.500 TL verdi. Benim aylık ev kirama eşdeğer bir para kazanmıştık. İyi paraydı. Artık yarış günleri yarış programlarından iki tane alıyordum, birlikte çalışıyorduk. Birkaç hafta sonra Berk Abi "ben öğreneceğimi öğrendim, bence artık keselim oynamayı," diye öneri getirdi. Bence de kesmekte yarar vardı. Cuma günü son kez oynamak üzere Pazar gününün programını aldık. Ben bir kupon yaptım, 14.000 TL tuttu. Berk Abi tutarı kasadaki paraya yani 11.000'e düşürmemi istedi. Kupon bayağı büyük bir kupondu. Berk Abi'ye "çıkarılacak atı sen seç," dedim. 1. ayakta Ayşem diye bir at koşuyordu, çok ama çok büyük sürprizdi, atı galoplarından bulmuştum. "Çıkart istersen," dedi, çıkartmadım, Ayşem gelir de 6'lıyı tutturursak zengin olurduk.

5. ayakta 5-6 at yazmıştım. İsimlerini saydım, caz müzik hayranı, arabesk düşmanı Berk Abi Kibariye isimli atı duyunca, "çıkar onu, ne o arabesk isim öyle..." dedi. At, yarışın favorisi olmasına rağmen çıkardık ve kuponu yatırdık. Pazar gününü beklemeye başladık.

Televizyon at yarışlarını henüz yayınlamadığı için, yarış sonuçlarını öğrenmek için her koşudan sonra bayiye gidiyordum ve kazananı kara tahtadan takip ediyordum. 1. ayakta Ayşem geldi, hemen herkes daha birinci ayaktan yatmıştı, ama bizde vardı. 5. ayağa kadar her koşuda sürpriz geldi, hepsi de bizde vardı. İş çok büyük paraya gidiyordu. 6. ayak da koşulduktan sonra bayiye gittim. 5. ayakta Kibariye geldiği için beşte kalmıştık. Bayi üzüldüğümü anlayıp ne olduğunu sordu, "beşte kaldım," deyince, adam "üzülme herkes beşte kaldı, Ayşem herkesi yatırdı," dedi. "Ayşem'le beşte kaldım, bende Kibariye yok," dedim. Adam "ver bakayım şu kupona," dedi, kupona baktı, "sen bir daha oynama kardeşim, Kibariye'siz kupon mu olur?" deyip, Veliefendi'yi telefonla aradı, "6'lıyı bilen var mı?" diye sordu. Türkiye'de sadece bir kişi bilmişti, bugünün parasıyla 3.500.000 TL kazanmıştı, bu duruma göre biz Kibariye'yi silmeseydik 1.750.000 TL para alacaktık. Telefon kulübesinden Berk Abi'ye telefon ettim, durumu anlattım, kahroldu... Hâlâ bir araya geldiğimizde, eğer yanımıza yeni biri gelmişse muhakkak bu anımızı anlatır. Bu son oyunumuz oldu, bir daha oynamadık, Berk Abi her fırsatta "benim arabesk nefretim seni de yaktı," dedi durdu. Ben at yarışını 1995 yılına kadar yani iki yıl oynamadım. Sanırım Berk Abi bir daha hiç oynamadı. Bazen Oda'ya uğrayıp arkadaşlarla hasret gideriyordum. Zaten Oda çalışmaları hakkında tüm bilgileri Nurdoğan Abi'den alıyordum, sadece çok önemli toplantılara katılıyordum. Amacım, TİP'li Y.G. başta olmak üzere TİP'li arkadaşların ve bizden birkaç arkadaşın desteğiyle 'Ortak Süreç' adını

verdiğimiz **tüm grupların birlikteliğini sağlayan bir platform** oluşturmaktı. Bu konuda diğer sol gruplardaki arkadaşların bazılarından destek alıyordum, bazıları ise karşı çıkıyordu. Aynı sorun benim arkadaşlarımda da vardı, gerek bizden gerekse TİP'li arkadaşlardan bu konuda tutucu davrananları ikna etmek gerekiyordu. İkna süreci kolay bir süreç değildi; yılların karşıtlığını aşmak, güvensizliğini yenmek İstanbul'da kolay olmayacaktı. İstanbul'da sözüm henüz İzmir'deki kadar geçmiyordu, sabırlı olmam lazımdı.

Bu arada hükümet yerel seçim yasası düzenledi, ancak Cumhurbaşkanı Evren Paşa reddettiği için yasa yeniden hazırlandı. Yerel seçimler yapıldı, ANAP %40'ın üstünde oy aldı. Bir başka haber de yabancı sigara ve içkinin serbest bırakılmasıydı. Eskiden paketi açılmamış yabancı sigara veya yabancı içki yüzünden hapis cezası yerdiniz. Artık vitrinlerde herşey vardı; hükümet, tasarruf toplumu olan toplumumuzu tüketim toplumuna dönüştürmeye başlamıştı. Aynı zamanda illerdeki sıkıyönetim uygulaması peyderpey kaldırılıyor, özellikle Doğu illerinde OHAL uygulamasına geçiliyordu.

Berk Abi sonunda Osmanbey'de bir mağazanın cephe giydirme işini aldı. Kısa sürede gerçekten çok güzel bir iş çıkarttık, iyi de para kazandık. Günler geçiyordu, kızımı çok ama çok özlemiştim, Türkan arada sırada değişik yerlerden telefon ediyordu, konuşuyorduk ama yetmiyordu. Parti'yle ilişkim de kesilmişti, birkaç günlüğüne F.K. nişanlısı ile birlikte gelip bende kaldı, hepsi o kadar. Nitekim bu ziyaret Parti görüşmesi değildi. 1984 Ağustos ayına geldiğimizde bomba patladı. PKK Eruh ve Şemdinli'de ilk büyük eylemini yapmıştı. Konsey Kürt sorununun demokratik yollarla çözümünü isteyen tüm örgütlenmeleri silip süpürmüştü. Darbeciler, bırakın Kürt sorununu Kürtler'in varlığını dahi kabul etmiyordu. Konsey çok Kürt

kanı akıtmış, çok can almıştı. Bir koyun için kan davası başlatan bir kültürle artık aramızda kan vardı. İki halkın arasına kan girmişti. Bence sonu gelmeyecek, galibi olmayacak bir savaş başlamıştı. Bu savaş, 12 Eylül Faşist Darbesi'nin ülkeme armağanlarından biriydi.

Aynı ayın sonunda, İstanbul'a geliş programlarını yapmak üzere Türkan İstanbul'a geldi ama İrem'i getiremedi. Birlikte İstanbul'a geliş programını yaptık. Türkan Eylül'de istifa edecek, gelmeden birkaç gün önce eşyaları gönderecekti. Kamyon şoförüne evin adresini vermeyecekti, ben kamyonu E-5 üzerinde bekleyecektim. Evdeki toplama eşyaları da aldığım yerlere iade edecektim...

Türkan'la akşam Beylerbeyi'nde oturan, İzmir'den çok eski arkadaşlarımıza yemeğe gittik. Ben dayanamadım alkol aldım. Bostancı'ya dönüşte Bağlarbaşı Kavşağı'nda polis alkol muayenesi için durdurdu. O zamanlar muayeneyi polis yapmıyordu, polis seni alıp bir minibüse götürüyor, beyaz önlüklü kişiler sana üflettiriyorlardı. Alkollüysen polis seni karakola götürüyor, orada da ceza işlemini yapıyordu. Üfledim, alkollü olduğumu tespit ettiler, ben polise İzmir'den bayram tatili için geldiğimizi (30 Ağustos Zafer Bayramı, biliyorum komik ama aklıma o an bahane olarak bir tek bu gelmişti.), ertesi sabah yola çıkacağımızı (arabanın plakası da 35), eşimin devlet memuru olduğunu söyledim ve bizi bırakmasını istedim ama nafile... Bizi karakola götürecek 'polis şoförü' beklemeye başladık. Baktılar çok bekleyen olmaya başladı, benim yanıma şoförlüğü olmayan bir polis verdiler, birlikte karakola doğru yola çıktık. Ben söyleniyorum, "madem benim karakola kadar araba kullanmama müsaade ediyorsunuz, ben karakola gidene kadar eve giderdim," diyorum ama dinleyen yok...

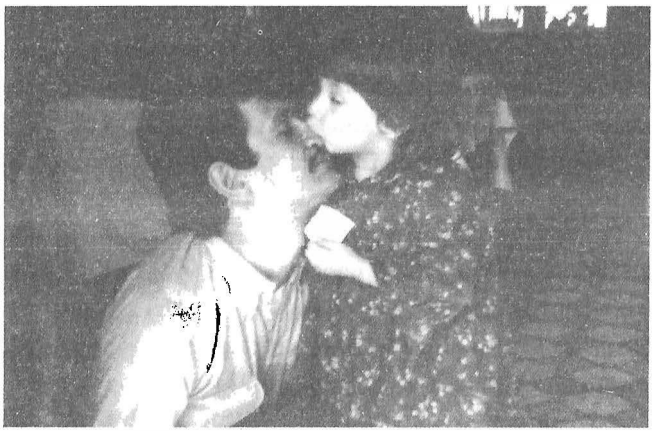
Karakola geldik, Türkan arabada kaldı, ben karakola girdim, ikinci kata çıktık, salon ana baba günü. Bir memurun masasının üzerinde vatandaşın isminin yazdığı zarfların içinde polisin aldığı evraklar duruyor, memur da zarf sırasına göre işlemleri yapıyor, millet de sırasını bekliyordu. Vatandaşlardan biri sıra konusunda başka bir vatandaşla tartışınca memur, "boşuna tartışmayın beyler, yarın sabah nasıl olsa hep beraber mahkemeye çıkacaksınız, sabaha kadar buradasınız, sıra kavgasına gerek yok," deyince ben ayıldım. Uygulamadaki mahkeme aşamasını bilmiyordum. Karakolda işlemleri tamamlayıp sabaha kadar bekletiyorlar, sabah da bırakıyorlar sanıyordum. Mahkemeye gidersem, işler karışırdı, evrakları alıp tüymeliydim. Memurun masasında zarfların durduğu tarafa yanaştım, baktım en üstteki zarf benim. Sıra bana gelmişti, memur zarfı eline alırsa kaçış yok. Memur işlem yaptığı zarfla ilgili vatandaşa soru sormak için yana doğru döndüğünde zarfımı aldım, müdahale eden olursa evraklarım tamam mı diye merak ettim, diyecektim. Baktım kimse fark etmedi, zarfı koynuma koydum, yavaş yavaş koridora doğru yürüdüm, bir kat aşağıya indim, arabaya bindim, Türkan "ne oldu?" diye sorunca, "sakin ol, kaçıyoruz," dedim.

Arabayı çalıştırdım, ara yollarını tam bilmediğim bir semtte olduğum için geldiğim istikametin ters istikametine doğru, nereye gittiğimi bilmeden sürmeye başladım. Beş dakika kadar gittikten sonra bir ekmek fırını gördüm, sabahın ekmekleri çıkıyordu. Fırıncıya "Üst Bostancı'ya nasıl giderim?" diye sordum. Uzun bir yol tarifi yaptı, tarif edilen yolun sonunda E-5'e çıktım, başka bir sorun yaşamadan eve vardık. Bu sefer de yırtmıştım. Artık aylardan Eylül oldu, konuştuğumuz gibi Türkan önce eşyaları bir kamyonla gönderdi, ben kamyonu İstanbul girişinde karşıladım, adamın başını döndürüp eve götürdüm. Eşyalar indikten sonra gene başını döndürüp E-5'e çıkarttım.

Türkan izini sürmesinler diye İzmir'e döner dönmez memuriyetten istifa etmişti. Akşam İrem'le beraber İstanbul'a gelmek üzere yola çıktı. Sabah Bostancı kavşağı yakınlarındaki PTT Hastanesi'nin önünde otobüsten indiler, kızımın üstündeki elbise hâlâ gözlerimin önünde... Birbirimize bir sarıldık ki anlatamam. Eve kadar elleri boynuma sarılı başı omuzumda geldik.

Daha sonra Türkan'la sohbet ederken, İrem'in İzmir'den ayrılmasının çok zor olduğunu, aileden ayrılırken çok ağladığını öğrendim. Türkan'ı ve İrem'i İzmir'den koparmakla kalmamış, üstüne üstlük bir de kadının memuriyetini yakmıştım. Ben de böyle olmasını istemezdim ama bu saatten sonra yapacak bir şey yoktu.

Akşam yemeğe Balıkadamlar'a gittik. Mansur Baba'nın oğlu, müstecir Zafer Kardeş bize çok güzel bir hoş geldin sofrası hazırlamış, Berk Abi, Nurdoğan Abi, G.S. ve aileleri de sofrada oturmuşlar bizim gelmemizi bekliyorlardı. Berk Abi akşam ne

İrem ve ben

Şükür ve İrem

yapacağımızı daha önceden bana sormuştu, ben de "ilk gece evde yemek olmaz, kulübe geliriz," demiştim ama böyle bir sofra beklemiyordum. Karşılama hepimize sürpriz oldu. Sanki yıllardır birbirini tanıyan dostlar sofrasındaydık. Türkan da İrem de hiç yabancılık çekmediler. Hepsine tekrar çok teşekkür ederim. Nurdoğan Abi, Zafer Kardeş, keşke siz de bu satırları okuyabilseydiniz. İyi ki sizleri tanıdım.

1984-1985 eğitim yılı başlamak üzereydi. İrem'i 1. sınıfa tekrar yazdırmamız gerekiyordu. İzmir'de 1. sınıfa bir yaş küçük gittiği için yaş olarak sorun yoktu, tek sorun bunu İrem'e nasıl anlatacağımızdı. Kızımı karşıma aldım, burada 1. sınıfı tekrar okuyacağını, ancak geçen sene İzmir'de 1. sınıfta okuduğunu kimseye söylememesi gerektiğini, bütün bunların eve polislerin tekrar gelmemesi için olduğunu anlattım. Ayrıca eve

polislerin gelmesinin benim kötü bir şey yaptığım anlamını taşımadığını, kimseye kötü bir şey yapmadığımı söyledim. Polislerin eve benim fikirlerimi beğenmedikleri için geldiklerini, eğer burada oturduğumu öğrenirlerse buraya da geleceklerini, gelmemeleri için annesinin işten ayrıldığını, kendisinin de 1. sınıfı daha önce okuduğunu söylememesi gerektiğini dilim döndüğünce izah etmeye çalıştım. Geçen sene okulda öğrendiklerini yeni öğretmeni nasıl öğrendiğini sorarsa, anaokulunda ya da evde öğrendiğini söylemesini tembih ettim. Zor bir konuşmaydı. Zaten kolay olmayacağını tahmin ettiğim için konuşmayı son günlere kadar ertelemiştim.

Neyse İrem okula başladı, on beş gün sonra Türkan'ı okula çağırdılar. Türkan'a İrem'in seviyesinin sınıfın çok üstünde olduğunu, bir sınav yapacaklarını, başarılı olursa 2. sınıfa alacaklarını söyleyip, "sizin için yaşı problem olur mu?" diye sormuşlar, Türkan da problem olmayacağını söylemiş. Öğretmeni birkaç gün sonra sınavı yaptı, böylece İrem okulun üçüncü haftasında 2. sınıfa gitmeye başladı. Çok mutlu olmuştu, biz de çok sevindik. Kızım hiç olmazsa bu konuda zarar görmemişti.

Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası yeni yapacağı İskenderun Şubesi için bizi ihaleye davet etti, Türkan hamile olduğu için Berk Abi "gider misin? Gidersen teklif vereceğim," dedi. "Giderim abi," dedim. İşi aldık, üç aylığına İskenderun'a gidiyordum. Kaba inşaat kalemleri hariç zaten bütün ekip İstanbul'dan geliyordu, hepimiz birbirimizi tanıyorduk. Türkan ve İrem için zor olacaktı biliyordum ama bu durumu Türkan'la daha önce konuşmuştuk. Böyle bir ayrılığa kendimizi hazırlamıştık. Bir şeye ihtiyaçları olduğunda, Berk Abi'yi arayacaklardı. Anadolu turu böylece başladı.

Nisan ayında İskenderun'un yer teslimi yapıldı. Ben Haziran sonu inşaatı teslim edecektim, doğum da Temmuz başında

İzmir'de olacaktı. Ablam annemleri yeni bir eve taşımış ve nakillerini yaptırmamıştı, kendisi de başka bir eve taşınmıştı. Ben bir şekilde doğuma gidecektim, artık şehir girişlerinde yollar kesilmiyordu, arabayla rahatlıkla gidebileceğimi düşünüyordum.

İnşaata başladık, yerinde yaptığım incelemede projedeki zemin kotlarının değişmesi gerektiğini tespit ettim. Aksi takdirde kışın 'yarık kaya'dan gelen rüzgârla birlikte yağıp yaklaşık 40 cm'ye yükselen yağmur, banka şubesini basardı. Durumu Cengiz Abi'ye bildirdim, uyarım için teşekkür etti ve proje kotlarını düzeltmeye başladılar. O zamanlar projeler elle çiziliyor, ozalitleri çekiliyor ve kargo ile gönderiliyordu. Kotlar olmadığı için biz de imalata geçemiyorduk. Yıkım-sökümü 3-5 günde bitirdik, projeyi beklemeye başladık. Banka ilave süre veriyordu, süre konusunda inşaatla ilgili sorun yoktu, fakat aklım doğumdaydı. Neyse Berk Abi ile bir şekilde ayarlayacaktık. Projeler bize tam üç hafta kaybettirdi, inşaatın bitimi Temmuz'un son haftasına kaydı. Hava inanılmaz sıcak olmasına rağmen gece gündüz çalışıyorduk.

Sonunda İzmir'den telefon geldi, Türkan Ege Üniversitesi Doğum Servisi'ne götürülmüştü. Hemen Adana'ya gitmeli, oradan uçakla İzmir'e geçmeliydim. Berk Abi'yi aradım, durumu aktardım, hemen İskenderun'a gelmesini söyledim. Berk Abi, en erken on gün sonra gelebileceğini söyleyince dondum kaldım. Şantiyeyi bırakacak kimse yoktu, finaldeydik, iki hafta sonra işi teslim edecektik. Ben bunları düşünürken, şantiyenin telefonu tekrar çaldı, Berk Abi'nin bir çözüm bulduğunu umarak telefonu açtım. 9 Temmuz 1985, saat 11:00... Ablam, "gözün aydın bir kızın oldu, merak etme Türkan da iyi, sen ne zaman geliyorsun?" dedi. En erken on gün içinde gidebileceğimi, işi bırakacak kimse olmadığını, Berk Abi'nin gelemediğini

söyledim. O tatlı yumuşak sesi değişti, sadece "tamam," dedi, çok bozulmuştu. "Türkan eve geçince hemen beni arayın," diye tembih ettim. Ona da "tamam," diye tek kelimelik yanıt aldım. Görüşürüz dememe fırsat kalmadan telefonu kapattı.

Gittim inşaata bir kasa bira aldırdım, bir taraftan çok mutluydum, bir kızım daha olmuştu. Bir taraftan doğumunda yoktum, bu beni kahrediyordu, ömür boyu unutulmayacak bir olaydı. İnşaata bağırdım: "Beyler yarım saat paydos, herkes asma kata gelsin!" Tüm ekipler asma kata geldi, ikinci kızımın dünyaya geldiğini, bunu kutlamamız gerektiğini söyledim. "Hepiniz kasadan birer bira kapın," dedim, sabahın saat 11:00'inde bir kasa bira anında bitti, ikinci kasayı aldırdım, o da anında bitti, herkes işine döndü. Ben de elektrikçi Şahin'e "otele geçiyorum, önemli bir şey olursa ararsın," dedim. Otele doğru yola çıktım, duygularım çok karmaşıktı. Otelde doğru odama gittim, viskimi koydum, kızımın doğumunu kutladım, bu sırada gözlerimin nemlenmediğini söylersem yalan olur.

Tanıştığımız günden beri ilk defa Berk Abi'ye kızmıştım. Çekip gidebilirdim ama iş ahlakıma yakışmazdı. Berk Abi bir hafta sonra geldi, gelir gelmez arabayla yola çıktım. Sanırım 13 saat sonra İzmir'e varmıştım. Türkan hastaneden çıkmış annemlerin yeni evindeydi. Evin kapısını annem açtı, elini, yanaklarını öptüm, onu da epeydir görmemiştim. "Kızım nerde?" deyip salona girdim, baktım salondaki kanepede altı temizleniyordu. Yanına gittim, Türkan'ı öptüm, İrem, ablam ve babam evde yoktu. Kızıma baktım, bumburuşuk, çok zayıf, küçücük bir şeydi. Türkan'a "neden böyle bu çocuk, doktorlar bir şey söylediler mi?" diye sordum. Gerçekten bir garipti, hiç böyle bir bebek görmemiştim. Türkan, "doktorlar anne karnında susuz kaldığını, birkaç haftaya toparlayacağını, merak edilecek bir şey olmadığını söylediler," deyince içim biraz rahatladı.

Kızımı kucağıma aldım, kocaman gözleriyle bana bakıyordu. Ne olursa olsun benim kızımdı, kanımdı, canımdı. Kucağıma alınca sıcaklığını hissettim.

İrem kardeşinin isminin kız olursa **Gizem** olmasını istemişti. Bodrum girişindeki Gizem Tepeleri'nden esinlenmiş, annesi ile halasına daha kardeşi doğmadan söylemişti bu isteğini. Akşamüstü babam, ablam, İrem hep beraber geldiler. İrem kucağıma koştu, babama "kardeşinin ismini İrem koyacak," dedim. "Ne koyacakmış bakalım?" diye sordu babam, ben de "Gizem," dedim. "Oo, çok güzel isim aferin benim torunuma," deyip İrem'i öptü. Böylece ailede ilk defa birinin ismini babamdan başka biri koymuş oldu.

Annemle, babamla, ablamla, kayınvalidemle, kısacası tüm ailemle üç gün hasret giderdikten sonra İskenderun'a geri döndüm. Berk Abi'den işi teslim aldım. Berk Abi doğuma gidemediğim için çok üzüldüğünü bilmemi istediğini, bir daha böyle durumlar yaşamamak için kendime bir yardımcı yetiştirmem gerektiğini söyledi.

1985 yılında başlayan bu tur, Erol Aksoy'un İktisat Bankası'nı alması ve Uluslararası End. Tic. Bankası'ndaki tüm inşaat emlak ekibinin de İktisat Bankası'na geçmesi ile İktisat Bankası Şubeleri'nin yapım turuna dönüştü. İktisat Bankası Şubeleri'nin mimari ve dekorasyon projeleri de 'Cengiz Bektaş İşliği' tarafından üretiliyordu. Bu tur sırası ile, İktisat Bankası Ankara Şubesi, Samsun Şubesi, İskenderun Şubesi, Ankara Şubesi 2. kısım, İstanbul Bayrampaşa Şubesi olmak üzere 1987 yılı Mayıs ayına kadar sürdü. Bu zaman zarfında gittiğim illerde komik, düşündürücü, dersler çıkartılması gereken birçok şey yaşadım. Cengiz Abi'yle, Berk Abi'yle, Azan Kozbe'yle çok güzel anılarımız oldu. Ancak bunların hiçbiri siyasi yaşamım-

la ilgili değil, o nedenle belki başka bir yazı denemesinde onları da paylaşırım.

Azan Kozbe, İzmir Şube sekreterliğini bir arkadaşımıza devredip yanıma geldi, İktisat Bankası Samsun Şubesi'nden başlamak üzere bana şantiye şef yardımcılığı yapmaya başladı. İktisat Bankası Samsun Şubesi'nde, Ankara Şube 2. kısımda, İskenderun Şubesi'nde ve İstanbul Bayrampaşa Şubesi'nde Azan'la birlikte çalıştık. Her şube üç ay sürüyordu, tempo çok yoğundu. Berk Abi bir-iki yıl içinde deniz turizmine yönelmek ve inşaat işinin yönetimini bize devretmek istiyordu, Azan'la birlikte çalışmalarımız bunun altyapısının hazırlıklarıydı. Samsun Şubesi'nin yer tesliminden sonra, Berk Abi bana her türlü yetkiyi tanıyan bir vekâletname verip kızının yanına üç aylığına Amerika'ya gitti ve Şube'nin tesliminde Türkiye'ye döndü. Bana verdiği vekâletname, bankalardan para çekmeyi, teminat mektubu almayı, hak ediş tahsil etmeyi, sonuç olarak her şeyi kapsayan bir vekâletnameydi.

Cengiz Bektaş'la tavla turnuvası, İskenderun.

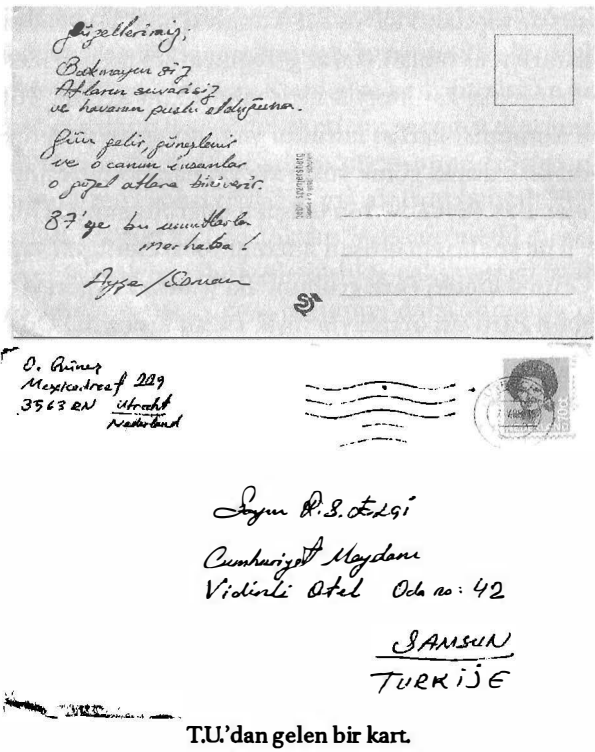
Azan Kozbe, Berk Abi ve banka çalışanlarıyla İktisat Bankası İskenderun Şube açılış kokteyli.

1987 ortalarında bir anda Berk Abi'nin Banka'yla ilişkileri bozuldu. Bankayla mahkemelik olduk, hâkim davanın her duruşmasında banka avukatlarını azarlarken ve tüm taleplerini reddederken, bir anda ne olduğunu anlamadık, bir önceki duruşmada azarlayarak karşıladığı talebi, son duruşmada kabul etti. Bu duruşmaların uzaması, davanın en az iki yıl, Yargıtay aşaması ile dört-beş yıl sürmesi demekti. Bizim avukat olanlara şaşırmamıştı, zaten bizi başında uyarmıştı, "mahkeme en son çareniz olsun, karşınızdaki banka, uzlaşabilirseniz uzlaşın," demişti. Biz haklı olduğumuz için uzlaşmayı reddetmiştik fakat sonunda tıpış tıpış uzlaşmaya gidildi. Berk Abi Banka ile ilişkisini çok büyük bir zararla bitirdi. Azan İzmir'e döndü, birkaç ay sonra da ben İstanbul Ortaköy'de çok iyi bir ücretle en az altı ay sürecek bir şantiye şefliği buldum ve Berk Abi'yle gözyaşlarıyla vedalaştık.

1987 yılı ikinci yarısı itibariyle Oda'dan arkadaşlarla tekrar sıkça bir araya gelmeye başladık. 1988 yılına geçtik, ben bir taraftan piyasada çalışıyor, bir taraftan da yeniden yoğun bir şekilde Oda çalışmalarına destek veriyordum. Oda'da 'Ortak Süreç' diye adlandırdığımız birlikteliği de 1988 yılında hayata geçirmeyi başardık.

Bu dönemde Oda'da yaptığımız mesleki faaliyetler kapsamında Mimar Sinan Üniversitesi'nin lokalinde üniversite temsilcileriyle birlikte kentsel sorunlarla ilgili bir toplantı düzenlendi. Toplantıya katılan Mimarlar Odası heyetinde ben de vardım. Katılımcılar, çarpık kentleşmedeki temel sorunun kaçak yapılaşma olduğu üzerine tespitlerde bulundular ve kaçak yapılaşmanın engellenmesi gerektiğini özellikle vurguladılar. Bunun üzerine ben söz aldım. Tarihi binaya eklenmiş ve Boğaz manzarasına hâkim lokalden Üsküdar sırtlarını gösterip "şu gördüğünüz silüetteki hiçbir bina kaçak değil. Hepsi bir mimar tarafından projelendirilmiş, belediyeden inşaat ruhsatı alarak yapılmış binalar. Sizce bu kentsel sorunun bir parçası değil mi?" diye sordum. "Ayrıca kaçak yapılaşma temel sorun ise, şu anda toplantı yaptığımız lokalin de sorgulanması gerekir," dedim. Konuşmam bittiğinde üniversiteden katılımcıların yüzlerindeki ifadeyi görmenizi isterdim.

Parti'yle ilişki kurma vaktim gelmişti, ama benimle ilişki kuran kimse yoktu. Bu arada T.U. ile de mektuplaşıyorduk, Kendisi Hollanda'da politik göçmen olarak yaşıyordu.

T.U.'dan gelen bir kart.

Z.M.'nin 'Partili' olduğundan adım gibi emindim, kendisini kaç yıldır tanıyordum. Z.M. ile baş başa sohbet ettiğimiz bir gün Parti'yle ilişki kurmak istediğimi Parti'ye iletmesini istedim. Birkaç gün sonra geldi, birlikte Taksim'de bir cafede oturduk, "selam K.D. yoldaş!" dedi. Bu iki harfin benim için bir anlam ifade etmediğini söyledim. "O zaman biraz zaman alacak, ilişkilerde kopukluklar var," dedi. "Ben beklerim," dedim. Bu arada her hafta oturup ülkede neler oluyor, dünyada neler oluyor diye konuşuyorduk, ama Parti örgütlenmesiyle ilgili bir şey konuşmuyorduk. Birkaç hafta sonra görüştüğümüzde bana ismimin tamamını söyleyerek "selam K....D..... yoldaş!" dedi, böylece Parti'yle ilişkim yeniden kurulmuş oldu.

Ekim 1987'de yapılan TKP ve TİP Kongresi'nde iki partinin birleşme kararları alınmıştı. Karar gereğince, her iki partiden eşit sayıda delegenin katılımıyla aynı yılın Ekim ayında Türkiye Birleşik Komünist Partisi kuruldu ve 1. Kongresi yurt dışında toplandı. Bize düşen görev yukarıda yapılan bu birleşmeyi tabana yaymaktı. Ben Z.M.'nin talimatı doğrultusunda Oda'dan ve TKP'li üç yoldaştan oluşan hücrenin sekreterliğini yapıyordum. (Grup sekreteri Parti grubundaki yöneticilik görevi dışında, grubun Parti üst organıyla ilişki kuran kişisiydi.) Oda'daki Birlik Dayanışma Grup toplantılarına zaten İstanbul'a döndüğümden beri katılıyordum. Birleşmeden sonra bu grup toplantılarına TİP'li arkadaşlar da katılmaya başladılar. Böylece grup yaklaşık 30-35 kişi olmuştu. Kısa sürede Oda'daki TBKP grubunun sekreterliğine de seçildim.

TKP parti grup toplantılarımızı kalabalık olduğumuz için evlerde yapıyorduk. Parti ile ilişkimizi Z.M. kuruyordu; ben Parti grubu ve TBKP grubu kararlarını, taleplerini, eleştirilerini Z.M.'ye iletiyor, ondan da Parti talimatlarını öğrenip bu konularda grubu bilgilendiriyordum. Parti toplantılarının birinde Atılım'ı okurken hepimiz şaşkınlık içinde birbirimize bakmaya başladık. Yanlış mı anlıyoruz acaba diye defalarca okuduk. Yok hayır, mesaj çok netti. Anti-emperyalist dinci unsurlarla birlikte mücadele etmenin yollarını aramamız, geçmiş dönemlerde partiye küsmüş veya partiden dışlanmış kadroların partiye yeniden kazandırılması için her türlü çalışmayı yapmamız isteniyordu. Talebin ikinci kısmına itirazımız yoktu, ama birinci kısmını kabul etmemiz mümkün değildi. Bir diğer konu da, tam da bu tarihlerde BKP (Bulgaristan Komünist Partisi) Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlığa ırkçı bir tutumla baskı uyguluyor, onları asimile etmeye çalışıyordu. Gel gör ki Atılım'da yaşanan bu süreçle ilgili bir tek satır yoktu.

Parti grubu olarak yukarıya düşüncelerimizi ve eleştirilerimizi ilk defa yazılı olarak göndermeye karar verdik. Bu bizim için belli bir anlamda Merkez Komite'ye ve Politbüro'ya karşı bir başkaldırı anlamı taşıyordu. "Anti-emperyalist dinci unsurlarla bir araya gelin birlikte çalışın diyorsunuz, İran'da olanları unuttunuz mu, yoksa ciddiye mi almıyorsunuz? TUDEH'li yoldaşlarımız gibi bizi de Taksim Meydanı'ndaki direklere teker teker asacak bu zihniyetle birlikte çalışmamızı istemenize anlam veremiyoruz..." diye başlayan, daha sonra da "Kardeş Bulgaristan Komünist Partisi ne yapmak istiyor, niçin bu konuda bir tek satır bir şey yazmıyorsunuz? BKP'ye herhangi bir uyarıda bulunuyor musunuz, bulunuyorsanız ne cevap alıyorsunuz? Bulunmuyorsanız neden bulunmuyorsunuz?.." diye devam eden uzun bir rapor yazdık. Raporu ben Z.M.'ye ulaştırdım. Z.M. raporu okuduğunda yüzü değişti, çok bozulmuştu. Kendisinden bu raporu yukarı iletmesini ve cevap beklediğimizi söylemesini istedim. **Ancak bu raporumuza hiçbir cevap gelmedi.**

Z.M. de benden İzmir'e gidip yıllar önce 'İşçinin Sesi' oldu diye Oda'dan kovduğumuz G.H. ile konuşmamı ve Parti'ye tekrar davet etmemi istedi. Arandığımı bildiği hâlde bu görevi neden bana verdiğini sorgulamadım ve görevi kabul ettim. İzmir'e gittim, G.H.'yi buldum ve kabul etmeyeceğini bile bile, çağrıyı kendisine "Parti senden özür diliyor, seni tekrar üyeliğe davet ediyor," diyerek ilettim. G.H. önce güldü, sonra da "ben bir düşüneyim, sana dönerim Sermet," dedi ama dönüş yapmadı. Onun yerinde ben de olsam dönüş yapmazdım.

Parti toplantılarının bir başkasında ise, SSCB'de yaşanan ve Glasnost ve Perestroyka olarak adlandırılan yeni süreç (açıklık ve yeniden yapılanma), Atılım'da yepyeni bir başlangıç olarak nitelendiriliyordu. Hâlbuki biz, SSCB'de bir çözülme olduğu-

nu, bir çökme yaşandığını fark ediyorduk. Partiye ikinci bir rapor yazdık, bu raporun dili birinci rapora göre çok daha sertti. Rapor, "Sovyetler'de olanları bize Glasnost ve Perestroyka olarak tanımlıyorsunuz, SSCB'deki çöküşü görmüyor musunuz? Görmüyorsanız, körsünüz. Görüyor ama saklıyorsanız veya umursamıyorsanız, hainsiniz. Bu uyarılarımıza rağmen SSCB'deki gelişmeleri hâlâ 'Atılım' olarak değerlendirmeye devam ederseniz, parti kadrolarından gerçeği saklamak istiyorsunuz demektir ki, bu davranış biçimi komünist ahlakla bağdaşmayacağından dolayı Parti'deki görevlerinizden istifa etmeniz gerektiği düşüncesindeyiz..." diye devam eden ve Merkez Komite'yi, Politbüro'yu istifaya davet eden bir rapordu. Bu raporumuza da herhangi bir cevap alamadık. Bu arada Haydar Kutlu ile Nihat Sargın yurda dönmüşlerdi, Ankara'da hapisteydiler. Onların gelişi, TBKP'nin 141 ve 142'ye rağmen legale çıkma kararı aldığının somut bir göstergesiydi. Bu nedenle birçok politik göçmen ve yurt dışında yaşayan TKP ve TİP'li yurda dönmeye başladı.

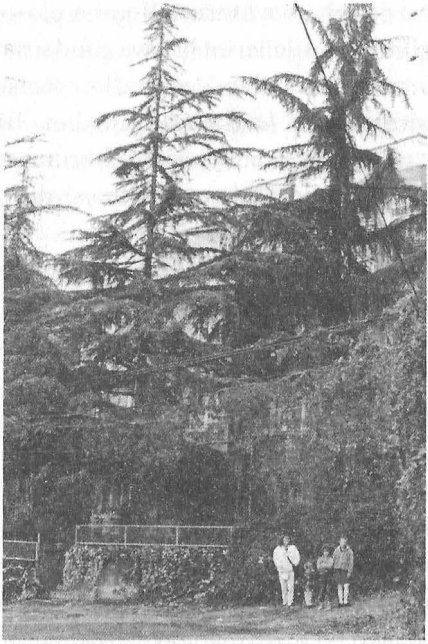
Bu dönüşlerden sonra demokratik yığın örgütlerinde ve Odalar'da TKP ve TİP kadrolarının tam anlamıyla birleşmelerine hız verildi. Tüm birimler ortak çalışacaktı, partiler bağımsız örgütlenme çalışmalarına son vereceklerdi. Birleşmenin sağlıklı bir şeklide tabana yayılması için bu kaçınılmazdı. Geçmişten gelen güvensizlikler ortak çalışmaya engel olmamalıydı. Bizce de bu doğru bir yaklaşımdı, parti birimimizi dağıttık. Bundan sonra çalışmalar TBKP olarak sürdürülecekti.

Parti'nin talimatı ile TBKP Teknik Elemanlar İstanbul Üst Komitesi'nde görevlendirildim. beş kişiden oluşan bu komite Türkiye genelinde teknik eleman örgütlenmesinden sorumluydu. Ayrıca Mimarlar Odası TBKP grubu tarafından grup sekreterliğine seçildim. Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'ın talep-

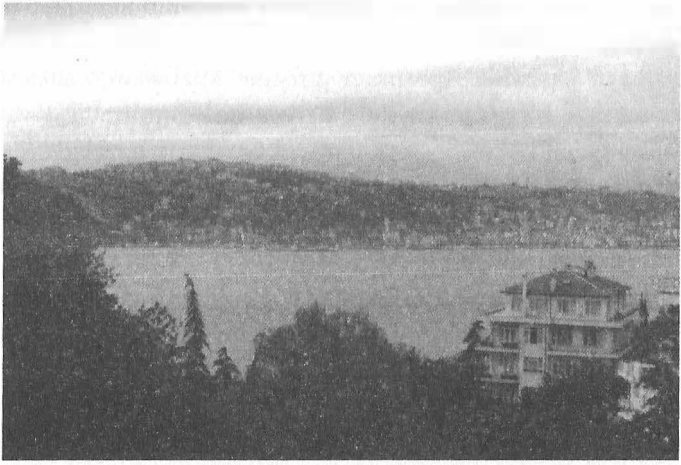
leriyle İstanbul'da yeni bir Merkez Komite oluşturulması ve birimlerin seçilmiş temsilcilerini buraya göndermeleri istendi. Böylece seçilmiş temsilci olarak mimarları temsilen Merkez Komite toplantılarına da katılmaya başladım. Tüm çalışmaların odağı, 141. ve 142. maddelerin kaldırılması, Komünist Parti'ye legal örgütlenme hakkının verilmesiydi.

Merkez Komite, TBKP olarak yeni çıkartmaya başladığımız 'Adımlar' dergisinin Sultanahmet'teki binasında toplanıyordu. Teknik elemanlar üst komitesinin toplantılarını ise genellikle Harbiye'deki İnşaat Mühendisleri Odası'nda yapıyorduk. Mimarlar grup toplantısını da Taksim'de Mimarlar Odası'nda gerçekleştiriyorduk. Benim yine hemen hemen tüm gecelerim toplantılarda geçmeye başlamıştı.

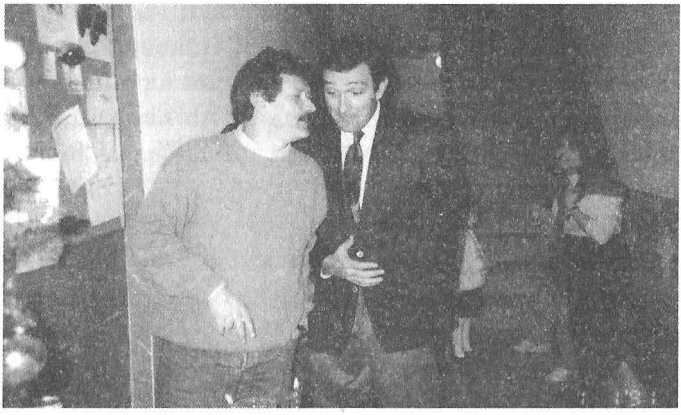
Bu arada evi Beylerbeyi Koru'ya taşıdık. Taşındığımız ev çamların arasından Boğaz'ı gören, muhteşem bir manzarası ve çok büyük bahçesi olan bir apartmandaydı. Mal sahibi, Gizem'i ve İrem'i görünce, ben de altı aylık kirayı peşin verince sorgusuz sualsiz daireyi bize kiraladı. Ben de ev sahibinin kendisini ve ailesini çok sevmiştim. Apartmanda inanılmaz bir komşuluk yaşamaya başladık. Apartman girişine 'Apartman Gazetesi' adlı mantar bir pano koyduk, herkes birbirine not yazıyor, hoşuna giden bir resmi veya fıkrayı bu panoda paylaşıyordu. Havanın müsait olduğu her hafta sonu muhakkak bahçede komşular olarak ziyafet düzenliyorduk. Mal sahibimiz C. Abi bütün masrafı kendisi karşılıyor, kimsenin elini cebine attırmıyordu. Bizler de altta kalmamak için sofraya evden katkı getiriyorduk, inanılmaz zengin sofralar oluyordu, geniş İtalyan aileleri gibiydik. Yılbaşında bahçedeki çamları ışıklandırıp, yeni yıla apartman olarak birlikte giriyorduk, karlı günlerde bahçede kamp ateşi yakıp başında kafa çekiyorduk. C. Abi içki içmiyor ama bize eşlik ediyordu.

Beylerbeyi Koru, eve giden yol.

Beylerbeyi'ndeki evden Boğaz.

Apartman partisi. Sol duvarda apartman gazetesi.

Ben ikinci altı aylık kirayı ödemeye gittiğimde C. Abi elimdeki kontratı aldı, arkasına 'Beş yıllık kirayı nakit olarak aldım' yazıp imzaladı. İşte böyle bir adam... Sohbetler koyulaştıkça benim sosyalist olduğumu fark etti, ben de onun MHP'li olduğunu öğrendim. Emniyetle de ilişkisinin çok sıkı olduğu konuşmalarından anlaşılıyordu. Bu arada annem, babam, ablam ziyaretimize geldiler, C. Abi bizimkilerle de çok iyi anlaştı.

C. Abi'nin Gümrük Bakanlığı'nın MHP'de olduğu 12 Eylül öncesinde gümrük komisyonculuğu yaparak çok para kazandığı belliydi. Artık zevk için çalışıyordu, hatta çalışmıyordu bile diyebiliriz. Apartmanın tamamı onundu, bir dairesinde kardeşi, bir dairesinde anne ve babası, bir dairesinde de kendisi oturuyordu. Kiracı olarak biz beş daireydik. Bahçe katındaki iki daireden biri natamam olarak duruyor, diğeri ise boş kiracı bekliyordu. C. Abi kafasına göre kiracı istiyordu, paraya ihtiyacı olmadığı için önemli olan kiracının apartmana uyum sağlamasıydı. Bir gece eve geldiğimde C. Abi beni çağırdı, bahçe katındaki daireyi kiralamak isteyenlerle beni tanıştırdıktan sonra bana sordu: "Ne yapayım kiraya vereyim mi Sermet?".

Ben de şakayla karışık "benim gözüm tutmadı, verme abi," dedim. Kimse böyle bir tepki beklemiyordu. Gülmeye başladılar ama ben ciddiydim, kiralayacak çifti gözüm hiç tutmamıştı. Yanılmadığım kısa sürede ortaya çıktı, C. Abi'nin başına dert oldular, en sonunda C. Abi evi boşalttırdı ve bana "bundan sonra kiracılarımı sen seçeceksin," dedi; öyle de oldu. Ben ver dersem kiraya verdi, verme dersem vermedi. Aramızda öyle bir dostluk kuruldu ki, C. Abi bize inerken "Kahrolsun Komünistler!" diye slogan atarak iniyor, ben onlara çıkarken "Kahrolsun Faşistler!" diye slogan atarak çıkıyordum. Ayrıca bir araya geldiğimizde epeyce tartışıyorduk da... Zaman zaman o bana hak veriyordu, zaman zaman ben ona hak veriyordum, idare edip gidiyorduk. Ortak noktamız, 12 Eylül Darbesi ve Özal hakkındaki görüşlerimizdi.

Türkan, çocuklar ve ben yaşadığımız ortamdan çok mutluyduk. Karşı dairedeki komşularımızla da çok iyi anlaşıyorduk. Karşı komşum M. benim rakı arkadaşımdı. Erken geldiğim akşamlarda ya bizde ya onlarda ya da C. Abiler'de birlikte sofra başındaydık. C. Abi'nin göz bebeğiyse o buruşuk, zayıf, ufacık doğan Gizem'di. Gizem nasıl bir çocuk mu oldu? Kuzguna yavrusu güzel görünürmüş durumuna düşmek istemem. Ben birkaç fotoğrafını koyayım siz karar verin.

Gizem ve İrem, Gizem'in doğum gününde

İrem ve Gizem'le.

Gizem Bodrum Aktur'da

Gizem dedesiyle oynarken

Bu arada işlerim çok iyiydi, çok güzel para kazanıyordum, Özal'ın 'ülkeye para girsin, nasıl girerse girsin' politikası sebebiyle dekorasyon işleri çok yoğundu. Herkes şirketinin dekorasyonuna para harcıyordu. Ben fatura kesemediğim için taşeronlar kesiyorlardı, zaten hepsi Berk Abi ile birlikte çalıştığımız ekiplerdi. Aranmam daha düşmediği için şirket kuramıyordum ama iki bankadan adıma düzenlenmiş çek defteri kullanıyordum.

Bu arada T.U.'dan, benim taktığım isimle 'Osman Güneş'ten mektup geldi. O da diğer politik göçmenler gibi yurda dönüş yapacağını yazıyordu. Eşi daha sonra dönecekti. T.U. döner dönmez tutuklandı ve Sağmalcılar Cezaevi'ne kondu. Duruşma günü geldiğinde, duruşmayı izlemeye Hollanda

Komünist Partisi'nden birkaç kişi de gelmişti. Adamlar dolmakalem gibiydiler, bütün gün Adliye koridorunda dimdik durdular. Biz beklemekten yorulduğumuzda kimimiz yere oturduk, kimimiz duvarlara yaslandık. Adamlarsa pozisyonlarını hiç bozmamış, tam bir asker disipliniyle beklemişlerdi. Bu durumun çok ilgimi çektiğini hatırlıyorum.

Duruşma sonucunda T.U. tahliye edildi, Sağmalcılar'a çıkış işlemlerini yapması için geri gönderildi. Hepimiz Sağmalcılar'ın kapısında beklemeye başladık, gece geç vakit saldılar. Sarıldık, hasret giderdik, Oda'daki hoşgeldin toplantısına katıldık, sonra ben kendisini ablasının evine bıraktım. Bundan sonra kendisine ev ve iş bulmamız gerekiyordu. Ev işi hâllolunca eşi de dönecekti. C. Abi'ye konuyu açtım. Bahçe katındaki natamam daireyi tamamlayacağımı, arkadaşımın politik göçmen olduğunu, kimseyi öldürmediğini, yaralamadığını, eline silah almadığını, sadece fikir suçlusu olduğunu söyledim. "Tamam Sermet, sen ne diyorsan odur," dedi ve evi verdi.

Ertesi gün T.U.'ya müjdeyi verdim. Boğaz manzaralı, önünde bahçesi olan bir evi olduğunu söyledim. İnanamadı, geldi evi gördü, eve hayran kaldı. Bizde rakı sofrasını kurduk, bir taraftan hasret giderir, bir taraftan da evi kutlarken C. Abi beni çağırdı, evine çıktım, elinde bir not kağıdı vardı. Kağıdın ön yüzüne bakarak T.U.'nun özgeçmişini okudu, arka yüzüne geçti, "karısı bundan betermiş," deyip eşinin özgeçmişini okudu. Söylediği herşey doğruydu. Emniyet'ten bütün dosyayı öğrendiği belliydi. Okuması bittikten sonra, "Sermet, Emniyet'teki arkadaşlarım, 'paraya ihtiyacın varsa kirasını biz verelim dairen boş kalsın daha iyi,' dediler. Bunların peşini mahkeme bırakmaz, ikide bir gelip apartmanı taciz ederler," dedi. Evi vermekten vazgeçmişti. Ben de cevap olarak, "C. Abi o zaman ben de en kısa zamanda evi boşaltayım, hiç olmaz-

sa T.U. artık polis tarafından aranmıyor, ben hâlâ polis tarafından aranıyorum," dedim. C. Abi söylediklerim karşısında dondu kaldı. Biraz düşündü, "özür dilerim kardeş, ev sizindir," dedi. "Polisle sorunun aramızda kalacak merak etme," diye de ekledi.

C. Abi'nin dostluğuna boşuna güvenmemiştim. MHP'liydi ama insandı. Bu yaptığını solcu geçinen çok insan yapmazdı. Ben de kendisine çok teşekkür ettim, aşağıya indim, olanları olduğu gibi T.U.'ya aktardım. Böyle bir davranışa o da inanmakta zorlandı. Çok kısa bir zamanda evin tüm eksiklerini tamamladık, bizden aşağı bir miktar eşya da indirdik, evi yaşanır hâle getirdik. Eşi de artık gelebilirdi.

Bu dönemde Z.M. ve ortağı Mehmet Yazıcı ile birlikte Shell şirketinin Altunizade'de yaptıracağı Genel Müdürlük binasının danışmanlığını yapıyordum. İşin mutfağını Mehmet Yazıcı götürüyor, ben Shell'le ilişkiyi sürdürüyordum. İş daha proje edinme aşamasındaydı. Bu arada Shell'in mevcut binalarındaki tüm tadilat işlerini de ben yapıyordum. T.U. Hollanda'da bilgisayar kullanmasını öğrenmiş, Hollanda'da kullandığı bilgisayarı da Türkiye'ye getirmişti. Bilgisayarı büroya kurduk, raporlarımızı T.U. bilgisayarda yazıyordu. Ben arkadaşlara danışmanlık hizmetine T.U.'yu da ortak etmemizi önerdim. Onlar da kabul ettiler. Zaten T.U.'yu benden eski tanıyorlardı. Artık danışmanlığı birlikte yapıyorduk, T.U.'ya böylece iş de ayarlamış olduk.

İsmi bilinen üç mimar ve benim önerdiğim daha ismi piyasalarda yeterince duyulmamış iki mimar, danışmanlığın hazırladığı dosya ışığında avan proje çalışmalarını bitirdiler. Artık

seçici jüriyi oluşturmak gerekiyordu. Jüride piyasadan, akademik çevreden, belediyeden ve danışman ekipten birer mimar olacak, Shell'den de bir kişi bulunacaktı. Jüri için Shell temsilcisi dışında tüm isimleri belirledik. Ben akademik çevreden, uzun yıllar Cidde Üniversitesi'nde görev yapıp Türkiye'ye yeni dönen ve İzmir'de Doçent olarak öğretim üyeliği yapan Hocam Ahmet Eyüce'yi önerdim. Biraz zor oldu ama olurunu aldım. Ahmet Eyüce jüri üyeliği için İstanbul'a geldiğinde bizde kalıyordu. Beraberken hayattan kendimiz için zaman çalıyorduk. Mimarların bazılarını ben önerdiğim için kendimi jüriye yazmadım. Bizden görevli Z.M.'ydi. Jüri benim önerdiğim genç mimarların projelerini finale bıraktı, sonunda Nevzat Sayın ile Gökhan Avcıoğlu'nun projesini seçti. Çok sevinmiştim, benim önerdiğim iki mimar da finale kalmıştı.

Bu arada önemli ilçelerde 'Adımlar' dergisi adına binalar kiralanmaya başlandı. Bu binaların hepsi, TBKP yasal olarak kuruluşunu açıkladığı zaman TBKP ilçe binalarına dönüşecekti. Her ilçedeki 'Adımlar' binasında sırasıyla geniş toplantılar yapılıyor, Parti'nin kuruluş çalışmaları yürütülüyor ve genel politikaları tartışılıyordu. TBKP'nin de Sovyetler'i değerlendirmesi ve anti-emperyalist islami güçlerle dayanışma konularındaki yaklaşımları TKP ile aynıydı. Bu konularda ciddi tartışmalar yaşanıyordu. Ben özel olarak konuyu T.U. ile de tartışıyordum, kendisi dinleyip suskun kalmayı tercih ediyordu.

Bu toplantılarda illegal dönemde hiç görmediğimiz Merkez Komite ve Politbüro üyelerinin hiç de gözümüzde büyüttüğümüz kadar nitelikli olmadıklarını, hatta bazı konulardaki birikimlerinin bizim kadar dahi olmadığını bizzat görme fırsatımız oldu. 1990 Şubatı'nda Çağlayan'daki 'Adımlar'da yapılan toplantı, Parti'nin kuruluş açıklamasının yapılacağı toplantıdan önceki son toplantıydı. Toplantı başladıktan yarım saat

sonra toplantıyı polis bastı. Zaten biz de basmasını bekliyorduk, toplantıyı basmaları için epeyce yaygarasını yapmıştık. Bu gözaltı legale çıkma adımlarından bir tanesiydi.

Polis izinsiz toplantı yapmaktan ötürü göz altına alınacağımızı bildirdi. Başlarındaki amir "bu kadar kalabalık olacağınızı tahmin etmedik, bir otobüs geldik, diğer araçlar da gelene kadar bekleyeceğiz," dedi. Beklemeye başladık. Bu arada telsizle "Komiserim, bunlar beklediğimizden kalabalık çıktı..." diye anaons geçiyordu. Sonunda otobüslere doldurulup 1. Şube'ye götürüldük. "Bir daha buraya düşmemek için ne gerekiyorsa yaparım," demiştim ama çok kalabalık olmamız bana ayrı bir güven vermişti. Sanki eğlenceye gelmiştik. Herkes gülüyor, espriler ardı arkası kesilmeden devam ediyordu.

Toplantıda 105 kişi olduğumuzu Gayrettepe 1. Şube'de yapılan sayımda öğrendim. Öncelikle teker teker üst araması ve kimlik tespiti yapıldı. Hepimiz aynı mekândaydık, sanırım işlemlerimizi bodrum katın girişinde geniş bir alanda yapıyorlardı. Memur ceplerimi boşaltmamı, kemerimi, saatimi ve ayakkabı bağcıklarımı istedi. Üzerimden çıkan kredi kartını görünce "bu nedir?" diye sordu, kendisine kredi kartının ne işe yaradığını anlattım. "Yani bu şimdi para yerine mi geçiyor?" diye şaşırdı. Kredi kartı Türkiye'ye gireli daha 3-4 yıl olmuştu, kimse doğru dürüst tanımıyordu. Türkiye'ye ilk kredi kartını İktisat Bankası getirdiği için ben de bir tane edinmiştim. Üzerimden iki bankanın çek defteri ve İzmir Ticaret Odası kimliği çıkınca polis, "siz komünistlerle beraber mi geldiniz?"diye sordu. Benden "evet" cevabını alınca, "Allah allah, buraya ilk defa çek defterli kredi kartlı bir komünist geliyor," diyerek şaşkınlığını ifade etti.

Daha sonra hepimize birlikte sormaya başladılar... Merkez komite üyeleri el kaldırsın. Kaldırıldı. Politbüro üyeleri kaldırsın. Kaldırıldı. Bölge ve il sorumluları el kaldırsın. Kaldırıldı. Herkes TBKP örgütlenmesindeki görevini saklamadan kabul ediyordu. Polislerden birinin, "ulan eskiden bunları söylettirmek için sizi günlerce döverdik, şimdi kendiniz itiraf ediyorsunuz, bu işin de bokunu çıkardınız, hiç tadı kalmadı yapılmaz artık bu iş," dediğini çok iyi hatırlıyorum.

Hücreler 1.20'ye 2.00 m ebatlarındaydı. Yerleri dökme mozaikti ve üzerinde hiçbir şey yoktu. Demir kapısı aynen İzmir'deki gibiydi, sadece 10 cm'ye 25 cm mazgalı olan bir kapı. Çok kalabalık olduğumuz için bizi hücrelere dörderli gruplar olarak yerleştirdiler. Bizim hücrede T.U., eski İGD Başkanı A.T., Teknik Elemanlar Üst Komitesi üyesi H.Ç. ve ben vardık. Hücrenin duvarları leş gibiydi, hepimiz sanki birkaç saat sonra çıkacakmışız gibi hiçbir yere değmeden hücrenin ortasında ayakta durmaya başladık. Zaman geçince yorulduk ve paltoları çıkartıp yere serdik. İki palto yeri kaplamaya yetmişti, diğer iki paltoyla da akşamları üstümüzü örteriz diye düşündük. İkişer ikişer yatacaktık. Yan yan yatarsak da en fazla üç kişi yatabilirdik. Diğer kişi ayakta bekleyecekti.

Bu arada ertesi sabah, Türkan ve çocuklar sömestr tatilinden döneceklerdi, annemle babam da onlarla birlikte geliyorlardı. Ben de onları Varan Terminali'nde karşılayacaktım. Sabah indiklerinde beni göremeyince merak edeceklerini bildiğimden bir senaryo yazdım ve oynamaya başladım. Demir kapıya vurdum, bir polis geldi, "Ne var?" diye sordu. Biri on iki, diğeri altı yaşındaki iki kızımı annelerinin İzmir'den otobüse bindireceğini, kendilerini hostese teslim edeceğini, sabah saat 08:00'de benim kendilerini karşılamam gerektiğini söyledim. Ya bir polis gönderip çocuklarımı aldırmalarını, ya da vereceğim numaraya telefon etmelerini söyledim. Telefondaki arkadaşıma benim işim çıktığı için çocukları karşılamaya gidemeyeceğimi, çocukları karşılamasını rica ettiğimi iletmelerini söyledim. Memur dinledi ve gitti. Bir saat sonra tekrar kapıya vurdum, gene aynı memur geldi. Ben eğer çocuklar konusunda herhangi bir işlem yapmazlarsa ve çocukların başına bir şey gelirse tüm sorumluluğun kendilerinde olacağını, amirlerine gidip bu söylediğimi aynen söylemesini istedim.

Memur on dakika sonra geri geldi ve benden arkadaşımın telefon numarasını istedi. Bu işi becermiştim. Arayacakları arkadaşım gidip Türkanları karşılar, onlar da saatlerce beni beklemezlerdi. Memur tekrar geldi, telefon edildiğini, arkadaşıma iş için İstanbul dışında olduğumun söylendiğini, arkadaşımın çocukları karşılamaya gideceğini söyledi. 1. Şube tarihinde sanırım bu bir ilkti. Gözaltında olan biri dışarıya telefon ettirmişti. Çıkınca öğrendim ki, arkadaşım gidip Türkanları karşılamış, eve bırakmak için yola çıkmışlar. Kendisine beni sorduklarında nerede olduğumu bilmediğini söylemiş, gelen telefonu anlatınca zaten herkes ne olduğunu tahmin etmiş. Babam "şurdan bir gazete alalım o zaman," demiş, Cumhuriyet gazetesinde manşetteymişiz: '105 komünist göz altına alındı.'

Akşamı nöbetleşe uyuyarak rahat geçirdik. Yemek konusunda sıkıntımız yoktu, avukatlarımız ve gözaltını duyan yakınlarımız yiyecek gönderiyorlardı. Biz tam hücreye yerleştik artık, diye düşünürken yan hücredeki dört kişiyi diğer bitişik hücrelere dağıttılar, bu dağıtımdan bize de bir kişi geldi, olduk 2.40 metrekarede beş kişi. Hava sadece kapı altından gelen hava, beyefendi lütfedip mazgalı açarsa ne âlâ...

Belli ki boşalttıkları hücreye özel olarak ihtiyaçları vardı. Zaten çok geçmeden yan hücrenin kapısı açıldı ve içeri birini koydular, yan hücreden gelen inleme seslerinden içerdekinin sıkı işkence gördüğü belliydi. İyi polisin gelip "dur, ayaklarına ilaç süreyim," deyip arkasından da "anlat kurtul be oğlum, yazık değil mi sana?" dediğini duyuyorduk. Havalandırmaya çıktığımızda kendisinin mazgalını açarak içeriye yiyecek attık, aynen geri geldi. Sesli olarak ilişki kurmaya çalıştık, hiçbir tepki alamadık, bu birkaç kez devam etti, onu bizim havalandırmalarda çıkartmıyorlar, biz hücrelere döndüğümüzde çıkartıyorlardı. Mazgalı açıp baktığımızda 20'li yaşlarda bir

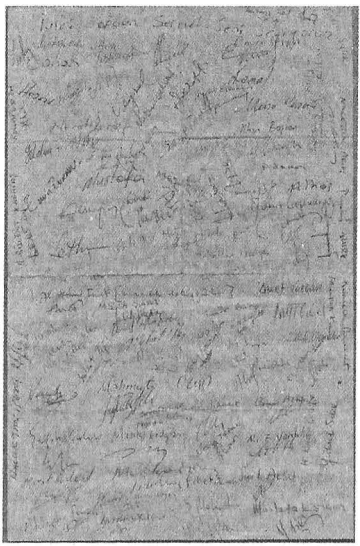
genç olduğunu görebildik. Polis geldi, hemen mazgalı kapattı. Bir kez daha havalandırmaya çıktığımızda, tuvalet dönüşü memurun masasındaki vazodan bir iki yapraklı dal parçası koparabildim. Bu dal parçasını çocuğun mazgalından içeri attım. "Kardeş, ben yan hücreden Sermet, geçmiş olsun," dedim. İçerden "sağol abi," diye cevap geldi. Çocuk ilk defa bizimle ilişki kurmuştu, hepimiz çok sevindik. Daha sonra çocuğun Dev-Sol'cu olduğunu öğrendik ve memurlara çocuğa bir daha dokunurlarsa isyan çıkartacağımızı söyledik. Biz ordayken bir daha çocuğa dokunmadılar.

İçerde günler geçiyordu, her gün 10'ar kişiyi sorguya alıyorlardı. Sorguda işkence söz konusu değildi. Zaten sorulan her soruyu cevaplıyorduk. Altıncı veya yedinci gün sorgu sırası bana geldi. Sorguda TBKP kurulduğunda parti üyesi olacağımı, kuruluş çalışmalarına katıldığımı, ülkemde her düşüncenin özgürce örgütlenmesinden yana olduğumu, bu nedenle Parti'yi desteklediğimi, daha önce herhangi bir partiye üye olmadığımı ama aynı nedenlerle geçmişte TKP sempatizanı olduğumu, 141. ve 142. maddelerin kaldırılması gerektiğine inandığımı söyledim. İfademi imzaladım. İfademi alanlar 20-25 yaşlarında üç memurdu. Benim tek korkum İzmir tarafından arandığımın tespit edilip ifade için İzmir'e gönderilmemdi. Eğer İzmir'e gidersem geçen sefer beni elinden kaçıran polislerin intikamının acı olacağını biliyordum.

Böyle sekiz gün geçti, artık biz hücrenin duvarları ile bütünleşmiş, duvarların neminden medet umar hâle gelmiştik ki, gecenin bir saatinde bir kadının çığlıklarıyla uyandık. Bir taraftan kadının çığlıkları diğer taraftan bir bebek ağlaması geliyordu. Anladığımız kadarıyla kadının kocasını arıyorlardı ve kadını bebeği ile birlikte 1. Şube'ye getirmişlerdi. 105 kişi bir-

den demir kapılara vurarak "Kadına işkenceye son verin!" diye bağırmaya başladık. Kadının bağırmaları kesildi, belli bir süre sonra bebek ağlaması da... Biz çıkana kadar bir daha işkence sesi duymadık.

Onuncu gün 17 Şubat'tı, yani benim doğum günüm. Doğum günümü muhakkak kutlamalıydım. Su şişesinden kendime bir viski bardağı yaptım, nöbetçi memura fenalaştığımı söyleyerek beni havalandırmaya çıkarmasını veya kolonya vermesini söyledim. Havalandırmaya çıkarmadı, ama kolonyayı verdi. Zaten benim amacım da kolonyaya ulaşmaktı. Viski bardağıma kolonyayı bir güzel döktüm, üzerine de su ekledim. Doğum günü içkim hazırdı. *Konywater* muhteşem bir içki olmuştu. Bir duble konywater'ı (sulu kolonyayı) yavaş yavaş, sindire sindire, keyfine vara vara içtim. Hayatımda en uzun sürede içtiğim duble içkiydi. Bu arada doğum günüm olduğu duyulduğu için arkadaşlardan biri havalandırmada parmak izi kağıdı çalmış ve kağıdın arkasına "seni seviyoruz Sermet, doğum günün kutlu olsun," diye yazdıktan sonra diğer 104 komüniste imzalatmış; hediye bana ulaşınca çok mutlu oldum. Bir tek T.U. imzalarken 'seni seviyoruz'u işaretleyip "ben hariç," yazmış. Neden böyle bir şeye ihtiyaç hissetti anlamadım, 'o kadar çok sevenin var ki, ben olmasam da olur,' mu demek istedi, kendince espri mi yaptı, bilmiyorum. Kendisine "benden ne zarar gördün de böyle yazdın?" diye sorunca sadece güldü, "deli oğlan," deyip sarılıp öptü. Ben de daha fazla sorgulamadım. Bu hediyeyi içerden çıkınca çerçevelettim, evde çalışma masamın yanında hâlâ duvarda asılı duruyor.

1. Şube doğum günü kutlaması

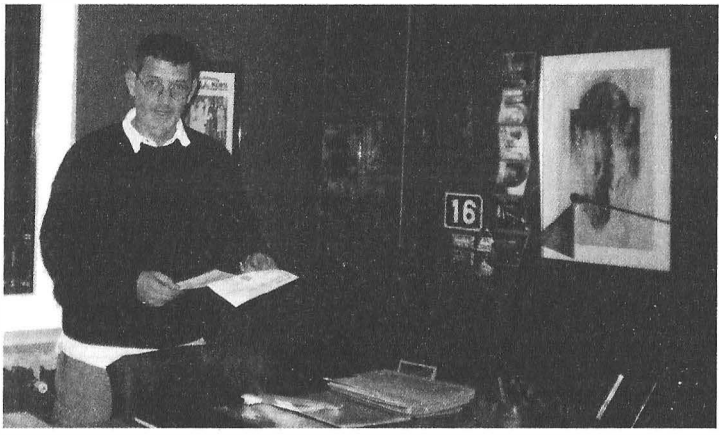
17 Şubat akşamı bizi tek tek bırakmak istediler. Gece vakti teker teker çıkmayı kabul etmedik, en az dörtlü gruplar olarak bırakmalarını istedik. Bu arada zaten hepimiz hücrelerimizin birer parçası olmuş, hücre duvarlarıyla bütünleşmiştik. Rahatlıkla bir gece daha kalabilirdik. "Peki," dediler ve dörtlü gruplar olarak akşamdan serbest bırakmaya başladılar. Sıra bizim hücreye geldi, nefesimi tuttum, ismimin okunmasını bekledim. Memur "Reşit Sermet Elçi" deyince dünyalar benim oldu.

İzmir'e gönderilmiyordum. Bizim hücreye sıra gelene kadar başka illerde aranan iki arkadaş da serbest bırakılmış, sadece hakkında mahkemece tutuklama kararı olan bir kişiyi iline göndermek üzere tutmuşlardı. Böylece 141. ve 142. maddeler geçerliliklerini uygulamada yitirmişti. Özgürdüm. Bence artık

aranmam da kalkmıştı, yaklaşık sekiz buçuk yıl süren 'kaçaklık' dönemim bitmişti. Çıkar çıkmaz bir pastaneden eve telefon ettim, "geliyorum," dedim. Haber evdekilere tam bir doğum günü hediyesi oldu. T.U. ablasına gideceğini söyledi, ben bir taksiye bindim ve eve gittim.

Eve vardığımda Türkan kapıyı açtı, çocuklar uyumuştu. Üstüm başım leş gibiydi, kokuyordum. Kıyafetlerimi kapıda çıkarttırdı ve "doğru banyoya git, yıkan gel, üzerinden çıkanları da kirlilerin arasına koyma yere at," dedi. Esasında Türkan bu gözaltı döneminde benden daha fazla yorulmuştu. Bir taraftan annem babam ve iki çocuk, bir taraftan Beylerbeyi'nden her gün I. Şube'ye gidip gelmek, I. Şube'de bir sürü polisle muhattap olmak hiç de kolay değildi.

Yıkandım, önce çocukların odalarına gidip onları öptüm, sonra salona geçtim. Babamla sarıldık öpüştük, babam "yeter be oğlum artık, ne zaman akıllanacaksın?" derken ben anneme sırnaşıyordum. "Bak doğum günümde, sana doğum günü hediyesi olarak kendimi getirdim ana," derken bir taraftan da kendisini gıdıklıyordum. Annem de bana "ya tabii tabii, ne hediye ama..." diye cevap yetiştirirken, "armut uzağa düşmez, dibine düşer Fikri," diye babama lafı koyuyordu. Benim keyfim yerindeydi, aileme içerde olanları anlattım, artık aranmaktan kurtulduğumu söyledim. Babamla birer duble rakı koyup bu haberi kutladık. Şaka değildi, pasaporta müracaat edebilecektim, şirketimi kurabilecektim.

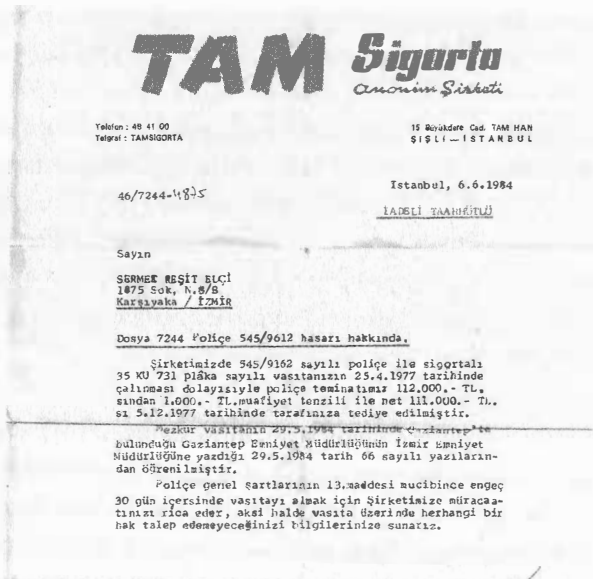

3D Mimarlık ve Dekorasyon Ltd. Şti.'nin 7. yılı - Koşuyolu Büro

Arandığım için Amerikan Konsolosluğu'nda yapılacak bir işin şantiye şefliğini reddetmek zorunda kalmıştım. Teoman Abi -o dönemin saygın müteahhitlerindendi ve İktisat Bankası şubelerini yaptığı dönemde tanışmıştık- benimle çok çalışmak istemiş, hatta sonunda benim istediğim astronomik ücrete dahi evet demişti, ben de kendisine "tamam," demiştim. Gel gör ki ertesi gün ABD Konsolosluğu'na gittiğimizde tüm çalışacakların güvenlik soruşturmasından geçeceğini duyunca, akşamına Teoman Abi'yi arayıp acilen Antakya'ya gitmem gerektiğini söyleyerek adamı yarı yolda bırakmak zorunda kalmıştım. Eminim bana çok kırılmıştı. Şimdi kendisine gerçeği söyleyebilirdim. Artık bu tür şeyler yaşamayacaktım. Hayat gerçekten tesadüflerle dolu, o sıralar ABD Konsolosluğu'nda görevli olan bir Türk güvenlik görevlisiyle 1992-1993 yıllarında Coca Cola Genel Müdürlük Binası'nın danışmanlığını yaparken tekrar karşılaştık, kendisi o sırada Coca Cola'nın güvenlik müdürüydü. İlk bakışta kendisini tanıdım ve beni hatırlayıp hatırlamadığını sordum. Kendisi hiç tereddüt etmeden, "ABD Konsolosluğu'nda tanışmıştık, ama işe başlamadan bırakmış-

tınız," dedi. Zaman içinde birlikte içki içecek kadar ahbap olduğumuzda kendisine o günkü koşulları anlatıp sordum, aldığım cevap, "iyi ki gelmemişsin Sermet Abi, 24 saat içinde bize haberin gelirdi, seni paketleyip Emniyet'e bizzat teslim ederdik," oldu. Bence kesin MİT görevlisiydi, kendisiyle beraber Coca Cola'ya muhteşem bir güvenlik sistemi kurmuştuk. Proje hakkında o zamanlar Asya sorumlusu olan Muhtar Kent'e bu sefer de Coca Cola projesi jüri üyesi olan Ahmet Abi tarafından verilen İngilizce brifing sonucu, danışmanlar olarak özel teşekkür almıştık.

1976 yılında Antep'te çalınan arabamın parasını 1977 yılında Tam Sigorta'dan alıp, arabayı Tam Sigorta'ya devretmiştim. 1985 yılında sigortadaki ikamet adresim olan babamların evine sigortadan yazı gelmişti. Arabanın bulunduğu, sigortanın bana ödediği parayı iade etmek kaydıyla arabayı geri alabileceğim bildirilmişti.

O günkü enflasyon oranlarına göre arabayı geri almak çok kârlı bir işti. Babam bana durumu bildirmiş, ben de tuzak olabilir düşüncesiyle babama vekâletname vermiş, "baba git arabayı sen al," demiştim. Babam Tam Sigorta'ya vekâletnameyle gittiğinde, kendisine "size teslim edemeyiz, kendisinin gelmesi gerekir," demişlerdi. Bunun üzerine Berk Abi'nin yakın arkadaşı olan Cengiz Ertaylan'a -kendisi o zamanlar tirajı en yüksek gazetelerden biri olan Günaydın gazetesinin reklam işleri müdürüydü- Tam Sigorta'da tanıdığı olup olmadığını sormuştum. Cengiz Abi, "genel müdürünü tanırım," deyince kendisine durumu aktarmış, "abi bu memlekette vekâletnameyle adam asıyorlar, ama arabayı babama vermiyorlar," deyip nedenini öğrenmesini rica etmiştim. Bana yarım saat içinde geri döndüğünde, "Sermet senin polisle bir sorunun var herhâlde, dosya

TAM Sigorta
Anonim Şirketi

Telefon : 48 41 00
Telgraf : TAMSİGORTA

15 Büyükdere Cad. TAM HAN
ŞİŞLİ — İSTANBUL

46/7244-4825

İstanbul, 6.6.1984

İADELİ TAAHHÜTLÜ

Sayın

SERMET REŞİT ELÇİ
1075 Sok, N.8/B
Karşıyaka / İZMİR

Dosya 7244 Poliçe 545/9612 hasarı hakkında.

Şirketimizde 545/9162 sayılı poliçe ile sigortalı 35 KU 731 plâka sayılı vasıtanızın 25.4.1977 tarihinde çalınması dolayısıyle poliçe teminatımız 112.000.- TL. sından 1.000.- TL.muafiyet tenzili ile net 111.000.- TL. sı 5.12.1977 tarihinde tarafınıza tediye edilmiştir.

Mezkur vasıtanın 29.5.1984 tarihinde Gaziantep'te bulunduğu Gaziantep Emniyet Müdürlüğünün İzmir Emniyet Müdürlüğüne yazdığı 29.5.1984 tarih 66 sayılı yazılarından öğrenilmiştir.

Poliçe genel şartlarının 13.maddesi mucibince engeç 30 gün içersinde vasıtayı almak için Şirketimize müracaatınızı rica eder, aksi halde vasıta üzerinde herhangi bir hak talep edemeyeceğinizi bilgilerinize sunarız.

Saygılarımızla,

TAM SİGORTA A.Ş.

NE/MB

na emniyet özel şerh düşmüş, kendisi arabayı teslim almaya geldiğinde bize haber verilecek, teslimde biz de bulunacağız demişler, o nedenle babana teslim edilmemiş," demişti. Ben de "anladım abi, teşekkür ederim," deyip arabayı geri almaktan vazgeçmiştim. Cengiz Abi de bana bu konuda bir daha bir şey sormamıştı. Yıllarca birbirimize, sanki bu konu aramızda hiç geçmemiş gibi davranmıştık. Artık kendisine gerçeği anlatabilirdim.

Olmaz demeyin, alın size bir tesadüf daha. 1992'de İzmir'de Emek Sigorta Bölge Müdürlüğü binasını yaparken Karşıyaka'dan tanıdığım sigortacı bir arkadaşımın bölge müdürü olduğunu öğrenmiştim. Bir sabah şantiyeye geldiğimde

kapının önünde 35 KU 731 plakalı Renault-TS marka arabayı gördüm. Gözlerime inanamadım, bu benim çalınan arabamdı. İçeri girdim, arabanın bölge müdürü arkadaşımın olduğunu öğrendim. Kendisi Tam Sigorta'da çalışırken sahibi gelip almadığı için arabayı personel olarak kullanmaya başlamış, Tam Sigorta'dan ayrılırken de satın almış.

Neyse biz konumuza dönelim, vakit daha çok geç olmamıştı, saat 22:30 civarlarındaydı. Beni gerçekten merak ettiklerini bildiğim dostlarımdan birkaç tanesini telefonla arayıp çıktığımı söyledikten sonra yattım. C. Abi'nin de beni görünce çok sevineceğinden emindim, ona da sabah giderim, diyordum. Bir güzel uyku çektim. Uzun yıllardır böyle huzurlu uyumamıştım. 18 Şubat 1990 Pazar sabahı iki kızımın öpücükleri ile uyandım.

Kahvaltıdan sonra C. Abi'ye çıktım. Birbirimize sarıldık, çocuklarıyla kucaklaştık, eşi geçmiş olsun dileklerini iletti, C. Abi benim akşam geldiğimi gördüğünü söyledikten sonra sofraya davet etti. Kurtulmak mümkün değildi, ikinci kez kahvaltı sofrasına oturdum. "Anlat bakalım," dedi, ben de sanki yoldaşımla paylaşıyormuşum gibi içerde yaşadığımız her şeyi anlattım. C. Abi bunu çoktan hak etmişti. Çok sevindi, hemen "pasaporta müracaat et, bir sorun çıkartırlarsa ben hâllederirim," dedi. Akşam da Türkan ve birkaç arkadaşla beraber Beykoz Sahili'ndeki Kamil'in Yeri'ne gittik. O zamanlar çok güzel bir yerdeydi. Doğum günümü bir gün gecikmeli olarak bu sefer adam gibi rakı ve balıkla kutladık.

Pazartesi akşamı Mimarlar Odası'na gittim, bütün arkadaşlar oradaydı, hepsi neler olduğunu merak ediyordu. Tabii biz de filmi başa sardık. Artık tüm toplantılarımızı legal bir partiymişiz gibi yapıyorduk, bu mutluluk vericiydi. Yıllardır verilen

mücadelenin sonlarına doğru geliniyordu, yakında benim ülkemde de adında 'komünist' olan bir parti kurulacaktı. Bu süreçte muhakkak yıllardır verilen mücadelenin payı büyüktü, bunu kimse inkâr edemezdi.

Ancak bence bu süreçte mevcut iktidarın tutumu da belirleyici rol oynamaktaydı. 141-142 ve 163. maddelerin kaldırılmasından yana olan Özal, komünist örgütlenmeden korkulmaması gerektiğini, serbest bırakılmasının bir tehlike teşkil etmeyeceğini, bilakis yasak kalırsa daha tehlikeli olacağını her fırsatta söylüyordu. "Serbest bırakalım da, kaç kişi olduklarını görelim," dediği söyleniyordu. Ayrıca SSCB ve SBKP dağılmak üzereydi. TKP'nin SBKP'nin güdümünde olduğunu inkâr etmek abesle iştigal olacağına göre, bu dağılmadan TKP de payını alacaktı. TKP'nin merkezi Doğu Almanya'daydı, dağılmadan sonra Doğu Almanya'da Parti merkezine müsaade edecekler miydi? SBKP'den TKP'ye mali destek var mıydı? Bu durumda bu mali destek kesilecek miydi? Bütün bunların yurt dışından dönüşleri hızlandırmış olması ihtimali ne kadardı? Tüm bu sorular, parti kadroları tarafından alçak veya yüksek sesle sorgulanırken, iki buçuk yılı aşkın bir süredir, Ankara'da tutuklu olan Sargın ve Kutlu Yoldaşlar, Nisan ayındaki son duruşmada da tahliye istemleri reddedilince açlık grevine başladılar. Bu eylem parti içindeki tüm tartışmaları kesti, tüm kadrolar bu eylemin bir an önce amacına ulaşarak sonlanması için seferber oldu. Tüm Türkiye'de destek eylemleri başlamıştı, zamanın Adalet Bakanı sürekli açlık grevini sonlandırmaları için çağrı yapmaya başladı. Nisan'ın son haftasına doğru hatırladığım kadarıyla 80-90 kişilik önemli sayıda bir grup da, destek açlık grevi başlattı. Bu arada Kutlu ve Sargın'la hükümet yetkililerinin görüşmeleri sürüyordu. Nisan ayının son günlerinde Sargın ve Kutlu'nun açlık grevine son verdikleri haberi geldi, zaten Mayıs'ın ilk haftası da tahliyeleri gerçekleşti. Artık ne

zaman İstanbul'a geleceklerinin ve nasıl geleceklerinin programı yapılacaktı.

Tahliyelerden tam bir ay sonra, Haziran 1990'da İstanbul'da yapılan bir basın toplantısıyla Ankara'da Sargın ve Kutlu tarafından İç İşleri Bakanlığı'na TBKP'nin kuruluş dilekçesinin verileceği kamuoyuna açıklandı. Basın toplantısına ve ardından Gümüşsuyu Bilsak'ta verilen kokteyle ben de katıldım. Artık hızlı bir şekilde ilçe örgütlenmelerine başlamamız gerekiyordu. Bana Beylerbeyi'nde oturduğum için Üsküdar ilçe örgütlenmesinin sorumluluğu verilmişti. Daha 141 ve 142 resmen kalkmamıştı, ancak İç İşleri Bakanlığı'nın evrak incelemesi yapıp yasalar çerçevesinde Parti'yi kapatması için Anayasa Mahkemesi'ne başvurması gerekiyordu. Anayasa Mahkemesi kapatma kararı alana kadar faaliyetimize yasal bir engel yoktu. Amacımız, 141 ve 142'nin resmen kaldırılma sürecini hızlandırmaktı.

Kokteylde eski TKP Merkez Komite üyelerinden, TBKP'nin de merkez yönetiminde görev alacağı kesin olan yoldaşlardan biriyle sohbet ederken, kendisine "artık legale çıkıyoruz, ülkenin sorunlarıyla ilgili; ulaşım, sağlık, ekonomi, enflasyonla mücadele, eğitim, işsizlik gibi konularda çözüm programlarımızı detaylandırmamız ve bunları kamuoyu ile paylaşmamız gerekiyor, hatta gölge kabine kurmamız lazım," dediğimde, bu önerime "Sermet onlar kolay, üniversitelerde bir sürü profesör var, onlara hazırlatıveririz. Sen onları düşünme, ilçe örgütlenmeleri çok daha önemli," diye cevap gelince, ülkenin somut sorunlarına yönelik Parti'nin hiçbir hazırlığının olmadığı teyid edilmiş oldu. **Legale çıkmaya çalışan bir partinin, kuruluş günü itibariyle ülke sorunlarına yönelik somut, detaylı çözüm programları** maalesef **yoktu.**

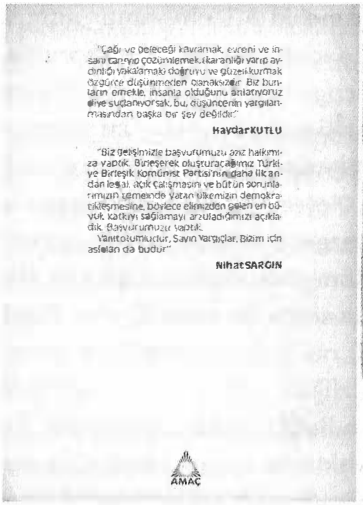
İçişleri Bakanlığı'na müracaattan birkaç gün sonra Sargın ve Kutlu Ankara'dan trenle İstanbul'a yola çıktılar, korunmalarını hücre arkadaşım eski İGD Genel Başkanı A.T. organize ediyordu. Kendisi aynı zamanda siyah kuşak karateciydi ve koruma ekibinin tümünü güvendiği karatecilerden oluşturmuştu. Tren Haydarpaşa'ya geldi, Haydarpaşa Garı'nda ve gar etrafında yoğun bir kalabalık karşılama için saatler öncesinden beklemeye başlamıştık. Sargın ve Kutlu trenden indiler, yoğun bir koruma çemberi altında ve alkışlar eşliğinde karşılandılar. Kendileri de karşılayanlara el sallayarak gardan ayrıldılar.

Akşam Florya'daki bir lokantada hoş geldiniz yemeği düzenlenmişti, yemeğe katılacak sınırlı sayıdaki kişilerden biriydim. Yemeğin verileceği salona Sargın ve Kutlu alkışlar arasında girdiler. Yüksekçe bir platform üzerine hazırlanmış masalarına, tüm salonu görebilecek şekilde yan yana oturdular, yanlarında sadece güvenlik sorumlusu A.T. vardı. Güvenlik masa etrafında yarım daire şeklinde bir çizgi oluşturmuş, kimseyi masaya yanaştırmıyordu. Her ikisi de birer konuşma yaptılar, arkasından yemek başladı.

Ben koruma yöntemine çok sinirlenmiştim. Restoranın içinde biz bizeydik, kimi kimden koruyorlardı. Giriş kapısında zaten çok ciddi güvenlik vardı, davetli olmayan birinin giriş kapısından girmesi mümkün değildi. Hadi girdi diyelim, masada yakın koruma olarak A.T. vardı. Ben masanın etrafında ayrıca güvenlik çemberine ne gerek var, diye söylenmeye başladım. Yanımdaki yoldaşlarım da benimle aynı fikirdeydiler. Güvenlik çemberinin, tanışmak veya merhabalaşmak için masaya yaklaşmak isteyenleri engellemek için oluşturulduğu belliydi. Çoğunluğumuz her ikisini de ilk defa görüyorduk. Bizimle aralarına ördükleri bu duvar bana çok itici gelmişti, ben bu duvarı kafaya takmıştım.

Tuvalet dönüşü protokol masasındaki A.T.'nin yanına gitmek için hamle yaptım. Kendisine üç adım mesafedeyken korumalardan biri beni öyle bir tutup engelledi ki anlatamam. Adam resmen beni iki büklüm etti, sanki suikastçıyım. O an tepemin attığını ve A.T.'ye "bağla şu adamını, yoksa dağılır burası!" dediğimi çok iyi hatırlıyorum. Neyse A.T.'nin bir göz işaretiyle adam beni engellemekten vazgeçti, ben de A.T.'nin yanına gitmek yerine masama döndüm, masadaki arkadaşlarımla birlikte yemeği terk ettik. Daha sonra bu olayı Haydar Kutlu ve A.T. ile karşılıklı konuştuk, onlar işi abarttıklarını kabul ettiler, ben de dilimin kemiksizliğini... Olay tatlıya bağlandı. Bu görüşmeden sonra Parti'nin Boğaz'da bir vapur gezisi düzenlemesine, Sargın ve Kutlu Yoldaşlar'la Parti'nin önde gelen yoldaşlarının bu vesileyle tanışmalarının sağlanmasına karar verildi. Hatta isteyenler *Kutlu-Sargın Sorgu* kitabını kendilerine imzalatabileceklerdi.

"Çağı ve geleceği kavramak, evreni ve insanı tanıyıp çözümlemek, karanlığı yarıp aydınlığı yakalamak doğruyu ve güzeli kurmak özgürce düşünmeden asanasözdür. Biz bunların ötesine, insanla olduğunu anlarsınız diye sığdanıyorsak, bu, düşüncenin yargılanmasından başka bir şey değildir."

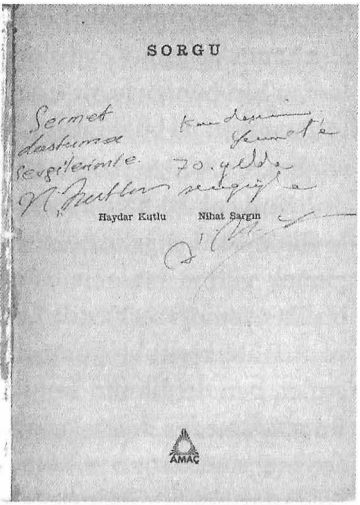
Haydar KUTLU

"Biz değişimizle başvurumuzu sizi halkımıza yaptık. Birleşerek oluşturacağınız Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin daha ilkbaharından itibaren açık çalışmasını ve bütün sorunlarımızın tartışmasında yatan ülkemizin demokratikleşmesine, böylece elimizden gelen en büyük katkıyı sağlamayı arzuladığımızı açıkladık. Başvurumuzu yaptık.

Yanıt olumludur, Sayın Yargılar, bizim için asıl olan da budur."

Nihat SARGIN

AMAÇ

SORGU

Sermet Kutlu Nihat Sargın

AMAÇ

Kuruluş müracaatı yapıldığı günün hemen ertesinde, Üsküdar İlçe Örgütü'nün kuruluş çalışmalarını birkaç arkadaşla birlikte başlattık. Civardaki bütün arkadaşlar, ikametleri Üsküdar ilçe hudutlarında olmasına rağmen işyeri adreslerini bahane ederek, Kadıköy, Şişli gibi ilçelere kayıtlarını yaptırıyorlardı. Üsküdar kimseye cazip gelmiyordu, gelmemesi de normaldi. MHP'nin ve dinci kesimin çok yoğun olduğu bir bölgeydi. Neyse, üye sayısında yaklaşık yirmi kişiye ulaşabildik, bir apartmanın giriş katında yer kiraladık, gerekli tüm belgeleri temin ettik. Masa, sandalye ve dolap da ayarladık. Gerekli yerlere bildirimlerimizi yapıp, tüzüğün emrettiği şekilde yapılanmamızı tamamlayıp, %100 katılımlı -yaklaşık 20 kişi- kongremizde görev dağılımını da yaparak TBKP Üsküdar İlçe Örgütü'nü kurduk. Ben de oy birliği ile TBKP Üsküdar İlçe Başkanlığı'na seçildim.

Bu arada pasaporta müracaat etmiştim, beni epeyce oyaladılar, defalarca gittim geldim, adamlar vermeyeceğiz demiyor-

lar ama vermiyorlar. Git, gel... Baktım beni oyalamaya devam edecekler, ben de durumu C. Abi'ye anlattım. İki gün sonra pasaportum hazırdı. Artık yurt dışına da çıkabilirdim. Parti'de bir taraftan örgütlenme çalışmaları sürerken bir taraftan da SSCB ve SBKP ile ilgili tartışmalar sürüyordu. Kafasında oluşan sorulara cevap bulamayıp Parti ile ilişkisini kesen yoldaşlar, küçük burjuvazi hastalıklarına yenik düşmekle, legale çıkmaktan korkmakla suçlanıyorlar ve dönek ilan ediliyorlardı. Benim gibi Parti'ye karşı yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip, hem de milletin kısık sesle yaptığı eleştirileri yüksek sesle yapanlara ise sinir oluyorlar, fakat bir şey de diyemiyorlardı. "Yanlış düşünüyorsunuz, yakında yanıldığınızı göreceksiniz," deyip geçiştiriyorlardı.

Evet bakın şu tesadüfe, 1991 yılı başlarında arkadaşlarımdan biri, Moskova'da yapılacak bir otelin ahşap işlerini almış, teknik kadrosunda beni de göstermişti. Beni aradı, birinci parti imalatı Moskova'ya sevk ettiğini ve teknik kadrodan birinin sözleşme gereği Moskova'ya gitmesi gerektiğini söyledikten sonra, "pasaportunu alabildiğini biliyorum, benimle gelmek ister misin?" diye sordu. Balıklama atladım. **Nazım'ın mezarını, Lenin'in Mozolesi'ni, Meçhul Asker Anıtı'nı ziyaret edecek, Kızıl Meydan'da dolaşacaktım.On gün Moskova'da yaşayacak, Sovyetler'deki durumu bizzat görecektim.**

Hemen vize işlemlerini başlattım. Evet, Moskova'ya gidecektim, 12 Eylül Darbesi öncesinde Parti'li arkadaşların belli bir sırayla Moskova'ya gidip, SBKP Parti Okulları'nda bir-iki ay eğitim gördüklerini biliyordum. Hatta bu gidişler Batı Almanya üzerinden oluyordu, gidenler Batı Almanya'ya gidiyorlar, oradan Parti kendilerini Doğu Almanya'ya geçiriyor,

oradan da Moskova'ya uçuyorlardı. Pasaportlarına giriş çıkış işlenmediği için, kayıtlarda Batı Almanya'ya gidip gelmiş gibi gözüküyorlardı. Bana ya sıra gelmemişti ya da yabancı dilimin seviyesinden ötürü gönderilmemiştim; bilmiyorum.

İngilizce'den bahsedince aklıma geldi, İngilizce'yle ilgili iki anımı sizinle paylaşmak isterim. İngilizce öğrenmeye ilkokul 3. sınıfta bir tek kelime Türkçe bilmeyen İngiliz öğretmenlerden ders alarak başladığımı ve ilkokul 3, 4 ve 5. sınıflarda öğrendiğim İngilizce'nin tüm öğretim hayatım boyunca sınıflarımı geçmeme yettiğini, belli kalıp cümleler dışında üzerine hiçbir şey eklemediğimi bilmenizi isterim. Bu kalıplara örnek vermek gerekirse 'You just call out my name when you need me' gibi cümleler veya 'Why not?', 'Of course', 'Too late' gibi kısa deyişler. Neyse biz anımıza geçelim, T.U. tahliye edildikten birkaç gün sonra, bizim apartmanın bahçesinde Hollanda Komünist Partisi'nden duruşmayı izlemeye gelen yoldaşlardan birinin de katıldığı bir yemek düzenledik. Yemekte konu benim askeri liseden atılmama ve deniz subayı olamayışıma geldi. Tüm bunları T.U. kendisine İngilizce olarak anlattı, ben konuşulanları yarım yamalak anlıyorum tabi. Hollandalı "why?" diye sorunca, ben de "erken öten horozun başını keserler," dedim, T.U. bunu nasıl tercüme edeceğiz diye düşünürken ben devreye girdim, "merak etme, ben ederim," deyip, "Sör,"diye başladım ama ulan horozun İngilizcesini bilmiyorum, bu nedenle de tercümeye devam edemiyorum. Konuğumuza sordum: "do you know eggs father?" "What?" cevabını alınca "Eggs father," deyip (yumurtaların babasından horozu anlatmaya çalışıyorum), "Üürüüüüüüüüü!" diye ses çıkardım. Konuğumuz gülerek "yes, okey," deyince horozu anladığını anladım ve başladım: "If eggs father üürüüüüüü four o'cloke morning- kill (elimle de kendi boğazımı kesme işareti yaptım). But if eggs father üüüüüürüüüüü seven o'cloke mor-

ning-good, no problem," deyip konuğumuza sordum: "Did you understand me?" Adam kahkahalar atarak "yes," dedi. Masadaki arkadaşlar, konuğumuzun anlayıp anlamadığını teyid etmek için T.U.'ya tekrar sordurdular. T.U. da verdiği cevabı masaya, "anlamış vallahi," diye tercüme etti. Bu başarılı sonucun benim anlatma becerimden mi yoksa adamın zekâ seviyesinin yüksek oluşundan mı kaynaklandığı konusunda yorum yapmıyor, konuyu sizlerin değerlendirmesine bırakmayı uygun görüyorum. Bu başarılı iletişimden sonra, Hollandalı yoldaşın gece boyu benimle sohbet etmeyi tercih ettiğini ve ayrılırken bir tek beni ülkesine davet ettiğini de ayrıca belirtmek isterim. Gerçi konuğumuzun ayrılırken pek ayakta duracak hâli kalmamıştı, sabaha davetini hatırlayabilecek miydi pek emin değildim. Nitekim kendisini bir daha hiç görmedim. O zamanlar benimle sohbet etmenin işte böyle bir riski vardı. Sohbet bittiğinde evin yolunu bulmak arkadaşlarım için biraz zor oluyordu. Benim içinse akşam ne kadar içersem içeyim, araba evin yolunu muhakkak bulurdu. Sadece bir kez yaklaşık 20-30 km fazla gidip Erenköy'deki evi Pendik üzerinden buldum, ama gene de bulmayı başardım. Ayrıca bu sefer evin bahçesindeydim, yani 'No problem'.

Ayrıca şunu da belirtmek isterim, bu İngilizce Mısır'da çok işe yaradı. Birlikte Mısır'a gittiğim arkadaşlarım, Boğaziçi, ODTÜ mezunu olmalarına ve anadilleri gibi İngilizce bilmelerine rağmen, Han el-Halili Çarşısı'nda bensiz alışveriş yapamadılar, bu nedenle tüm alışverişlerinde tercüman olarak ister inanın ister inanmayın beni kullandılar, Çünkü; "How much? Ohhhhhh, very much, only ten dolar, okey, I am Turkish man, we are friends," **anlaşılabilir ve yeterliydi.**

Unutmadan söyleyeyim, T.U'nun eşi yurda döneli epeyce olmuştu. Üsküdar İlçe'nin kuruluş çalışmaları sürerken

Türkiye'de olduğunu gayet iyi hatırlıyorum, ilçemizin ilk üyelerindendi. Döndüğünde yirmi dört saat gibi kısa bir süre Emniyet'te kaldıktan sonra bırakılmıştı. Bu da 141 ve 142'nin artık pratikte işlemediğinin bir başka göstergesiydi. Kendisi apartmana hemen uyum sağladı, C. Abi ve diğer komşularımız da onu çok içten ve sıcak karşıladılar, hatta kendisi için bahçede hoş geldin partisi dahi düzenlendi.

TBKP'nin düzenlediği Boğaz gezisi çok başarılı geçti, ben Kutlu ve Sargın'a kitaplarını imzalattım, kısa da olsa sohbet etme imkânı buldum. Kendilerine endişelerimizi aktarma fırsatı bulmuştum. Her ikisi de söylediklerimi dikkatle dinlediler ve notlar aldılar. Parti kadrolarının endişelerinin giderilmesi için çalışma başlatılması ve kadroların rahatlatılması gerektiği konusunda hemfikirdik. Onlara 'yapılan tüm toplantılarda, konuşmacıların Marksizm'in ve Leninizm'in günümüz koşullarına göre yeniden değerlendirilmesi ve gözden geçirilmesi gerektiğini söylediklerini, ancak bunun nasıl olacağından bahsetmediklerini, hangi konularda Marksizm ve Leninizm'i yetersiz gördüklerini söylemediklerini, yeniden değerlendirilmesi gerektiği dışında hiçbir şey söylemeyip konuşmalarını tamamladıklarını, bu konuşmaların ciddi vakit kaybı olduğunu' söyledim. 'Konuşmacılara Marksizm ve Leninizm konusunda bir test yapılmasını, testten 70 ve üzeri alanların, bu konu hakkında konuşmalarına müsaade edilmesini,' şakayla karışık önerdim. Kutlu bu önerimi, "Sermet iyi de, bu testi kim hazırlayacak, değerlendirmeyi kim yapacak?" diye yanıtladı. Bu cevap bence çok şey ifade ediyordu. En azından ben bu cevabı, TBKP kadrolarında yetkin ideologların olmadığı ve bu eksikliğin SBKP tarafından giderildiği şeklinde yorumladım. Bu yorumumda haklı mıydım? İnanın hâlâ bilmiyorum. Eğer haklysam, hani her ülkenin özgül koşullarına göre Marksizm'i ve Leninizm'i değerlendirmek gerekirdi? Nasıl olacaktı şimdi?

Eğer gerçekten böyle bir zaafımız varsa, o zaman bizi, 'Sovyet uşağı' olarak değerlendiren bazı sol grupların tümüyle haksız olduklarını söyleyemezdik. Hatta Stalin döneminde uygulanan baskıyı ve vahşetleri öğrendikten sonra, bize 'Sosyal Faşist' diyen sol gruplara da benim söyleyebilecek çok bir sözüm kalmadı... Bize illegal dönemde Stalin dönemini, sosyalist sistemin yerine oturtulduğu bir dönem olarak anlatmışlardı. Biz de Stalin dönemini, sosyalizmin zaferi için yaşanması gereken bir dönem olarak değerlendirmiştik. Ancak legale çıktıktan sonra duyduklarım, okuduklarım ve anlatılanlar gerçeğin hiç de öyle olmadığını bana gösterdi. Hiçbir neden Stalin döneminin vahşetini benim vicdanımda aklayamazdı. Eğer bu vahşeti vicdanlarımızda aklarsak, o zaman Hitler'i nasıl eleştirebilirdik.

Neyse, konuyu fazla dağıtmadan tekrar 1990 yılının ikinci yarısına dönmekte yarar var. Ben her gün işimi bitirir bitirmez Üsküdar İlçe'ye gidiyordum. Oda çalışmalarına ilçe kurulduğundan beri katkı koyamadığım için Oda'daki bazı yoldaşlarımdan eleştiri de alıyordum. Eleştirilerde haklılık payı yok değildi. Oda çalışmalarına katılan TBKP kadrolarının çoğu, ilçelerde görev aldıkları için Oda çalışmalarına katkı koyamıyor, bu da kaçınılmaz olarak Oda çalışmalarını sekteye uğratıyordu. Ama özellikle benim ve Eminönü İlçe Başkanı olan Mehmet Yazıcı'nın bu konuda yapabileceğimiz fazla bir şey yoktu. İlçe çalışmaları çok ciddi vakit alıyordu. İlçe olarak Üsküdar Belediye Başkanı'ndan ısrarla randevu talebinde bulunduk, sonunda randevu almayı başardık ve kendisi ile TBKP Üsküdar İlçe Yönetimi olarak tanışmaya gittik. Görüşmemiz çok uzun sürmedi ama kendisinin bir çayını içip, kendimizi tanıtma fırsatı bulduk. Bence bu tür girişimler çok önemliydi. Ayrıca ilk milli bayram kutlamasında biz de ilçe olarak TBKP çelengimizi yaptırıp diğer Parti ve kuruluşlarla beraber

Atatürk Anıtı'na koyduk.

Başkanla randevu, çelenk koyma, bunların hepsi bizim için de ilkti. Eminim onlar da hayatlarında ilk defa komünist olduğunu söyleyen insanlarla karşılaşıyorlar ve komünistlerin de kendileri gibi insan olduklarını, öcü olmadıklarını görüyorlardı. Hayatım boyunca "ben senin gibi komünist görmedim," sözüyle çok karşılaştım, esasında bunu söyleyenlerin hayatlarında ilk gördükleri komünist zaten bendim ama yıllardır kafalarına kazınan anti-komünist propaganda nedeniyle düşüncelerindeki komünist insan imajına hiç uymuyordum. Toplumdaki bu imajımızı silmek için çok yoğun çalışmamız ve insanlarla birebir ilişki kurmamız lazımdı. Bu dünden bugüne hâllolacak bir olay değildi, çok uzun soluklu bir mücadele gerektiriyordu. Bu konularda diğer ilçelere de örnek oluyorduk. Arkadaşlara bir öneri daha getirdim. MHP dâhil Üsküdar İlçesi'nde teşkilatı olan tüm partilerden randevu isteyecek ve ilçe başkanı olarak tanışmaya gidecektim. Bu tanışma listesinde MHP'nin de olması, T.U.'nun eşi dâhil Üsküdar ilçesi üyelerinin bir kısmından ciddi tepki aldı. T.U. bu konuda sessiz kalmayı tercih etti, konuyu İl Yönetimi'ne götürdüm, İl de aynı tepkiyi verince, "ya hepsine gidilir, ya da hiçbirine," diyerek parti ziyaret programını tümden iptal ettim. Doğru bir tavır mıydı, bence doğruydu.

Okulların açılma zamanı gelmişti, apartmanda bütün çocuklar okul hazırlığı yapıyor, Gizem kıskançlıktan delirmiş vaziyette onları izliyordu, daha beş yaşındaydı. Ablasının okuluna gidişine, İtalyanca öğrenmeye başlamasına, okuldan geldikten sonra ders çalışmasına sinir olurken bir de üstüne apartmandaki çocuklar eklenmişti. Bir sene önce arkadaşlık ettiği çocuklar da bu sene okula başlıyorlardı. Okulların açıldığı gün Gizem "ben de okula gideceğim,"diye tutturdu. "Kızım senin yaşın küçük, mü-

dür seni okula almaz," diyoruz, anlatamıyoruz, "siz beni götürün, müdür beni görünce alır," diyor, hüngür hüngür ağlıyordu. Yapacak bir şey yoktu, okula götürdük, müdüre durumu anlattık, sağ olsun Gizem'i aldı bir sınıfa götürüp oturttu, "siz gidin, öğlen gelin," dedi. Öğlen annesi gidip almış, annesine "gördün mü bak, müdür beni görünce okula aldı, sonra da konuştuk, ben seneye gitmeye karar verdim," demiş. Ama okuldan eve dönerken seninkinin bir yürüyüşü varmış ki, annesinin dediğine göre gerçekten görülmeye değermiş. Elini tutturmadan, sağa sola salına salına gitmiş eve, çok komik. Akşam ben eve geldiğimde hemen bana koştu, onu kucağıma aldım, bana sarıldı ve "baba ben müdürle konuştum, okula seneye gideceğim," dedi. Çok sevindiğimi söyleyip tombul yanaklarından öptüm, keratanın vücudu kopacak ip gibiydi ama yanaklar maşallah... Neyse bu krizi de böylece atlatmış olduk. Gizem bir sene sonra okula başladı.

Konu okullardan açılınca aklıma geldi, İrem'i de ne annesi ne de ben dershaneye göndermek veya özel ders aldırmak niyetinde değildik. Ekonomik durumumuz hepsine müsaitti ama kızımızın yarış atları gibi sınavlara hazırlanmasını istemiyorduk. Sınavlara girer, başarırsa başarır, başaramazsa devlet okulunda okur, diyorduk. Zaten başarılı bir öğrenciydi, ekstra yüklenmesine gerek yoktu. Hatırlıyorum da bizim zamanımızda okulda öğretmenden öğrenemeyen çocuklar dışardan ders alır veya kursa giderdi, hatta bunu da gizli yaparlardı, dışardan ders almak veya dershaneye gitmek, 'salak olmak' demekti. Kolejler de devlet okullarında başarılı olamayan öğrencilerin gidip 'parayla' diploma aldıkları okullardı. Kolej mezunu olmanın, önemli birkaç kolej hariç, İzmir'de hiçbir anlamı yoktu. Oysa geçen zaman içinde kolej sınavları süreci bence insanlık dışı bir hâle gelmişti; ailece bu sürecin kızımızın insani ilişkilerini dahi zedeleyeceğini düşünüyorduk.

Gizem'in okula başladığı gün.

Biz bunları derken İrem bir gün okul çıkışı annesine, akşam da bana, özel ders almak ve kursa gitmek istediğini söyledi. İlkokul 4. sınıf öğrencisiydi. Neden diye sorduğumda, verdiği cevaplardan, eskiden sınıfta en iyi öğrenci olduğunu hissederken, ders alan diğer öğrencilerden ötürü artık kendini öyle hissetmediğini ve bu duruma çok üzüldüğü için böyle bir istekte bulunduğunu anladım. Hatırladığım kadarıyla annesiyle birlikte bu talebe karşı biraz direndik, ama sonra sisteme teslim olduk. Kızımıza ders aldırdık, kolej sınavlarında bazı Fransız kolejlerini ve İtalyan Ortaokulu'nu kazandı. Biz İtalyan Orta Okulu'nu tercih ettik.

Evet, Moskova vizesini aldık. O zamanlar SSCB'de vizeler ülkeye değil, kente giriş için veriliyordu. Moskova vizem hazırdı. G.E. Abi 1970'li yılların sonunda Barış Derneği'nin davetlisi olarak gittiği Moskova'dan dönüşte benimle özel olarak bir akşam yemeğine çıkmak istemiş ve o yemekte bana, "Sermet bunları başkasına söylesem hain derler, dönek derler ama seninle paylaşmak istedim, Sovyetler'de gördüklerim hiç hoşuma gitmedi," diye başlayıp gördüklerini, izlenimlerini aktarmış, arkasından da "bence Sovyetler iyiye gitmiyor, ciddi bir ahlak çöküntüsü var, bir toplumda ahlak çöküntüsü başlamışsa o toplumda ciddi sorunlar var demektir," demişti. "Bunları sana özel olarak anlattım, aramızda kalacağından eminim," diye de eklemişti. G.E. ile bu görüşmemizi tam 35 yıl sonra ilk kez bu satırlarda sizlerle paylaşıyorum. Bu paylaşım için kendisinden olur almak ihtiyacı hissetmedim çünkü paylaşılmasında artık kendisinin de bir sakınca görmeyeceğinden eminim. Bakalım ben ne tespitlerde bulunacaktım. Çok heyecanlıydım. Tüm komünistlerin düşlerini süsleyen, Kızıl Yıldız'ın ve Orak Çekiç'in özgürce dalgalandığı Moskova'ya gidecek olan siz olsaydınız heyecanlanmaz mıydınız?

Uçakta arkadaşım, "Sermet kalk koridorda bir yürü, yolcuların hepsinin çaktırmadan gözünle fotoğraflarını çek," dedi. "Neden?" diye sordum, "ya sorma işte, sen çek sonra söylerim," dedi, ben de vardır bir bildiği deyip, uçağın koridorunda boydan boya yürüdüm, elimden geldiğince tipleri hafızama kaydetmeye çalıştım. Koltuğuma döndüm, "tamam, çektim," dedim, "kayıtlarda dursun lazım olacak," dedi ve içkilerimizi içmeye devam ettik. Bu arada bende isim hafızası çok zayıf, ama sanırım görüntü hafızam çok kuvvetli. Şu satırları yazarken dahi yazdığım her sahne tüm detaylarıyla gözümün önüne geliyor.

Moskova'ya indik, daha güneş batmamıştı, havaalanında şantiyenin gönderdiği bir araba bizi almak için bekliyordu. Şaka değil işte, hayallerimi süsleyen Moskova'daydım... Şoför elinde isimlerimiz yazılı bir kâğıtla bizi bekliyordu, yanına gidince hemen çantalarımızı aldı, arabaya kadar taşıdı, biz "dur, biz taşırız," diyene kadar arabanın yanına vardık. Yolda giderken ben sağa sola bakıyor, göz fotoğraflarımı çekiyor, bir taraftan da arkadaşımın şoförle muhabbetlerini dinliyordum. Konuşmanın önemli yerlerini arkadaşım bana ayrıca tercüme ediyor, benim komünist olduğumu bildiği için ilgimi çekecek konuları bana aktarmakta ayrı bir özen gösteriyordu.

Yolların her iki yanında da binalar ortalama 6-8 katlı, yani gökdelen olmamasına rağmen çok uzun binalardı, yollar gidişli gelişli ve çok genişti, Ekim sonu Kasım başı olmasına rağmen yollarda bir gram kar yoktu, yol kenarları ise bembeyazdı. Zaten gidişli gelişli üçer şeritli, hatta zaman zaman dörder şeritli yolların her iki tarafında da, genişlikleri yaklaşık 6-8 metre olan, içinde büyük ağaçların da bulunduğu yeşil alanlar ve bu yeşil alanlardan sonra 2 metre eninde yaya kaldırımları vardı. Daha sonra da binalar başlıyordu. Buna rağmen tüm binalar birbirinin kopyası olduğundan, binalar devamlılık arz ediyor, neresi konut, neresi işyeri, neresi dükkân dışarıdan anlamak mümkün olmuyordu. En azından ben ayırt edememiştim. Hiç de sıcak görünümlü, sevecen boyutlu bir şehir değildi. Ağır, oturaklı, otoriter bir şehirdi, binalar insanı eziyordu. Dümdüz bir şehirdi, yolda giderken rampa, yokuş, iniş, çıkış gibi hiçbir engebe ile karşılaşmıyordunuz, sizin anlayacağınız tepsi gibi bir kent.

Bu arada arkadaşım, şoförümüzün esasında uçak mühendisi olduğunu, mesleğini yaparsa 300-400, maksimum 600 ruble maaş alacağını ama şantiyede şoförlük yaparak ayda 800 dolar

aldığını, bu işin çok daha kolay ve kârlı olduğunu söylediğini bana aktarınca, şaşırdım. "Ciddi misin?" diye sordum, "evet" dedi. Sovyetler değerlerini değerlendiremiyor muydu? Bence sadece bir örnek ile bu konuda kanaat oluşturmam doğru olmazdı. Gerçi arkadaşım, "hepsi böyle Sermet," dedi ama gene de kendim yaşamalıydım. Şantiyeye vardık, artık hava kararmıştı, şantiye girişinde dalgalanan bayrağımızı görünce, inanın çok gururlandım, o kadar güzel dalgalanıyordu ki anlatamam, zaten bence dünya ülkelerinin bayrakları içinde en güzel olanı bizim bayrağımız... 'Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır, toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır' sözü oldum olası beni çok etkilemiştir. Şantiyeye yerleşip, birkaç duble Rus votkası attıktan sonra, şantiyede yeni tanıştığım, ama arkadaşımın daha önceden tanıdığı iki mühendisin de bize katılmasıyla şehre inmek üzere yola çıktık. Moskova'da ilk gecemizi yaşamaya gidiyorduk. Şantiyeden çıkarken gönderde dalgalanan bayrağımıza tekrar baktım. Muhteşemdi. Düşünüyorum da; enternasyonalist düşünceye sahip, ülke sınırlarını saçma bulan, tüm dünya insanlarının kardeşliğini savunan biri olarak, bayrağımıza olan düşkünlüğümün nedeni neydi? Sanırım askeri lise ve yurtsever yanım.

Önce bir yemek yememiz gerekiyordu, benim şehirdeki ilk gecem olduğu için arkadaşlar beni Moskova Oteli'nin restoranında ağırlamaya karar verdiler. Hiç böyle bir restoranda yemek yememiştim. 10-12 metre yüksekliğinde resimlerle süslü bir tavan, duvar boyunca yükselen dar uzun pencereler, kadife perdeler, duvarlarda kabartma motifler, tavandan sarkan kocaman kristal avizeler, yuvarlak masalar, duvarda klasik tablolar, cam aplikler ve klasik müzik... Sanırsınız ki Çarlık Rusyası döneminde bir balo salonunda yemekteyim. Arkadaşıma "oğlum burası çok lüks bir yer," dediğimde, buranın normal Sovyet vatandaşları için çok pahalı bir yer olduğunu ve bura-

da yemek yiyenlerin çoğunun SBKP üyesi olduğunu söyledi. "Burası Türkiye değil, Sovyetler; burada hayat komünistlere güzel," diye de ekledi.

Garson geldi, herkes menüden siparişlerini verdi, arkadaşlar bana da ne istediğimi sordular. Sağolsunlar, dil konusunda problem yaşamamam için yardımcı olmak istiyorlardı. "Ben hâllederim," dedim ve garsona dönüp, "I came Moscow this day, I don't know your kitchen, please give me your special eat and drink. If I am happy, I come every night," dedim. Garson da "okey, sir," dedi ve gitti. Böylece ben de, yalan yanlış da olsa kendi işimi kendim görmenin keyfini yaşamıştım. Garson benim siparişimi herkesten sonra getirdi. Siparişim geldiğinde masadakiler yemeklerini bırakıp benimkinden tatmak için sıraya girdiler. İnanılmaz lezzetli geyik eti ve muhteşem bir kırmızı şarap gelmişti. Arkasından da ismini hiçbir zaman aklımda tutamadığım muhteşem bir tatlı... Hayatımın o güne kadarki en keyifli yemeğini Moskova Oteli'nde yedim diyebilirim. Hesabı öderken garsona çok teşekkür edip, bu güzel yemeğin hakkı olan bahşişi de verince, adam bizi kapılara kadar geçirdi. "See you tomorrow," dedikten sonra oradan ayrıldım. Ama ne yazık ki bir daha Moskova Oteli'ne gidemedim.

Yemekten sonra bir gece kulübüne gittik, kapıda 'Night Fly' yazıyordu. Korumalar herkesi içeri almıyorlardı, kapıda bir sürü insan bekliyordu. Biz aralardan "sorry, sorry," diye diye kapıya yanaştık ve içeri girdik. Turistler, yani cebinde dolar olanlar sorgusuz sualsiz içeri alınıyordu. İçeri girdiğimizde arkadaşım "Sermet uçakta çektiğin fotoğrafla, buradaki insanları bir karşılaştır bakalım," dedi. Şöyle bir etrafa göz gezdirdim, neredeyse uçağın erkek yolcularının tamamı buradaydı ve yanlarında birer Rus kız vardı. Fotoğrafı bana neden çektirdi-

ğini böylece anlamış oldum. "Bak gördün mü bütün uçak burada, burası Moskova'nın en ünlü gece kulübü," dedi. Burada viski satışı vardı, oturduk viskilerimizi içtik, müzik dinledik, muhteşem bir gösteri seyrettik, ben bu kadar güzel ve birbirine bu kadar benzeyen kadını ilk defa bir arada görmüştüm. Hepsi aynı kalıptan özenle dökülmüş gibiydiler. Bu arada yanımızdaki arkadaşlardan birinin Rusça bildiğini öğrenince, kendisine bizimle dolaşırken Rusça konuşmamasını, soranlara da "bilmiyorum," demesini önerdim. Böylece yanımızdaki insanlar nasıl olsa bilmiyorlar deyip, Rusça konuştuklarında ne konuştuklarını bize Türkçe olarak tercüme edecek, biz de duruma hâkim olabilecektik. Arkadaşımızın Rusça bilmesi burada çok işimize yaradı, çok güldük. Kızlar kendi aralarında Rusça konuşuyorlar, bizimki de bize tercüme ediyordu.

Taksiyle dönerken muhabbet tabii ki kulüpteki atmosferdi. Arkadaşlar, kadınların hepsinin yüksek tahsilli olduğunu, kiminin öğretmen, kiminin doktor, kiminin mühendis, kiminin üniversite öğrencisi olduğunu, çok genç olmalarına rağmen devletin çocuk yardımından yararlanmak için hemen hepsinin birer çocuklarının olduğunu söyledi. Hepsinin ayda en az birkaç sefer bu kulübe geldiklerini, beğendikleri, hoşlarına giden biri ile bir gecelik beraberlikler yaşadıklarını ve bu sayede dolar kazandıklarını, böylece karaborsada dolar ile satılan makyaj ve giyim malzemeleri aldıklarını, bu malzemelerin ruble ile satılmadığını söyledi. Bunu ahlaksızlık olarak nitelendirmediklerini, beğenmedikleri biriyle kesinlikle beraber olmadıklarını, beraber olmak isteyecek kadar beğenmişlerse, bir erkeğin evine bakması, kadınının da onu mutlu etmesi gerektiğini düşünerek, seni bir gecelik eşi olarak gördüklerini, eğer ayda 600$ verirsen, sen Sovyetler'de ol veya olma seni eşleri olarak kabul edip, işten eve-evden işe gittiklerini ve eş-

lerine çok sadık ve saygılı olduklarını, senin ülkende evli olup olmadığının onlar için önemli olmadığını uzun uzun anlattı. Şantiyedeki evli arkadaşların çoğunun burada da eşi olduğunu belirtti. Benim bu anlatılanlardan anladığım, amaç bir şekilde dolara ulaşmaktı. Artık konu hakkında yorum sizin... Bu arada şunu da belirtmek isterim, Sovyetler'e gelen mimar ve mühendislerden tanıdıklarımın büyük bir çoğunluğu, burada tanıştıkları kadınlar için, Türkiye'deki eşlerinden, nişanlılarından ayrıldılar ve onlarla evlendiler.

Ertesi sabah, şantiyede işlerimizi bitirdikten sonra kenti gezmeye çıktık, daha önce de belirttiğim gibi hiçbir şey insani boyutta değildi, sadece kaldırım üzerindeki alışveriş barakaları hariç... Arbat Sokağı da sokak ressamları sayesinde insani bir boyut kazanmıştı. Arabalar ve otobüsler çok eski modeldi, ülkede bir yoksulluk yaşandığı belliydi. Sadece Kremlin Sarayı'na girip çıkan arabalar son modeldi. Biraz önce bahsettiğim barakalarda Rus votkası ve Rus sigarası dışında herhangi bir içki veya sigara bulmanız mümkün değildi. Alabileceğin en iyi içki Smirnoff votka veya şampanya...

Kızıl Meydan'ı, Lenin'in Mozolesi'ni, Ortodoks kiliselerini, Kremlin Sarayı'nı, Meçhul Asker Anıtı'nı, hepsini görme fırsatım oldu ve tabii ki, Nazım'ın mezarını... Daha sonraki günlerde bir resim müzesine gittik, müzede çok büyük ebatlarda çalışılmış klasik resimler vardı. Müze hepimizi çok etkiledi, müzenin asma katında açılmış olan resim sergisinden de sertifikalı birer tablo aldık.

Bir de Bolşoy Tiyatrosu binasını görmek istiyordum; bir taksiye bindik, yola çıktık. Taksi ücretini o zamanlar sadece ruble ile ödeyebiliyordunuz, adamlar inanılmaz prensipliydi, müşteri beklerken çoğu vaktini kitap okuyarak değerlendiriyordu.

Zaten metroda, otobüste, kafeteryalarda her yerde insanların elinde kitap vardı. Dilenci bile ya kitap okuyor, ya da bir müzik aleti çalıyordu. Çok şık ve temizdiler. Yol boyunca taksinin teybinde çok güzel bir müzik çaldı. Bolşoy'a geldiğimizde taksiciden kaseti bana satmasını istedim. Sanırım kaset 5-10 ruble değerindeydi. Adama 10 dolar teklif ettim ama kaseti satmadı, "benim kasetim değil, taksinin kaseti," dedi. Hâlbuki teklif ettiğim parayla kasetin yenisini almakla kalmayıp, en az birkaç tane daha kaset alabilirdi ama onun için bu teklifi kabul etmesi, başkasının malını satmak anlamı taşıyordu, bu da o yıllarda bir Sovyet vatandaşı için kabul edilemezdi.

Bolşoy'da indim, binayı gördüm, çok güzel bir binaydı ama çok küçüktü, ben çok daha büyük bir yapıyla karşılaşacağımı sanıyordum... Fotoğrafını çektim, sonra öğrendim ki, benim tiyatro binası diye fotoğrafını çektiğim bina sadece bilet satış gişelerinin olduğu binaymış. Tiyatro binası onun biraz ilerisindeymiş. Siz artık Bolşoy Tiyatrosu'nun boyutlarını düşünün. Bu arada Moskova'da hiçbir binanın fotoğrafını normal objektiflerle tek bir fotoğraf karesine sığdırmanız mümkün değil. Hepsi çok büyük. Bu gelişimde görmek istediğim yerlerden sadece Ekim Devrimi'nin 15. yıl dönümü için yapılan Ostankino Televizyon Kulesi'ne gitmeye vakit bulamadım, olsun onu da bir sonraki gelişimde görürüm, diye düşündüm. Nasıl olsa Moskova'ya bir, bir buçuk yıl sonra işin teslimine tekrar gelecektik, artık eksik yerleri o zaman tamamlardım.

Şantiyeye döndüğümüzde Rus bir mimarla tanıştım, tercüman aracılığıyla kendisiyle sohbet imkânı buldum. Rus votkamız Smirnoff'u açtık, bir taraftan götürüyoruz, bir taraftan sohbet ediyoruz. Sohbetteki sorularıma aldığım yanıtlardan ve kendi gözlemlerimden yaptığım çıkarımları özetle aktarmam gerekirse; sosyalist sistem eğitimi, sağlığı, barınmayı, iş bulmayı,

ulaşımı, merkezi sistem ısınmayı ve gene merkezi sistemle sıcak su ihtiyacını kesinlikle çözmüştü. İnsanlar, okul taksiti, ev kirası, iş arama, doktor vizite ücreti diye bir şey bilmiyorlardı. Anlaşılan o ki, devlet insanların temel ihtiyaçlarını çözmüş ama insanların lüks sayılabilecek ihtiyaçlarının karşılıkları, kapitalist ülkelerin çok gerisinde kalmış ve insanlar lüks tüketime aç hâle gelmişlerdi. Bunun temel nedenlerinden biri, Soğuk Savaş dönemindeki silahlanma yarışında, emperyalist ülkelerin silah üretip satarak para kazanması, Sovyetler'in ise bu giderleri devlet hazinesinden karşılamasıydı. Sovyetler'e bağlı tüm ülkelere bu silahların bedelsiz olarak verildiği söyleniyordu, doğal olarak faturasını da Sovyet halkı ödüyordu. Örneğin, biz silahları emperyalistlerden parayla alırken, Bulgaristan Sovyetler'den bedavaya alıyordu. Düşünsenize eğer dünyada bugün III. Dünya Savaşı çıkmıyorsa, bunu nükleer silahlanmanın geldiği noktaya borçluyuz. Savaş için üretilen silahların ulaştığı güç savaşı engelliyor, ilginç bir ironi... Bu silahların üretimi için yapılan harcamalardan dolayı Sovyet toplumu zenginleşememiş ve insanlar belli bir standardın altında yaşamak zorunda kalmışlardı. Sonuç olarak Sovyet toplumu eğitimli, kültürlü ama yoksul bir toplumdu.

Ayrıca ülkede rekabet piyasası olmadığı için, işe gidip çalışan da çalışmayan da aynı ücreti alıyordu. Zaman içinde iş verimi inanılmaz düşmüş ve insanlar tembelleşmişlerdi. Bu arada arkadaşım, Rus mimara benim Komünist Parti üyesi olduğumu söyledi. Rus'un gözleri faltaşı gibi açıldı ve "o zaman sen bizden farklısın," dedi. "Nasıl yani?" diye sorduğumuzda, komünistlerin ayrıcalıklı olduğunu, benim Türkiye'de çok iyi koşullarda yaşıyor olduğumu söyledi. Adamın Türkiye'de, Komünist Partisi'nin yasak olduğundan haberi dahi yoktu. Arkadaşım kendisine Komünist Parti'nin Türkiye'de yasak olduğunu, komünistlerin işkence gördüklerini, komünistlere iş

dahi verilmediğini, hapislere atıldığını anlatınca inanamadı, "bizde bunlar eskiden komünist olmayanlara yapılırdı," dedi. Sovyetler'de Komünist Parti üyesi olmanın önemli bir ayrıcalık olduğunu detaylarıyla anlattı. Kaldığım süre zarfında konuştuğum bütün Sovyet vatandaşları, yaşam koşullarından şikâyet ettikten sonra, hepsi aynı şeyi söylediler, "Parti üyesiysen o zaman farklı tabi..." Zaten siz de çevrenize dikkatli bakarsanız, Komünist Parti üyelerinin toplumda ayrıcalıklı sınıf olduğunu, erkin tüm nimetlerinden sonuna kadar yararlandıklarını ve komünist ahlakla bağdaşmamasına rağmen toplumsal standartların çok üstünde yaşadıklarını fark edebiliyordunuz. **Kısaca özetlemek gerekirse, ne yazık ki burada da bal tutan, parmağını yalıyordu.**

Rus mimara mümkünse bir konutun içini görmek istediğimi söyledim. O da beni hemen evine götürdü. Evi dolaştım, yaklaşık 70 metrekare civarında orta hâlli bir toplu konut dairesiydi. Bloklar iç bahçeliydi, bu bahçeler yeşil alan ve otopark olarak kullanılıyordu. Evde en çok dikkatimi çeken çok temiz oluşuydu. Ayrıca evin her yerinde ikonlar vardı. Dindar bir Ortodoks toplum olduklarını zaten fark etmiştim. Banyoda lavabo ile küvet yan yana yerleştirilmiş ve tam ortalarına uzun boyunlu bir batarya konmuştu, isterseniz lavaboda isterseniz döndürüp küvette kullanıyordunuz. Böylece her evde bir batarya tasarrufuna gidilmişti. İlginç olan bir başka noktaysa evin içi tertemizdi, sokaklar tertemizdi ama apartman kovaları inanın leş gibiydi. Benim gibi bir adam merdiven küpeştesini tutmaktan imtina etti. İnanılmaz bir koku, eminim yıllardır kimse tarafından yıkanmamıştı, titiz bir adam olmamama rağmen inanın tiksindim. Daha sonra bunun nedenini düşündüm ve sanırım buldum, sokakların sorumluluğu devlette, evlerin içinin sorumluluğu da oturan kişilerdeydi, merdiven kovasınınsa sorumlusu yoktu. Kimse de sorumluluk hissedip

temizlemiyordu. Bizde olsa herkes bir kova su verir, birileri çıkıp yıkar, veya birine yıkattırılır. İşin garibi de kimse bu pislikten dolayı rahatsızlık hissetmiyordu. Bir de Sovyetler'de tamirci, tesisatçı, boyacı gibi evlere servis yapan ustalar yoktu, bu tür işleri herkes kendi yapıyordu. Son tespitimse, kendimi çok içiyor sanırdım, inanın Rus erkeklerinin yanında benim içtiğimin lafı bile edilmezdi, çoğu alkolikti.

Sonunda dönüş günü geldi, karmaşık duygular içindeydim. Sistem çalışıyordu, insanların temel ihtiyaçları devletin garantisi altındaydı; ancak insanlar mutlu değillerdi. Öncelikle kazanımlarının farkında değillerdi ve bu kazanımlar için mücadele eden, bu olanakları sağlamak için hayatlarını veren nesilden olmadıklarından, bu kazanımları olağan görüyorlardı. Ayrıca kapitalist sistemi hiç tanımadıkları için, kapitalizmin vitrini onlara çok cazip geliyordu.

Burada, Glasnost ve Perestroyka diye bir şey yoktu. Toplumun çoğunluğu, özellikle gençler sistemin kesinlikle kapitalizme dönüşmesini istiyorlardı. Bunu görebiliyordunuz. Ancak her ne koşulda olursa olsun komünistlerin kendilerine ayrıcalık sağlamaları, bizim öğrendiğimiz komünist ahlakla örtüşmüyordu. G.E.'nin en az on yıl önce söylediklerinin tümü doğruydu. Bakalım bir dahaki gelişimde Sovyetler Birliği'ni nasıl bulacaktım, daha doğrusu bulabilecek miydim... Sosyalist sistemin çökmek üzere olduğu saklanamayacak bir gerçekti.

İşte Türkiye'ye bu düşüncelerle dönüyordum.

Uçağa bindiğimde gözlerime inanamadım. Papağanlar, St. Bernard yavruları, Husky yavruları hemen hemen herkesin kucağında. Uçağın içi hayvanat bahçesi gibi. Bir de bizim gibi

tablo almış olanlar var ama birer tane değil, üçer beşer tane... Öğrendim ki bizimkiler tablo ve hayvan ticareti yapıyorlarmış.

Uçakta sigaralarımızı yaktık, viskilerimizi yudumlamaya başladık ve arkadaşım önce konuyu İngilizcemden açtı, "Sermet şaka bir yana İngilizce işini bayağı iyi idare ettin, helal olsun," dedi. Ben de kendisine "pot kırmadım di mi?" diye sordum. Neyse ki kırmamışım. Çünkü bir mavi yolculuk gezimizde, teknedeki bir kardeşimizin Fransız erkek arkadaşı, sabah kalkıp kıçüstüne geldiğinde, dümenci Sermet olarak, kendisine jest yapmak amacıyla "do you want wife?" demiş, adamcağız garip bir şekilde yüzüme bakınca da, "red wife or white wife?" diye konuya açıklık getirmeye çalışmıştım. Fransız'ın gülmeye başlamasıyla bir bokluk olduğunu anlamış ama hiç bozuntuya vermemiştim. İngilizce bilenlerin hemen anladıkları gibi 'wine' ile 'wife' karışmıştı. Karıştırılan kelimeler 'şarap' ile 'eş'. Tam bir rezalet.

Neyse, arkadaşım İngilizce muhabbetinden sonra beklenen soruyu sordu: "Ee, komünizmi nasıl buldun?" Kendisine öncelikle SSCB'nin komünist bir ülke olmadığını, sosyalist bir ülke olduğunu ve samimi olarak söylemem gerekirse hayal kırıklığı yaşadığımı söyledim. Lenin, toplumların sosyalizmden komünizme geçilebilmesi için komünist insan neslinin yetiştirilmesi gerektiğini söylemişti. Lenin'in neden böyle söylediğini şimdi daha iyi anlıyordum. Bence komünizm insanın doğasına aykırıydı. İnsanın doğasında olan bencillik duygusu yok edilmediği sürece komünizmin gerçekleşmesi mümkün değildi. Peki, bu mümkün müydü, yoksa komünizm güzel bir ütopya mıydı? Bunu gerçekten sorgulamak gerekiyordu.

Ayrıca Sovyetler, sosyalizmi kurabilmek için neden baskı uygulamak zorunda kalmıştı? Stalin döneminde yaşananlar in-

celendiğinde, yaşananların insanlıkla bağdaşmayan tarafları olduğunu görmemek mümkün değildi. Stalin kendi yoldaşlarını dahi ortadan kaldırmıştı. Bu yaşananların sistem uğruna olduğunu söylemek ne derece inandırıcıydı? Sosyalizm gibi insani bir rejimi hayata geçirebilmek için bu boyutlarda baskı uygulanması savunusunun, SBKP tarafından, sadece rejimle çıkarları çatışan, rantları kesilen, artık erkin nimetlerinden yararlanamayacak olan sınıfların veya toplumsal kesimlerin direnme gücünü kırmak için olduğu temeline oturtulması, çok da inandırıcı değildi. Düşünsel olarak, kâğıt üzerinde mükemmel gözüken ideolojinin pratikte karşılaştığı sorunlar neydi? Biz Sovyetler'i, sosyalist sistemi oturtmuş ve komünizme geçme sürecinde olan bir toplum olarak tanımlıyorduk. Gördüğümse çok farklıydı, Sovyetler'de sosyalist sistem dağılmak üzereydi. 75 yıllık mücadelenin sonu bu mu olmalıydı? Tüm bu tespitlerimi yoldaşlarımla, arkadaşlarımla nasıl ve ne kadar paylaşmalıydım, kafam allak bullak olmuştu.

Bir taraftan içip, bir taraftan da bunları düşünürken İstanbul'a indik. Duty Free Shop'tan sigaralarımızı, viskilerimizi, konyaklarımızı yüklenip evin yolunu tuttuk. Sovyet insanının özlem duyduğu her şey, evet bizde vardı. Ya onlarda olup bizde olmayanlar? Ne yazık ki insanlar bunun farkında bile değillerdi. Bakalım bu geçen zaman zarfında Türkiye'de, Parti'de neler olmuştu.

Ertesi gün akşam üstü partiye gittiğimde bomba haberi aldım. TBKP kurultay kararı almış, kurultayda yeni kurulacak SBP'ye (Sosyalist Birlik Partisi) katılmak için partinin feshedilmesi ve tüm kadrolarla SBP'ye katılınması karara bağlanacakmış, kurultay Ocak 1991'de Ankara'da toplanacakmış. Kurultay tarihine kadar bu konu partinin tüm organlarında tartışmaya

açılmış. Tabi ki, sosyalistlerin birliği ve tek parti çatısı altında toplanmaları kulağa hoş geliyordu, ancak bunun altyapısı var mıydı? Sol adına konuşan tüm grupların, partilerin kadroları buna hazır mıydı? Bunun için karşılıklı güven oluşmuş muydu? Bu soruların yanıtları, 'birliğin sağlanması adına' ne yazık ki, hiç de iç açıcı değildi. Hayatı boyunca Sol'un birliğini savunmuş biri olarak ben bu endişeleri taşıyorsam, diğer kadroların bu durumu olumlu karşılaması sanırım mümkün değildi. Sol'da birliği henüz odalarda, sendikalarda hayata geçirememiştik. Mimarlar Odası'nda 12 Eylül döneminde sağladığımız birliktelik dahi çatırdarken SBP nasıl hayata geçecekti? Tüm bunları tartışacaktık, bakalım sonuç ne olacaktı.

Bu arada Ahmet Hocam gerek jüri üyelikleri için, gerekse kendi işleri için çok sık İstanbul'a gelmeye başladı, Ahmet Eyüce ve Sermet Elçi bir araya gelir de unutulmayacak olaylar yaşanıp, anılara katılmaz mı? Kendisiyle yaşadığımız ve web sitesinde dostlarımızla paylaştığım iki anımızı sizinle de paylaşmak isterim...

Yıl sanırım 1991. Hocam gene İstanbul'a gelmiş, bizde kalıyordu. Benim de iki şantiyeyi aynı anda organize etmek zorunda olduğum bir dönem olduğu için çok yoğundum. Sabah hocamla evden birlikte çıktık, şantiyeleri kontrol edip işi organize ettikten sonra Ortaköy'e gitmek üzere programımızı yaptık.

İkinci şantiyede yedinci kattayken, aşağıdan bağrışmalar geldi. Camdan baktığımda bizim işin mal sahibinin -aynı zamanda iş hanının sahibi- hanın açık otoparkında birileriyle tartıştığını gördüm. Ahmet Abi'yle hemen aşağıya indik. Kavga çıktı çıkacak, herkes ilk vuruşu bekliyor. Neyse ağız dalaşı kavga-

ya dönüşmeden olay yatıştı. Biz de arabaya binip otoparktan ayrılırken ben biri ile selamlaştım. Abim selamlaştığımın kim olduğunu sordu. Ben de adamın patronun koruması ve eski SAT komandosu olduğunu söyledim. Hocam, "babam bana nasihat etmişti, 'oğlum zorunlu olmadıkça sakın kavga etme. Ama arkadaşların kavga ederlerse, onları da yalnız bırakma. Birini gözüne kestir, sen de ona vur,' demişti. Ben de kavga çıkarsa, vurmak için selamlaştığın adamı gözüme kestirmiştim. Bendeki kısmete bak, adam hem bizim adamımızmış, hem de SAT komandosuymuş," dedi. Ben koptum. Arabayı gülmem geçene kadar kenara çekmek zorunda kaldım. Durduğum yer de tesadüfen Fransız Hastanesi'nin önüymüş, gülmekten farkında değilim. Hocam, "Neyse ki kavgadan sonra kaldırılacağım hastane de yakındaymış. Hadi bir an evvel Ortaköy'e gidelim de ben bu şoku atlatayım," dedi. Tabii ki masada günün konusu Ahmet Abi'nin isabetli seçimi oldu. Bir taraftan gülüyoruz, bir taraftan kavga çıksaydı olacakları hayal ediyoruz. Tekrar gülüyoruz. Olayı süsledik de süsledik. Ne kadar içtik hatırlamıyorum, ama eve sağ salim vardık.

Sermet
23.08.2013

Hocam ilk defa İstanbul'a arabasıyla geldi. Ben o zamanlar Beylerbeyi Koru'da oturuyorum. İnanılmaz güzel Boğaz manzarasına sahip bir ev. Çamların arasından görüyor Boğaz'ı. Abim geldi, Özen Ablam'ın itinayla hazırladığı bavulunu açtı. "Bak Sermet görüyor musun ablanı, her ihtiyacımı koymuş. Yedek film bile koymuş canım karım, dünyaya tekrar gelsem gene Özen Ablan'la evlenirdim," dedi. Zaten bunu her gelişinde, bavulunu açarken muhakkak söylerdi. Ben de "müsait bir zamanda Özen Ablam'a da soracağım, bakalım o ne diyecek," diye takılırdım. Abim de, "o da 'Ahmet' der, adamdan anlar,"

derdi. Bu soruyu müsait bir zamanda Özen Ablam'a, "abla, abim böyle böyle diyor, bu konuda sen ne dersin?"diye Ahmet Abi'nin yanında sordum. Aldığım cevap mı? Ablamın cevabı, bence bende ve o anı paylaşanlarda kalsın :)

Neyse, abimle Boğaz'a karşı sabahın ilk ışıklarına kadar tango sözü yazdık. Hiç unutmam, *'Sen geldiğinde uyku bir özlem olur bana...'* diye başlıyordu. Abimin notları içinde muhakkak vardır. Sabah oldu, biz yollara döküldük. Öyle bir gün geçirdik ki anlatılmaz. Akşam üstü eve döndüğümüzde abim, "Sermet, seninle beraber olduğumda can güvenliğim tehlikede. Yanlış anlama, ben yaşamayı çok seviyorum, bu genç yaşta boku bokuna ölmek istemiyorum. Ben yeğenime gideyim orada kalayım," dedi. Abime yeğenine kadar refakat ettim. Yeğeninde biraz oturup sohbet ettik, ben eve döndüm.

Sabah abimden telefon geldi. "Sermet, senin yanında can güvenliğim yoktu, burada mal güvenliğim yokmuş. Arabanın iki lastiğini birden çalmışlar, arabayı takoz üstüne almışlar," dedi. Hemen gittim. Takozlar tornadan çıkma, aynı boyda, araba tam terazide duruyor. "Abi, nasıl farkettin?" diye sordum. "Oğlum adamlar tam profesyonelmiş, baksana araba tam terazide. Ben farketmedim, çevredeki insanlar uyardı," dedi. Çevredekiler işaret etmişler ama abim cam arkasından yapılan işaretleri, 'arabayı bir daha oraya park etmeyiniz' diye anlamış. Tam binip gidecekken neyse ki biri cama yanaşıp "beyefendi, iki lastiğiniz de yok!" demiş. Onlar uyarmasa abim binip gitmeye kalkacak, araba takozların üzerinden yere çakılacak.

Abimin arabanın yere çakıldığı anki yüzünü düşünmek yetti bana. Hemen gittik, jantları ve somunlarıyla beraber iki sıfır lastik alıp geldik, arabaya taktık. "Görüyor musun Sermet, adamlar somunları bile götürmüşler," dedi. Takma işi biter bitmez, "oğlum ben hemen İzmir'e dönüyorum. Biraz daha

kalırsam, neyimi kaybedeceğim belli olmaz. İstanbul'unuz sizin olsun. Gözünü sevdiğim İzmir, orada hiç böyle şeyler başıma gelmiyor," dedi. Bavulunu alıp İzmir'e hareket etti. İzmir'e varınca "çok şükür can ve mal güvenliğime kavuştum," diye telefon etti. Hocam İzmir'de yaşadığı süre boyunca bir daha İstanbul'a arabayla gelmedi.

Sermet
26.08.2013

Artık her gün değişik platformlarda Parti'nin feshini ve SBP'ye katılımını tartışıyorduk. Parti tabanı bence böyle bir olaya hazır değildi, ama Parti Merkezi bastırıyordu ve çok ciddi tartışmalar yaşanıyordu.

Bu arada herkes bana Moskova izlenimlerimi soruyor, ben de hiç kıvırtmadan düşüncelerimi, izlenimlerimi kendilerine aktarıyordum. Bu aktarımlardan ve birleşme konusundaki düşüncelerimden en çok T.U.'nun rahatsız olduğunu bana karşı davranışlarından hissetmiştim. SBP kuruluş çalışmalarına Halit Çelenk de bizzat katılıyordu. Anlayamadığım daha doğrusu kabullenemediğim bir konu da; biz Türkiye'de yaşadığımız hâlde Sovyetler'de ciddi sorunlar yaşandığını söylerken, ben bile bir haftalık Moskova ziyaretimde sorunun ciddi boyutlarda olduğunu ve sosyalist sistemin tıkanmışlığını görmüşken, nasıl oluyor da yıllardır Doğu Almanya'da yaşayan, bir ayakları Sovyetler'de olan Parti üst organlarının üyeleri bunları görmemişlerdi. Görmemeleri bence mümkün değildi. Sovyetler durumu dünyaya **Glasnost ve Perestroyka** olarak yutturmaya çalışabilirdi ama TKP veya TBKP yetkililerinin kendi kadrolarından gerçeği saklamaları ne derece doğ-

ru bir siyasi tavırdı. Bu gerçekten tartışılmalıydı. Bu konuları ısrarla dile getirmemin, özellikle Merkez Komite üyelerinin ve Merkez Komite'ye yakın çevrelerin hiç hoşuna gitmediğini fark ediyordum.

Bu arada SBP'nin yapacağı kuruluş kurultayında TBKP Üsküdar İlçesine sadece beş kişilik kontenjan ayrıldığı bilgisi İlçe'ye ulaştı. Konuyla ilgili olarak yoldaşlarla yaptığımız ilçe toplantısında tüm üyeler kurultaya katılmak istediklerini beyan edince, olay tıkandı. Kim, hangi yetki ve yöntemle bu sayıyı beşe düşürecekti? Ayrıca TBKP olarak SBP kurultayına delege seçmemiz ne kadar doğruydu?

Tam da bunları tartıştığımız günlerde SBP kuruluş komitesi üyelerinden bazıları İstanbul'a geldiler, gelenler arasında Halit Çelenk de vardı. Kuruçeşme'de kendi aralarında bir toplantı yapacaklarını duyunca konuyu aktarmak ve soruna çözüm bulmak amacıyla Halit Abi'yle görüşmeye Kuruçeşme'ye gittim.

Halit Abi'yle epeydir görüşmemiştik, beni çok sıcak karşıladı. Durumu kendisine aktardım ve bana çözüm yolu önermesini söyledim. Söylediklerime inanamadı, "Sermet öyle bir kota olamaz, biz kurultayı en yüksek katılımla yapmak istiyoruz, sanırım bir yanlış anlaşılma var. Bekle birazdan arkadaşlar gelecek, geldiklerinde olayı çözeriz," dedi. Bu konuşmadan sonra biz özel sohbetimize geçtik, on, on beş dakika sonra yanımıza Tektaş Ağaoğlu geldi. Halit Abi durumu kendisine aktardı, Tektaş Bey hafif sırıtarak ve gayet umursamaz bir yüz ifadesiyle "evet doğru, bu tür kotalar koyduk," dedi. Halit Abi "nasıl olur?" diye şaşkın bir ifadeyle sorunca, "Ee bu da demokrasinin cilvesi," diye yanıt verdi. Bunun üzerine Halit Abi hiçbir şey söylemedi, çok kısa bir süre göz göze geldik ve ben

Halit Abi'ye "tamam Halit Abi, olay anlaşılmıştır," dedikten sonra binadan ayrıldım. Tektaş Ağaoğlu'na sinir olmuştum. Adamla muhatap olmaya kalksam sanırım birbirimize girerdik. Bak o zaman sen skandala; 'TBKP Üsküdar İlçe Başkanı, Tektaş Ağaoğlu'yla kavga etti'.

Koyulan tavırdan neden kota konulduğunu anlamıştım; SBP'yi oluşturacak gruplar arasında nicel olarak en güçlü olan TBKP idi, eğer kota koyulmaz ve TBKP tüm kadrolarıyla kuruluş kurultayına katılırsa SBP yönetimini eski TKP ele geçirir endişesi taşıyorlardı. Eğer bu tespitimde haklıysam, bu ortada bir güven sorununun olduğunun somut göstergesiydi. Peki böyle bir güvensizlik ortamında birlikte nasıl çalışılacaktı? Bu tespitimi güvendiğim yoldaşlarımla paylaştığımda hepsi katıldılar. Bu durumda kişisel olarak SBP kurultayına katılmama kararı aldım. Daha sonra SBP hazırlık komisyonunda ne oldu bilmiyorum ama, hazırlık komisyonu kuruluş kurultayını, TBKP'nin fesih kongresinden sonraya erteledi. TBKP feshedildikten sonra SBP belli başlı ilçelerde ilçe örgütleri kuracak ve bu ilçe örgütleri kuruluş kurultayına delege seçecek, kurultay bu delegelerle toplanacaktı. Sonunda doğru yolu bulmuşlardı. İşte bu koşullarda 1991 yılına merhaba dedik ve Ocak ayında Ankara'ya TBKP fesih kurultayına gittik. Türkiye'nin dört bir yanından gelen TBKP üyelerinin katılımıyla kurultay toplandı. Salonda bini aşkın komünist vardı.

Kurultayda önce Başkan Nihat Sargın, arkasından Genel Sekreter Nabi Yağcı konuştu. Dünya tahlili, Orta Doğu tahlili, ülke tahlili yapıldıktan sonra 141-142 'nin kalkması için verilen mücadelenin tarihçesi anlatıldı, arkasından Marksizm'in ve Leninizm'in yeniden değerlendirilmesi ve çağdaşlaştırılması gerektiği konuşmacılar tarafından defalarca vurgulandı. Ancak sadece vurgulandı o kadar...

Kurultay iki gün sürdü. İlk günün akşamı kadın yoldaşlardan bir kısmı pavyona gitmek istediler. Hayatlarında ilk defa pavyona gideceklerdi. Pavyonun nasıl bir yer olduğunu anlatmamıza, olası olumsuzluklar konusunda uyarmamıza rağmen gitmekte ısrar ettiler, biz de götürdük. Pavyonda bir kadını masaya çağırdılar, kadına hayat hikâyesini anlattırdılar, kadın bir taraftan içiyor bir taraftan da hayatını anlatıyordu. Bizimkiler kadının bu işi bırakmasını, kendisine iş bulacaklarını söylerken ben sadece dinliyordum. Kendilerine sanki pavyona gelmeden önce tembih etmemişim gibi, bir taraftan kadına içki ısmarlıyorlar bir taraftan kendileri içiyorlar ve kadına "sen bir emekçisin, biz seni bu hayattan kurtaracağız," diye vaatte bulunuyorlardı. Sonunda kadın bizimkilere acıdı ve yaptığı işten memnun olduğunu, dahası sürekli içki ısmarlayarak patronu zengin ettiklerini kibarca anlatarak bizimkileri uyardı. İstanbul'a gelirse aramak için telefonlarını alıp masayı terk etti, başka masaya gitti. Kadın gidince hesabı istedik, bizimkiler hesabı görünce ayıldılar ama iş işten geçmişti. Hesabı ödediler ve pavyondan çıktık. Bana kadının çok iyi bir kadın olduğunu, kader kurbanlarına sahip çıkılması gerektiğini söylüyorlardı ama ceplerinde kuruş kalmamıştı. Bunun sorumlusunun da kapitalist düzen olduğunu belirtmeden geçemediler. "Muradınıza erdiniz mi?" diye sordum, arkasından da "neyse ki ahlak zabıtası basmadı, polis pavyonu bassaydı, müşteri olduğunuzu anlatana kadar akla karayı seçerdiniz," dedim. Bizimkilere gitmeden önce de söylemiştim ama "basarsa bassın," demişlerdi. O kadar para ödemelerine rağmen gene de böyle bir deneyim yaşadıkları için çok mutluydular. Tabii ertesi sabah salona epeyce geç geldiler, geldiklerinde de suratları çarşamba pazarı gibiydi.

Kurultay'da 141-142 kalkana kadar TBKP'nin isminin Türkiye siyasi yaşamında yaşaması gerektiğine, bunun mücadele-

nin vazgeçilmezi olduğuna, bu nedenle sembolik bir Merkez Komite'nin seçilmesine, 141-142 kalkınca Merkez Komitenin Parti'yi feshetmesine, diğer kadroların SBP'ye geçip sosyalizm mücadelesine SBP çatısı altında devam etmelerine karar verildi. Kurultay sembolik Merkez Komite başkanının Nihat Sargın olmasını istese de, Nihat Sargın görevi yorgun olduğu gerekçesiyle kabul etmedi. Kabul etmesi için kendisine çok yoğun baskı yapıldı, bu baskılar sonucunda kabul edip etmediğini şimdi hatırlamıyorum.

Sembolik Merkez Kurul için adaylar adaylıklarını Divan'a bildirdiler, SBP'ye geçmek içimden gelmediği için ben de aday oldum. Seçim sonuçları açıklandığında hatırladığım kadarıyla 1000'in üzerinde geçerli oy vardı ve ben ne yazık ki, 14 oy farkıyla Merkez Komite üyeliğini kaybetmiştim. Sonuç olarak Ocak 1991'de TBKP feshedildi.

İstanbul'a döndük, hücre arkadaşlarımla yaptığımız değerlendirmede aradığımız bir cevap vardı, bu TBKP'yi bilinçli bir şekilde tasfiye etme operasyonu olabilir miydi? Parti resmi olarak kurulalı daha altı ay olmuştu, ne olmuştu da altı ayda Parti'yi kapatmıştık, bir türlü anlayamıyorduk. Fesih kurultayının üzerinden bir ay geçmedi ki, 141-142 ve 163 kaldırıldı. Bunun üzerine TBKP resmen feshedildi. Kalkması için gençliğimizi verdiğimiz yasa maddeleri kalkmıştı ama Partimizi kapatmıştık. Bu koşullarda ne kadar mutlu olunursa o kadar mutluydum. Hatırladığım 141-142 kalktığından ötürü herhangi bir kutlama yapmadık, yapıldıysa da ben katılmadım.

Bu mücadelenin inanmış, yurtsever kadrolara bedeli mi? Ölümler, hapisler, işkenceler, fiziki sakatlıklar, ruhsal bozukluklar, alkolizm, okuldan atılmalar, işten atılmalar, işsizlik, açlık, dağılan aileler, öksüz veya yetim kalan çocuklar...

Tam da bu sıralarda Shell Danışmanlık işi için T.U., Z.M. ve Mehmet Yazıcı büroda bir araya geldiğimiz bir akşam yaşanan süreci tartışmaya başladık, T.U. ve Z.M. hâlâ SSCB'yi, TBKP sürecini savunan konuşmalar yapınca ben de kendileriyle tüm görüşlerimi, Sovyetler'de yaşadıklarımı, TBKP sürecine eleştirilerimi sözümü esirgemeden paylaştım. Zaten epeydir bu eleştirilerimden rahatsız olduğunu hissettiğim T.U. gayet sert bir şekilde, "yeter artık, bundan sonra siyasi geçmişinle ilgili konuşmayacaksın, konuşursan karşında beni bulursun. TKP'yi sana meze yaptırmam," dedi. Bu sözler üzerine büroda buz gibi bir hava esti. Ben de kendisine cevap olarak, "geçmiş benim geçmişim, ister meze yaparım ister çerez, kimse karışamaz," dedim. T.U. bürodan çıktı gitti, hemen arkasından Z.M. de çıktı. Mehmet Yazıcı ile biz büroda kaldık, konuyu hiç dillendirmeden sessiz bir şekilde ertesi güne yetişmesi gereken raporları tamamladık. O gece ne kadar içtim bilmiyorum ama evin yolunu buldum.

Ertesi gün raporları Shell'e teslim ettim. Böylece Danışmanlık hizmetinin son raporlarını da teslim edip işi tamamlamış olduk. Artık inşaatın yapım aşaması başlayacaktı. Bu nedenle Shell bizden, inşaatın kontrollüğü için kontrollük hizmetini tanımlayan sözleşme örneğini ve kontrollük hizmet bedelini içeren bir teklif istedi. Danışmanlık teklifini Z.M. ve Mehmet Yazıcı'nın ortak oldukları şirket olarak vermiş, benim referanslarımı da bu şirketin referans listesine ilave etmiştik. Shell bizi A. Mimarlık İnşaat Ltd. Şti olarak tanıyordu. Yeni teklifi de A. Mimarlık İnşaat Ltd. Şti.'den istiyordu.

T.U. ile tartışmamızdan bir gün sonra elektrikçi N.Ö.'yü kendi işim için arayıp "nerdesin?" diye sorduğumda, "T.U ile Z.M.'nin Şişli'de kiraladıkları büronun elektrik işlerini yapıyorum," dedi. Elektrik Mühendisi N.Ö. yoldaşımız, hem benim inşa-

atlarımın elektrik işlerini, hem de A. Mimarlık Ltd. Şti.'nin elektrik projelerini yapan ortak arkadaşımızdı. Ayrıca kendisiyle Teknik Elemanlar İstanbul Üst Komitesi'nde de birlikte çalışmıştık. Çok sevdiğim bir adamdır. Çok şaşırdım ama sanki bürodan haberim varmış gibi davranıp, "daha ne kadar işin var?" diye sordum, bir haftadır çalıştığını, bir iki güne kadar işinin biteceğini söyledi. Benim bürodan haberim var sanıp rahatlıkla konuşuyordu. Hiç bozmadım, kendi işimi konuşup telefonu kapattım. T.U. ve Z.M. büroyu en az bir hafta önce kiralamışlar ve bize haber vermemişlerdi. Hemen Mehmet Yazıcı'yı aradım. Mehmet Yazıcı'nın da olaydan haberi yoktu, şaşırdı, inanamadı. İkimiz de şoktaydık. Şaşkınlığımız geçtikten sonra, haberimiz yokmuş gibi davranmaya karar verdik. Bakalım bize ne zaman söyleyeceklerdi.

Bu arada T.U. ile aynı apartmanda oturmamıza rağmen bir iki gün hiç karşılaşmadık. Sonrasında Mehmet Yazıcı beni aradı, Z.M.'nin ortaklıktan ayrılmak ve şirketin hisselerini devralmak istediğini, T.U. ile birlikte çalışmayı düşündüklerini söylediğini anlattı. Kiraladıkları bürodan hiç bahsetmemişlerdi. "Sen ne dedin?" diye sorduğumda "ne diyeyim zorla güzellik olmaz. Peki hisselerimi devrederim," dedim deyince, ben gayri ihtiyari "sen manyak mısın, adamlar A. Ltd. Şti.'yi alıp Shell'in kontrollüğünü kendileri yapmaya çalışacaklar," dedim. Nitekim dediğim çıktı, T.U. Mehmet Yazıcı'nın hisselerini devraldıktan sonra, Z.M. bizi arayıp görüşmek istediklerini söyledi ve yeni bürolarının adresini verdi.

Görüşme günü geldiğinde, ben Mehmet Yazıcı'dan önce büroya vardım. T.U. ile beraber bir odaya geçtik. Girer girmez boğazıma yapışıp yarı şaka yarı ciddi "uzatma artık," dedi, ben de "uzattığım bir şey yok, yakamı bırak," dedim. Yakamı bıraktı. Daha sonra Mehmet Yazıcı geldi, dördümüz toplantıya başla-

dık. T.U. bize önceden hazırlanmış bir sayfalık bir yazı uzattı. Yazıda özetle, kontrollük için dört kişinin fazla olduğu, bu nedenle Shell kontrollüğünü istersek bizim yapabileceğimiz, istersek kendilerinin yapabileceği, biz talip olduğumuz takdirde hiçbir talepleri olmadığını anlatan ve onlar yapacaksa bizim bir talebimiz olup olmadığını soran bir yazıydı. Ben yazıyı yüksek sesle okudum. Kurgu çok kurnazca hazırlanmıştı, biz zaten bu saatten sonra işe talip olamazdık. A. Mimarlık Ltd. Şti. onlarındı, Shell teklifi A. Ltd. Şti.'den istiyordu. Gerekçe de çok komikti, danışmanlıkta dört kişi fazla değildi de, kontrollükte fazla olmuştu. Ben Z.M.'ye "ben işe talip değilim, hiçbir talebim de yok, ancak Shell'e benim ekipten ayrıldığımı söyleyeceksiniz," dedim. "Tamam," diye yanıt verdiğinde ben zaten masadan kalkmış, kapıya doğru yürümeye başlamıştım. Sinirden Mehmet Yazıcı'yı beklemeden bürodan çıktım.

Shell işini aldılar. İşi almalarını rahatlıkla engelleyebilirdim ama bunu yapmak bana yakışmazdı. Shell'e gruptan ayrıldığımı söylemediklerini sekiz ay sonra Shell yetkilerinden biriyle karşılaştığımda, "neden işle hiç ilgilenmiyorsun, bir sürü sorun yaşıyoruz?" diye sorması üzerine tesadüfen öğrendim. Kendisine kontrollük ekibinde olmadığımı söyleyince çok şaşırdı, "biz seni hâlâ ekiptesin sanıyorduk. Kimse bize senin ekipten ayrıldığını söylemedi, sorduğumuzda da başka işlerin olduğunu söylediler. Senin ekipte olmadığını bilseydik kontrollüğü onlara vermezdik," dedi. Ben de arkadaşların da gerekli deneyime sahip olduklarını, benim olup olmamamın bir şey fark ettirmeyeceğini söyledim. "Olsun gene de haberimiz olmalıydı," deyince, "haklısınız ama önemli olan kişiler değil şirketlerdir, o nedenle söylememiş olabilirler. Sizinle sürekli ilişkiyi ben kurduğum için ayrıldığımı söylemeye de çekinmişlerdir," diyerek konuyu savuşturdum. Beraber oturup birer bira içtik. Ayrıca işi almaları da umrumda değildi, ben nasıl

olsa işsiz kalmazdım. Bana en çok koyan T.U.'nun bana söyledikleri, Mehmet Yazıcı'nın hisselerini satın alması, tuttuğu büroyu dahi saklaması, Z.M.'nin de tüm bunlara ortak olmasıydı. T.U. bunca yaşanmışlığa, 15 yıllık dostluğa rağmen nasıl böyle davranabilmişti anlayamıyordum. Sanki rüyadaydım, bu yaşananlar gerçek olamazdı, T.U. bana böyle davranamazdı. Ama ne yazık ki yaşadıklarım gerçekti. Hayatımda hiç bu kadar kırılmamıştım. Çok ama çok üzüldüm, T.U.'nun sözleri ve yaptıkları beni çok ama çok sarstı. Bu yaşananlardan sonra T.U. ve Z.M.'ye kafayı öyle bir taktım ki anlatamam, yaşananları bir türlü kabullenemedim ve bana hiç yakışmayacak davranışlar sergilediğimi de itiraf etmeliyim. Mimarlar Odası toplantılarına katıldıklarında toplantıyı terk etmeleri için elimden geleni yapıyordum. Bu dönemde içki tüketimim de ciddi miktarda artmıştı.

Apartmandan taşınana kadar T.U. ile karşılaşmadım. Bahçeye bile çıkmadı. Ben birkaç kez çok içkiliyken kendisine telefon edip dışarıya konuşmaya çağırdım ama olacakları tahmin ettiği için gelmedi. Apartmandan taşındıktan sonra da bir daha kendisini görmedim. Yıllar sonra Z.M. ile Mimarlar Odası Merkez Genel Kurulu'nda karşılaştık, görüşmeyeli en az on beş yıl olmuştu. Z.M. bana çok içten davrandı, davranışlarından geçmişten konuşmak istemediğini hissettim. Ben de konuyu hiç açmadım, geçmişi dillendirmeden sohbet ettik. Özlemiştim kendisini.

TBKP'nin feshedilmesinden sonra, Kadıköy'de SBP ilçe örgütlenmesinin toplantısı olduğu haberi geldi, bu toplantılar belli bir süredir yapılıyormuş ama nedense haber bize yeni ulaştırılmıştı. Eski TBKP Üsküdar İlçe Örgütü'nden birkaç arkadaşımla beraber toplantıya gittik. Kadıköy Altıyol'da bir büroda toplanılmıştı, toplantıda yaklaşık yirmi kişi vardı. Toplantıyı

yönetmek için masanın başına oturan kişi "arkadaşlar toplantıya başlıyoruz," dedi ve ağzındaki sigarayı yere atıp üzerine basarak söndürdü. Ben "sigara?" diyerek parmağımla yerdeki izmariti gösterince, sigaraya baktı ve bana dönüp "sönmüş," diyerek toplantıyı başlattı. Arkadaşlarla göz göze gelip biz neredeyiz, bu adam kim, dercesine birbirimize baktık. Kalkıp yerdeki izmariti alıp kül tablasına koysam daha ilk toplantıda ciddi gerginlik yaşanacağı için izmarit bana baktı, ben izmarite baktım. İnanmayacaksınız ama sigarayı attığı zemin halıfleksle kaplıydı ve benden başka kimse konuya müdahale etme ihtiyacı hissetmedi. Sinir olmuştum.

Kuruluş toplantısı uzadıkça uzadı, bir türlü kuruluşta izlenecek yönteme karar veremiyorlardı, her kafadan bir ses çıkıyordu. Hâlbuki çok basitti. Geçici bir yönetim belirlenecek, o yönetim ilçe genel kurulunu toplayacak ve tüm organlarla birlikte delegelerin de seçimi yapılacaktı. Hepsi bu. Ayrıca mevzuat da böyle yapılmasını gerektiriyordu. Gel gör ki, saatlerdir yöntem için tartışılıyordu. Bu iş neden bu kadar uzatılıyordu, anlamamıştım. Söz istedim. "Arkadaşlar, kulağımızı tersten tutmaya çalışmamıza gerek yok, hemen geçici yönetimi belirleyelim ve genel kurulu toplayalım, olsun bitsin," dedim. Bu önerime cevap olarak, toplantıyı yöneten arkadaş salona hitaben "arkadaş bugüne kadar neredeymiş, bugün gelmiş bize kulağımızı kısa yoldan tutmayı öğretiyor," demesi üzerine yanımdaki arkadaşlar müdahale etmek istediler, ben kendilerini engelledim ve "SBP'de konuşmak ve öneri getirmek için kıdem gerektiğini bilmiyordum, özür dilerim, ben o zaman şimdi gideyim biraz kıdemlendikten sonra tekrar geleyim,"deyip, toplantıyı terk ettim.

Ben çıktıktan sonra, bizim arkadaşlardan birinin "sen kiminle konuştuğunun farkında mısın? O TBKP Üsküdar İlçe

Başkanı," dediğini duydum. Bir daha da SBP'nin hiçbir çalışmasına katılmadım. Yolda tek başıma arabaya doğru yürürken kendi kendime "bu partiden bir bok olmaz," dediğimi dün gibi hatırlıyorum. Bu toplantı katıldığım son Parti toplantısı oldu. O günden sonra hiçbir Parti çalışmasına katılmadım. Tekrar Mimarlar Odası çalışmalarına destek vermek üzere Odama döndüm.

SBP 1991 yılında kuruldu, 1994 yerel seçimlerine katıldı, %0,29 oy aldı. İlk genel başkanı TİP'in önemli isimlerinden Sadun Aren oldu. Sadun Aren daha sonra Parti'den ayrılıp 1994'de BSP'yi (Birleşik Sosyalist Partisi) kurdu. SBP Temmuz 1995'te Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı. SBP kadrolarının büyük bir çoğunluğu 1994'te kurulan BSP'ye katıldı. BSP 1996 yılında kendini feshedip, ÖDP'ye (Özgürlük ve Demokrasi Partisi) katıldı, Sadun Aren ÖDP'nin Onursal Başkanı seçildi.

Hayat devam ediyordu, kendi firmamı kurdum: 3D Mimarlık ve Dekorasyon Ltd. Şti. Shell Danışmanlığı sayesinde, Coca Cola Genel Müdürlük Binası İnşaatı'nın danışmanlık hizmeti için teklif verdim ve işi aldım. Shell'deki başarıda Mehmet Yazıcı'nın da payı olduğu için kendisine danışmanlığı beraber yapmayı teklif ettim. Tekrar birlikte çalışmaya başladık. Bu arada TKP'nin Doğu Almanya'daki Merkez binasının satıldığını duyduk. Satış bedeliyle ilgili olarak o günkü rakamlarla 8.000.000$ ile 12.000.000$ gibi rakamlar ortalıkta konuşuluyordu. Bu satış haberi doğru muydu, doğruysa kaça satılmıştı? Ayrıca TKP'nin başta İstanbul'da olmak üzere Türkiye'nin büyük illerinde değişik dallarda çalışan iş yerleri olduğu söylenirdi. Bunlar ne olmuştu? Bu konuda kimse gerçeği bilmiyordu, bunu bilecek konumda olanlar da hiçbir açıklama yap-

mıyorlardı ve yapmadılar da. Rakam ne olursa olsun, satıştan alınan bedeli kim veya kimler almıştı ? Nerede ne şekilde değerlendirmişlerdi? Bu paralar öksüzlerimizin, yetimlerimizin, sakat kalanlarımızın, kafayı yiyenlerimizin hakkı değil miydi? İş yerleri Partili üyelerin üzerlerine kayıtlıydı, bu iş yerleri o üyelere mi kaldı? Bu sorulara hiçbir zaman cevap alamadık.

Eski TBKP yöneticilerinden bazıları 'İstanbul'da Sosyalizmi Araştırma ve Geliştirme' veya buna benzer ismi olan bir vakıf kurdular, ama vakıf üyeliklerini çok sınırlı tuttular. Vakıf üyeliğine neden tüm komünistleri çağırmadılar? Vakıf nasıl finanse edildi? Bunlar da kafamda cevapsız kalan sorulardan.

1991'in Aralık ayında SSCB feshedildi ve SBKP yönetimine son verildi. 1917 Ekim Devrimi'nden tam 74 yıl sonra SSCB sosyalist düzene son verdi. Artık ismi 'Federal Rusya' ve bayrağı orak çekiçli kızıl bayrak yerine beyaz mavi kırmızı şeritli Rusya bayrağıydı. SSCB çökmüştü, bunu saklayanlar şimdi insanların yüzüne nasıl bakacaklardı, çok merak ediyordum. Ama boşuna merak etmişim, tüm pişkinlikleriyle bakmaya devam ettiler. Elektrikçi N.Ö ile bu konuyu görüştüğümüzde, "Sermet sen erken gördün, konuştun, susturdular. Görüp de konuşmayanlar veya yeni uyananlar şimdi ahkâm kesiyorlar, herkes de ağızlarına bakıyor," dedi. Haklıydı; bizi susturanlar, şimdi aynı şeyleri süslü kelimelerle kendileri söylüyorlardı ve işi bilen, 'birikimli' adam muamelesi görüyorlardı. Acı ama gerçek... Bu arada bir gün biri gelip bana, "SBP çalışmalarına katılmıyorsun bari parasal katkıda bulun," deyince hepten tepem attı, adam "Sermet sen bu uğurda bir ömür verdin, kaç kez ölümü göze aldın, ne oldu da şimdi uzak duruyorsun?" diyeceğine benden para istiyordu. Tek cümle ettim kendisine: "Canımı vermekten vazgeçtiğim bir şeye neden para vereyim?" Dilerim ne demek istediğimi anlamıştır.

1992 yılında Mimarlar Odası İstanbul Şube Kongresi'ne 'Ortak Süreç' adını verdiğimiz birlik grubuyla gitmeyi başardık. Ben şube organlarında herhangi bir görev almadım, sadece delege seçildim. Artık işlerime çok daha fazla konsantre olmuştum, iş üstüne iş yapıyordum. Akşamlarım da alkolsüz geçmiyordu.

Moskova'ya tekrar gitme günü geldi çattı. 1992 Mart başı. Evet, ikinci kez Moskova'ya ayak bastım. İlk dikkatimi çeken değişen bayrakları oldu. Orak çekiçli kızıl bayrak yerine, artık üç renkli yeni bayrakları dalgalanıyordu. Bu sefer SSCB'ye değil Rusya'ya gelmiştim. Uçak mühendisi şoförümüz bizi karşılamaya geldi, şantiyeye gittik. Bizim bayrağımız şantiyenin girişinde hâlâ dalgalanıyordu. Şantiyede gerekli kontrolleri yaptıktan sonra şehre indik. Marketlerde artık her türlü viski, konyak, cin, sigara, nescafe, aklınıza ne geliyorsa satılıyordu. Rus vatandaşlarının özlemini çektikleri tüketim maddeleri artık karaborsada değildi, ancak alabilmek için dolar gerekiyordu. Taksiler kontaklarını dolar ile açıyorlardı. Kapitalizm Moskova'yı ele geçirmişti bile... Pizza Hut restoranları açılmıştı, pizzanızı salonda yemek isterseniz hesabı dolarla ödemeniz gerekiyordu. Ruble ile almak isterseniz, pizzanızı büfeden alıp gidebilirdiniz, salonda oturamıyordunuz. Rus kızları salonda birlikte pizza yemek için kapıda durup gelecek turistleri bekliyorlardı. Gece hayatı artık mafya tarafından organize edilmeye başlamıştı. Rus kadınlarının evlerine veya onların seçtikleri otellere gidenler, kendilerini gece yarısı don gömlek sokakta bulmayı göze almalıydılar. Gece belli bir saatten sonra Moskova sokaklarında yalnız dolaşamıyordunuz. Moskova'da yaşam değişmişti, Ruslara her türlü üçkâğıtçılığı öğretmiştik. Özellikle taksiciler, bizden çok şey öğrenmişlerdi. Devlet tablo ve evcil hayvanların yurt dışına çıkartılmasını da yasaklamıştı.

Bu arada şantiyedeki mimarlar vasıtasıyla Moskova baş mimarı ve eşiyle tanışma fırsatı buldum. Baş mimarın eşi bir meydan düzenlemesi çizmişti, uygulamasını yapmak için kendisiyle anlaştık. Nisan sonu tekrar Moskova'ya gelecektim. İstanbul'a döndüm ve vize işlemlerine başladım.

2 Nisan 1992'de akşam eve geldiğimde önce karşı komşum Melih'in kapısını çaldım, birlikte bir duble rakı içmeyi düşünüyordum. Melih kapıyı açtı, yüzüme anlamsız bir ifadeyle baktı. "Ne oldu hayırdır?" diye sordum, "evde seni bekliyorlar," dedi. Bir bokluk olduğunu anlamıştım ama acaba neydi... Bizim kapıyı çaldım, Türkan kapıyı açtığında gözyaşlarını siliyordu. İçeri girdim, C. Abiler'in de bizde olduklarını gördüm. Türkan, "İzmir'den telefon geldi, Sera'yı kaybettik," dedi. Bir an durdum, sonra evden çıktım, arabaya bindim ve İzmir'e gitmek üzere kontağı açtım. Yokuştan inip, Beylerbeyi Meydan'a geldiğimde Türkan'ın yanımda olmadığını fark ettim ve bir kulübeye girip eve telefon ettim. Telefona Türkan çıktı, ben "kusura bakma seni almak için dönüyorum, hazırlan," dedim. O da "Sermet telefon geldi, Sera değilmiş yanlışlık olmuş, gel de konuşalım," dedi.

Eve döndüm, ölenin yeğenim Sera değil ablam olduğunun haberi gelmişti. Ablamın üzerinde önce, sigorta işlerini hâlletmek için yanında olan Sera'nın kimliğini buldukları için polis yanlış bilgi vermiş, daha sonra gerçek kimliğe ulaşmışlardı. Bu bilgilerin hepsi Tahir'den gelmiş. Ablama tren çarpmış... Hemen Azan'ı aradım, durumu anlattım, bize geçip ben gelene kadar eve sahip çıkmasını istedim. Arkasından annemle babamı aradım, onlar Bodrum'daki evde yaşıyorlardı. Telefona annem çıktı, anneme bayram için çocuklarla bera-

ber İzmir'e gideceğimizi, Bodrum'a inmeye vakit olmadığını söyledim ve onların İzmir'e gelmesini istedim. "Yarın sabah erkenden yola çıkın, İzmir'de buluşalım," dedim. Annem "bir dakika, babana sorayım," dedi, babamın cevabını telefondan duydum: "Sor bakayım ona, ne zamandır bayramda analar babalar çocukların ayağına gidiyormuş..." Babamı telefona istedim. Torunları ile geldiğimi, çocukları yolun tuttuğunu, bayramın çok kısa olduğunu söyledim. Kendisinden, yalvaran bir sesle İzmir'e gelmesini rica ettim. Sonunda kabul etti. Babam yola erken çıkardı, böylece sabah gazete almadan yola çıkacak ve haberi İzmir'de benden duyacaktı. Onlar için bir de doktor ayarlamam gerekiyordu. Onu da Mimar arkadaşım Sibel Hekimoğlu'nu arayarak ayarladım. Babası doktordu, kendisi babamlar gelmeden sabah erkenden bizde olacaktı.

Türkan ısrarla yola benim arabayla çıkmamamızı, arkadaşlarımdan birini aramamı ve bizi onun götürmesini istedi, evdekiler de ona destek verince, Ömer'i aradım. Yarım saat sonra Ömer, Haluk, Türkan ve ben yola çıktık. Sabah çok erken saatlerde İzmir'e vardık. Eve girer girmez Sera bana koştu "dayıcım kimse bana doğruyu söylemiyor, yoğun bakımda diyorlar, annemi göstermiyorlar, bir tek sen bana doğruyu söylersin," deyip bana sarıldı. Ona sıkıca sarıldım ve "ablamı kaybettik kızım," dedim. Hayatımın en zor anlarından biriydi.

Işılay Saygın -Işılay Abla ablamın en iyi arkadaşlarından biriydi, üniversitede aynı sınıftaydılar-, Azan, Sibeller, Ahmet Abiler, üniversiteden cankuşum Nihat kardeşim, Sibel ve babası, Çem, Çiğdem, teyzemler, Şükür, kayınbiraderlerim ilk anda fark edebildiğim kişilerdi. Ev insan kaynıyordu. Onlardan olayın nasıl olduğunu öğrendim. Sera bayram tatili için Ankara'dan gelmiş, ablam eve telefon edip Sera'ya kahve suyunu koymasını, on dakika sonra evde olacağını söylemiş.

Yarım saat sonra eve polisler gelmiş, Sera'ya ablamın kaza geçirdiğini, hastanede olduğunu söylemişler. Hastaneye gidilmiş, Sera'ya ameliyatta demişler. Ablam Sera'ya telefon ettikten sonra bisikletle yola çıkmış, Girne Caddesi'ndeki hemzemin geçitte trenin geçmesini beklemek üzere durmuş, trenin geçişi bitince pedala basmış, o an aksi istikametten gelen treni görmemiş...

Ablamın üzerinde Sera'nın kimliği varmış. Kazadan hemen sonra Tahir'in arkadaşlarından biri olay yerinden geçerken kaza geçirenin Sera olduğunu sanıp hemen Tahir'e haber vermiş. O da bizi aramış ve hemen hastaneye gitmiş, hastanede kaza geçirenin Sera değil ablam olduğunu öğrenince bizi tekrar arayıp, ablamlara geçmiş.

Birkaç saat sonra, babamların geldiğini uzaktan gördüm ve yola çıktım. Babam geldi yanımda durdu, sokaktaki araba yoğunluğunu komşumuz İş Bankası Genel Müdürü Ünal Korukçu'nun misafirleri diye düşündüğü için endişesiz bir ifadeyle "ablan nerde?" diye sordu. "Ablam kaza geçirmiş, hastanede baba," deyince ikinci soru geldi: "O zaman sen neden buradasın?" Anneme ve babama sarıldım ve "ablamı yarın yeni evine taşıyacağız baba," diyebildim. Arkadaşlarım ve doktor hemen yanımızda bittiler, annemi ve babamı yere yığılmadan eve taşıdık, salondaki kanepeye yığıldılar. Biraz vakit geçtikten sonra babama, "ben Işılay Abla ile hastaneye gidiyorum," dedim ve evden çıktık. Mevzuat gereği ablamı aileden birinin teşhis etmesi gerekiyordu. Morga girdim, ablam sırt üstü yatırılmıştı. Kendisi 7 aylık doğduğu için ayak küçük parmakları yanındaki parmakla bitişikti. Ablamı ayak parmaklarından teşhis ettim.

04 Nisan 1992'de öğle namazında bizim mahalle parkımızın içindeki camiden cenazesini kaldırdık. Cenazede ben Sera'yı,

annemi, babamı idare etmeye çalışırken, Kemal Eniştem yanıma gelip kulağıma, "Sermet bizim çelengin yazıları okunmuyor, onu öne aldırsana," dedi. Eniştemin yüzüne bakmak için dönerken gözüme cankuşum Nihat Kardeşim takıldı. Nihat'a "gördün mü bak, İstanbul'da ne kadar uslanmışım, eskiden olsa o çelengi ben adamın g..... sokardım, şunun çelengini öne alıver de muratlarına ersinler," dedim. Nihat çelengi öne çıkardı, çelengin kuşağında, "Teyzeleri ve Enişteleri" yazıyordu.

Ablamı toprağa yatırdık. Ailemiz o günden itibaren hiçbir zaman eskisi gibi olmadı. Bu sırasız ayrılış Elçi Ailesi'ni çok derinden sarstı. Moskova'yla temas kurdum, durumu aktardım ve meydan düzenleme işini yapamayacağımı özür dileyerek kendilerine ilettim. Anlayışla karşıladılar. Belli bir süre sonra zor da olsa Sera'yı arkadaşlarıyla Ankara'ya gönderdim. Üniversiteyi bitirmesi gerekiyordu. Ablamın kat karşılığı yaptığı, bitmek üzere olan bir inşaatı vardı. İzmir'de kalıp ablamın inşaatını bitirdim. Tüm daireleri mal sahiplerine eksiksiz teslim ettim, borç ve alacaklarını tasfiye ettim.

Bu arada Ahmet Hocam benden Mimarlık bölümü 2. sınıf öğrencilerinden oluşan dört kişilik bir gruba proje danışmanlığı yapmamı istedi. Haftada iki gün üniversiteye gidip proje derslerine giriyordum. Hocamın bana moral destek olsun ve bulunduğum ortamdan uzaklaşayım diye böyle bir girişimde bulunduğunun farkındaydım, gerçekten gençlerle beraber olmak, onlara asistanlık yapmak bana iyi geliyordu. Öğrencilerim de sınıfın en haylazlarıydı, özel seçilmiş oldukları belli oluyordu. Buna rağmen projelerini teslim ettiklerinde hepsi çok iyi notlarla geçtiler, çok mutlu olmuştum. Hiç unutmam bana teşekkür için bir gömlek ve kravat hediye etmişlerdi. Kravatlarını hâlâ takıyorum.

Altı ay İzmir'de kaldım, ablamla ilgili yapılması gereken bütün işleri tamamladım. Artık Sera'ya sahip çıkmak dışında onun için yapacak bir şey kalmamıştı. Eve gittim, kazayı duyduğum günden işlerin bittiği güne kadar bir damla göz yaşı dökmemiştim. Evde annemim yanına oturdum, annem "ne yaptın oğlum?" diye sordu. "Ablam için yapacağım hiçbir şey kalmadı anne, şimdi ben ne yapacağım?" dememe fırsat kalmadı, çok kötü çözüldüm. Annemin saçlarımı okşayıp "ağla oğlum ağla, içine atma," diyen sesini hâlâ hatırlıyorum. Kaza haberini aldığımdan beri ne kadar içtim bilmiyorum, işim olmadığı her an içiyordum. Bu arada baş sağlığı için arayanlar arasında T.U. da vardı, telefonda kendisine çok kaba davrandım. Sonra bunun farkına varıp, kendisini aradım ve tavrımdan ötürü özür diledim. Ne olursa olsun adam baş sağlığı dilemek için aramıştı, buna karşı benim kabalığım insanlığa sığmazdı. Buradan da kabalığım için tekrar özür dilerim.

Artık İstanbul'a dönme zamanı gelmişti, ablamın evini olduğu gibi bıraktık, annem babam Bodrum'a ben İstanbul'a döndüm. Kısa bir süre sonra kızların isteği ile evi Erenköy'e taşıdık. Hayat her şeye rağmen devam ediyordu. Keşke ablam da yaşasaydı da her gün kavga etseydik, razıydım. Ayrıca son zamanlarda kavgalarımız çok azalmıştı, son iki yıldır bir araya geldiğimizde çok iyi anlaşıyor, birlikte çok eğleniyorduk. Onu çok seviyordum. Benim tek kardeşimdi. Biricik ablam, seni çok özledim.

Mimarlar Odası Kongresi yaklaşıyordu, gruplar çalışmalarına hız vermişti, bir dizi toplantılar bu süreçte de yapılmaya başlanmıştı. Eski hastalıklar yeniden nüksetmeye başlamıştı ve Ortak Süreç diye adlandırdığımız birliktelik benimle be-

raber birkaç arkadaşımın ısrarla direnmesine rağmen, öncelikle bizim arkadaşlarımız tarafından sabote ediliyordu. Konuşmalarım ve önerilerim işlerine gelmediğinden toplantılara katılmamdan rahatsız oluyorlardı. Buna rağmen doğrularımdan vazgeçmeyip, geçmişte birlikte çalıştığım arkadaşlarımı karşıma almak pahasına Ortak Süreç'i savunuyordum. Bu konuda kendi grubumdan beni destekleyen arkadaşlarımın sayısının ne yazık ki Şube Kongresi'nde Ortak Süreç'i korumamıza yetmeyeceğini ve Şube Kongresi'nde eskisi gibi iki ayrı liste çıkacağını hissediyordum. Bizimkiler birlik için pazarlık görüşmeleri yapıp, diğer arkadaşları oyalıyorlardı.

Kongre günü hâlâ birlik pazarlıkları yaptıklarını görünce, kürsüye çıktım ve birlik sağlanıp, tek liste oluşturulamadığı takdirde yönetime talip olacak tüm gruplarla çalışabileceğimi ve yönetim kurulu üyeliğine aday olduğumu açıkladım. Bu tavrım bizim grupta da şok etkisi yarattı. Kendilerinden beni listelerine yazmalarını istemiştim. Böylece grubun sürdürdüğü birlik pazarlığının samimi olmadığı ortaya çıkacaktı. Çıktı da... Bizim gruptan arkadaşlar gelip, "keşke çalışmak istediğini daha önceden söyleseydin Sermet, listeler çoktan matbaada basıldı, yeniden bastırmaya vakit yok," dediler. Sadece güldüm ve "ben de bunu duymak için aday oldum zaten, madem listenizi bastırdınız, bari birbirinize karşı dürüst olun da, birliği sağlamak istiyor gibi davranıp insanları kandırmayın," dedim. Diğer grup yönetim listesini basmadığı için beni listelerine yazdılar, ama seçimlerde kaybettik. İstanbul eski grup arkadaşlarımın zaten kalesiydi. Kazanmamız mümkün değildi.

Arkasından Ankara Merkez Kongresi'ne gittik, Oda artık birçok ilde şube düzeyinde örgütlenmişti. Bu yeni örgütlenmelerin gönderdiği delegeler ile İstanbul ekibi rahatlıkla merkez yönetimini kazanabilecek nicel güce sahipti. Delegasyonun

durumu 12 Eylül öncesinden farklıydı. Bizim arkadaşlar çok daha güçlenmişlerdi.

Arkadaşlarımın hatta eski yoldaşlarımın İstanbul'daki samimiyetsiz tavrını protesto etmek ve Merkez Genel Kurulu'na mesaj vermek için, Ankara'da Ankaralı meslektaşların listesinden Merkez yönetimine üç arkadaş adaylığımızı koymaya karar verdik. Üç arkadaş Merkez yönetimine geçmişte karşı olduğumuz listeden aday olacak, böylece bu tutumumuzun sorgulanmasını sağlayacaktık. Bu üç kişi yıllarca İstanbul şube başkanlığı yapmış Yücel Gürsel, İstanbul Şube yönetim kurulu üyeliği yapmış Süleyman Mazlum ve ben idim.

Özellikle İzmir Şube delegelerinin durumu sorgulayacaklarından ve tavır koyacaklarından emindik. En azından İstanbul şubenin listesini, yıllardır birlikte mücadele ettiğimiz arkadaşlarımızın listesini delmeyi hedefliyorduk. Tahmin ettiğimiz gibi, İzmir şube ve İstanbul şubeden bir çok delege isimlerimizin karşı listede olacağını duyunca şaşırdılar. Eski yoldaşlarımız gelip adaylıktan vazgeçmemizi istediler. Biz kararlıydık, delegelere niçin aday olduğumuzu anlatacak ve adaylığımızı çekmeyecektik. Çekmedik de.... Seçim sonuçlarında üç isim olarak, listedeki diğer arkadaşlardan çok daha fazla oy almamıza rağmen, aldığımız oylar yönetime girmemize yetmedi. Bu sefer de Merkez yönetim seçimlerinde kendi arkadaşlarımıza kaybetmiştik.

İstanbul'a döndükten sonra oda çalışmalarına gittiğimizde kendi arkadaşlarımız tarafından hiç de sıcak karşılanmadık, bazı arkadaşlar ilişkilerimize ciddi bir mesafe koydu. Çok az sayıda arkadaşımızın tavırlarında değişiklik yoktu ve tutumumuzu destekliyorlardı. Mehmet Yazıcı, Garabet Panos, Nurhan Kazancı bu arkadaşlar arasından bugün hatırlayabildiklerim. O günlerde bize destek oldukları ve kendimizi yalnız

hissetmemizi engelledikleri için hepsine çok teşekkür ederim. Hepsiyle ilişkimiz hâlâ sürmekte.... Birlik sürecini baltalayan arkadaşların başını çekenler, bizi anlamadıkları için değil, birlik işlerine gelmediği için böyle bir tavır sergiliyorlardı. Artık bu tavırlardan çok rahatsız olmaya başlamıştım, ne hâlleri varsa görsünler deyip, oda çalışmalarına katılmaktan da vazgeçtim.

Artık sadece aidatını düzenli ödeyen ve genel kurullara katılan bir üye olacaktım. Ama gene de Oda'da bazılarının korkulu rüyasıydım, Oda'ya gittiğimde tezgâhlarına çomak sokacağım korkusuyla ne yapacaklarını bilemiyorlardı. O bazılarının uzun zaman kâbusları olduğumu biliyorum.

1993 yılı Ekim ayında babamın Muğla hastanesine kaldırıldığının haberini aldım. Hemen yanına gittim. Haberim olmaması için öğrencisi olan doktora gerekli tembihlerde bulunmuştu ama, hastalığı Muğla'da hâlledilebilecek boyutları aşmıştı. Haziran ayından beri kan işediğini herkesten saklamıştı, sonunda mesanesi tıkanınca hastalığın saklanacak hâli kalmamıştı. Annemle babamı alıp İstanbul'a döndüm. Sera da üniversiteyi bitirip yanıma gelmişti, onu İstanbul'da bir işe yerleştirmiştim.

Babam hastalıkla ancak 19 Nisan 1994 sabahına kadar mücadele edebildi. Bir gün önce hastaneye gittiğimde, doktorları yapılacak bir şey kalmadığını söylediler ve yarın hastaneden çıkışını yapacağız demişlerdi. Ben de babamı hastaneden çıkartıp eve götürmeye gelmiştim. Annem yanında refakatçi kalıyor, ilaçlarını içmesi için ısrar ediyor, babam da arada sinirlenip, "sana bu aralar iyi davranıyorum diye üstüme gelme, Reşide," diyordu. Çok komikti, hasta yatağından kalkamadığı günlerde dahi kuyruğunu dik tutuyordu. Yanına gittiğimde

annem odada yoktu, babamın elini tuttum, gözlerini açtı, "geldin mi oğlum?" dedi. "Geldim baba," dedim, elimi sıktı, gözlerini kapattı ve babam gitti.

Babam, elini tuttuğumda "geldin mi oğlum?" diye sordu, ben de "geldim baba," dedim. **Geldiğim yer esasında babamın yıllardır beni görmek istediği yerdi, ailemin yanı...** Babamın ölümünde yanımda olan, Parti'den ve Oda'dan arkadaşlarıma, meslektaşlarıma, dostlarıma çok teşekkür ederim. Beni yalnız bırakmadılar.

Ben babamın nasihatlerini hiç dinlemedim, hep kafamın dikine gittim. Nasihatlerinden hiç olmazsa bir tanesini bile dinleseydim, eminim hayatım daha farklı olurdu. Onun karşısına geçip "devir senin bildiğin gibi değil baba!" dediğimde sadece gülümsüyordu. Eminim o da babasına aynı şeyleri söylemiş veya söylemek istemişti. Ancak şimdi düşünüyorum da, söylediği herşeyde haklıymış. Özellikle bu millet hiç ama hiç değişmemiş, insan geçinenler her devirde aynıymış. Yaşadıklarımdan pişman mıyım, genelde değilim. "Bunları yaşamasaydım Sermet olamazdım," diyorum kendime ve yaşadıklarımdan gurur duyuyorum. Bazen de, özellikle beş para etmez adamlara katlanmak zorunda kaldığımda veya millet hiç olmayacak bir şeyi kabullendiğinde kızıyorum kendime... Değmezmiş diyorum. Biz hiçbir çıkar beklemeden savaşırken, paraları istifleyenlerin şimdi ortaya çıkıp solculuk adına ahkâm kesmelerine, kendilerine rant sağlayacak koltuk peşinde koşmalarına çıldırıyorum. Odam'ı siyasi gelecekleri için basamak yapanlara, Odam'ı iş yeri olarak görenlere tahammül edemiyorum.

Bu arada tüm bu yaşananların 'hediyesi' aşırı alkol tüketimim oldu. Alkol alınca düşünmüyor, hiçbir şeyi kafama takmıyor ve rahatlıyordum. Beynim artık ayık Sermet'i sevmiyor, çakır keyif Sermet olarak yaşamak istiyor ve bana içmemi emrediyordu. İşimi aksatmadığı sürece içmek çok güzeldi. Ancak belli bir süre sonra büyük kızım İrem ve Türkan alkolümden rahatsız olduklarını açık bir şekilde dile getirdiler, önceleri ayak diredim, açıkçası alkolü bırakmak hiç işime gelmiyordu. Yıllar, onların rahatsız olduklarını dile getirmeleri, kızımın ben içmeye başlayınca yanımdan uzaklaşmasıyla geçti. Bense beynimin verdiği 'iç emre' uymayı tercih ediyordum. 1999 yılında içmeye devam edersem ailemi kaybedeceğimi hissettim ve eşimin ısrarıyla bağımlılık uzmanına gittim. Doktor "neden geldiniz?" diye sordu, ben de "çok içiyormuşum," dedim. "Kim çok içtiğinizi söylüyor?" diye sorunca da "eşim ve kızım," diye cevap verdim. "Peki sizce?" diye sordu, ben de "bence gayet normal içiyorum," dedim. Sorduğu bir dizi soruya verdiğim cevaplar sonucunda bana "siz alkoliksiniz beyefendi," deyiverdi. Bunun suratıma karşı pat diye söylenmesi beni çok rahatsız etti. "Tedavi edin o zaman," deyince, hastaneye yatmam gerektiğini söyledi. Hastaneye yatamazdım, bunu kabul edemezdim, önemli bir holdinge bağlı bir şirketin işlerini yapıyordum. Kendime alkol tedavisi görmeyi yediremezdim. Bunu kimseye anlatamazdım, hastaneye yatmayı reddettim ve muayenehaneden ayrıldım.

Aradan bir iki ay geçti, İzmir'deki işte olan bir olaya çok sinirlenip aşırı içtiğim bir gece Türkan'ı aradım ve ertesi gün ilk uçakla döneceğimi, bana hastanede yer ayırtmasını istedim. Sanırım çok mutlu olmuştu. Böylece beynimin verdiği 'içki iç' emrine 6 Haziran 1999'da hastaneye yatarak itaat etmemeye karar verdim. Gördüğüm üç haftalık bağımlılık tedavisi sonunda alkolü bıraktım. 1999 yılından beri ayığım. Ne mutlu bana...

SON SÖZ

Evet siyasi geçmişimle ilgili yazacaklarımın sonuna geldim. Kiminiz "hepsi bu muymuş?" diyebilirsiniz, kiminiz de "adam bir şeyler yaşamış," diye düşünebilirsiniz. Önemli olan neden yazmak ve paylaşmak istediğim...

Tüm bu yaşadıklarım bana, bir ülkenin kalkınabilmesi için devletin varlığını millete borçlu olduğu bilinciyle millet için çalışmak zorunda olduğunu, milletin de devletine sahip çıkması gerektiğini öğretti. Yani öncelikle devletle milletin barışık olması gerektiğini öğrendim.

Bir birey olarak da önemli olanın sadece ve sadece insan olmak olduğunu anladım.

Eğer siz insanları, hayvanları, çiçekleri kısacası doğayı seviyorsanız, kendinizi doğanın efendisi değil de onun bir parçası olarak görüyorsanız, her canlının yaşam hakkına saygı duyuyorsanız, insanlar arasında din, mezhep, etnik kimlik, cinsel tercih ve dünya görüşü ayrımı yapmıyorsanız...

İnançlarınızı ve ilkelerinizi hiçbir çıkar gözetmeden savunan biriyseniz, görüşleriniz veya davranışlarınızla ilgili yapılacak eleştirilere açıksanız, gereğinde öz eleştiri yapabiliyorsanız, karşıt olduğunuz görüşleri de ön yargısız olarak izleyip doğru olarak gördüğünüz eylem veya söylemleri açık açık savunabiliyorsanız...

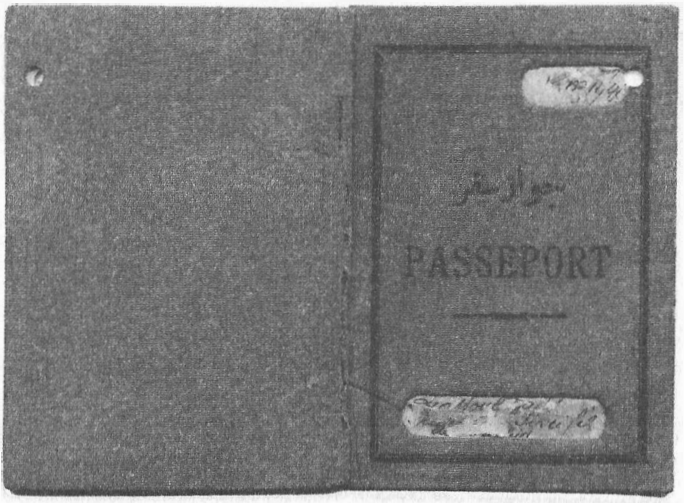
Kimsenin hakkını yemiyorsanız...

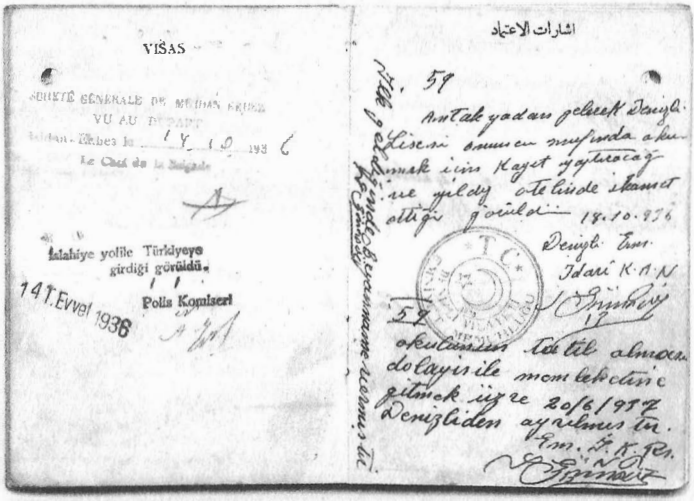
Dünya görüşünüz ne olursa olsun ne mutlu size, siz **insansınız.**

Ben de bu kitabı birbirinden güzel insanlardan oluşan aileme ithaf ediyorum.

EK 1 : Fikri Elçi'nin pasaportu.

(Fransızların verdiği Hatay Cumhuriyeti pasaportu.)

VİSAS
İstanbul'a gidiş
İstanbul'dan dönüş
İstanbul'dan dönüş
İstanbul'dan dönü

AU NOM DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE MANDATÉE

EN SYRIE, AU LIBAN

Dans les Alaouites et au Djébel Druze

Nous DAMIEN DE MARTEL, Haut-Commissaire de la République Française, requérons les autorités civiles et militaires de la République Française en Syrie, au Liban, au Djebel Druze et dans le Gouvernement de Latiaquié, et prions les autorités civiles et militaires chargées de maintenir l'ordre public dans tous les pays amis ou alliés de la République Française, de laisser passer librement.

M. Hassoun Zadé
Nededdine Fikri fils
de Khalil

باسم الجمهورية الافرنسية المنتدبة
في سورية ولبنان وحكومة اللاذقية
وجبل الدروز

نحن داميان دي مارتيل المفوض السامي للجمهورية الافرنسية نطلب من السلطات الملكية والعسكرية للجمهورية الافرنسية في سوريا ولبنان وجبل الدروز وحكومة اللاذقية ونرجو السلطات الملكية والعسكرية المكلفة بحفظ الأمن العام في جميع البلاد الحالفة للجمهورية الافرنسية ان يسمحوا بحرية المرور

الى [illegible]

Délivré à Beyrouth le 10/6/36

Pour le Haut-Commissaire de la République Française et par Délégation

[signature]

باسم المفوض السامي للجمهورية الافرنسية
عن المندوب

الصورة الشمسية
Photographie

Profession Etudiant
Né à Astock le en 1919
Domicilié à Astock
Nationalité Syrienne
Accompagné de seul

Se rendant à en Europe

Via

المهنة تلميذ
تاريخ ومحل الولادة في ١٩١٩ - ١ - ١ - أزعر
محل الاقامة أزعر
التابعية سورية
يرافق صاحب الجواز بسفره وحده

ذاهب الى أوربا

بطريق

VISAS

اشارات الاعتماد

No 1840 1304
Tarife 4
Harç 500 T. K. makabili 125
Adı B. Abdelhamid Fikri
Tabiiyeti Suriyeli
Gideceği Denizli
Halep Konsolosluğunca görülmüştür.

Konsolos
Ferid Alepli
HALEP KONSOLOSLUĞU

F4 N. 4845

EK 2 : Mustafa Arkun'un polis ifadesi tutanağı.

XXXXXX

ASKERİ SIR

HAZIRLIK SORUŞTURMASI TUTANAĞI

FAZİLET ÇEŞMECİ

ASKERİ-YRD. SAVCI : Yrd. Savcı odası

TUTANAK KATİBİ : 5.9.1983

SORUŞTURMA YERİ :

SORUŞTURMA GEÇİRİLEN : SANIK MUSTAFA ARKUN Ali ve Ayşe oğ. 1944 doğ. Uşak Eşme Yeleğen köyü nüf. kay. İstanbul Merdivenköy sokak Barış sitesi B blok D:22 Üst Göztepe Kadıköy adresinde oturduğunu söyledi.

Suçu anlatıldı savunması soruldu:

Ben emniyette ifade verdim. Bu ifademde bana okunarak zapta geçti. Tekrar okunmasını ve gerektiğinde yanlış ifadeler sözkonusu olabileceğinden düzeltilme imkanının sağlanmasını isterim dedi.

Emniyet ifademin 1 nci sayfasında özgeçmişimle ilgili beyan bana aittir. Doğrudur. Aynen tekrar ederim.

1966 yılında kaydolduğum Boğaziçi Üniversitesi Özel mimar mühendislik yüksek okulunda 1972 yılında mezun oldum. 1975 yılına kadar İŞTAŞ adlı şirkette çalıştım. 1975 yılında kısa dönem askerlik görevimi yaptım.

1973-1974 yıllarında İzmir İnşaat Mühendisleri odası şube başkanlığı görevini yürüttüğümü bu arada söylemek isterim.

1974 yılında TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ kurulduktan sonra bu partinin İzmir İl yönetim kurulunda görev aldım. İl başkanı Osman SERCAN sekreter MEHMET ALİ TAZEDAĞ üye SERAP ÇAVUŞ, Üye RECEP GÖKŞİN ve ben idim. 1974 veya 1975 yılında Parti yönetim kurulu olarak yayınladığımız bildirilerden dolayı soruşturmaya uğradım. Yanılmıyorsam birkaç bildiride suç unsuru görüldü. İzmir Toplu Basın mahkemesince 9 ar hapis cezası aldık. Bu dönemlerde Parti çalışmaları legal idi. Parti faaliyetleri ekolesinden olmak üzere Karşıyaka ve Merkez ilçeyi kurduk.

1975 sonları ve 1976 yılı başlarında Parti içinde çalkalanmalar başladı. Hatırımda kaldığına göre, Doktor HİKMET KIVILCIMLI 1972 yılında ölmüştü. Bu şahsın daha önceki yıllarda yazmış olduğu kitaplar yayınlanmaya başladı. Parti içerisinde bir kısmı bu şahsın görüş ve siyasetini benimseyip Partiyi ele geçirme girişiminde bulundular. Netice alamayınca partiden ayrılıp Sosyalist Vatan Partisini kurdular.

1975 veya 1976 yıllarında TSİP'in GENÇ SOSYALİSTLER BİRLİĞİ adlı Gençlik kesimini örgütleyen dernekler kuruldu. Giderek bu dernekler

...VİK MUSTAFA AKDUMAN İFADESİNİN İKİNCİ SAYFASIDIR

illeçal faaliyet gösteren TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ'lerin eline geçti. Dolayısıyla bu dernekler de TKP doğrultusunda çalışmaya başladı. Aslında GSB hareketi TSİP içinde kendilerini kabul ettirmek istiyen ve daha sonra ayrılmak zorunda kalan MİHRET KIVILCIMLI yandaşlarına bir tepki olarak kurulmuştu. 1975 sonlarına doğru 1976 başlarında parti içerisinde meydana gelen anlaşmazlık İzmir yönetiminde sıçradı. Esasen İzmir Şube Başkanlığı da OSMAN SERCAN 1960 yılı öncesinde MİHRET KIVILCIMLI'nın başkanlığını yaptığı 1957 yılında kapatılan VATAN PARTİSİ'nin Genel sekreterliğini yaptığı için ondan yana daha doğrusu onun görüşlerinden yana tavır almıştı. Mehmet Ali Tazedağ ise GSB yanlısı idi. Mitekim gençliğe hitap etmek için kendi insiyatifiyle öncü adlı bir dergi çıkarmaya başladı. Daha doğrusu iki yapraklı bir gazete çıkarmaya başladı. Parti üyelerinin karşıyaka ilçe başkanı REFİK TEZEL ile Merkez ilçe sekreteri ABİDİN SÜRMEN, MEHMET ALİ TAZEDAĞ yanında yeraldılar. Parti il yönetiminde bulunan beninle birlikte SELİM ÇAVUŞ ve RECEP GÜRÇİN ayrılıkçıların doğru davranmadıklarını Partinin Bütünleşmeye ihtiyacı bulunduğunu ve dolayısıyla kararlı faaliyetlerden arkadaşların kendilerini alakoymalarının görüşünde birleştik. Bizler azınlıkta kaldık.

Ben bir süre faaliyette bulunmadım. Emniyet ifadenin 4 ncü sayfasının 1 nci paragrafının son bölümünde yanlış olduğu üzere, GSB görüşlerine sempati duyduğum şeklindeki beyan benim değildir. Sanıyorum bir yanlış anlaşılma sonucu zapta o şekilde geçmiştir.

1976 yılı sonlarına doğru daha doğrusu ortalarına doğru TSİP İzmirde kaotik hale geldi. Bende Partiden ayrılmıştım. Bir süre yukarıdada söylediğim gibi faaliyetimi durdurdum. 1976 yılı sonlarına doğru Bizer işhanındaki bürosu önceden tanıdığım MEDİS-İş İzmir Bölge temsilcisi CEMAL KRAL geldi. Kendisinin ileri bir devrimci olduğunu bilirdim. Sana Ülkenin bulunduğu durumu anlattı, arkadaşların sonunda doğruyu bulup TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ'ne geldiklerini söyledi. Partiye girmem için bana teklifte bulundu, nitekim aldım. 1977 yılı başlarında tekrar geldiğinde partiye MURAT BALTACI adıyla alındığımı bildirdim. Bir süre beklemem söyledi. 15-20 gün sonra MEDİS-İş sendikasında buluşmak üzere bana randevu verdi.

Belirtilen günde sendikaya gittiğimde REFİK TEZEL ile İzmir İGD sinden tanıdığım MEHMET TAŞ'la karşılaştım. Bunların daha önce partilemediğini anladım. Berikisinin gerçek isimlerini biliyordum. MEHMET TAŞ'ın parti adının DOĞU, REFİK TEZEL'in ise, HALİL GÜN olarak hatırlıyorum. CEMAL KRAL'ın ise parti adının YILDIRIM olduğunu öğrenmiştim. Soyadını hatırlıyamıyorum.

...MAZLUM MUSTAFA ARKUN'UN İFADESİNİN ÜÇÜNCÜ SAYFASININ...

CEMAL KRAL bu görüşmede kendi sekreterliği altında dördümüzden oluşan TKP İzmir il komitesinin oluşturulmuş olduğunu, ikili görüşmelerde herkesin yapacağı görevleri söyleyeceğini beyan etti. Daha sonraki bir görüşmede CEMAL KRAL beni Demokratik Kitle örgütlerine bakmakla görevlendirdi. Amaç Demokratik Kitle örgütlerini ele geçirmekti. Bana verilen görev'e göre, ben TÖB-DER ve Mühendis-Mimar odaları sorumlusu olacaktım. Bilahare bu yolda görev aldım. Bu görevim cümlesinden olmak üzere; TÖB-DER'den KEMAL İLHAN RAMAZAN KARAKALE, mimarlar odasından TALAT ULUSOY, makina mühendisleri odasından SEDAT ÖZBİLEN ve inşaat mühendisleri odasından RECEP BİÇİCİ ile ilişkiye geçtim. Emniyet ifadesinin 4 ncü sayfasında inşaat mühendisleri odasından RECEP GÖKÇİN şeklindeki beyanı RECEP BİÇİCİ olarak düzeltiyorum.

Yukarıda belirttiğim kişilerle yapmış olduğum görüşmeler sonucu almış olduğum izlenimleri sorumlum olan CEMAL KRAL'a anlattım. Başlangıçta KEMAL İLHAN, RAMAZAN KARAKALE, SEDAT ÖZBİLEN ve TALAT ULUSOY'un Partiye girmeye hazır olduklarını bildirdim. CEMAL KRAL'ın görüşünü aldıktan sonra bu dört şahsa Partiye girmeleri için teklifte bulundum. Dördünde olumlu yanıt verdi. Dilekçeleri aldım. CEMAL KRAL'a götürdüm. Kısa bir süre sonra kendilerine parti isimlerini bildirdim. Emniyet ifadesinin 6 ncı sayfasında bu kişilerin parti adlarının söylemiş olmasına sanıyı baskıya dayanamadığım için bunları uydurdum. Doğru değildir. Bu arkadaşlara parti disiplinini okuttum.

Bu ilişkiler ve partileşme olayları 1977 yılının sonlarına rastlamaktadır. Yine bu dönemlerde benim alt ilişkim olan KEMAL İLHAN'ın öğretmen kesiminden CEMAL YÜKSEL ve MUAMMER TOPRAKÇI'ye Partiye girmeleri için öneride bulunduğumu biliyordum. Zira konu hakkında KEMAL İLHAN bana bilgi vermişti. Daha sonraları 1977 yılının Aralık ayı başında Cezaevine girdiği için CEMAL YÜKSEL ile MUAMMER TOPRAKÇI'nın partileşme işlemi hakkında bilgiye sahip değilim. CEMAL YÜKSEL ve MUAMMER TOPRAKÇI'dan dilekçe alınıp alınmadığı hususlarında şu anda hatırlayamıyorum. Emniyette verdiğim ifademin bu bölümünü anlattığım şekilde düzeltmek istiyorum.

Yukarıda da söylediğim gibi ben Demokratik Kitle örgütleri sorumluluğunu yürütüyordum. Bu örgütler içerisinde partileştiğim kişilerden TÖB-DER kesiminde KEMAL İLHAN ve RAMAZAN KARAKALE, odalar kesiminden ise; SEDAT ÖZBİLEN ve TALAT ULUSOY benim sekreterliğimde faaliyet gösteriyorlardı. Başka bir deyimle bu beşli birimde çalışan arkadaşların sekreteri yada iki ayrı hücrenin sekreteri durumundaydım.

Partinin Merkez komitesi yayın organı olan ATILIM gazetesinin ben yurtdışında basıldığını biliyordum. Bu gazete ilk zamanlar çok az miktarda CEMAL KRAL tarafından bana veriliyordu. Bende alt ilişkilerime intikal

[illegible] MUSTAFA ARSLAN'IN İFADESİNİN DEVAMINDA SAYFASIDIR

belirtilen yerlerden temin edilip partililere ulaştırılıyordu.

Parti tüzüğü uyarınca Partililerin düzenli gelirinin % 5 i aidat olarak alınırdı. Benim alt ilişkilerim olan ve bana bağlı olarak faaliyet gösteren partililerin bana vermiş oldukları aidatlara CEMAL KRAL'a teslim ederdim. Hatırladığım kadarıyla o dönemde aidat olarak 6-7000 TL para CEMAL KRAL'a verdiğimi anımsıyorum.

1 MAYIS 1977 YILI İSTANBUL MİTİNGİNE KATILDIĞIMIZ

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından İstanbulda düzenlenen 1 Mayıs 1977 Taksim mitingine 20 otobüsle İzmirden hareket edip İstanbula gittik. Kafilenin genel sorumlusu CEMAL KRAL idi. TÜB-İŞ sorumlusu KENAN İLHAN, İGD sorumlusu MUSTAFA BAŞ, odalar sorumlusu ise SERAT GÜVEN idi. Bizlerden başka bu mitinge çeşitli meslek teşekkülleri Odalar birlikleri ve DİSK'e bağlı sendikalar katılmıştık. Mitinç sırasında silahla ateş edildi 30 un üzerinde katılım ölmüştü birçok kişide yaralanmıştı bu olayın provakasyon olduğunu duymuştum. Daha sonra bizim parti olayın MAO'cular tarafından gerçekleştirildiğini Radyosu vasıtasiyle bütün dünyayı duyurdu.

1976 yılında Parti olarak yayınladığımız bildiriden dolayı 9 aylık hapis cezası çekmek üzere Cumhuriyet Savcılığı'nca çağırıldım. Durumu il komitesi sekreteri olan CEMAL KRAL'a anlattım cezanın çekmemi uygun gördü'. Bunun üzerine alt ilişkilerim olan KENAN İLHAN, RAMAZAN KARAKAŞ SERAT GÜVEN ve TALAT ULUSOY'un devrelilmesini istedim. Gerekenin yapılacağını söyledi cezamı Turbalı Cezaevinde çekip 1978 yılı Haziran ayının başında tahliye oldum. Cezaevinde bulunduğum süre içinde Partisel herhangibir faaliyette bulunmadım.

Cezaevinden tahliye edildikten 15 gün kadar sonra CEMAL KRAL ile sendikada görüştük. Bana TKP İzmir il komitesinde değişiklik yaptığını ziraa kendisine yöre sekreteri olduğunu il komitesinin REFİK TEZEL'in sekreterliğinde MEHMET ALİ TAŞDELİ KENAN İLHAN, İBRAHİM ÖZSOY ve benden oluştuğunu söyledi. Bunun üzerine tayin işinin Demokratik olmadığını seçim yapılmadan komitenin oluşturulmasının doğru olmadığını bildirerek eleştiride bulundum. Böyle zamanda başka türlüsü yürümez ilerde herşey düzelir diye bana sudan bir yanıt verdi.

MEHMET TAŞ'ın CEMAL KRAL'ın sekreterliğinde yöre komitesinde görevlendirildiğini sanıyorum.

1978 yılı yaz sonlarına doğru CEMAL KRAL'ın vermiş olduğu randevuya gittiğimde Hatay otobüs duraklarından birinde beklerken saldırı tanıdığım REFİK TEZEL otomobille geldi. Bende bindim. Otomobilde bizden başka

...K MUSTAFA ARKOL'UN İFADESİNİN BEŞİNCİ SAYFASIDIR

...nin bürosunda çalışan İBRAHİM ÖZSOY, önceden tanıdığımı ve il komitesinde ...likte çalıştığımız SERMET ALİ TAZEDAL ve KEMAL İLHAN yardımcılarıyla REFİK TEZEL beni ötekı arkadaşlara tekrar MURAT BALTACI adıyla tanıttı. Kendisinin sekreterliğinde başladığın Partinin İzmir il komitesini oluşturduğumuzu söyledi. Başka yere gittik yemek yedik, bu arada partinin hergeçen gün güçlendiği, parti üyeleri ile Parti il komitesi üyelerinin tüzük hükümleri uyarınca usulüne uygun şekilde görüşmelerinin gerektiğini ATILIM gazetesinin zamanında çıkmasına uğraşmadan üyelere ulaştırılması gerekleri üzerinde duruldu, ilerde sekreter tarafından saptanacak bir tarihte buluşmak üzere İzmire döndüm.

Bir süre sonra REFİK TEZEL'le yapmış olduğumuz görüşmede beni odalar sorumluluğuna getirdi. Bundan böyle SEDAT ÖZGÜVEN ve TALAT ULUSOY senin sekreterliğinde parti çalışmalarını sürdürücekler dedi. Daha sonraları SEDAT ÖZGÜVEN ve TALAT ULUSOY'u ayrı ayrı görüşmeler yaptıktan sonra görevlendirdim. Gerek SEDAT ÖZGÜVEN ve gerekse TALAT ULUSOY çalışmaları sırasında kendisine yardımcı olmaları hakkımdan alt ilişkiler temin edeceklerdi.

TALAT ULUSOY Mimar Mühendisler odasında SERMET ELÇİ ile ilişkiye geçtiğini bana anlattı. Daha sonraki tarihlerde SERMET ELÇİ partili oldu, SEDAT ÖZGÜVEN Kimya Mühendisleri odasından TALAT ÖZDEN, İnşaat mühendisler odasından RECEP BİÇİCİ ve makina mühendisleri odasından MUAMMER ÇAPIN'la ilişkiye geçtiğini bana bildirdi. Sonraki tarihlerde SEDAT ÖZGÜVEN bu kişileri partiye kazandırdı. Konular hakkında ve çalışmalar hakkında sekreterim REFİK TEZEL'e bilgi veriyordum. Esasen REFİK TEZEL'in Olur'unu almadan partiye adam almak mümkün değildi. Zira dilekçeler kendisine ulaşır bir süre sonra parti adları hizalere bildirilirdi, keyfiyet ilgililere tebliğ olunurdu. Nitekim bu çerçevede SERMET ELÇİ, TALAT ÖZDEN, RECEP BİÇİCİ ve MUAMMER ÇAPIN partilendiler. Ben bu arkadaşların parti isimlerini kesin olarak hatırlıyamıyorum. Emniyet ifadesinin 11 ve 12 nci sayfasında bu konuyla ilgili bu konuyla vermiş olduğum bilgiler gerçeği yansıtmaktadır.

İkili ilişkiler sürerken REFİK TEZEL'in görüşünü aldıktan sonra RECEP BİÇİCİ ile SERMET ELÇİ'yi TALAT ULUSOY'un sekreterliğinde MUAMMER ÇAPIN ile TALAT ÖZDEN'de SEDAT ÖZGÜVEN'in sekreterliğinde çalışmaları uygun bulundu. Bu arkadaşlar odaları kontrol altında tutacaklar, Partiyi etkin duruma getireceklerdi.

Emniyet ifadesinin 12 ve 13 ncü sayfalarında anlattığım konu 1979 İzmir 1 Kasım mitingi ile ilgilidir. Bu miting TKP tarafından düzenlenmiş değildir. Bu mitingin daha görkemli ve düzenli olması için belirttiğim gibi çeşitli örgüt ve sendikalardan arkadaşlar toplandık bir strateji belirledik, ortak sloganlar tespit edildi, disipline uyulması kararına bağlandı. Her örgüt veya sendika kendi gücü ölçüsünde mitinge katıldı.

MUSTAFA ARKUN'UN İFADESİNİN ALTINCI SAYFASIDIR

1979 yılı sonlarına doğru TKP Merkez komite üyesi olan REYÖRİKOĞLU'nun EMPERYALİZMİN ZAYIF HALKASI TÜRKİYE adlı kitabının yayınlanmasından sonra Parti içerisinde tartışmalar başladı. Giderek NEJAT AKSEYMEN'in TKP den uzaklaştırıldığını öğrendik. Bu kişinin İngiltere'de İŞÇİNİN SESİ adıyla örgütlenmeye başladı ve bu arada Türkiye'de de bu tür çalışmaları başlattığı bize ulaştı. TKP ve yan kuruluşlarından ilişki çalması Partinin gelişmesini önlüyeceğinden önlemler alınması hususunda sekreter REFİK TEZEL'in başkanlığında İlkomitesinde konuyu görüştük. Netiçede iki sayfadan ibaret LENİNCİ PARTİ VE BAZI HATIRLATMALAR başlığını taşıyan bir bildiri hazırladık. Bu komiteye üyelerden toplantıya MEHMET ALİ TAZEDAL bilmediğimiz bir nedenden dolayı katılmamıştı. Ayrışma nedeniyle yapmış olduğumuz toplantı ve almış olduğumuz kararlarla ilgili olarak Emniyette vermiş olduğum ifademin 14 ve 15 nci sayfalarında ayrıntılı açıklamalarda bulundum. Bu hususları aynen tekrar ederim.

Ayrışan konusunu alt ilişkilerim olan SEDAT ÖZTEN ve TALAT ULUSOY ilede görüştüm. Ayrışım nedenlerini anlattım Merkez kanal içerisinde görev yapmaya devam ettiler.

Muhtemelen 1979 yılı ortalarında REFİK TEZEL'in vermiş olduğu bir randevuya gittiğimde partinin üst düzey yöneticilerinden olduğunu anladığım KEMİR kod adlı İzmirde avukatlık yapan HALUK YURTSEVER'le görüştüm. Daha önce bu şahsı REFİK TEZEL bana tanıştırmıştı. Yapmış olduğumuz bu görüşmede kendisinin İŞÇİNİN SESİ grubuna ait görüş ve fikirleri benimsediğini anladım. Aynı konu üzerinde ikinci kez yaptığımız görüşmelerde mutabakata varamadık beni İŞÇİNİN SESİ grubuna çağırdı önerisini kabul etmedim. Sonrada görüşmeleri konuyu sekreterim REFİK TEZEL'e anlattım. Sonradan HALUT YURTSEVER'in TKP Ege Yöre sekreteri olduğunu öğrendim. Bamekadar yukarıda CEMAL KRAL'ın Ege Yöre sekreteri olduğu şeklinde bir beyanım geçmiş isede, CEMAL KRAL'ın o dönemde Yöne komitesinde olduğunu bu suretle anlaşılmış olmaktadır.

Ege Yöre sekreteri HALUK YURTSEVER'in ayrılmasından sonra yerine yöre sekreteri olan CEMAL KRAL ile aralarında ikili bir görüşme geçtiğini, bu görüşmede karşılıklı açıklamalarda bulunmamak ve birbirlerine zor kullanmamak üzere anlaştıklarını ben o zaman duymuştum. Gerçi bu konuları bilemiyorum zira CEMAL KRAL'la ben Partisel herhangibir görüşmem olmadı.

Emniyet ifademin 15 nci sayfasının 1 nci paragrafında Partiye ait otonun HALUT YURTSEVER'de kaldığı yolunda ben herhangibir beyanda bulunmadım. Ancak Partinin parası ile alınan arabayı HALUK YURTSEVER'in kendisine maletmesi mümkündür. Bu konuda açık bilgim yoktur.

1979 yılı başlarında il Komite sekreteri REFİK TEZEL bana partililere dağıtılmak üzere anket formularını verdi. Bu konuyla ilgili olarak emniyet ifademin 18 nci sayfasında ayrıntılı bilgi verdim. Bu hususu aynen tekrar ederim doğrudur.

Bu anket formlarını partililere dağıttım. Ancak almış olduğum talimata göre, bu formları ne zaman istiyeceğimiz hususunda açıklık yoktu. Ben arkadaşlara formları verirken formları doldurup hazırlayın ben bunu sizlerden istiyeceğim dedim. Ancak kendilerinden formları alıp REFİK TEZEL'e iletmedim. REFİK TEZEL'e verdiğim yolundaki emniyet ifademin 15 nci sayfasın un birinci paragrafındaki beyan doğru değildir.

MAŞMET ÇELİK adlı şahsı gıyaben ismini duydum. Yemenene giderken otobüste yapılan bir arabada üzerinden bazı bildiriler bulunduğu için gözetimaltına alınmış diye duydum.

TKP den ayrılıp İŞÇİBİR SESİ kanalına geçen üyeler HALİT TURGUTKAN MURAT DİLLİ, NAZİF DÖRÜ, [illegible] CÜNEYT ZORLUTUNA, HALİL YAŞAR MİSİRLİ ge Köy-Der başkanı TALİP ASLAN'dır.

Bunlardan HALİT TURGUTKAN'ı şahsen tanıdım görüştüm. Üye yöre sekreteri olduğunu öğrendim. Partili olduğunu kesin biliyorum.

Diğer isimlerini vermiş olduklarım ile aralarında herhangibir partisel ilişkim olmadı. Emniyette sadece duyduklarımı söyledim. Bunun dışında bilgim yoktur.

1979 yılı sonlarına doğru İzmirde ATOM SİLAHLARI FÜZELERE VE VE NÖTRON BOMBASINA KARŞIR konulu bir miting yapılması düşünülüyordu. Mitingin yapılmasından önce bir toplantı düzenlendi. Bu toplantıya Demokratik Kitle örgütleri ile çeşitli siyasal görüşlere sahip teşekküllerin temsilcileri bir araya geldik. Bu miting yapıldı.

Miting öncesi toplantıda Barış derneğinden ATAMAN BİLGİN, HALİT AYDINTAŞ ve TİP'den VELİ LÖK ve TÜB-DERden Muzaffer TOPRAKÇI vardılar. Bu gösteri sonunda TKP VE GÜZİRLİK şeklinde sloganlar atılmadı, Emniyet ifademin 20 nci sayfasının birinci paragrafındaki atıldığı yolundaki beyan benim değildir.

1979 yılı sonlarına doğru Parti sekreteri REFİK TEZEL ile yapmış olduğum görüşmede beni teorik açıdan daha iyi yetişmem amacı ile Moskovada bulunan parti okuluna göndereceklerini bu nedenle ilişkilerimi devretmemi istedi. Durum alt ilişkilerim olan NİHAT ÖZDEN ve TALAT ULUSOY'a bildirdim. REFİK TEZEL'in bana verdiği talimatı yukarıdaki kişilere iletmek suretiyle parti ilişkilerimi devretmiş oldum.

1980 yılı Ocak ayının sonlarına doğru CİHAT KUAL'la görüştüm. Parti okuluna gideceğimi 6 ay İzmirden uzak kalacağımı ancak kimsenin durumu bilmesi için evine dahi gideceğim yeri söylemesini, işim icabı İstanbula gitmem gerektiğini ayrıntılarıyla bana anlattı. Uygun bulduğum Gençlik kesiminden tanıdığım MEHMET NAİL ÖZKAYA ile birlikte otobüsle önce Sofyaya oradan da uçakla Moskovaya gittik. Sofyada bizi [illegible]'un memuru karşıladı.

MUSTAFA ARKAN'IN İFADESİNİN SEKİZİNCİ SAYFASIDIR

HASAN ERDAL Parti adında AYHAN ÖZKİŞ karşıladı. Daha doğrusu tanımak için benim elimde GİRGİR ve YARKI dergisi vardı HASAN ERDAL ile daha öncedan yapılmış bir görüşme veya verilmiş bir bilgi olmalıdır hızlı bir şekilde görüp refakatçı olarak Sofyada bir otele götürdü. Emniyet ifademin 22 nci sayfasında anlattığım gibi Türkiyeden gelen 18 kişilik bir kafile uçakla Moskovaya gittik. Uçak-biletlerini bize HASAN ERDAL vardı Bu kafilede bulunan arkadaşları Moskovada Parti çalışında Parti adayı ile tanıdım. Moskovaya gidişim ve orada kalmış olduğum süre içerisindeki olanlarla ilgili vermiş olduğum emniyet ifademin 22, 23, 24, 25, 26, 27 ve 28 nci sayfasında yazılı olan hususlar aynen doğrudur. Tekrar ederim.

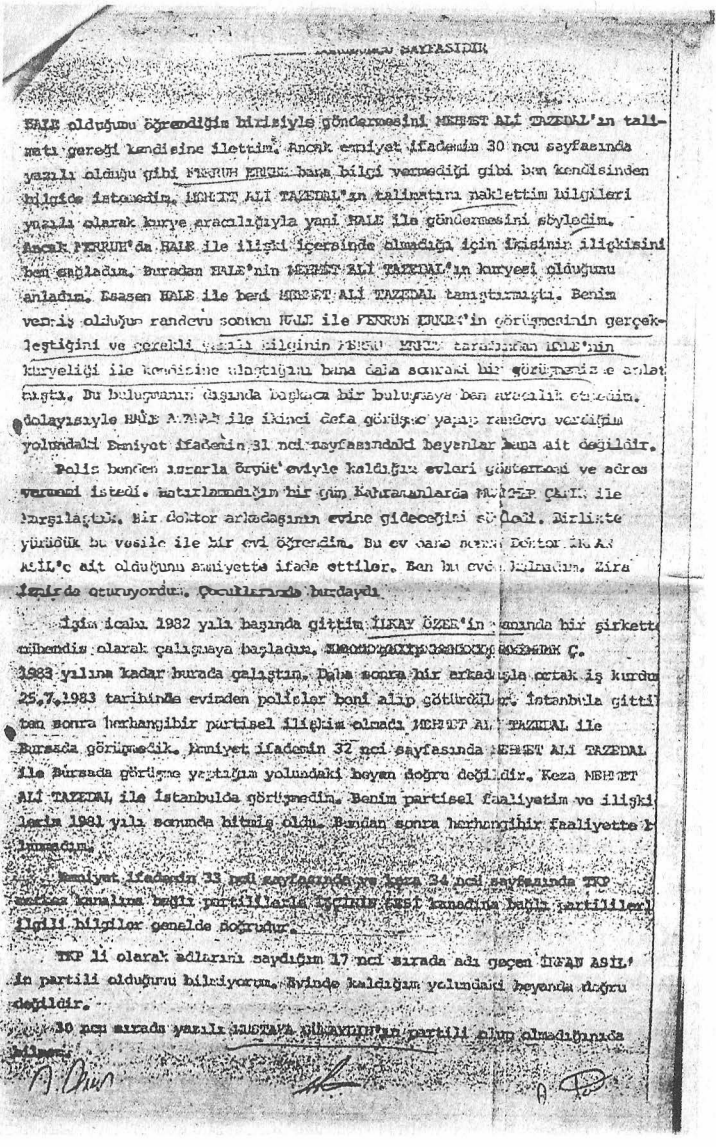
Moskovada iken 12 Eylül tarihinde Türkiyede bir harekat gerçekleştirildiği MEHMET ALİ TAZEDAL tarafından bize bildirildi. Bununla ilgili herhangibir tartışmaya tanık olmadım. Türkiye'de değil

12 Aralık 1980 günü uçakla Moskovadan Doğu Berline geldik oradan İstanbula harekat-ekibi aynı gece otobüse binip İzmire ulaştık. ALİ ÖKKAYA benden ayrıldı. Ben evime geldim

1980 yılı Aralık ayı sonlarına doğru MEHMET ALİ TAZEBAL evime gelerek REFİK TEZEL'in benimle görüşmek istediğini söyleyerek bir randevu verdi. 1981 yılının ilk haftasında REFİK TEZEL'le görüştük, 12 Eylülün değerlendirmesini yaptık. Olaydaki yapıntım ve uyumsuzluğum nedeniyle Parti ile olan ilişkimin askıya alındığını ve esasen görülen lüzum üzerine Partinin il komitesinin dağıtıldığını söyledi. Bu tarihten sonra partisel nitelikli herhangibir ilişkiye girmedim. Daha doğrusu REFİK TEZEL'le ilişkide bulunmadım. REFİK TEZEL ile yapmış olduğumuz görüşme esnasında parti ile olan ilişkimin geçici bir süre askıya alındığını söylemesi üzerine, kendisine durumumun bundan sonra ne olacak diye sorduğunda Bundan sonra MEHMET ALİ TAZEDAL ile görüşürsün onunla ikili ilişkiler içerisinde olacaksın dedi Zaman zaman MEHMET ALİ TAZEDAL ile görüşmeler yaptım bu görüşmelerin partisel niteliği yoktur.

Emniyet ifademin 29 ncu sayfasında yazılı olan SEDAT ÖZBİLİM, RECEP AKÇİÇEK ile ilgili bilgiler ve bazı adresler hayalidir. Benden zorla adres istediler bu adresleri MEHMET ALİ TAZEDAL'a verdiğini söyledim bu hususlar doğru değildir. Benim bir ifademin mahsulüde değildir.

1981 yılı sonlarına doğru MEHMET ALİ TAZEDAL'la yapmış olduğum bir görüşmeden işlerinin çokluğundan bizzat onun kendisine yardımcı olmamı istediği FERRUH ERKEM ile Şirinyer'de bir randevu verdi bana verilen göreve göre, Ben FERRUH ERKEM'den içerde ve dışarıda nekadar partilinin bulunduğunu ve paraya ihtiyaçları olup olmadığını ve bu bilgilerin en kısa zamanda iletilmesinden sonra MEHMET ALİ TAZEDAL'la yapmış olduğum bir görüşmede

SAYFASIDIR

HALE olduğunu öğrendiğim biriisiyle göndermesini MEHMET ALİ TAZEDAL'ın talimatı gereği kendisine iletttim. Ancak emniyet ifademin 30 ncu sayfasında yazılı olduğu gibi FERRUH ERKEK bana bilgi vermediği gibi ben kendisinden bilgide istemedim. MEHMET ALİ TAZEDAL'ın talimatını naklettim bilgileri yazılı olarak kuryc aracılığıyla yani HALE ile göndermesini söyledim. Ancak FERRUH'da HALE ile ilişki içerisinde olmadığı için ikisinin ilişkisini ben sağladım. Buradan HALE'nin MEHMET ALİ TAZEDAL'ın kuryesi olduğunu anladım. Esasen HALE ile beni MEHMET ALİ TAZEDAL tanıştırmıştı. Benim vermiş olduğum randevu sonucu HALE ile FERRUH ERKEK'in görüşmesinin gerçekleştiğini ve gerekli yazılı bilginin FERRUH ERKEK tarafından HALE'nin kuryeliği ile kendisine ulaştığını bana daha sonraki bir görüşmemizde anlattı. Bu buluşmanın dışında başkaca bir buluşmaya ben aracılık etmedim. Dolayısıyle BÜLENT ANSAL ile ikinci defa görüşme yapıp randevu verdiğim yolundaki emniyet ifademin 31 nci sayfasındaki beyanlar bana ait değildir.

Polis benden sonra Seyit'eviyle kaldığım evleri göstermemi ve adres vermemi istedi. Hatırlayabildiğim bir kaç Kahramanlarda MUSTAFA ÇAKIL ile karşılaştık. Bir doktor arkadaşının evine gideceğini söyledi. Birlikte yürüdük bu vesile ile bir evi öğrendim. Bu ev daha sonra Doktor İLKAY ASİL'e ait olduğunu emniyette ifade ettiler. Ben bu evi bulmadım. Zira İzmirde oturuyordum. Çocuklarımda buradaydı.

Eşim ocak 1982 yılı başında gittim İLKAY ÖZER'in yanında bir şirkette mühendis olarak çalışmaya başladım. MUSTAFA ÇAKIL ile Ç. 1983 yılına kadar burada çalıştım. Daha sonra bir arkadaşla ortak iş kurdu 25.7.1983 tarihinde evimden polisler beni alıp götürdüler. İstanbula gittikten sonra herhangibir partisel ilişkim olmadı MEHMET ALİ TAZEDAL ile Bursada görüşmedik. Emniyet ifademin 32 nci sayfasında MEHMET ALİ TAZEDAL ile Bursada görüşme yaptığım yolundaki beyan doğru değildir. Keza MEHMET ALİ TAZEDAL ile İstanbulda görüşmedim. Benim partisel faaliyetim ve ilişkilerim 1981 yılı sonunda bitmiş oldu. Bundan sonra herhangibir faaliyette bulunmadım.

Emniyet ifademin 33 ncü sayfasında ve kısa 34 ncü sayfasında TKP adına kurulmuş bağlı partililerle ilgilenmek üzere bağlı partililerle ilgili bilgiler genelde doğrudur.

TKP li olarak adlarını saydığım 17 nci sırada adı geçen İLKAY ASİL'in partili olduğunu biliyorum. Evinde kaldığım yolundaki beyanda doğru değildir.

30 ncu sırada yazılı MUSTAFA KILAVUZ'un partili olup olmadığında bilgim

SANIK MUSTAFA ARNUVUN İFADESİNİN OKUNCU SAYFASIDIR

31 nci sırada adı geçen Yüzbaşı BİRHAN memuru bulunduğum İnşaat mühendisleri odasına gelir giderdi bu vesile ile tanırım. Kesinlikle bu kişinin TKP ile ilgisi yoktur.

İşçinin sesi kanadına geçenlerle ilgili daha önce beyanda bulunmuştum Aynen tekrar ederim.

Emniyet ifa nin 34 ve 35 nci sayfasında TKP nin amacı ve strateji ile ilgili bilgi ve beyanlar ve kısa İşçinin Sesi konusundaki bilgiler bana aittir. Doğrudur.

Emniyet ifadesinin 36, 37 ve 38 nci sayfasında yazılı olan hususlar genelde emniyetin kendi bilgilerini ihtiva etmektedir. Kimden öğrendiğim

TKP nin oluşumları doğrudur. Konu 38 nci sayfada yazılı Parti örgütünün oluşumu ile ilgili bilgi doğrudur. Esasen bu bilgiler [illegible] yazılıdır.

Ben bir süre ayrıntılarıyla anlattığım gibi Parti içerisinde faaliyet gösterdim, Ancak 1982 yılı sonlarında yaptığım işin doğru olmadığını illegal faaliyetin Türkiyeye yarardan çok zarar getirdiğini mücadelenin yasal platformda yapılması gerektiğine inandım. Örgütten ayrıldım. fikirlerin yanlış olduğu sonucuna vardım. Şimdilik söyleyeceklerim bunlardan ibarettir dedi.

Sanığın evinde yapılan aramayla ilgili 25.7.1983 tarihli tutanak okundu soruldu:

Bulunan yayınlar bana aittir doğrudur dedi.

Anlatımı okundu doğruluğu birlikte imza altına alındı.

Synt. Yrd. Savcısı — Tu. Katibi — SANIK

Reşit Sermet Elçi, 1953'te Malatya'da doğdu. İzmir Karşıyaka'da büyüdü. 1967'de Deniz Lisesi'ne girdi, 1970'te disiplin kurulu kararı ile okuldan atıldı. 1971'de İzmir Atatürk Lisesi'ni bitirdikten sonra 1976'da Ege Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden mimarlık diploması aldı. 1979'da TKP ile tanıştı. Mimarlar Odası İzmir Şube Sekreterliği, TBKP İstanbul Teknik Elemanlar Üst Komitesi üyeliği ve Üsküdar İlçe Başkanlığı'na seçildi. 1994'de dünyaya, ülkeye ve olaylara siyasetler üstü bakmak gerektiğine karar verdi.

Mimarlık mesleğine 40 yılı aşkın süredir devam ediyor.

Sınıf arkadaşım 7148 Sermet Elçi;
Yeni ve gelecek nesilleri, eski ve ağır bedeller ödenmiş derslerden yararlandırmak amacında iken, siyasi anılarda pek görülmeyen bir üslup ile içinde yer aldığı ailesini de yazarak, aslında aileden kopuk anıların olamayacağını gözler önüne seriyor.

Ayrıca bu anılarda, yakın zamanlarda adı konup tanımlanmış 'mahalle baskısı'ndan önce, ülkemizde ayrışmanın en can alıcı şekilde yaşandığı 70'li yıllarda bile aslında 'mahalle dayanışması'nın var olduğuna ve yaşandığına tanık olacaksınız.

İnsanlar çeşitli zamanlarda bilerek veya bilmeyerek, isteyerek veya istemeyerek bir yol ayrımına geliyorlar. Bunların başta gelenlerinden biri belki de birincisi; büyüdükleri aile ortamı, anne, baba ve sevdikleri büyüklerinin öğretileri veya öğretemedikleri, sevdikleri veya sev(e)medikleri ilk öğretmenleri nedeniyle geldikleri; okur yazar olmak veya okumadan, yazmadan yaşamak yol ayrımıdır. Sermet Elçi'nin nasıl bir tercihte bulunduğuna, çok zor yaşanır ve yazılır anılarını okuyarak siz karar verin.

7075 Ali Çubuk

ISBN 978 - 605 - 67773 - 1 - 8

27,50 TL